

Gyldendals Værkserie

Redigeret af
Erik Fischer Hansen
Asger Sørensen
Jørgen Sørensen
og Søren Thorsen

Gyldendal

Vortids helt Mikolaj Lermontov

Vortids helt

M. J. Lermontov

ISBN 87-60-73825-3

7

Gyldendal
Værkserie

Gyldendals Værkserie

Redigeret af
Ib Fischer Hansen
Asger Sørensen
Jørgen Sørensen og
Søren Thorsen

Udkommet er

H.C. Andersen: Lykke-Peer
Torry Gredsted: Paw
Ludvig Holberg: Jeppe paa Bierget eller
— Den forvandlede Bonde
Erna Juel-Hansen: Helsen & Co.
M.J. Lermontov: Vor tids helt
Svend Åge Madsen: Se dagens lys
Ernst Bruun Olsen: Teenagerlove
Amalie Skram: Forraadt

Under forberedelse er

E.R. Burrough: Tarzan — abernes konge
Mogens Klitgaard: Der sidder en mand i en sporvogn
Henning Mortensen: Yvones verden

med efterskrift af
Sten Rasmussen
Knud Kramshøj

Peter Cordes
Anne-Marie Frandsen
Asger Rubech Rasmussen
Mogens Brørup
Otto Pretzmann
Gunver Kelstrup

med efterskrift af
Birte Sørensen
Albin Willemoes
Valdemar Vibe Petersen

M.J. Lermontov Vor tids helt

Med efterskrift og noter af
Asger Rubech Rasmussen

Gyldendals Værkserie

M.J. Lermontov „Vor tids helt“
med efterskrift og noter af
Asger Rubech Rasmussen
Gyldendals Værkserie 1. udgave 1. oplag
© 1985 for denne udgave
Gyldendalske Boghandel,
Nordisk Forlag A.S., Copenhagen
Omslag: Postkort, 1983. Motivet er
malet af L. Nepomnjádsjij
Typografi: Axel Surland
Bogen er trykt hos
Nørhaven Bogtrykkeri A/S, Viborg
Printed in Denmark 1985
ISBN-87-00-73825-5

„Vor tids helt“ er genoptrykt efter
pocketudgaven udk. 1959 på Hans Reitzels Forlag
Oversættelse: Erik Horskjær

Fotografisk, mekanisk eller anden form for
gengivelse eller mangfoldiggørelse af denne bog
eller dele heraf er ikke tilladt ifølge
gældende dansk lov om ophavsret

Indhold

„Vor tids helt“ 5
Om M.J. Lermontov: „Vor tids helt“ 143
Litteratur 155
Noter 156

Mikhail Jurjevitj Lermontov fødtes i Moskva den 3. oktober 1814. Han var altså elleve år gammel, da dekabristernes revolutionsforsøg i december 1825 knustes på Senatspladsen i St. Petersburg. Hele resten af sit korte liv levede han i skyggen af denne begivenhed, under den sorteste og mest hensynsløse reaktion.

Barndoms- og ynglingeårene tilbragte Lermontov, som tidligt havde mistet sin moder, hos bedstemoderen på godsset i landsbyen Tarkhana (nu: Lermontov) i guvernementet Penza. Han fik her en omhyggelig opdragelse af udenlandske lærere, men skønt netop hans vesteuropæiske dannelse har betydet uhyre meget for ham, skriver han engang i sin dagbog: »Hvor er det en skam, at jeg havde en udenlandsk guvernante og ikke en russisk. Jeg hørte aldrig de russiske folkeeventyr, og i dem er der i sandhed mere poesi end i hele den franske litteratur.«

I 1828 blev Lermontov anbragt på et gymnasium i Moskva, hvorfra han i 1830 rykkede op i universitetet. Allerede i 1832 forlod han imidlertid universitetet, da det var ham umuligt at indordne sig under den tøjlesløst reaktionære undervisning, der blev budt på. På dette tidspunkt var det, han efter en lang række tidligere mindre forsøg skrev sine første større og mere betydningsfulde digte, som dog endnu var ret ungdommelige og meget romantiske.

Årene 1833–34 tilbragte Lermontov som elev ved officersskolen i St. Petersburg, hvorfra han 1834 gik ud som kornet. I disse og de nærmest følgende år modnedes hans digterkunst hurtigt, især under påvirkningen fra hans store lærer og forbillede *Pusjkin*.

Det var først og fremmest Pusjkins tragiske død den 29. januar 1837, som afgørende bragte Lermontov i det bitre og uforsonlige modsætningsforhold til de herskende kredse, som fire år efter på lignende måde, direkte eller indirekte, førte til hans eget endeligt. I løbet af få dage spredtes hans pragtfulde digt »En Digters Død« i afskrifter, først i St. Petersburg, så over hele Rusland . . . .

»En digter dræbt! Som ærens slave
faldt han, et offer for bagtalers lyst;
med hævnfuld tanke sænkede den brave
sin pande mod et blyfyldt digterbryst . . .«

Lermontov veg ikke tilbage for i sit digt utilsløret at anklage visse hofkredse for at have tilrettelagt den duel, der kostede Ruslands store skjald livet. Digtet gjorde ham med eet slag kendt i alle frisisdede

kredse, men mishagede naturligvis i allerhøjeste grad tsarhoffet, der opfattede det som en direkte opfordring til revolution. På tsarens udtrykkelige ordre blev Lermontov arresteret og blev senere forsat til hæren i Kaukasus.

Allerede som barn havde Lermontov besøgt Kaukasus, og landets storslåede natur og ejendommelige befolkning havde gjort et uudslætteligt indtryk på ham. Hans påtvungne ophold dernede var de frugtbareste af hans altfor få arbejdsår og udgjorde samtidig den periode, hvori han gennemløb en hastig udvikling fra romantiken til den for den russiske litteratur så karakteristiske, tidligt modne realisme.

I oktober 1837 kaldtes han igen tilbage til St. Petersborg, hvor han i højere og højere grad væmmes ved hofflivets intriger. Han deltaget ivrigt i illegalt politisk arbejde og udfolder samtidig en rig litterær virksomhed. Efter en af de dengang så almindelige dueller — i dette tilfælde med en søn af den franske gesandt Baranté — forvises han i 1840 atter til Kaukasus. Trods sin kærlighed til dette land og dets befolkning, længes han alligevel til hovedstadens hektiske liv og opnår januar 1841 orlov, som han uge efter uge får forlænget, indtil han endelig i slutningen af april igen må begive sig til sit forvisningssted. Han tager ophold i Pjatigorsk, hvor han kort efter, kun 27 år gammel, dræbes i en duel med en hestgardeofficer, Martynov, som mente sig portrætteret som Grusjnitskij i »Vor Tids Helt« — en ubetydelig, brovtende person, der virkelig på mange måder synes at have haft en forbløffende lighed med Grusjnitskij.

Det var den 27. juli 1841.

De nærmere omstændigheder ved Lermontovs død er endnu ret gådefulde. Martynov var vel til syvende og sidst næppe andet end et redskab for de aristokratiske kredse, der opholdt sig i Pjatigorsk, og som så skævt til den »uforskammede« digter. Eet er i hvert fald sikkert, nemlig at Lermontovs død ikke beredte tsaren og hans omgivelser nogen sorg. Det siges, at tsaren ved den lejlighed udtalte: »En hund får en død som en hund!«

Ved siden af Pusjkin regnes Lermontov for at have lagt grunden til den russiske litteratur, som i løbet af det 19. århundrede, efter at være begyndt så at sige på bar bund, forbavsende hurtigt udviklede sig til en rigdom og fylde som i næppe noget andet land.

Den store russiske kritiker Bjelinskij opfatter Petjorin i »Vor Tids Helt« som repræsentanten for århundredets kritiske ånd. Petjorin er typen på det menneske, som til stadighed befinder sig i kamp, såvel mod de ydre forhold som mod sit eget sind. Petjorin er i besiddelse af rige og usædvanlige evner, men han er fordømt til at leve sin tilværelse blandt ubetydelige mennesker i ubetydelige, snærende omgivelser.

Erik Horskjær.

Forfatterens forord til anden udgave

I enhver bog er forordet på en gang den første og den sidste ting. Det skal enten tjene til forklaring af hensigten med værket eller som retfærdiggørelse og svar overfor kritikerne. Men i almindelighed mener læserne ikke, at moralske hensigter og angreb i tidsskrifter vedkommer dem, og derfor læser de ikke forord. Det er sørgeligt, at dette er tilfældet; særlig her i Rusland! Vort publikum er nemlig endnu så ungt og enfoldigt, at det ikke forstår en fabel, hvis det ikke finder en morale i slutningen. Det forstår ikke at vurdere en spøg, har ingen sans for ironi; det er ganske simpelt slet opdraget. Det russiske publikum er ikke klar over, at man i et ordnet samfund og i en ordentlig bog ikke kan fremkomme med direkte angreb, og at nutidens danselse har frembragt et våben, som er langt skarpere, som er næsten usynligt, men ikke des mindre dødbringende, et våben, som under smigerens kappe bibringer sit offer et uundgæeligt og træfsikkert stød. Vort publikum har en vis lighed med en provinsboer, som efter at have overværet en samtale mellem to diplomater fra indbyrdes fjendtlige hoffer er kommet til den overbevisning, at de begge forråder hver sin regering til fordel for et gensidigt, hengivent venskab.

Nærværende bog har for ganske nylig været udsat for at blive opfattet ganske bogstaveligt fra visse læseres, ja endog fra visse tidsskrifters side. Nogle følte sig dybt krænkede — og det i fuldt alvor — over, at man har opstillet dem et så umoralsk menneske som »Vor Tids Helt« til forbillede; andre derimod antydede yderst delikat, at forfatteren har givet et portræt af sig selv og sine bekendte . . . En gammel og dårlig spøg! Men åbenbart er det nu engang sådan i Rusland, at alting fornyer sig, undtagen den slags dårskab. Selv troldefortællinger af den mest æventyrlige art vil her næppe kunne undgå bebrejdelser for krænkelser af enkeltpersoner.

»Vor Tids Helt« er, mine højstærede herskaber, ganske rigtigt et portræt, men ikke af eet enkelt menneske. Det er et portræt, sammensat af hele vor generations fejl og brist i deres fulde udvikling. Nu kan De jo så igen sige til mig, at der ikke kan eksistere et så slet menneske; dertil vil jeg svare, at såfremt De har troet på muligheden af, at alle de tragiske og romantiske ugeringsmænd har eksisteret,

hvorfor tror De så ikke på Petjorins virkelighed? Når De har beundret tankefostre, som var langt skrækkeligere og adskilligt mere vanskabte, hvorfor finder så ikke denne person nåde for Deres øjne, i hvert fald som tankefoster betragtet? Mon ikke det skulle være fordi, der i den er indeholdt mere af sandheden, end De bryder Dem om?

De siger måske, at moralen ikke vinder ved det? Men undskyld! Man har længe nok fodret folk af med sukkegodter; derved har de fået deres maver ødelagt; det, der skal til, er bitter medicin, ætsende sandheder. Men tro nu alligevel ikke efter alt dette, at forfatteren af denne bog har næret nogen dristig drøm om at ville give sig til at rette menneskenes fejl og brist. Gud bevare ham for at begå en sådan dumhed! Det har simpelthen passet ham at skildre nutidens menneske, således som han forstår det, og således som han til sin egen og læsernes ulykke altfor ofte har mødt det. Det får være nok, at sygdommen er påvist, men hvordan den skal helbredes — det ved kun Gud! —

(1841)

Bela

Jeg rejste med postbefordring fra Tiflis. Al den bagage, jeg medførte på min vogn, bestod af en enkelt, ikke særlig stor kuffert, som for den ene halvparts vedkommende var fyldt med rejseoptegnelser fra Grusien. Til alt held for læseren er de fleste af disse gået tabt, medens selve kufferten tillige med hele dens øvrige indhold til alt held for mig er bevaret.

Solen var allerede begyndt at skjule sig bag de sneklædte bjerge, da jeg kørte ind i Kojsjaur-dalen. Den osjetiske kusk drev utrætteligt på hestene for før natten at nå op over Kojsjaur-bjerget, alt imens han af fuld hals skrålede sine sange. Hvor er denne dal dog et pragtfuldt sted! Til alle sider vildsomme bjerge; rødlige klipper behængt med grøn vedbend og kranset af plataner; gule skrænter, furet af smeltevandsstrømme; og dér, højt, højt oppe sneviddernes gyldne rande; Aragva drager dybt nede sit sølvbånd, der i sollyset glitrer som en slanges skæl, efter at den har forenet sig med en navnløs bjergstrøm, som med brusen og syden har banet sig vej ud gennem en dunkel, tåget slugt.

Da vi kom hen til Kojsjaur-bjergets fod, standsede vi ved et herberge. Her blev jeg omringet af en lille snes larmende grusinere og bjergboere; i nærheden havde nemlig en kamelkaravane slået sig ned for natten. Jeg måtte have nogle stude til at slæbe min vogn op ad det fordømte bjerg, for det var allerede efterår med isslag, og der er på dette sted henvend to verst op ad bjergskrånningen.

Der var ingen vej udenom; jeg lejede seks stude og nogle osjeter. Den ene af dem bar min kuffert på skuldrene, mens de andre hjalp studene, hvilket foregik ved, at de råbte og skreg i en uendelighed.

Bagved min vogn trak fire stude med største lethed en anden, skønt den var fyldt til randen med bagage. Dette undrede mig i høj grad. Ved siden af vognen gik deus ejer og røg af en lille, sølvbeslået kabbardinsk pipe. Han var iført en officerskappe uden distinktioner og havde på hovedet en langhåret tjerkesserhue. Han så ud til at være henvend et halvhundredt år gammel; hans ansigts mørkebrune lød viste, at han gennem lang tid havde følt den transkaukasiske sols

stråler, og hans for tidligt grånede skæg stod i et mærkværdigt misforhold til hans faste gang og friske og sunde udseende. Jeg gik hen til ham og hilste; han besvarede min hilsen med et tavst nik og udsendte en uhyre røgsky.

– Vi skal nok samme vej, ser det ud til.

Han nikkede igen uden at sige et ord.

– De er vel på vej til Stavropol?

– Ja, akkurat . . . i tjenstligt anliggende.

– Hør, sig mig engang, hvad er grunden til, at fire stude med lette trækker Deres tunge vogn, mens seks kun med disse osjeters hjælp kan trække min tomme?

Han smilede lunt og så betydningsfuldt på mig.

– De har nok ikke været særlig længe i Kaukasus?

– Et års tid, svarede jeg.

Han smilede igen.

– Nå, hvad er da grunden?

– Jo, nu skal De høre; disse asiater er nogle snedige bæster: De tror måske, at de hjælper til med deres skrigen? Jo tak, Fanden forstå deres vrælen. Studene forstår dem udmærket; om De så spændte tyve for og lod de fyre skrige, så kom de alligevel ikke ud af stedet . . . snedige skurke! Og hvad ska! man stille op med dem? . . . De elsker at trække penge ud af de rejsende . . . De banditter er blevet forventede! Se blot, De skal nok komme af med drikkepenge. Jeg selv har forlængst luret dem; mig kan de ikke tage!

– De har ligget her længe?

– Ja, jeg gjorde allerede tjeneste hernede under Aleksej Petrovitj, svarede han med stor værdighed. – Da han kom ud i linjen, var jeg løjtnant, tilføjede han – og det var under ham, jeg blev forfremmet to gange for aktioner mod bjergboerne.

– Og hvor gør De nu tjeneste?

– Nu hører jeg til den tredje linjebataillon. Og De, om jeg må være så fri at spørge? . . .

Jeg fortalte ham det.

Dermed sluttede samtalen, og vi gik videre side om side uden at sige noget. Oppe ad bjergskrånningen lå der sne. Solen gik ned og natten fulgte uden overgang på dagen, som det altid er tilfældet i syden; men takket være sneen kunne vi dog uden vanskelighed skelne vejen, som stadigvæk gik opad bjerget, dog efterhånden mindre stejlt. Jeg gav ordre til, at min kuffert igen skulle anbringes på vognen og at studene skulle afløses af hestene og for sidste gang kastede jeg et blik ned i dalen; men den tætte tåge, som i svære banker kom strømmande ud fra kløfterne, skjulte den fuldstændigt, og ikke den mindste lyd dernede fra nåede vore øren. Osjeterne trængte sig larmende om-

kring mig og afkrævede mig drikkepenge, men stabskaptajnen skældte dem så groft ud, at de skyndsomst forsvandt. – Sikken et folkeslag! sagde han, hvad brød hedder på russisk, ved de ikke, men: Officer, giv os penge til brandevin! det kan de sige. Nej, selv tatarer synes jeg bedre om; de drikker da i hvert fald ikke . . .

Der var endnu en verst tilbage til poststationen. Der var stille omkring os, så stille, at man af en mygs summen kunne høre, i hvilken retning den fløj. Til venstre sortnede en dyb kløft; på den anden side af kløften og foran os aftegnede sig de mørkeblå bjergtoppe, hvis snedække var furet af revner og sprækker, mod den blege himmel, hvor man endnu anede aftenrødens allersidste skær. På den mørke himmel hegynede stjernerne at blinke, og det forekom mig, uunderligt nok, at de hernede sidder meget højere end hos os i Norden. Ved begge sider af vejen ragede nøgne, sorte klippestykker frem; hist og her stak buske op over sneen, men ikke så meget som eet af de tørre blade rørte sig; det var hyggeligt midt i denne naturens dødlignende søvn at høre det udmattede trespands prusten og den russiske trojkaklokkes ujævne ringlen.

– Det bliver fint vejr i morgen! sagde jeg.

Stabskaptajnen svarede ikke, men pegede mod et højt bjerg, der hævede sig lige over for os.

– Hvad er det der?

– Gut-bjerget.

– Og hvad er der med det?

– Se selv, hvor det ryger.

Og Gut-bjerget røg virkelig; fra dets sider kom der lette skystriber, men omkring toppen lå der en sort sky, så sort, at den mod den mørke himmel aftegnede sig som en plet.

Vi kunne allerede skelne poststationen og tagene på de hytter, der omgav den, og se de indbydende lys, da der kom et råkoldt vindpust susende gennem slugten, samtidig med at det så småt begyndte at regne. Jeg nåede lige akkurat at få filtappen svøbt om mig, før sneen var der. Jeg så beundrende på stabskaptajnen.

– Vi bliver nødt til at overnatte her, sagde han fortrædeligt, for i en sådan snestorm går det ikke an at rejse gennem bjergene. Hvordan er det, var der laviner på Krestovaja-bjerget? spurgte han sin kusk.

– Nej, det er ikke skredet endnu, herre, svarede den osjetiske kusk, men der hænger megen, megen sne.

Da der ikke på poststationen var værelser for rejsende, fik vi anvist natteleje i en tilføjet hytte. Jeg inviterede min rejsefælle på et glas the, for jeg medførte en jernthekedel – min eneste trøst på mine rejser i Kaukasus.

Hytten var bygget med den ene side op mod bjergskrånningen; tre

glatte, våde stentrin førte op til døren. Jeg famlede mig ind og stødte mod en ko (hos disse folkeslag erstatter stalden tjenerværelset). Jeg vidste ikke, hvorhen jeg skulle vende mig: det ene sted brægede et får, og det andet knurrede hunden. Til alt held fik jeg øje på et søvntigt lysskær inde ved siden af, og dette hjalp mig til at finde den rigtige døråbning. Her viste der sig et ret fængslende sceneri: den rummelige hytte, hvis tag hvilede på to tilrøgede stolper, var fyldt med mennesker. Midt i hytten flammede et bål, som var tændt på gulvet; røgen, som vinden fra åbningen i taget slog ned i rummet, lagde sig overalt som et tæt slør, så at det i lang tid ikke var mig muligt at skelne noget. Ved ilden sad to gamle koner, en mængde børn og en mager grusiner, alle klædte i pjalter. Der var ingen vej udenom! Vi slog os ned ved bålet, fik ild på piberne, og snart snurrede thekedlen indbydende.

– De sølle mennesker! sagde jeg til stabskaptajnen og nikkede hen imod vore snavsede værtsfolk, som i tavshed betragtede os på en sær, forstenet måde.

– Det er et forfærdeligt dumt folk! svarede han. Vil De tro, at de intet ved; de kan heller ikke lære den mindste smule! Så er vore kardinere eller tjetjentserne på trods af, at de er nogle stratenrøvere og sølle djævel alligevel nogle snarrådige vovehalse; disse her kan jo ikke engang vurdere gode våben: ikke så meget som en hæderlig dolk kan man finde hos nogen af dem, ja, sådan er i sandhed osjeterne!

– De har tilbragt lang tid i Tjetjna?

– Ja, ti år har jeg ligget med et kompagni på fortet ved Kamenyj Brod, kender De det?

– Jeg har hørt tale om det.

– Ja, der var der nok af de slyngler. Nu er der Gud ske lov fredeligere, men før i tiden kunne det ske, at man ikke behøvede gå mere end hundrede skridt uden for volden, før der sad sådan en langskægget djævel på lur; inden man fik set sig om, fik man en slynge slået om halsen eller en kugle i nakken. Men tapre er de!

– De har vel oplevet meget her nede? spurgte jeg, drevet af nysgerrighed.

– Ja, hvordan skulle jeg have undgået det? Jeg har været ude for både det ene og det andet . . .

Han begyndte at tage sig i den ene side af sit overskæg, bøjede hovedet og faldt i tanker. Jeg var besat af ønsket om at trække en eller anden historie ud af ham, et ønske, som er karakteristisk for alle rejsende og skrivende folk. Theen havde imidlertid trukket nok; jeg fandt to feltbægre frem af kufferten, skænkede op og stillede det ene hen foran ham. Han drak en slurk og sagde ligesom til sig selv: – Ja, jeg har været ude for meget! Dette udbrud gav mig gode forhåbnin-

ger. Jeg var klar over, at gamle kaukasusfolk holder meget af at fortælle løs; de har så sjældent en lejlighed til det. Fem år igennem kan de ligge i en afkrog med et kompagni, og i alle de fem år er der ingen, der kan sige et almindeligt *goddag* til dem (for en sergent skal jo sige: *jeg ønsker herr kaptajnen en god dag!*). Og de har nok at fortælle om: de lever midt i et halvildt, interessant folk; hver dag er der fare på færde; nu og da indtræffer der sælsomme episoder, og man må dybt beklage, at man hos os er så utilbøjelige til at nedskrive sine oplevelser.

– Vil De ikke have lidt rom i? spurgte jeg min rejsefælle. Jeg har hvid rom med fra Tiflis; det er blevet koldt.

– Nej, ellers mange tak, jeg nyder ikke stærke drikke.

– Men hvorfor dog ikke?

– Jo, ser De, det har jeg aflagt ed på. Mens jeg endnu var løjtnant, var vi engang kommet nogle stykker sammen, og vi havde fået os et par glas; men så blev der slået alarm i løbet af natten, og vi mødte op foran geleddet med en lille streg på. De kan tro, der var lagt i til os, da Aleksej Petrovitj opdagede det. Du gode Gud, hvor var han rasende! Det var ikke langt fra, at han havde stillet os for en krigsret. Det er også så ligetil: der kan nemt komme til at gå et år, uden at man træffer sammen med nogen, og begynder man så med vodkaen, er det ude med en.

Da jeg hørte dette, tabte jeg næsten håbet.

– Se, der er nu for eksempel tjerkesserne, fortsatte han, når de drikker sig fulde i *buza*¹ ved et bryllup eller en begravelse, så sker det ikke så sjældent, at knivene kommer frem. Det er engang hændt mig, at jeg kun ved flugt er sluppet helskindet fra et sådant foretagende, og da var det endda en venligtsindet fyrste, jeg gæstede.

– Hvordan gik det til?

– Jo . . . (han stoppede sin pibe, tog et langt drag og begyndte så at fortælle), jo, ser De, jeg lå dengang på et fort på den anden side af Terek med et kompagni – det kan vel snart være fem år siden. Engang ud på efteråret kom der en provianttransport; med transporten fulgte en officer, en ung mand på henved femogtyve år. Han meldte sig hos mig i fuld galla og meddelte, at han havde ordre til at forrette tjeneste hos mig på fortet. Han var en tynd, blegnæbbed fyr; hans mundering var så ny, at jeg straks var klar over, at han ikke kunne have været ret længe hernede i Kaukasus. – De er vel blevet forsat herved fra Rusland? spurgte jeg ham.

– Javel, hr. stabskaptajn, svarede han. Jeg trykkede hans hånd og sagde: – Det er mig en fornøjelse, en stor fornøjelse. De kommer nok

1. Gæret drik af boghvede og havre. O.a.

til at kede Dem en smule... Men vi to skal nok få det hyggeligt sammen. De må endelig simpelthen kalde mig Maksim Maksimytj – og til hvad nytte er det forøvrigt at møde op i fuld gala? Til mig kan De til enhver tid komme i dagliguniform. . . . Han fik anvist sit kvarter og fandt sig snart til rette på fortet.

– Hvad hed han egentlig? spurgte jeg Maksim Maksimytj.

– Han hed Grigorij Aleksandrovitj *Petjorin*. En herlig fyr var han, det vil jeg bare sige Dem; han var blot en smule sær. Når det var regn og kulde, kunne han godt finde på at tage på jagt hele dagen; så kunne alle vi andre gå og blive forfrosne og ødelagte – ham rørte det ikke. Men til andre tider kunne han sidde inde hos sig selv, og var der blot en smule træk, var han overbevist om, at han var blevet forkølet; når vinden ruskede i skodderne, fo'r han sammen og blev bleg. På den anden side har jeg engang set ham gå ene mand mod et viltsvin; det kunne ofte ske, at han i timevis ikke var til at slå et ord af, men til gengæld kunne han nu og da sidde og fortælle løs, så man var ved at revne af grin . . . Ak ja, han havde mange særheder, og han måtte være en rig mand, for sikke mange forskellige kostbare sager, han havde! . . .

– Blev han længe hos Dem? spurgte jeg påny.

– Ja, et helt år. Og det år vil jeg altid huske; han gjorde mig mange knuder, men det har jeg tilgivet ham! . . . Ja, der findes sandelig folk, om hvem det fra fødselen er bestemt, at de skal komme ud for mange usædvanlige ting!

– Usædvanlige? udbrød jeg med en nysgerrig mine og skænkede et nyt glas the op for ham.

– Ja, nu skal De bare høre. En fem-seks verst fra fortet boede der en venligtsindet fyrste. Hans søn, en dreng på femten år, plejede at besøge os. Han kom hver dag, så i det ene, så i det andet ærinde, og både Grigorij Aleksandrovitj og jeg forkælede ham på alle måder. En forvoven knægt var han og behændig til alle ting. En hue kunne han tage op fra jorden i fuld galop, og alt, hvad han sigtede på med en bøsse, ramte han. Der var kun et usympatisk træk ved ham, han var forfærdelig pengegridsk. Grigorij Aleksandrovitj havde engang for spøg lovet ham en dukat, hvis han kunne stjæle ham den bedste ged ud af faderens hjord; og hvad giver De: Aftenen efter kom han trækkende med den ved hornene. Det kunne ske, at vi hittede på at drille ham en smule, men så blev hans øjne blodskudte og brændende, og han greb til dolken. – Hov, hov, Azamat, tab nu ikke hovedet, sagde jeg så til ham, din hidsighed kan blive dig en farlig sag!

En dag kom selve den gamle fyrste for at indbyde os til bryllup; det var hans ældste datter, der skulle giftes, og da vi jo havde sluttet venskabspagt med ham, kunne vi ikke have undslået os, om han så

havde været en tatar. Vi tog altså derhen. Da vi kom til aul'en, blev vi modtaget af et kobbel hunde, som hilste os med en kraftig glammen. Kvinderne skjulte sig, så snart de fik øje på os, men de få af dem, vi nåede at se lidt nærmere på, var ikke skønne. – Jeg havde langt større forventninger om tjerkesserkvinderne, sagde Grigorij Aleksandrovitj. – Ja, vent du bare, svarede jeg med et smil. Jeg tænkte mit ved mig selv.

I fyrstens hytte havde der allerede samlet sig en mængde menesker. Hos asiaterne er det jo skik og brug, at alle og enhver, der kommer forbi, bliver budt indenfor til brylluppet. Vi blev modtaget med alle mulige hædersbevisninger, og man førte os ind i det fornemste rum. Jeg undlod imidlertid ikke for alle tilfældes skyld at bide mærke i, hvor vores heste blev anbragt.

– Hvorledes fejres egentlig sådan et bryllup? spurgte jeg stabskajtajnen.

– Nåh, det er der såmænd ikke noget særlig mærkeligt ved. Først læser mullah'en et stykke op af Koranen, så får de unge og alle deres slægtninge gaver; man spiser og drikker buza. Dernæst tager man fat på våbenlegene, og der er altid en eller anden laset fyr, der optræder som klovn på en ældgammel, halt krikke og foretager sig så mange tåbelige ting, at hele selskabet er ved at gå til af latter. Når det er ved at blive mørkt, begynder der i stadsstuen noget, vi ville kalde et bal. En gammel stympet sidder og klimprer på et trestrengt instrument . . . hvad det hedder, har jeg glemt, men det er noget i retning af vores balalajka. Pigerne og de unge mænd stiller sig op i to rækker overfor hinanden og klapper i hænderne og synger. Så træder en pige og en mand ind midt på gulvet, og de to begynder at tale med hinanden på vers, som de laver på stedet, og de øvrige synger med på omkvædet. *Petjorin* og jeg sad på ærespladsen, og midt under det hele trådte vores værts yngste datter, en ung pige på seksten år, hen foran *Petjorin*; hun sang en sang for ham – det var vel nærmest ment som en kompliment . . .

– Hvad var det, hun sang for ham; kan De ikke huske det?

– Jo, det kan jeg godt; det var noget i den her retning: »Smukke er vore unge djigiter, og deres kaftaner er indvirket med sølv; men skønnere end dem er den unge russiske officer, og hans galoner er af guld. Som en poppel rager han op iblandt dem; blot kan han ikke trives, ikke blomstre i vor have.«

Petjorin rejste sig, bukkede dybt for hende og lagde sin hånd, først på panden, dernæst på hjertet. Han bad mig svare hende på sine vegne, og da jeg udmærket kender deres sprog, overbragte jeg hende hans svar.

Så snart hun var gået, hviskede jeg til Grigorij Aleksandrovitj:

– Nå, hvad synes du så om hende?

– Hun er bedårende! svarede han. Men hvad hedder hun?

– Hun hedder Bela, svarede jeg ham.

– Og det var ganske rigtigt; smuk var hun: høj og slank, med øjne så sorte som en bjerggazelles og et blik, som trængte lige ind i sjælen. Petjorin sad i dyb eftertanke, og hans øjne veg ikke fra hende; nu og da tilkastede hun ham også et stjålet blik. Men Petjorin var ikke den eneste, der interesserede sig for den skønne fyrstedatter. Henne fra et andet hjørne af rummet fulgte et andet øjenpar hende, hvor hun stod og gik, et par flammende øjne. Jeg så nøjere efter og blev klar over, at det var en gammel bekendt af mig, der hed Kazbitj. Han var af dem, der hverken var venligtsindede eller fjendtlige. Man havde et godt øje til ham, men han var aldrig blevet grebet på fersk gerning. Han kom nu og da til os i fortet med beder, som han solgte os billigt, men der var aldrig noget med at prange; hvad han forlangte, det måtte man betale. Han ville hellere lade sig hugge i småstykker end slå af på sin pris. Man sagde om ham, at han satte pris på at strejfe om i Kubanområdet sammen med abrekerne, og sandt at sige havde han et rigtigt røverfjæs; han var temmelig lille, senet og bredskuldret . . . Men behændig, behændig var han som bare fanden! Hans besjmet var altid i laser, men hans våben var indlagt med sølv. Hans hest var berømt over hele Kabardija – og nogen bedre hest kunne man ikke tænke sig. Det var intet under, at alle de øvrige ryttere misundte ham dyret, og der var allerede blevet gjort adskillige forsøg på at stjæle det fra ham, men intet af dem var lykkedes. Jeg kan endnu se denne hest for mig ganske tydeligt: den var sort som beg, dens ben var som stålfejere, og øjnene stod næppe tilbage for Belas; og hvilke kræfter! Den kunne uden hvil galopere 50 verst; vel tilredet var den – som en hund fulgte den ham i hælene, og den kom, når han kaldte. Det skete ofte, at han helt lod være med at binde den. Ja, det var rigtig en hest for en røver! . . .

Kazbitj så denne aften endnu mere skummel ud end sædvanlig, og jeg lagde mærke til, at han under sin besjmet bar en panserskjorte. – Denne panserskjorte går han vist ikke med uden grund, tænkte jeg ved mig selv, han har nok et eller andet for.

Der blev efterhånden noget beklumret i hytten, og jeg gik en tur udenfor for at få en mundfuld frisk luft. Natten rugede allerede over bjergene, og tågen kom vældende ud af alle kløfterne.

Jeg fik det indfald at gå hen til det halvtag, hvor vore beste stod, for at se efter, om de manglede foder, og desuden fordi forsigtighed jo aldrig kan skade; det var nemlig en fortrinlig hest, jeg havde, og

der var mere end een kabardiner, der havde set forelsket på den og snakket godt for den: »Jaksji, tkhe, tsjek, jaksji!«

Mens jeg famlede mig frem langs risgærdet, hørte jeg pludselig nogle stemmer; den ene af disse stemmer kunne jeg straks genkende: det var Azamat, den vilde krabat, vor værts søn, der talte; den anden talte sjældnere og mere sagte. – Hvad mon de står der og snakker om? tænkte jeg, det skulle da vel ikke være om min hest? Jeg dukkede ned under gærdet og gav mig til at lytte efter, idet jeg bestræbte mig på ikke at gå glip af et eneste ord. Nu og da drukkede den for mig så interessante samtale dog i sangen og de højrøstede stemmer, der kom inde fra hytten.

– Ja, det er en dejlig hest, du har! sagde Azamat, hvis det var mig, der var herre her i huset og havde en to-trehundrede hopper, gav jeg gerne halvparten af dem for din gang, Kazbitj!

– Aha, så det er Kazbitj! tænkte jeg og buskede hans panserskjorte.

– Ja, svarede Kazbitj efter kort tids tøven, du finder ikke dens lige i hele Kabardija. Jeg var engang – det var ovre på den anden side af Terek – sammen med abrekerne ude for at opsnappe nogle af de russiske hesteflokke; vi havde ikke heldet med os og blev nødt til at spredes til alle sider. Der var fire kosakker i hælene på mig. Jeg hørte allerede giareernes skrig bagved mig, og foran mig havde jeg en tæt skov. Jeg lagde mig forover i sadlen og gav mig Allah i vold og for første gang i mit liv krænkede jeg denne hest med pisen. Som en fugl smuttede den ind mellem grenene; de skarpe torne rev min klædning i stykker, og korkelmens tørre kviste piskede mig i ansigtet. Hesten for af sted tværs over træstubbe og kløvede buskadset med sin bringe. Jeg burde selvfølgelig have ladet den løbe, da jeg nåede skovbrynet, og selv have søgt tilflugt i skoven til fods, men jeg nænnede ikke at skilles fra den, og profeten lønnede mig da også. Nogle kugler fløj hen over hovedet på mig, og jeg kunne allerede høre de forfølgende kosakker lige bagved mig . . . Pludselig åbnede der sig foran mig en kløft; min hest betænkte sig et øjeblik – og sprang så. Dens hove skred ud på den modsatte side, og den kom til at hænge ved forbenene. Jeg kastede tøjlerne og sprang ned i kløften; derved frelste jeg min hest. Den kom på benene og satte i galop. Alt dette så kosakkerne, men der var ingen af dem, der fandt det umagen værd at søge efter mig; de troede sikkert, at jeg havde slået mig ihjel, og jeg hørte hvorledes de gav sig til at jage efter min hest. Mit hjerte fyldtes med blod; jeg krøb af sted i det høje græs på bunden af kløften – da jeg nåede skovbrynet, fik jeg øje på nogle kosakker, som jagede ud over sletten, og der kom Karagjoz galoperende lige henimod dem. De satte alle efter den med hujen og skrigen. De blev meget længe ved med at fare rundt efter den, og et par gange lyk-

kedes det den kun med nød og næppe at undslippe kosakkernes slynger. Jeg skælvede, lukkede øjnene og bad til profeten. Et øjeblik efter lukker jeg igen øjnene op, og jeg ser, hvordan min Karagioz flyver af sted så let som en vind med halen flagrende ud i luften, medens gjaurerne langt bagved den kommer ridende, den ene efter den anden, på deres udmattede heste. Allah være priset! Det er sandhed, selve sandheden! Jeg blev siddende til langt ud på natten i min Kløft. Hvad tror du så, der skete, Azamat? Jeg hører i mørket, at hesten løber oppe ved kanten af kløften, den vrinsker og skraber med hovene i jorden; jeg kunne straks genkende min kære Karagioz's stemme, det var ham, min bedste ven! . . . Siden den tid har vi været uadskillelige.

Man kunne høre, at han kærtegnede sin gangers glatte hals og gav den forskellige ømme kælenavne.

– Hvis jeg havde en flok på tusinde hopper, sagde Azamat, ville jeg med glæde give dig dem for at få din Karagioz.

– Nej . . . jeg byttede ikke! svarede Kazbitj ligegyldigt.

– Hør nu, Kazbitj, sagde Azamat indsmigrende, du er jo et godt menneske, du er en tapper dsjighit, men min fader er bange for russerne og tør ikke lade mig drage ud i bjergene; giv mig din hest, så vil jeg gøre alt, hvad du ønsker af mig; jeg skal stjæle dig min faders bedste gevær, hans krumsabel, alt, hvad du ønsker – og hans krumsabel er en rigtig gурda¹, blot man rører ved æggen, bider den af sig selv ned i kødet, og sådan en panserskjorte, som du bærer, ænser den slet ikke.

Kazbitj tav.

– Allerede første gang, jeg så din hest, fortsatte Azamat, da jeg så, hvordan den med skælvende næsebor drejede sig under dig og sprang, da jeg så gnisterne flyve fra stenene under dens hove, foregik der noget uforklarligt i min sjæl, og siden den tid har alt andet syntes mig værdiløst. Jeg så på min faders bedste heste med foragt og skammede mig ved at ride på dem; jeg henfaldt i tungsind og kunne sidde hele dagen på et klippestykke, og hvert øjeblik så jeg for mig din sorte ganger med dens spændstige gang og dens kraftige, snorlige ryg. Og den så mig ind i øjnene med et fyrigt blik, som om der var noget, den ville sige. Jeg dør, Kazbitj, hvis du ikke overlader mig den! sagde Azamat med skælvende stemme.

Jeg kunde høre, at han gav sig til at græde; jeg må her indskyde, at Azamat var en meget hårdfør dreng, og at ellers intet kunne bringe ham til gråd, selv da han var yngre.

Som svar på hans hulken frembragte Kazbitj noget i retning af et hånligt grin.

1. Fremstillet i Gurien, et landskab i det nuv. Azerbajdjan, kendt for sine fremragende våbensmede. O.a.

– Hør nu, sagde Azamat med hård stemme, du ser jo, at jeg er rede til alt. Ønsker du, at jeg skal stjæle min søster til dig? Du ved, hvor skønt hun synger og danser! Hvor skønt hun forstår at brodere med guld! Selve den tyrkiske pasja ejer ikke en kvinde som hende . . . Vil du ikke have hende? Du behøver blot at vente på mig i morgen aften i kløften lige ved floden. Jeg tager hende med på en tur til den nærmeste aul og kommer lige forbi stedet – og så er hun din. Skulle mon ikke Bela være din hest værd?

Længe, meget længe tav Kazbitj; endelig nynnede han i stedet for svar en gammel folkevise:

»Aul'ernes døtre er skønhedens krans,
øjnene gløder med stjernernes glans.
Elskov til kvinder er ungdommens lyst,
men oftest blev elskov med skæbnen en dyst.
Guld kan dog købe kvindernes gunst,
men en hest som denne er skaberens kunst!
Steppernes storme den flyver forbi,
aldrig den styrter, for svig er den fri.»

Forgæves bad Azamat ham om at gå ind på sit forslag, han græd, smigrede og besvor. Endelig afbrød Kazbitj ham utålmodigt:

– Åh, gå fanden i vold, din dumme knægt! Hvor langt tror du, at du kunne ride på min hest? Den ville ikke løbe mere end tre skridt, før den slog dig af, så du knækkede halsen på stenene!

– Jeg! skreg Azamat forbitret, og man hørte i det samme, hvorledes hans lille dolk prellede af mod panserskjorten. Kazbitj's stærke arm stødte ham bort, så han ramlede mod gærdet, som knagede og bragede. – Nu bliver der ballade! tænkte jeg og skyndte mig ind i stalden, hvor jeg lagde tøjlerne på vore heste og førte dem ud i gården bagved. Der gik ikke mere end to minutter, før der var en frygtelig larm i hytten. Det, der skete, var følgende: Azamat var kommet farende ind med sønderreven besjmet og havde fortalt, at Kazbitj havde forsøgt at myrde ham. De fo'r allesammen op og greb deres geværer – og så var spillet gående! Der var en råben og skrigen og skyden; men Kazbitj var allerede kommet op på sin hest og banede sig vej gennem mylderet på gaden ved at svinge vildt om sig med sin krumsabel. – Det var en farlig sag at være til beruset gæstebud på fremmed sted, sagde jeg til Grigorij Aleksandrovitj og greb ham ved armen, mon det ikke er bedre, vi skynder os at komme af sted.

– Skulle vi ikke hellere vente og se, hvad det ender med?

– De kan være evigt forvisset om, at det ender galt. Sådan går det altid hos disse asiater: de drikker sig fulde i buza og så bliver der slagsmål! . . . Vi sad op og red hjem.

– Hvordan gik det med Kazbitj? spurgte jeg en smule utålmodigt stabskaptajnen.

– Ah, den slags fyre klarer sig altid! svarede han, idet han tømte sit glas, han stak selvfølgelig af!

– Og han blev ikke såret? spurgte jeg.

– Guderne må vide det! De er sejlivede, de røvere! Det har jeg oplevet mange eksempler på. Der var engang en, der var så perforeret af bajonetstik, at han lignede en si, men han blev ikke desmindre ved at slå om sig med sabelen. Stabskaptajnen sad nogen tid tavs, stampede så i jorden med foden og fortsatte.

– Der er een ting, jeg aldrig kan tilgive mig selv. Det må være djævelen selv, der, efter at vi var kommet hjem til fortet, fik mig til at fortælle Grigorij Aleksandrovitj alt det, jeg havde hørt, da jeg sad på lur bag gærden; han smilede – den listige rad! . . . Der kan ikke være nogen tvivl om, at han spekulerede et eller andet ud.

– Hvad var det? Lad mig endelig høre mere om det.

– Nå, ja, der er vel ingen vej udenom. Nu, da jeg er begyndt at fortælle, må jeg vel hellere fortsætte.

Efter fire dages forløb kommer Azamat på besøg på fortet. Han kom som sædvanlig ind hos Grigorij Aleksandrovitj, der jo altid forkælede ham med lækkerier. Jeg var også til stede der. Samtalen kom til at dreje sig om heste, og Petjorin begyndte at rose Kazbitj's hest i høje toner. Han udbredte sig om den fryghed og dens skønhed og sammenlignede den med en gemse – ja, der var rent ud sagt efter hans ord at dømme ikke nogen bedre hest i hele verden.

Knægtens øjne lynede, men Petjorin lod, som om han ikke bemærkede det; jeg søgte at lede samtalen ind i et andet spor, men han vendte stadig tilbage til Kazbitj's hest. Denne historie gentog sig, hvergang Azamat kom på besøg. Da der således var gået tre uger, kunne jeg ikke undgå at lægge mærke til, at Azamat var blevet bleg og mager, sådan som man i romanerne bliver det af kærlighed. Men det var vel ikke så underligt . . . For jeg blev nemlig snart klar over, at Grigorij Aleksandrovitj havde benyttet tiden til at gøre ham helt kulret. En dag sagde han for eksempel til ham: – Jeg kan godt se, Azamat, at du morderlig gerne ville have den hest, men det vil blive lige så vanskeligt for dig at få den at se som din ejendom som at se dig selv i nakken! Men sig mig engang, hvad ville du give den, der skaffede dig den? . . .

– Alt hvad han ønsker sig! svarede Azamat.

– Nuvel, så skal jeg sørge for, at du får den; der er blot een betingelse . . . Sværg, at du vil opfylde den . . .

– Jeg sværger . . . Sværg du også!

– Godt! Jeg sværger dig, at du skal få hesten; du skal til gengæld

blot give mig din søster Bela; Karagjoz bliver så *kalym* (brudebetaling) for hende. Jeg håber, at du finder handelen fordelagtig?

Azamat sagde ikke noget.

– Slår du ikke til? Nå, ja, som du vil! Jeg troede, at du var en mand, men du er nok kun en dreng endnu; du er vel også for lille til at sidde på en hest? . . .

Azamat rødmede.

– Hvad med min fader? sagde han.

– Tager han da aldrig bort?

– Jo, det gør han vel . . .

– Er vi enige?

– Vi er enige! hviskede Azamat så bleg som døden. Hvornår skal det være?

– Første gang Kazbitj viser sig her. Han har lovet at komme med en halv snes beder, så tager jeg mig af det øvrige. Så skal du bare se, Azamat!

– Ja, sådan afgjorde de altså den sag . . . Men når man skal være ærlig, var hele affæren jo ikke helt fin i kanten! Dette sagde jeg også bagefter til Petjorin, men han svarede blot, at en sådan halvild tjerkesserpige skulle være himmelhenrykt over at få en så fin mand som ham – for efter den stedlige skik var han allerede hendes mand – og at Kazbitj var en fræk røver, som havde godt af en lærestreg. Nu må De selv dømme om, hvorvidt jeg kunne sige noget imod dette . . . Men på det tidspunkt kendte jeg ikke noget til deres aftale. Så kom Kazbitj en dag og spurgte, om vi havde brug for nogle beder eller lidt honning; jeg bad ham komme igen næste dag. »Azamat!« sagde Grigorij Aleksandrovitj, »imorgen er jeg i besiddelse af Karagjoz, men hvis du ikke kommer her med Bela i nat, får du ikke hesten . . .

– Udmærket! sagde Azamat og galoperede hjem i aul'en. Om aftenen bevæbnede Grigorij Aleksandrovitj sig og red ud af fortet; hvordan de så har båret sig ad, ved jeg ikke, men givet er det, at de begge to kom tilbage ud på natten, og at skildvagten så, at der tværs over Azamats sadel lå en kvinde, hvis hænder og fødder var bundet og som havde et slør for ansigtet.

– Men hvad med hesten? spurgte jeg stabskaptajnen.

– Bare rolig, det kommer altsammen. Tidligt næste morgen mødte Kazbitj op med sine beder. Han bandt sin hest ved portstolpen og kom indenfor hos mig. Jeg beværtede ham med the, for selvom han var en røver, opretholdt vi jo alligevel et venskabeligt forhold til ham.

Vi sad og snakkede sammen om løst og fast . . . På een gang så jeg Kazbitj fare op med fortrukket ansigt, og styrtede hen til vinduet, men desværre vendte dette vindue ud til gården. – Hvad er der dog i vejen med dig? spurgte jeg.

– Min hest! ... hesten! ... råbte han helt ude af sig selv.

Jeg kunne ganske rigtigt høre hovslag udenfor, men det var vel en eller anden kosak, som kom ridende ...

– Nej! Død og helvede, for helvede, hylede han og styrtede ud af døren som et vildt dyr. I to spring var han ude i gården; ved fæstningsporten spærrede skildvagten ham vejen med sit gevær, men han sprang over geværet og løb, alt hvad han kunne ud ad vejen. Langt borte kunne man se en støvsky – det var Azamat, der sprængte afsted på Karagjoz; alt imens Kazbitj løb, tog han sit gevær ud af hylsteret og fyrede. Han stod ubevægelig omtrent et minut, og da det endelig gik op for ham, at han ikke havde ramt, gav han sig til at hyle, så slog han sit gevær i stykker med en sten, lagde sig på jorden og græd som et barn ... Rundt omkring ham stimlede soldaterne fra fortet sammen, men han lagde ikke mærke til noget. De stod lidt og snakkede sammen, men gik så igen deres vej. Jeg gav ordre om, at man skulle lægge pengene for bederne ved siden af ham, men han rørte dem ikke, men lå med ansigtet mod jorden som en død. Og vil De tro, sådan blev han liggende hele natten ... Først næste morgen kom han ind i fortet og spurgte, hvem det var, der havde røvet hans hest. Skildvagten, som havde set, hvordan Azamat havde løst hesten og var redet afsted på den, fandt ingen anledning til ikke at fortælle det. Da han hørte navnet, lynede hans øjne, og han begav sig straks til den aul, hvor Azamats fader boede.

– Og hvad sagde så faderen?

– Ja, Kazbitj fik ikke fat på ham ved denne lejlighed, for han var taget et eller andet sted hen, og man ventede ham ikke tilbage den første uges tid. Det var netop dette tilfælde, der havde givet Azamat lejlighed til at stjæle sin søster.

Da faderen endelig vendte hjem, var der hverken nogen datter eller nogen søn hjemme. Azamat må have været klog nok til at vide, at han næppe ville slippe fra det med hovedet i behold, hvis han blev fanget; han har vel sluttet sig til en eller anden abreker sjeik og er kommet af med hovedet et sted på den anden side Terek eller Kuban; sådan ender det jo i de fleste af den slags tilfælde! ...

Jeg må indrømme, at heller ikke jeg følte mig helt tilpas ved situationen. Så snart jeg fik at vide, at tjerkerserpigen var hos Grigorij Aleksandrovitj, anbragte jeg mine distinktioner på uniformen og tog sabelen på, hvorefter jeg gik ind til ham.

Han lå på sengen i det forreste værelse med den ene hånd under nakken og en udgået pipe i den anden. Døren ind til det andet rum var låset, og der var ikke nogen nøgle i låsen. Dette bemærkede jeg straks ... Jeg rømmede mig og skrabad med støvlehælen på dørrinnet, men han lod, som om han ikke hørte noget.

– Herr fændrik! sagde jeg så strengt som på nogen måde muligt, De har måske ikke bemærket, at jeg er kommet ind til Dem?

– Ah, goddag, Maksim Maksimytj! Vil De ikke have en pipe tobak? svarede han uden at rejse sig.

– De tager vist fejl, jeg er ikke Maksim Maksimytj, jeg er deres stabskaptajn.

– Nå ja, det kan jo være det samme. Vil De ikke have et glas the? De skulle forøvrigt blot vide, hvor forpint jeg er i dag!

– Jeg ved det hele, svarede jeg og trådte hen til sengen.

– Så meget des bedre; jeg er ikke spor oplagt til at fortælle.

– Herr fændrik, De har gjort Dem skyldig i en forseelse, for hvilken også jeg kan blive draget til ansvar.

– Det er jo storartet! Hvorfor er det så slemt? Vi har jo gennem lang tid delt ondt og godt sammen.

– Hvad bilder De Dem ind? De må aflevere Deres sidevåben!

– Mitka, kom med min sabel!

Mitka kom med sabelen. Efter at jeg således havde udført min pligt, satte jeg mig ned på sengekanten og sagde: – Hør nu, Grigorij Aleksandrovitj, tag nu og indrøm, at De har båret Dem galt ad.

– Hvorledes mener De?

– Jo, De har bortført Bela ... Ja, det er jo også det bæst til Azamat! ... Nå, vil De ikke indrømme det?

– Ja, men når jeg nu synes godt om hende?

Hvad skulle jeg egentlig svare på det? ... Jeg blev helt forfjamsket. Efter et øjeblik tavshed sagde jeg til ham, at vi måtte udlevere pigen til hendes fader, såfremt denne krævede hende.

– Nej, det kan der ikke være tale om!

– Ja, men han opdager snart, at hun er her.

– Hvor skulle han få det at vide henne?

Jeg blev igen forfjamsket. – Hør nu, Maksim Maksimytj, sagde Petjorin og rejste sig op, De er et godt menneske, og De kan vel tænke Dem, at hvis hendes fader får hende udleveret, skærer han hende enten i småstykker eller forærer hende bort. Sket er sket, lad os nu ikke gøre ondt værre, lad hende blive hos mig og giv mig så hellere min sabel igen.

– Nå, ja, men lad mig da i hvert fald få hende at se, sagde jeg.

– Hun er derinde; men mig er det ikke lykkedes at få hende at se; hun sidder i en krog, helt indhyllet i sit slør og siger ikke noget og ser ikke noget. Hun er så sky som en vild gemse. Jeg har engageret vores herbergskælling, som forstår tatarisk, for at hun kan være om hende og vænne hende til den tanke, at hun nu er min. For hun vil ikke komme til at tilhøre nogen anden end mig! tilføjede han og slog i bordet med sin knyttede næve. Jeg gik også ind på dette ... Hvad

skulle jeg egentlig ellers gøre? Der er jo mennesker, som man altid må lade få deres vilje.

— Men hvorledes gik det? — spurgte jeg Maksim Maksimytj, — fik han hende virkelig vænnet til at være hos ham, eller led hun under fangenskab, fik hun ikke hjemve?

— Nej, hvor vil De hen, hvad skulle hun få hjemve efter? Hun kunne jo fra fortet se akkurat de samme bjerge som hjemme fra aul'en, og mere ønsker disse halvville ikke. Og desuden gav Grigorij Aleksandrovitj hende hver dag et eller andet; de første dage vragede hun stolt, uden at sige et ord, disse gaver, og lod dem gå videre til herbergskællingen, hvis beundring de i allerhøjeste grad vakte. Men gaver! Hvad gør en kvinde ikke for en broget klud! Nå, dette være sagt i forbigående . . . Grigorij Aleksandrovitj hersede længe med hende; han havde imidlertid lært sig lidt tatarisk, lige som hun så småt begyndte at forstå vores sprog. Lidt efter lidt vænnede hun sig til at se på ham, i begyndelsen kun stjålent og skævende; hun var stadig sørgmodig og sang med sagte stemme sine sange på en sådan måde, at jeg ofte blev dybt rørt, når jeg fra værelset ved siden af hørte hende. En bestemt episode vil jeg aldrig glemme: Jeg kom forbi vinduet og kom til at se ind; Bela sad på ovnbænken med sænket hoved og Grigorij Aleksandrovitj stod foran hende. — Hør nu, min elskede Bela, sagde han, du ved jo godt, at du før eller siden vil blive min — hvorfor piner du mig så? Er der måske en tjetjentser, du holder af? Hvis det er tilfældet, kan du øjeblikkelig få din frihed til at drage hjem. Hun skælvede næsten og rystede på hovedet. Eller, fortsatte han, er jeg dig måske absolut modbydelig? Hun sukkede. Eller forbyder din tro dig at elske mig? Hun blegnede og tav. Du kan tro mig, at Allah er den samme for alle folkeslag, og hvis han kan tillade mig at elske dig, hvorfor skulle han så forbyde dig at gengælde mine følelser? Hun så ham anspændt ind i ansigtet, som om denne nye tanke overraskede hende; i hendes øjne lyste skiftevis vantro og ønsket om at lade sig overbevise. Ah, disse øjne! De strålede som glødende kul.

— Hør nu, kære, søde Bela! fortsatte Petjorin, du ser, hvor højt jeg elsker dig; jeg er beredt til at gøre alt for at glæde dig! Det er mit højeste ønske, at du skal blive lykkelig, men hvis du igen henfalder i sørgmodighed, bliver det min død. Sig mig, om du ikke vil blive glad.

Hun tænkte længe uden at flytte sine mørke øjne fra ham; så smilede hun svagt og bøjede hovedet som tegn på, at hun var enig med ham. Han greb hendes hånd og søgte at overtale hende til at kysse ham, hun værgede sig kraftløs og gentog atter og atter: Ah, nej, nej, det må du ikke! Han blev ved med at overtale hende; hun skæl-

vede og brast i gråd. Jeg er din fange, sagde hun, din slavinde; du kan selvfølgelig tvinge mig til at gøre, som du ønsker! — så strømmede tårene igen.

Grigorij Aleksandrovitj slog sig igen med hånden for panden og ilede ind i det andet værelse. Jeg gik ind til ham; han gik op og ned ad gulvet med korslagte arme og en mørk mine. — Hvad er der dog i vejen, min dreng? spurgte jeg ham. — Det er en djævel og ikke en kvinde! svarede han, men jeg giver Dem mit æresord på, at hun skal blive min . . . Jeg rystede på hovedet. — Skal vi vædde, lige mod lige? spurgte han, inden en uge! — Lad gå! Vi trykkede hænder og skiltes så.

Næste morgen tidlig sendte han en underofficer til Kisjar for at gøre forskellige indkøb; denne kom tilbage med en mængde persiske tøjer, — jeg kan slet ikke nævne dem alle.

— Nå, hvad synes De, Maksim Miksimytj? sagde han og pegede på alle gaverne, tror De, at der findes nogen asiatisk skønhed, der kan modstå et sådant batteri? — De kender ikke tjerkesserkvinderne, svarede jeg, de er i allerhøjeste grad forskellige fra grusinerinderne og fra de kaukasiske tatarkvinder. De har deres egne grundsætninger; de er anderledes opdraget. Grigorij Aleksandrovitj smilede og fløjtede en march.

Det viste sig imidlertid, at jeg fik ret: gaverne virkede kun halvt; hun blev nok noget venligere, noget mere tillidsfuld, men det var også det hele. Så besluttede han sig at forsøge et sidste middel. Han lod en morgen sin hest sadle op, tog en tjerkesserdragt på, bevæbnede sig og gik ind til hende. — Bela! sagde han, du ved, hvor højt jeg elsker dig. Jeg bestemte mig til at bortføre dig i den tro, at du ville komme til at holde af mig, når du lærte mig at kende; men jeg har taget fejl; altså farvel! Du kan herske uindskrænket over alt, hvad jeg ejer; hvis du ønsker det, kan du vende hjem til din fader — du er fri. Jeg har begået uret overfor dig, og må tage min straf. Lev vel! Jeg drager bort, hvorhen ved jeg ikke. Måske behøver jeg ikke at vente længe på en kugle eller et sabelhug; så tænk på mig og tilgiv mig! Han vendte sig bort og rakte hende hånden til afsked. Hun tog ikke hans hånd og stod tavs. Men jeg, som stod bag døren, kunne ubemærket iagttage hendes ansigt, og jeg blev grebet af den dybeste medlidenhed, da jeg så den dødelige bleghed, der dækkede hendes ansigt. Da Petjorin ikke fik noget svar, gik han nogle skridt hen imod døren; han rystede over hele kroppen, og jeg er vis på, at han var i stand til at udføre det forehavende, han spøjte med. For Gud skal vide, at han nu engang var sådan. Men han nåede ikke længere end til at lægge hånden på låsen, da hun for op og kastede sig hulkende om hans hals. — Ja, De må tro mig, jeg, som jo stod bag døren, kom

også til at græde, det vil sige, jeg græd ikke ligefrem, men jeg var da lige ved det! . . . Ja, sikke noget tosseri! . . .

Stabskaptajnen tav et øjeblik.

— Ja, jeg vil indrømme, sagde han så, idet han trak i sit overskæg, at jeg i mit stille sind ærgrede mig over, at der aldrig var nogen kvinde, der havde holdt af mig på den måde.

— Men blev deres lykke så varig? spurgte jeg.

— Ja, det blev den, og hun indrømmede også overfor os, at hun lige siden den dag, hun første gang havde set Petjorin ofte havde drømt om ham, og at der aldrig var nogen mand, der havde gjort et så dybt indtryk på hende som han. — Jo, de blev skam lykkelige!

— Det var da kedeligt! udbrød jeg uvilkårligt. For jeg havde i virkeligheden ventet en tragisk afslutning, og nu bristede mit håb således ufornodet! . . . Ja, men, fortsatte jeg, blev hendes fader da aldrig klar over, at hun var i fortet hos Dem?

— Jo, han har vel nok fået en vis mistanke om det. Men der gik kun nogle få dage, så fik vi at vide, at den gamle var blevet dræbt. Og se, det skete . . .

Min opmærksomhed skærpedes igen.

— Jeg må lige fortælle Dem, at Kazbitj var kommet på den tanke, at Azamat havde røvet hans hest i samråd med sin fader; det er i hvert fald, hvad jeg har fået ud af det. Han lå en dag på lur ved vejen tre verst fra aul'en; den gamle var på vej hjem efter at have været rundt i omegnen for at lede efter datteren; hans ledsagere var kommet noget bagefter, og det var hen under aften; han red eftertænksomt i skridtgang, da pludselig Kazbitj som en kat kom farende ud fra sit baghold og sprang op bag på hesten og jog en dolk i ryggen på ham, så at han faldt ned på jorden. Han greb selv tøjlerne og red af sted. Der var nogle af ledsagerne, der havde set alt dette på afstand, og de satte straks efter ham, men indhentede ham ikke.

— Han skaffede sig altså erstatning for tabet af sin hest, samtidig med at han hævnede sig, sagde jeg for at få at vide, hvad fortælleren selv mente om den sag.

Ja, og efter landets skik og brug, svarede stabskaptajnen, var han fuldstændig i sin gode ret.

Jeg blev uvilkårligt slået af den evne, russeren har til at gå ind på tankegangen hos de folkeslag, han nu engang tilfældigvis lever iblandt. Jeg ved ikke, om denne særlige egenskab fortjener ros eller dadel, men utvivlsomt er det, at den er et udtryk for russerens smidighed og for hans klare, sunde fornuft, som kan affinde sig med et onde, når han kan se, at det enten er nødvendigt eller ikke lader sig undrydde.

Vi havde imidlertid drukket theen; hestene, som forlængst var spændt for, stod og stampede i sneen; månen skinnede blegt ude i

vest og var allerede i færd med at forsvinde i nogle sorte skyer, der hang over de fjerne bjergtoppe som laser af et stort forhæng. Vi gik ud af hytten. Stik imod min rejsefælles forudsigelse var vejret ved at klare op, og alting lovede os en stille morgen; stjernernes vrimmel strålede i sælsomme mønstre på den fjerne horisont og een efter een slukkedes de, efterhånden som det blege skær fra øst bredte sig over den mørkviolette hvælving og belyste de stejle bjergskråninger, som hist og her var dækket af jomfruelig sne. Både til højre og til venstre gabede der dunkle, hemmelighedsfulde afgrunde. Tågerne, der bølgede og snoede sig som slanger, trak sig ind i de nærmeste, snævre kløfter, som om de følte dagens komme og frygtede den.

Alt i himmel og på jord var så stille, som der er i et menneskes hjerte, når han forretter sin morgenandagt; kun kom der nu og da fra øst et køligt vindpust, som viftede med hestenes rimklædte manker. Vi begav os på vej; trukket af fem usle krikker asede vore køretøjer sig op ad den slyngede vej over Gut-bjerget. Vi gik til fods ved siden af og lagde sten bag hjulene, når hestene ikke længere kunne trække; man kunne godt tro, at vejen førte lige op i himlen, thi så langt øjet rakte, blev den ved med at stige, indtil den forsvandt ind i den sky, som vi allerede aftenen før havde set hvile over bjergtoppen som en grå, der venter på bytte. Sneen knirkede under vore fødder; luften blev efterhånden så tynd, at åndedrættet besværliggjordes; blodet steg mig hvert øjeblik til hovedet, men det strømmede livligere og livligere gennem årerne, og jeg følte mig lykkelig til mode over at være så højt hævet over verden. — Jeg vil ikke benægte, at der var noget vist barnligt i denne følelse, men det er, som om man uvilkårligt bliver barn, jo længere man fjerner sig fra det menneskelige samfunds forhold og mere og mere går i eet med naturen; alt det tillærte forsvinder fra sindet, og det bliver, som det engang var, og som det sandsynligvis til sin tid påny vil blive. Enhver der, som jeg, har haft lejlighed til at færdes blandt øde bjerge og gennem længere tid har kunnet iagttage deres fantastiske former og begærligt har indåndet den livvækkende luft, som strømmer en i møde fra alle kløfter og slugter, vil forstå mit ønske om at beskrive, skildre, afmale disse vidunderlige billeder. Nå, endelig nåede vi da op på toppen af Gut-bjerget og stod stille og så os om. Oven over toppen hang den grå sky, hvis kolde pust vidnede om et nært forestående uvejr. Men ude mod øst var alting så klart og gyldent, at vi, stabskaptajnen og jeg, helt glemte at tænke på det . . . Ja, også stabskaptajnen, thi følelsen af naturens skønhed og storhed er langt stærkere hos mennesker med enkle og usammensatte sind end hos os, der føler trang til i ord at skildre disse ting.

– De har vel efterhånden vænnet dem til disse storslåede natur-scenerier – spurgte jeg ham.

– Nå, ja, man kan jo også vænne sig til kuglernes fløjten, for så vidt man da formår at skjule sit hjertes uvilkårlige banken.

– Jeg har tværtimod hørt, at adskillige gamle krigsfolk sætter pris på den art musik.

– Nå, ja, noget kan der vel være om det, når De endelig vil vide det, men det ligger nu nærmest i, at hjertet banker stærkere. Men se nu der, sagde han, idet han pegede mod øst, er det ikke et pragtfuldt landskab!

– Og ganske rigtigt, jeg vil næppe nogensinde få lejlighed til at beskue et lignende panorama: for vore fødder lå Kojisjaur-dalen i hvis bund Aragva og en anden lille flod slyngede sig som to sølvtråde; over dalen bølgede en blålig tåge, som af sommervarmen solens stråler blev drevet på flugt ind i kløfterne ved siderne; til højre og venstre bjergrygge, den ene højere end den anden, forrevne, snedækte og kratbevoksede. I det fjerne bjerge og atter bjerge, men ikke to tinder, der lignede hinanden. Og al denne sne glødede med et rosa skær så skøn og farvestrålende, at man kunne få lyst til at blive her hele sit liv. Solen kom netop frem bag et mørkeblåt bjerg, som kun et øvet øje kunne skelne fra en tordensky; men oven over solen trak der sig en blodrød stribe, som min kammerat betragtede med stor opmærksomhed. – Jeg sagde Dem jo nok, udbrød han, at vi fik uvejrlig dag; nu må vi hellere skynde os, for ellers indhenter det os på Krestovaja-bjerget. Få så lidt fart på! råbte han til kuskene.

Der blev lagt kæder om hjulene, for at vognene ikke skulle tage magten fra forspandet; så tog kuskene hestene ved tøjlerne og begyndte at stige ned; til højre havde vi en bjergvæg og til venstre en kløft så dyb, at en hel osjeterlandsby, der lå i bunden af den, så ud som en svalerede; jeg gøs ved tanken om, at en eller anden kurer uden at stige af sit skrøbelige køretøj mindst en halv snes gange om året færdedes ad denne vej, hvor to køretøjer ikke kunne komme forbi hinanden, og det ofte i nattens mulm og mørke. Den ene af vore kuske var en russisk bonde fra Jaroslavl, den anden en osjeter. Osjeteren førte stanghesten ved tøjlen og udviste al mulig forsigtighed, idet han også havde spændt sidehestene fra, mens vores sorgløse russer ikke engang steg ned fra sit kuskesele! Da jeg sagde til ham, at han skulle tage sig i agt, om ikke af anden årsag, så da i hvert fald af hensyn til min kuffert, som jeg ikke havde den ringeste lyst til at hente op fra dybet, svarede han mig: – Åh, Deres Nåde, Gud lader vel også os komme igennem; vi er jo ikke de første! – og han fik ret, for vi kom da forbi, skønt vi lige så godt kunne være styrtet i afgrunden. Hvis alle mennesker tænkte sig lidt mere om, ville de måske komme

til det resultat, at livet ikke er så meget værd, at det kan betale sig at passe så godt på det . . .

Men De længes måske efter at høre enden på historien om Bela? Nu må jeg dog først sige, at det ikke er nogen roman, jeg skriver, men en rejseskildring; følgelig kan jeg ikke lade stabskaptajnen fortælle videre, før han virkelig gjorde det. De må altså have tålmodighed eller, om De foretrækker det, springe de næste sider over, hvilket sidste jeg dog ikke vil råde Dem til, da turen over Krestovaja-bjerget (eller, som den lærde Gamba kalder det, *le Mont St. Christophe*¹) er så interessant, at den nok er tålmodigheden værd. Vi steg altså fra Gut-bjerget ned i Tsjertova-dalen . . . Hvilket romantisk navn! De ser vel allerede i tankerne djævelens rede mellem de utilgængelige klippe-tinder – men De tager ganske fejl. Navnet Tsjertova-dalen stammer fra ordet »tsjerta« (grænselinje) og ikke fra »tsjort« (djævel) – thi på dette sted løb i sin tid Grusiens grænse. Denne dal var fyldt med snedriver, som levende mindede mig om Saratov, Tambov og andre yndige steder i vort fædreland.

– Se, der har vi Krestovaja-bjerget! sagde stabskaptajnen til mig, da vi var kommet ned i Tsjertova-dalen, idet han pegede på en snedækket klippe; på denne top kunne man se et sort sten kors, og lige forbi dette løb der en sti så smal, at man kun akkurat kunne skelne den, og som kun benyttedes, når den almindelige vej, der gik nede langs bjergsiden, var blokeret af snemasser. Vore kuske erklærede, at der endnu ikke havde været noget sneskred, og de førte os nedenunder for at spare hestene. Lige efter at vi var drejet ind på vejen, mødte vi en fem-seks osjeter; de tilbød os deres hjælp og gav sig straks til at hive og slide i vognene, idet de greb fat i hjulene og råbte og skreg til hestene. Vejen var virkelig besværlig: over vore hoveder til højre hang der store snemasser, som ved det første vindstød kunne risikere at skride ned i slugten. Den smalle vej var næsten overalt dækket af snedriver, som nogle steder gav efter for fødderne, mens de andre steder som følge af solens og nattefrostens indvirkninger var dækket af en fast iskorpe, så glat, at vi kun med stort besvær kunne vinde frem; hestene faldt atter og atter; – og til venstre for os gabede en dyb kløft, i hvis bund en rivende bjergstrøm snart forsvandt under iskorpen, snart med stor larm skummede mod de sorte klippestykker. Det tog os henvend to timer at komme rundt om Krestovaja-bjerget – to verst på to timer! Skyerne havde imidlertid sænket sig og begyndte nu at sende hagl og sne ned over os; vinden, der for ned i

1. G. har opfattet bjergets navn, der i virkeligheden er afledt af Krest (o: Kors) som værende afledt af K^Hristofor (o: Kristoforus). O.a.

kløften, hylede og peb som selve røverer Nattergal¹, og stenkorsset forsvandt snart helt i tågen, som i store banker, den ene tættere end den anden, kom drivende fra øst . . . Der fortælles forøvrigt om dette kors et mærkeligt, men meget udbredt sagn, der går ud på, at det skal være rejst af tsar Peter den Store, da han rejste gennem Kaukasus; men for det første nåede han ikke længere end til Dagestan, og for det andet er der en indskrift på kors, som med store bogstaver beretter, at det er rejst på befaling af general Jermolov, og at dette skete i året 1824. Men sagnet er på trods af indskriften så indgroet, at man sandelig knap ved, hvad man skal tro, så meget mere som vi efterhånden er blevet vant til, at man ikke kan stole på indskrifter.

Vi manglede endnu fem verst i kørsel over islagte klipper og gennem dybe snedriver, før vi kunne være ved poststationen i Kobi. Hestene var udmattede, og vi selv kom til at fryse; snestormen tog stadig til og peb ganske som i vort nordlige fædreland; kun var dens vilde tuden her langt mere sørgmodig og håbløs. — Også du, forviste, tænkte jeg, græder over savnet af dine vidtstrakte, åbne stepper! Der kunne du have rørt dine iskolde vinger, mens du her har det lige så snævert og indelukket som en ørn, som med skrig kaster sig mod burets jerntræmmer.

— Det ser ikke godt ud! sagde stabskaptajnen, vi kan jo ikke se en hånd for os — der er ikke andet end tåge og sne; inden vi ved af det, kan vi falde ned i afgrunden eller blive stikkende i en ravnekrog; og så kan vi desuden være forvissede om, at der er så stærk strøm i Bajdara-floden, at vi ikke kan komme over den. Jo, her er skam rart i Asien! Sikke mennesker, sikke floder — man kan ikke stole på nogen af dem.

Kuskene piskede med skrigen og banden løs på hestene, som prustede og blev stædige, og som ikke for alt i verden var til at rokke ud af stedet, hvis det da ikke var for en veltalende knut. — Deres velbårenhed, sagde endelig en af kuskene, vi når nok ikke til Kobi i dag; skal vi ikke hellere, mens tid er, dreje til venstre? Se der, der er noget mørkt henne på bjergskrånningen — det er sikkert nogle hytter; der plejer de rejsende at tage ind, når det er dårligt vejr; de folk der siger, at de gerne vil vise os vej derhen, hvis de blot får en drikkeskilling, fortsatte han, idet han pegede på osjeterne.

— Jo, tak, min ven, det behøver du ikke at fortælle mig, sagde stabskaptajnen. Sikke nogle bæster, de er rede til at gøre alt, blot for at få penge til at drikke for.

— De må da indrømme, sagde jeg, at vi ville have været ilde stillet uden dem.

— Jo, tak, det er godt, mumlede han, det er mig nogle kønne vejvisere! De har en fin næse, når det gælder om at opsnuse muligheder for fortjeneste; som om man ikke kunne finde vej uden deres hjælp!

Vi drejede altså til venstre og nåede endelig efter mange vanskeligheder hen til en usselig beboelse, der bestod af to hytter, opført af rått tilbugne kampesten og skærver og omgivet af en mur af samme materiale. De lasede beboere modtog os med overstrømmende glæde. Jeg erfarede senere, at regeringen giver dem betaling og underhold på den betingelse, at de huser vejfarende, som på grund af uvejrløshed tager ind hos dem.

— Nå, det slap vi jo heldigt fra, ytrede jeg, efter at vi havde slået os ned ved ilden, nu skulle De tage at fortælle videre om Bela, for jeg er overbevist om, at jeg endnu ikke har hørt slutningen.

— Og hvorfor er De da så overbevist om det? svarede stabskaptajnen, idet han blinkede til mig med et underfundigt smil.

— Fordi noget andet ville være mod tingenes orden: en affære, som er begyndt på en så usædvanlig måde, må også ende usædvanligt.

— Nuvel, De har gættet rigtigt . . .

— Det glæder mig meget.

— Ja, De kan sagtens være glad, men mig volder det ligefrem stor sorg at tænke på det. En pragtfuld pige var denne Bela. Jeg kom efterhånden til at holde af hende som af en datter, og hun holdt også lidt af mig. Jeg må lige fortælle Dem, at jeg ikke har nogen familie; om min fader og moder har jeg intet hørt de sidste tolv år, og nogen hustru har jeg ikke sørget for at anskaffe mig, da jeg var ung — nu er det vel for sent; jeg var altså glad for at have fundet en at være lidt god ved. Det hændte ofte, at hun sang for mig eller dansede en lezginka . . . Og sikke hun kunne danse! Jeg har set vore nådigfruer i provinsen danse, og en enkelt gang, for tyve år siden, har jeg været til adelsfest i Moskva, men hvad var det i sammenligning med hende? Grigorij Aleksandrovitj pyntede hende som en dukke, gav hende alt, hvad hun ønskede sig og kælede for hende, og for hver dag, der gik, blev hun kønnere og kønnere, så det var et helt under! Det solbrændte forsvandt fra hendes ansigt og hænder og hendes kinder fik en fin rødme . . . Og sikken et humør, hun fik; altid skulle hun drive løjer med mig, som det livstykke hun var . . . Herren være hende nådig! . . .

— Men hvad gjorde hun, da De fortalte hende om hendes faders død?

— Vi skjulte det for hende, indtil hun havde vænnet sig til sit nye opholdssted; da vi endelig fortalte hende det, græd hun et par dage og glemte det så.

Fire måneder igennem gik alt på bedste måde. Grigorij Aleksandro-

1. Russisk sagnfigur. O.a.

vitj holdt, som jeg vist allerede har fortalt dem, meget af at gå på jagt; tidligere gik han ofte ud i skoven for at jage vildsvin og fasaner — men nu kom han så at sige aldrig udenfor foretets tunde. Alt som tiden gik, kunne jeg se, at han igen blev grebet af valdsind. Han kunne gå op og ned ad gulvet i timevis med hænderne knyttet på ryggen; så tog han en dag på jagt uden at sige til nogen om det, og blev væk hele formiddagen; dette skete flere gange og gentog sig oftere og oftere . . . — Det er ikke så godt tænkte jeg ved mig selv, der er nok kommet en kurre på tråden mellem dem.

Jeg kom en morgen ind til ham — jeg kan endnu ganske tydeligt se det hele for mig: Bela sad på sengen, klædt i en sort silke-besjmet og var så bleg og sørgmodig, at jeg troede, der var sket en ulykke.

— Ja, men hvor er da Petjorin? spurgte jeg.

— På jagt.

— Nå, tog han af sted i dag? Hun sagde ikke noget, og det var, som om hun havde vanskeligt ved at fatte sig.

— Nej, allerede i går, svarede hun endelig og sukkede dybt.

— Der er dog vel ikke sket ham noget?

— Jeg har tænkt og tænkt hele dagen i går, sagde hun grådkvalt, jeg har forestillet mig så mange ulykker; det ene øjeblik fik jeg den tanke, at han var blevet såret af et vildsvin, derefter troede jeg, at tjetjentserne havde slæbt ham med sig op i bjergene . . . Men nu forekommer det mig, at han ikke længere elsker mig.

— Men, kære Bela, du udmaler dig da også hele tiden det værste.

Hun brast i gråd, så hævede hun lidt efter stolt hovedet, tørrede tårerne af øjnene og fortsatte:

— Hvis han ikke mere holder af mig, kan han jo blot sende mig hjem. Jeg vil ikke pålægge ham nogen tvang. Og hvis det skal blive ved på denne her måde, går jeg selv min vej; jeg er ikke nogen slave, jeg er en fyrstedatter! . . .

Jeg forsøgte at tale hende til rette. — Men hør nu, Bela, han kan jo dog ikke hele tiden hænge i dine skørter: han er jo en ung mand, som holder af jagtens glæder, og han sætter pris på at kunne komme og gå, som han har lyst; men hvis du sådan går og hænger med hovedet, taber han snarere smagen for dig.

— Ja, det er rigtigt, svarede hun, nu skal jeg nok være glad. Hun sprang op, greb sin tamburin og begyndte at synge og danse for mig; det varede imidlertid ikke længe, før hun igen smed sig på sengen og skjulte sit ansigt i hænderne.

Hvad skulle jeg egentlig gøre? Jeg har jo, ved De, ellers aldrig givet mig af med kvinder; jeg brød min hjerne med, hvad jeg skulle finde på for at trøste hende, men kunne ikke komme til noget resultat; vi

sad begge i nogen tid uden at sige noget . . . Det var en højst pinlig situation!

Endelig sagde jeg til hende: — Kom, vi går en tur på volden, det er dejligt vejr! Det var i september, og det var virkelig en aldeles henrivende dag; klart solskin, men ikke for varmt. Alle bjergene tegnede sig ganske skarpt mod himmelen. Vi gik så op på fæstningsvolden, hvor vi spadserede frem og tilbage uden at tale sammen; endelig satte hun sig ned på grønsværen og jeg slog mig ned ved siden af hende. Ja, så latterligt det end kan lyde, så løb jeg hele tiden i hælene på hende som en anden barnepige.

Vort fort lå temmelig højt, og der var en dejlig udsigt fra volden: til den ene side en udstrakt slette, som enkelte steder var gennemskåret af kløfter og kransedes af skove, der strakte sig helt op til bjergryggene; hist og her så man røgen fra aul'erne stige i vejret, og rundt om på sletten græssede hesteflokkene. Til den anden side løb der en lille flod nedenfor et kratbevokset, stenet højdedrag, der var en udløber af selve Kaukasus-bjergkæden. Vi satte os på lijørnet af en bastion, så at vi havde fri udsigt til begge sider. Pludselig fik jeg øje på en mand, der på en grå hest kom ridende ud fra skoven i retning af fortet, og først da han nåede floden, stoppede han op lienved hundrede favne borte og lod hesten pirouettere som bare fanden. Hvad skulle det forestille? — Se der, Bela, sagde jeg, du har unge øjne; hvad er det for en djigit der ude? Hvem mon han gør de kunster for?

Hun så nærmere til og skreg så: — Det er jo Kazbitj!

— Nå, det er ham, den røver! Han har nok et eller andet for mod os. Nu, jeg ser nærmere til, kan jeg godt kende Kazbitj med hans brune fjæs; og pjaltet og beskidt er han, som han plejer. — Men det er jo min faders hest, udbrød Bela og tog mig hårdt i armen; hun skælvede som et espeløv, men hendes øjne skød lyn. — Aha! tænkte jeg, røverblodet fornægter sig nok heller ikke i dig, min tøs!

— Kom engang her, sagde jeg til skildvagten, se dit gevær efter og hent mig den fyr ned, så skal du få en sølvrubel. — Javel, Deres Højvelbårenhed; men han står blot ikke stille. — Så bed ham om det, sagde jeg med et smil. — Hej, min ven! råbte skildvagten og vinkede til ham, hvorfor farer du sådan rundt som en anden snurretop? Kazbitj standsede virkelig for at lytte; han troede velsagtens, at vi ville indlede forhandlinger med ham, men det blev der ikke noget af! . . . Min grenader fyrede . . . Bum! . . . en forbier; skuddet brændte nemlig for, og Kazbitj gav hesten af sporerne og satte af sted. Så rejste han sig i stighøjlerne, truede ad os med sin ridepisk — og var så borte.

— Skammer du dig ikke! sagde jeg til skildvagten.

— Deres Højvelbårenhed! Han burde være død, svarede han, men det er et fordømt folkeslag; man kan ikke slå dem ihjel med eet skud.

Da der var gået et kvarter, kom Petjorin hjem fra jagt. Bela faldt ham om halsen, og hun kom hverken med klager eller bebrejdelser over hans lange fraværelse . . . Jeg tog ham derimod under behandling. — Hør, min ven, sagde jeg, — er De klar over, at Kazbitj for et øjeblik siden var herude ved floden, og at vi skød på ham? Længes De efter at træffe ham? Disse bjergfolk er hævnerrige, og De tror måske ikke, at han har fået farten af, at De med held har hjulpet Azamat? Nu tør jeg desuden vædde på, at han har set, at Bela er her. Jeg er klar over, at han for et år siden var dødeligt forelsket i hende — det har han selv fortalt mig — og hvis det var lykkedes ham at samle en tilstrækkelig stor kalym, ville han uden tvivl have friet til hende . . . Ved de ord blev Petjorin eftertænksom. — Ja, man må være mere forsigtig . . . Bela, fra i dag af må du ikke mere gå ud på fæstningsvolden.

Om aftenen havde jeg en lang samtale med ham: jeg var ærgerlig over, at han sådan havde ændret sin opførsel overfor den stakkels pige; jeg fandt det forkert, at han uden videre tog på jagt den halve dag, at hele hans tone overfor hende var blevet kølig, at han kun sjældent kærtogede hende; hun var begyndt at afmagres kendeligt, ligesom hun ofte hang med hovedet, og hendes store øjne var forgrædte. Jeg spurgte hende tit:

- Hvad sukker du for, Bela, er du ked af noget?
- Nej.
- Er der noget, du ønsker dig?
- Nej.
- Længes du efter din slægt?
- Jeg har ingen slægtninge.

Der kunne gå hele dage, hvor hun ikke sagde andet end »ja« og »nej«, og det var komplet umuligt at trække mere ud af hende.

Alt dette var det, jeg bebrejdede ham. — Ja, Maksim Maksimytj, svarede han, jeg har en ulykkelig karakter; om det er opdragelsen, der har gjort mig sådan, eller om det er noget, jeg har fra skaberens hånd, ved jeg ikke; jeg ved blot, at hvis jeg påfører andre ulykke, er jeg selv ikke mindre ulykkelig. Det er selvfølgelig en ringe trøst for de andre, men sådan er det nu engang. Allerede i min tidligste ungdom, straks efter at jeg var kommet bort fra mine forældres varetægt, styrtede jeg mig ud i alle de nydelser, der kan opnås for penge, og jeg fik naturligvis snart væmmelse for disse nydelser. Så styrtede jeg mig ud i den store verden, og det varede ikke længe, før også det højere selskab kedede mig; jeg forelskede mig i strålende skønheder og blev genelsket; men deres kærlighed kildrede kun min fantasi og min egoisme, medens mit hjerte forblev uberørt . . . Jeg gav mig til at læse, at studere — også videnskaben kom til at kede mig; jeg så, at den

hverken medfører berømmelse eller lykke, eftersom de lykkeligste mennesker ofte er de mest uvidende, at berømmelse beror på heldet, og at man for at udnytte dette kun behøver at være fræk. Jeg blev efterhånden led ved det hele . . . Efter kort tids forløb blev jeg forsat til Kaukasus, og her har jeg haft mit livs lykkeligste tid. Jeg havde håbet, at jeg ikke ville komme til at kede mig med tjetjensernes kugler susende over hovedet — men forgæves: da der var gået en måned, havde jeg i den grad vænnet mig til deres summen og til dødens nærhed, at myggene ærlig talt gjorde større indtryk på mig, og jeg kom til at kede mig mere end nogensinde før, fordi det næsten var mit sidste håb, der var hristet . . . Da jeg første gang så Bela i hendes hjem, da jeg første gang holdt hende i min favn og kyssede hendes sorte lokker, så troede jeg tåbe, at hun var en engel, som en harmhertig skæbne havde sendt mig . . . Jeg tog endnu engang fejl: et naturbarns kærlighed er ikke stort mere værd end en fornem dames, for hendes uvidenhed og enfoldighed bliver dog lige så kedelig som den andens koketteri. På en vis måde holder jeg af hende endnu, og jeg er hende taknemmelig for adskillige sødmefyldte minutter; jeg kunne give mit liv for hendes skyld — jeg keder mig blot i hendes selskab . . . En tåbe er jeg, eller et slet menneske — jeg ved ikke bestemt hvilken af delene, men så meget er sikkert, at også jeg fortjener medlidenhed, måske i højere grad end hun; verden har ødelagt noget i min sjæl, min fantasi er urolig, mit hjerte brænder af begær; alt forekommer mig ligegyldigt, og jeg vænner mig ligeså let til sorg som til adspredelser, så mit liv bliver mere og mere øde for hver dag, der går; jeg har kun et middel tilbage: at tage på rejse. Så snart, det overhovedet bliver mig muligt, tager jeg afsted, blot ikke til noget sted indenfor Europa, Gud fader bevares! — nej, jeg tager til Amerika, til Arabien, til Indien — så indhenter døden mig vel et eller andet sted undervejs. Jeg er vis på, at denne sidste hjælpekilde takket være storme og rejsebesværligheder ikke så hurtigt vil udtørres.

Således talte han længe, og hans ord har præget sig dybt i min erindring, for det var første gang, jeg hørte en ung mand på femogtyve år tale således — Gud give, at det også bliver den sidste . . . Det var en sælsom oplevelse! Men sig mig engang, henvendte stabskaptajnen sig så til mig, De, som vel ofte er kommet i hovedstaden og måske for kort tid siden har været der: er hele ungdommen så trøsteløs der?

Jeg svarede ham, at der var adskillige mennesker, der talte på samme måde som Petjorin; sandsynligvis var der også nogle af dem, der talte sandhed, men livsleden var forøvrigt som alle andre moduler begyndt i de højere samfundslag og havde efterhånden bredt sig til de lavere; imidlertid var det nu sådan, at de, som i højeste grad

følte sig trykket af kedsommelighed, såvidt muligt søgte at skjule deres ulykke som en last. Stabskaptajnen kunne slet ikke følge med i disse finesser, rystede på hovedet og spurgte så med en listig mine.

– Men det er vel franskmændene, som har indført den mode med livsleden?

– Nej, det var englænderne.

– Nå således! Ja, de har jo også altid haft ord for at være drikfældige! . . .

Jeg kom uvilkårlig til at tænke på en dame i Moskva, som hævdede, at Byron ikke var spor andet end en fyldebøtte. Forøvrigt var stabskaptajnens ytring fyldtud undskyldelig, eftersom han for at modstå vinens fristelser havde dannet sig den tro, at alle verdens ulykker stammede fra drikkeri.

Han fortsatte imidlertid sin fortælling med følgende ord:

– Nå, vi så ikke mere til Kazbitj. Men uvist af hvilken årsag kunne jeg ikke slå den tanke ud af hovedet, at han ikke kunne være kommet her uden grund, og at han sikkert havde ondt i sinde.

Så var det en dag, at Petjorin plagede mig for at tage med ham på vildsvinejagt; jeg vægrede mig længe: hvad skulle jeg med vildsvin? Men langt om længe lykkedes det ham at overtale mig. Vi tog afsted en tidlig morgen sammen med fem soldater. Lige indtil klokken ti strejfede vi rundt mellem rørene og i skoven – ikke spor af vildt. – Mon vi ikke hellere skulle tage hjem igen? sagde jeg, hvorfor skal vi rakke rundt her? Det er jo tydeligt, at vi ikke har heldet med os i dag! Men Grigorij Aleksandrovitj regnede ikke den brændende sol og trætheden og ville ikke vende hjem uden bytte. . . . Sådan var han nu engang: havde han først sat sig noget i hovedet, så var der ingen vej udenom; man kunne let se, at han som barn var blevet forkælet af sin mor . . . Endelig, ved middagstid, stødte vi på et af de forbandede vildsvin – paf! . . . paf! . . . vi ramte det ikke, og det forsvandt mellem rørene . . . Nej, det var en uheldig dag! . . . Så pustede vi lidt ud og begav os så hjemefter.

Vi red med slappe tøjler ved siden af hinanden uden at sige noget og var allerede kommet ganske nær til fortet; kun et buskads skjulte det endnu for os . . . Pludselig hørte vi et skud . . . Vi så på hianden, straks grebet af den samme mistanke . . . Over hals og hoved galoperede vi i retning af skuddet, og vi fik nu øje på nogle soldater, som havde samlet sig i en klynge oppe på volden og stod og pegede ud over sletten, og derude jog en rytter afsted i fuld fart med noget hvidt hængende tværs over sadelen foran sig. Grigorij Aleksandrovitj udstødte et hyl, som ingen tjetjentser kunne have gjort ham efter; så geværet ud af hylsteret og afsted; jeg bagefter ham.

Til alt held var vore heste på grund af den uheldige jagttur ikke

videre udmattede; de fløj under os, og for hvert øjeblik, der gik, halede vi mere og mere ind på rytteren . . . Endelig kunne jeg se, at det var Kazbitj, men jeg kunne endnn ikke blive klog på, hvad det var, han havde foran på sadelen. Jeg kom op på siden af Petjorin og råbte til ham: det er Kazbitj! . . . Han så på mig og svarede mig med et nik og piskede løs på sin hest . . .

Vi manglede efterhånden kun et bøsseskuds afstand i at indhente ham; om det nu lå i, at Kazbitj's hest var udmattet, eller den var dårligere end vore, ved jeg ikke, men han kunne trods alle forsøg ikke ride fra os. I dette øjeblik savnede han nok sin Karagjoz!

Hvad var det? Pludselig lagde Petjorin sit gevær til kinden . . . -- Lad være at skyde! skreg jeg til ham, gem hellere det skud krudt, vi får nok fat på ham endda. Ja, den ungdom! Den forløber sig da også altid . . .

Men skuddet gik allerede og kuglen knuste hestens ene bagben; den gjorde i farten endnu en halv snes spring, men snublede så og gik i knæ. Kazbitj sprang af, og vi kunne nu se, at det, han holdt i armene, var en kvinde indhyllet i et slør . . . Det var Bela . . . stakkels Bela! Han råbte et eller andet til os på sit eget sprog og løftede sin dolk over hende . . . Her var ingen tid at spilde, jeg skød i retning af ham på lykke og fromme; sandsynligvis traf kuglen ham i skulderen, for han lod straks armen falde. Da krudtrøgen drev bort, så vi den sårede hest ligge på jorden og ved siden af den lå Bela; men Kazbitj havde slængt sin bøsse fra sig og var løbet ind i krattet og klatrede nu op ad klippen som en kat. Jeg ville gerne have hentet ham ned derfra – men mit gevær var jo ikke ladt! Vi sprang af hestene og ilede hen til Bela. Den lille stakkel lå ubevægelig, og blodet strømmede ud af et stort sår . . . Den skurk! . . . Havde han så endda stødt kniven i hjertet på hende – ja, så vilde det hele være overstået på een gang, men i ryggen . . . rigtig på snigmordervis! Hun var uden bevidsthed. Vi tog sløret af hende og forbandt såret, så godt vi kunne efter omstændighederne. Forgæves kyssede Petjorin hendes kolde læber – intet kunne bringe hende tilbage til bevidstheden.

Petjorin satte sig op på sin hest; så løftede jeg hende op fra jorden og fik hende anbragt foran ham på sadelen; han lagde sin arm omkring hende, og vi begav os på vej hjemefter. Efter nogle minutters tavshed sagde Grigorij Aleksandrovitj til mig: – Hør, Maksim Maksimytj, på den her måde får vi hende ikke levende hjem. – Nej, du har ret! svarede jeg, og så lod vi hestene løbe alt, hvad de kunne. Foran fortets port blev vi modtaget af en klynge mennesker. Ved fælles hjælp bar vi den sårede ind hos Petjorin og sendte bud efter lægen. Han var drukken, men kom alligevel; han så på såret og erklærede, at hun ikke ville kunne leve mere end een dag med det; men han tog

fejl . . .

– Nå, blev hun da rask? spurgte jeg stabskaptajnen, idet jeg i min uvilkårlige glæde greb ham i armen.

– Nej, svarede han, men lægen tog ikke des mindre fejl, for hun levede endnu to dage.

– Sig mig lige, hvordan havde Kazbitj egentlig håret sig ad med at få fat på hende?

– Jo, det var gået sådan til: Uden at tage hensyn til Petjorins forbud var hun gået ud af fortet og ned til floden. Det var jo, som jeg allerede har sagt, meget varmt, og hun satte sig på en sten med fødderne i vandet. Der lå Kazbitj så på lur; han sneg sig ind på hende, greb hende, kneblede hende og slæbte hende ind i buskadset, svang sig op på sin hest med hende og stak af. Imidlertid var det alligevel lykkedes hende at skribe. Dette hørte skildvagten, og han skød efter dem, men ramte ikke, og i dette øjeblik var det, at vi kom til.

– Men af hvilken grund ville Kazbitj bortføre hende?

– Nej, ved De nu hvad! Tjetjentserne er jo kendt som nogle rigtige røvere; de tager alt, hvad de kan få fat på, selvom det kan være noget, de slet ikke har brug for . . . dette kan jo for så vidt tjene dem som undskyldning, som det følgerlig må ligge i deres natur. Men desuden havde han jo gennem lang tid været heftigt forelsket i hende.

– Og Bela døde altså?

– Ja, hun døde, men hun pintes længe, og det gjorde vi, der sad ved hendes side, også. Hun kom til sig selv ved titiden om aftenen; vi sad ved sengen; så snart hun slog øjnene op, begyndte hun at kalde på Petjorin. – Jeg er jo her, hige ved siden af dig, min *dsjanetjka* (dette betyder på vort sprog min skat), svarede han og tog hendes hånd. – Jeg dør! sagde hun.

Vi søgte at trøste hende. Vi fortalte hende, at lægen havde lovet at gøre hende fuldstændig rask igen. Hun rystede på hovedet og vendte sig ind mod væggen: hun ville så nødig dø! . . .

Hen på natten begyndte hun at tale i vildelse; hendes ansigt brændte, og hele hendes legeme gennemrystedes med korte mellemrum af feber. Hun talte usammenhængende om sin fader, om sin broder; hun ville hjem i bjergene . . . Så talte hun også om Petjorin, hun kaldte ham ved mange ømme kælenavne eller bebrejdede ham, at han ikke længere elskede sin lille *dsjanetjka*.

Han hørte tavs på hende med ansigtet skjult i hænderne; men i al den tid så jeg ikke så meget som en eneste tåre i hans øjenvipper; enten savnede han virkelig evnen til at græde, eller også beherskede han sig – jeg ved det ikke; men hvad mig angår, så har jeg ikke været vidne til noget mere sørgeligt end dette.

Henimod morgen holdt feberfantasierne op; en times tid lå hun

ubevægelig hen, bleg og så afkræftet, at man kun lige akkurat kunne konstatere, at hun åndede; så blev hun efterhånden lidt bedre og begyndte at tale, men hvad tror De, det var, hun talte om? . . . En sådan tanke kan kun en døende få! . . . Hun begyndte at beklage sig over, at hun ikke var kristen, og at hun i det hinsidige aldrig ville møde Grigorij Aleksandrovitj's sjæl; det pinte hende, at en anden kvinde skulle blive hans veninde i Paradiset. Jeg fik den tanke, at vi jo kunne døbe hende, før hun døde; jeg foreslog hende dette; hun så tvivlrådig på mig og lå længe uden at sige noget. Endelig svarede hun, at hun ville dø i den samme tro, som hun var født i. Således gik hele dagen. Hvor hun dog forandrede sig i løbet af denne dag! Hendes blege kinder blev indfaldne, øjnene blev større og større, læberne glødede. Hun følte en varme indeni sig, som om der i hendes bryst lå et glødende jern.

I Så kom den næste nat; vi havde ikke lukket et øje, men veg ikke fra hendes leje. Hun led forfærdeligt og stønnede af smerte, men så snart det blot lettede et øjeblik, forsøgte hun at få Grigorij Aleksandrovitj til at tro, at hun havde det bedre og ville overtale ham til at gå ind og sove. Hun kyssede hans hånd, som hun ikke slap et eneste sekund. Henad morgen begyndte hun at føle dødsangst. Hun kastede sig uroligt frem og tilbage og rev forbindningen af såret, så at det påny gav sig til at bløde. Da hun igen var blevet forbundet, fik hun et minuts ro og bad Petjorin om at kysse hende. Han lagde sig på knæ ved siden af sengen, løftede hendes hoved op fra puden og trykkede sin mund mod hendes kolde læber. Hun knugede ham heftigt i sine skælvende arme, som ville hun i dette kys give ham hele sin sjæl . . . Ah nej, det var på en måde godt for hende, at hun døde! Hvad skulle der være blevet af hende, hvis Grigorij Aleksandrovitj havde vendt hende ryggen? Og det ville jo være sket før eller senere.

Det halve af den følgende dag lå hun stille hen uden at sige noget og fandt sig roligt i, at lægen pinte hende med forbindninger og medicin. – Hør nu, sagde jeg til ham, De har jo selv sagt, at hun ikke kan leve, hvorfor plager De hende så med alle Deres præparater?

– Jo, det er alligevel bedre, Maksim Maksimytj, svarede han, at man har sin samvittighed i orden.

Jo tak, det var en køn samvittighed!

Om eftermiddagen begyndte hun at lide af tørst. Vi lukkede vinduerne op, men der var varmere ude i gården end i værelset. Vi anbragte isklumper i nærheden af sengen, men heller ikke dette hjalp. Jeg var klar over, at denne ulidelige tørst var et tegn på, at døden nærmede sig, og sagde dette til Petjorin.

– Vand, vand . . .! sagde hun med hæst stemme og rejste sig halvt op i sengen.

Han blev bleg som et lig, greb et glas, hældte vand op i det og holdt det hen til hendes mund. Jeg holdt hænderne for øjnene og begyndte at mumle en bøn – jeg husker ikke hvilken . . . Ja, min ven, mange har jeg set dø, på hospitaler og på slagmarker, men noget så sørgeligt som dette har jeg aldrig været vidne til! . . . Jeg må indrømme, at der var endnu en ting, som bedrøvede mig: hun huskede ikke mig een eneste gang i den tid, hun lå og skulle dø; jeg havde dog holdt af hende som en fader . . . Nå, ja, gid Gud må tilgive hende! . . . Og sandt at sige: hvorfor skulle hun da egentlig huske på mig i sin dødsstund? . . .

Så snart hun havde drukket vandet, fik hun ligesom lidt lindring, men tre minutter efter var hun sovet hen. Vi holdt et spejl hen til hendes læber – det duggedes ikke! . . .

Jeg førte Petjorin ud af værelset, og vi gik op på fæstningsvolden; vi spadserede længe frem og tilbage ved siden af hinanden uden at sige noget og med hænderne på ryggen. Der var ikke noget særligt at se på hans ansigt, og dette var mig ubegribeligt – havde jeg været i hans sted, var jeg sikkert død af sorg. Endelig satte han sig ned på jorden i skyggen og gav sig til at tegne i sandet ved sine fødder med stokken. Jeg begyndte at sige noget til ham, mere af høflighed end for egentlig at trøste ham; han løftede hovedet og lo . . . Det løb mig koldt ned ad ryggen ved denne latter . . . Jeg skyndte mig at gå hjem for at træffe forberedelser til begravelsen.

Jeg må sige, at jeg gerne påtog mig dette, da det kunne adsprede mig lidt. Jeg havde et stykke fløjel liggende, og med dette betrak jeg hendes kiste og udsmykkede den så med nogle tjerkesiske sølvgaloner, som Grigorij Aleksandrovitj i sin tid havde købt netop til hende.

Tidligt den næste morgen begravede vi hende udenfor fortet ved floden lige i nærheden af det sted, hvor hun sidste gang havde siddet; rundt om hendes grav blomstrer nu hvide akazier og hyldebuske. Jeg ville egentlig have sat et kors, men det ville jo være forkert: hun var jo ikke kristen.

– Hvad blev der så af Petjorin? spurgte jeg.

– Petjorin skrantede i lang tid, han tæredes hen, den stakkels fyr; om Bela talte vi aldrig sammen; jeg kunne se, at det ville have været ham pinligt. Der gik tre måneder, så blev han forsat til et andet regiment og tog til Grusien. Vi har aldrig mødt hinanden siden . . . Ja, jeg husker forresten, at der for kort tid siden var nogen, som fortalte mig, at han var vendt tilbage til Rusland, men det har der endnu ikke været noget om i korpsbefalingerne. Det varer nu også temmelig lang tid, inden de når helt ud til os, der ligger ved grænserne.

Her kom han ind på en lang udredning om, hvor ubehageligt det

var at få nyhederne, når de var et år gamle – antagelig for derved at befri sig fra trykket af de sørgelige erindringer.

Jeg lod ham snakke løs og fulgte ikke med.

Efter en times forløb kunne vi igen komme videre; snestormen havde lagt sig, himlen var blevet klar, og vi begav os af sted.

Undervejs kunne jeg ikke lade være med igen at føre samtalen hen på Bela og Petjorin.

– Har De aldrig hørt noget til, hvad der blev af Kazbitj? spurgte jeg ham.

– Af Kazbitj? Nej, det ved jeg sandelig ikke . . . Ganske vist har jeg hørt fortælle, at der ude ved forposterne på højre flanke somme-tider kommer en fremmed, der kalder sig Kazbitj; han morer sig med at ride frem og tilbage foran dem i rød besjmet, mens de skyder på ham, og han hilser dem høfligt, når kuglerne suser ganske nær forbi ham; men om det er den samme Kazbitj, skal jeg ikke kunne sige . . .

I Kobi skiltes jeg fra Maksim Maksimytj; jeg skulle videre med posten, medens han på grund af sin tunge bagage ikke kunne følges med mig. Vi havde ikke noget større håb om nogensinde oftere at træffes; men det gjorde vi ikke desto mindre, og hvis De vil høre det, skal jeg gerne fortælle det. Det er en hel historie . . . De vil vel indrømme, at Maksim Maksimytj var en hædersmand? . . . Hvis De giver mig ret i dette, mener jeg, jeg kan være glad for, at jeg har gengivet hans måske lovlige lange fortælling for Dem.

Maksim Maksimytj

Da jeg havde taget afsked med Maksim Maksimytj, kørte jeg i strygende fart gennem Tereks og Darjals floddale, indtog min frokost i Kazbek, drak eftermiddagste i Larsa og rullede ind i Vladikavkaz lige til aftenmaden. Jeg vil lade læseren slippe for beskrivelsen af bjerge og udsigter, som alligevel ikke lader sig beskrive og udmale – når man ikke selv har været der, vil man dog ikke være i stand til at fatte det – ej heller vil jeg komme med statistiske udredninger, som der ikke er nogen, der kan holde ud at læse.

Jeg tog ind på et herberge, hvor alle rejsende plejer at tage ind. Det viste sig imidlertid umuligt at få stegt en fasan eller få varmet en smule kålsuppe, eftersom de tre invalider, der forvaltede værtshuset, enten var så dumme eller så døddrukne, at de slet ikke kunne bringes til fornuft.

Jeg fik at vide, at jeg måtte tilbringe endnu tre dage på dette sted, da »kommandoet« fra Jekatarinograd endnu ikke var indtruffet, og det derfor var umuligt at komme videre. Ja, det var en køn kommando at få! Nå, men at udtænke dårlige ordspil er et tidsfordriv, der ikke er det russiske menneske værdigt, så jeg påtænkte i stedet at give mig til at nedskrive Maksim Maksimytj's fortælling om Bela, uden at have nogen anelse om, at den ville blive første led i en lang række beretninger. Som De ser, kan en ubetydelig anledning til tider medføre vidtrækkende konsekvenser! . . . Men De er muligvis ikke klar over, hvad det var for et »kommando«, jeg hentydede til? Det er en eskorte, bestående af et halvkompagni infanterister med en kanon, som ledsager de rejsende gennem Kabardija fra Vladikavkaz til Jekatarinograd.

Den første dag tilbragte jeg i største kedsommelighed; tidligt næste morgen ruller der et køretøj ind i gården . . . Aha! Maksim Maksimytj! . . . Vi mødtes som gamle venner. Jeg tilbød ham at dele værelse med mig; han gjorde ingen omstændigheder, ja, han slog mig endog på skulderen og fortrak munden i noget, der skulle forestille et smil. En herlig fyr! . . .

Maksim Maksimytj var i besiddelse af et indgående kendskab til kogekunsten; han stegte fasanen ganske fortræffeligt og tilberedte endogså en god sovs af agurkelage. Jeg må indrømme, at var han

ikke kommet, havde jeg måttet klare mig med tørkost. En flaske kakhetisk vin hjalp os til at glemme retternes beskedne antal, som ialt beløb sig til een, og da vi havde fået ild på piberne, satte vi os til rette, jeg ved vinduet, han ved ovnen, hvor der var fyret på grund af det fugtige og kolde vejr. Vi sad i tavshed. Hvad skulle vi tale om? . . . Han havde allerede fortalt mig alt det om sig selv, der kunne interessere mig, og jeg havde ikke noget at berette. Jeg sad og kikkede ud ad vinduet. Gennem træerne kunne jeg skimte en vrimmel af lave småhuse, som lå spredt ud langs Terek, der her danner en bredning, og langt ude i det fjerne blånede de takkede bjergtinder, og bagved dem igen ragede Kazbek op som en hvid bispehue . . . Jeg tog i tankerne afsked med de bjerge: jeg var virkelig bedrøvet over ikke længere at skulle se dem . . .

Vi sad længe således. Solen var gledet ned bag de kolde bjergtoppe, og en hvidlig tåge bredte sig i dalene, da der pludselig ude på vejen hørtes trojkaklokker og højørstede kuske. Nogle fragtvogne ledsaget af snavsede armeniere kørte ind i herbergets gård, og lige efter dem fulgte en elegant kalesje; dens lette løb, dens magelige konstruktion og dens prunkende udseende bar et temmelig udenlandsk præg. Ved siden af vognen gik der en mand med et enormt overskæg, iført ungarsk snøfrakke – temmelig velklædt af en lakaj at være; men der var ikke noget at tage fejl af, når man så hans hovne mine, da han bankede asken ud af sin pibe og skældte ud på kusken. Det var klart, at han var en doven adelsmands forkælede tjener – noget i retning af en russisk Figaro.

– Hør, min ven, råbte jeg ud ad vinduet til ham, er det kommandoet, der er kommet, hvad? Han så temmelig uforskammet på mig, rettede på sit halsbind og vendte sig om; armenieren, som gik ved siden af ham, smilede og svarede på hans vegne, at kommandoet ganske rigtigt var ankommet, og at det tidligt næste morgen skulle tilbage igen. – Gud være lovet! sagde Maksim Maksimytj, som var på vej hen til vinduet. Men sikke dog en flot kalesje! fortsatte han, det er nok en eller anden embedsmand, som er på vej til Tiflis i tjenesteanliggender. Han kender nok ikke vores bjerge hernede! De er skam ikke til at spørge med min ven, dette køretøj går i stumper og stykker, selv om det er engelsk fabrikat! Men hvem mon det kan være? Lad os gå en tur ud og få det at vide . . . Vi gik ud i korridoren. Henne for enden af den blev der lukket en dør op til et af sideværelserne. Lakajen og kusken kom slæbende med kufferterne og gik ind i værelset med dem. – Hør, min fine ven, spurgte stabskaptajnen ham, hvis er det flotte køretøj, hvad? . . . En usædvanlig smuk kalesje! . . . Lakajen, som ikke tog nogen notits af ham, brummede et eller andet hen for sig og blev ved med at mase med kufferten. Maksim Maksimytj blev

hidsig, greb ham hårdt i skulderen og sagde: – Kan du ikke høre, jeg taler til dig, min fine ven? ...

– Hvis kalesjen er? ... Det er min herres ...

– Hvem er så din herre?

– Petjorin.

– Hvad siger du? Hvad er det, du siger? Petjorin? ... Nu har jeg ved Gud aldrig hørt så galt! ... Er det ham, der har gjort tjeneste i Kaukasus? råbte Maksim Maksimytj og greb mig i ærmet. Hans øjne strålede af glæde.

– Det kan godt være, han har gjort tjeneste – men jeg har kun været kort tid hos ham.

– Nå, men han hedder Grigorij Aleksandrovitj? ... ikke? Er det ikke rigtigt? ... Jo, jeg tænkte det nok. Vi er gamle venner af din herre, fortsatte han og gav lakajen et venskabeligt slag på skulderen, så denne var lige ved at gå omkuld ...

– Hør, min herre, De forstyrrer mig i mit arbejde, sagde fyren mut.

– Hvad gør det, min ven! Du er måske ikke klar over, at din herre og jeg var hjertensvenner og boede sammen? ... Men hvor mon han selv er blevet af? ...

Tjeneren forklarede, at Petjorin var stået af hos oberst N., hvor han skulle spise til aften og overnatte ...

– Så kommer han altså ikke herhen i aften? ... sagde Maksim Maksimytj, men skal du ikke hen til ham med et eller andet, min ven? ... Når du går derhen, sig så til ham, at Maksim Maksimytj er her – ja, sig blot det ... så er han klar over, hvem det er ... Du skal få firs kopek i drikkepenge for det ...

Lakajen fortrak ansigtet hånligt, da han hørte et så beskedent tilbud, men lovede alligevel Maksim Maksimytj, at han skulle overbringe beskeden.

– Han kommer nok farende med det samme! ytrede Maksim Maksimytj med en triumferende mine, jeg går ud og tager imod ham ved porten! Ah, hvor er det dog en skam, at jeg ikke kender oberst N. ...

Maksim Maksimytj satte sig på bænken udenfor porten, og jeg gik igen ind i mit værelse. Jeg må indrømme, at også jeg var noget utålmodig efter at se denne Petjorin; thi skønt mine forestillinger om ham efter stabskaptajnens fortælling ikke var særlig gunstige, var der dog visse træk i hans karakter, som aftvang mig interesse. Efter en times forløb kom den ene af invaliderne ind med en kogende samovar og en tepotte.

– Maksim Maksimytj! Vil De ikke have the? råbte jeg ud gennem vinduet til ham.

– Nej tak, jeg skal ikke have noget.

– Jo, kom nu ind og drik lidt! Det er jo allerede sent, og det er også blevet koldt.

– Det gør mig ikke noget. Ellers mange tak ...

– Nå, ja som De vil! Jeg begyndte så at drikke min the alene; efter en halv snes minutters forløb kom den gamle dog.

– Ja, De har vist alligevel ret; det er nok bedre at få sig et glas the – jeg har jo siddet længe og ventet. Tjeneren må forlængst have overbragt ham beskeden, men han er nok blevet forhindret på en eller anden måde.

Han drak sin the hurtigt og sagde nej tak til det næste glas. Derefter gik han påny til sin plads ved porten, tydeligvis ret urolig; der var ingen tvivl om, at den gamle følte sig krænkede over Petjorins ligegyldighed, så meget mere, som han så kort tid i forvejen havde fortalt mig om deres nære venskab og ikke mere end en time før havde været overbevist om, at han ville komme farende, så snart han blot hørte Maksim Maksimytj's navn.

Det var allerede sent og mørkt, da jeg igen lukkede vinduet op og kaldte på Maksim Maksimytj og sagde, at det var sengetid; han mumlede blot et eller andet i skægget; jeg gentog opfordringen – nu svarede han slet ikke.

Jeg lagde mig på divanen, viklede mig ind i min kappe, stillede lyset ved siden af ovnen og faldt snart i søvn.

Jeg sov roligt, indtil jeg langt ud på natten blev vækket ved, at Maksim Maksimytj kom ind. Han smed sin pibe på bordet og gav sig til at gå op og ned i værelset; en gang imellem ragede han op i ilden, men endelig lagde han sig. Han lå længe og vendte sig og hostede og spyttede ...

– Det er vel ikke væggetøjet, der plager Dem? spurgte jeg.

– Jo, det er væggetøjet, svarede han og sukkede dybt.

Jeg vågnede tidligt næste morgen, men Maksim Maksimytj var alligevel kommet mig i forkøbet. Jeg fandt ham ved porten, siddende på bænken. – Jeg bliver nødt til at gå op og melde mig hos kommandanten, sagde han; gør mig den tjeneste at sende bud efter mig, såfremt Petjorin skulle komme ...

Det lovede jeg. Han ilede af sted, som havde hans lemmer påny fået ungdommens styrke og smidighed.

Morgenen var frisk og smuk. De gyldne skyer tårnede sig op ovenover bjergtoppene som endnu en række luftige bjerge; foran porten var der en stor, åben plads; henne for enden af pladsen myldrede bazaren med mennesker, for det var søndag; jeg blev omringet af en flok barbenede osjetiske drenge, som på skuldrene bar kurve med honning i vokskager; jeg forbandede dem og indlod mig ikke med dem, for jeg var begyndt at dele den gode stabskaptajns bekymringer.

Der var ikke gået ti minutter, før den, som vi ventede på, kom til syne henne for enden af pladsen. Han kom gående sammen med oberst N., som efter at have fulgt ham hen til herberget, tog afsked og gik tilbage til fortet. Jeg sendte straks den ene af invaliderne hen for at hente Maksim Maksimytj.

Lakajen kom Petjorin i møde og meldte, at hestene var ved at blive spændt for; så rakte han ham en kasse cigarer, og efter at have fået nogle ordrer gik lakajen ind for at gøre sig færdig. Da hans herre havde fået ild på cigaren, gabte han et par gange og læt sig så ned på bænken ved den anden side af porten. Jeg må nu lige op-risde hans portræt for læseren.

Han var af middelhøjde; hans slanke, velbyggede legeme og hans brede skuldre røbede en stærk konstitution, som var i stand til at tåle rejselivets strabadser og klimaets omskiftelighed, en konstitution, som hverken hovedstadslivets udskejelser eller sjælelige storme havde kunnet besejre; kun de to nederste knapper i hans støvede fløjls rejse-frakke var knappet, og under denne kunne man se det blændende hvide linned, som kendetegner et dannet menneske; hans snavsede handsker sad som støbte på de små, aristokratiske hænder, og da han tog den ene handske af, blev jeg forbløffet over, hvor fine og hvide fingrene var. Hans gang var indolent og skødesløs, men jeg havde lagt mærke til, at han ikke bevægede armene, når han gik — et sikkert tegn på en ret indesluttet karakter. Dette er for øvrigt min egen personlige iagttagelse, som jeg selv har spekuleret ud, og jeg forlanger på ingen måde, at De blindt skal anerkende dens gyldighed. Så snart han havde sat sig ned på bænken, sank han fuldstændig sammen, som om han ikke havde spor stivelse i ryggraden; hele legemets stilling tydede i retning af en eller anden nervøs svækkelse; han sad fuldstændig som en af Balzac's trediveårige kokotter sidder i en polstret lænestol efter en anstrengende balnat. Ved første øjekast ville jeg anslå hans alder til ikke over et par og tyve år, men ved nærmere betragtning var der ikke noget i vejen for, at han kunne være tredive. Der var noget barnligt i hans smil. Teinten havde noget vist kvindeligt, sart over sig; det blonde hår, der havde naturlige bølger, lå som en smuk ramme om den blege, ædle pande, på hvilken man kun ved nærmere eftersyn kunne se de ganske fine rynker, som krydsede hinanden, og som sandsynligvis trådte langt tydeligere frem, når han blev grebet af vrede eller andre sindsbevægelser. Trods hårets lyse farve, var skæg og øjenbryn sorte, hvilket hos mennesker er tegn på ædel race — lige så vel som sort man og hale er det hos en hvid hest. For at fuldende billedet kan jeg tilføje, at hans næse vendte en lille smule i vejret, at tænderne var blændende hvide, og at øjnene var mørkebrune; om øjnene bliver jeg nødt til at sige endnu nogle ord.

For det første smilede de ikke, når han selv smilede. . . . Har De aldrig haft lejlighed til at iagttage denne ejendommelighed hos visse mennesker? Det er enten et tegn på en slet karakter eller på en dybt indgroet pessimisme. Under de halvt lukkede øjenlåg strålede de med en mærkelig fosforagtig glans, om man kan bruge et sådant udtryk. De havde ikke spor i sig af sjælelig varme eller spillende liv; den glans, de havde, var en glans som af poleret stål, hlændende, men kold; hans blik var ustadigt, men gennemtrængende og havde noget ubehageligt ved sig, der næsten virkede som et indiskret spørgsmål, og man kunne have kaldt det frækt, hvis det ikke samtidigt havde været så roligt og ligegyldigt. Det er muligt, at alle disse iagttagelser udelukkende fæstnede sig i mit sind, fordi jeg i forvejen kendte visse enkeltheder fra hans levnedsløb, og muligvis ville han have gjort et ganske andet indtryk på en uhildet iagttager, men eftersom det er min beskrivelse og ikke nogen andens, De læser, må De desværre slå Dem til tåls med det billede af ham, jeg er i stand til at give. Jeg vil til slut bemærke, at han som helhed virkede smuk og var i besiddelse af et af disse originale ansigter, som ganske særligt gør indtryk på kvinder.

Hestene var allerede spændt for; fra tid til anden klemte trojka-klokken under mankestolen, og lakajen havde allerede to gange meldt sin herre, at alt var rede til afrejsen; men Maksim Maksimytj havde ikke vist sig endnu. Heldigvis var Petjorin faldet i staver og sad og stirrede på Kaukasus's blå bjergtoppe og bekymrede sig åbenbart ikke det mindste om rejsen. Jeg gik hen til ham. — Hvis De behager at vente endnu en kort tid, sagde jeg, får De lejlighed til at gense en gammel bekendt . . .

— Ah ja, det er rigtigt! svarede han rask, det hørte jeg jo i aftes; men hvor er han henne? Jeg så ud over pladsen og fik øje på Maksim Maksimytj, som kom løbende, alt hvad han kunne . . . Få øjeblikke efter var han allerede henne hos os; han var lige ved at tabe vejret; sveden løb ned ad ansigtet; hans grå hår klæbede i store totter under huen til panden; hans knæ rystede . . . han skulle lige til at kaste sig om halsen på Petjorin, men denne rakte ham hånden temmelig køligt, omend med et genkendende smil. Stabskaptajnen stand-sede midt i sin bevægelse, men greb hjerteligt Petjorins hånd med begge sine; han var endnu så forpustet, at han ikke kunne få eet ord frem.

— Hvor det glæder mig at se Dem, kære Maksim Maksimytj! Nå, hvordan lever De ellers? spurgte Petjorin.

— Jo, tak, og du? . . . og De? . . . stammede den gamle med tårer i øjnene; ak ja, der er gået både år og dag . . . Og hvorhen nu? . . .

— Jeg er på vej til Persien — og længere måske . . .

— De tager da vel ikke af sted med det samme? . . . Bliv dog lidt

her, kære ven! . . . De skal da ikke af sted lige nu? . . . Så lang tid det er, siden vi sidst sås . . .

– Jo, jeg har travlt, Maksim Maksimytj, lød svaret.

– Ja, men Vorherre bevares! Hvorfor dog et sådant hastværk? Der er så meget, jeg har længtes efter at fortælle Dem . . . så meget, jeg ville spørge Dem om . . . Nå De har vel taget Deres afsked? . . . Ikke? . . . Hvad har De bestilt i mellemtiden? . . .

– Kedet mig! svarede Petjorin med et smil.

– Husker De, da vi boede sammen på fortet? . . . Et dejligt jagt-terrain! . . . Ja, De var jo ivrig jæger . . . Og Bela, hende husker De vel . . .?

Petjorin blev lidt bleg og vendte sig bort . . .

– Ja, jeg husker hende, sagde han så lidt efter med en forstilt gaben.

Maksim Maksimytj blev ved med at overtale ham til at blive endnu et par timer. – Vi får os en pragtfuld middag, sagde han, jeg har to fasaner, og en vidunderlig kakhetsk vin har jeg også . . . selvfølgelig ikke så god, som vi fik den i Grusien, men den er førsteklases . . . Så kan vi sidde og tale sammen . . . De kan fortælle mig, hvorledes De har tilbragt tiden i Petersborg . . . Hvad? . . .

– Jeg har skam ikke spor at berette, kære Maksim Maksimytj . . . Men hav det nu godt . . . jeg har travlt . . . nu bliver jeg nødt til at tage af sted . . . Tak fordi De ikke har glemt mig . . . fortsatte han efter at have trykket hans hånd.

Den gamle rynkede brynene . . . han følte sig ilde berørt og krænket, skønt han gjorde alt, hvad han kunne, for at skjule det. – Glem! brummede han, som om jeg skulle have glemt Dem . . . Nå, Gud være med Dem . . . Det var ikke just sådan, jeg havde tænkt mig vort møde . . .

– Nå, nå, godt ord igen! sagde Petjorin og omfavnede ham ven-skabeligt, troede De virkelig, at jeg havde glemt Dem? Men hvad skal man gøre? . . . Hvert menneske har jo sin vej at gå . . . Mon vi nogensinde ses igen – kun Gud ved det! . . . Da han sagde dette, havde han allerede sat sig i kalesjen, og kusken var begyndt at piske på hestene.

– Hov, vent lidt! råbte pludselig Maksim Maksimytj, som løb og holdt fast ved vogndøren, jeg har helt glemt noget . . . jeg har stadig Deres papirer, Grigorij Aleksandrovitj . . . jeg har slæbt rundt med dem hele tiden, for jeg havde håbet at træffe Dem i Grusien, og så lader Gud os mødes her . . . Hvad skal jeg gøre med dem? . . .

– Gør med dem, hvad De vil, svarede Petjorin. Farvel! . . .

– Så tager De altså til Persien? . . . Hvornår vender De tilbage? råbte Maksim Maksimytj efter ham.

Kalesjen var allerede langt borte, og Petjorin gjorde et tegn med hånden, som kunne tydes som: – Jeg vender nok ikke tilbage! Hvorfor skulle jeg gøre det?

Man kunne ikke længere høre klokkens ringlen og kalesjens raslen på den stenede vej, men den stakkels gamle stod endnu på samme sted hensunken i dyb eftertanke.

– Ja, sagde han endelig, idet han forsøgte at påtage sig en lige-gyldig mine, skønt tårerne nu og da blinkede i hans øjenvipper, vi har jo ganske vist i sin tid været gode venner; – men hvad betyder egentlig venskab nu om stunder! Hvad betyder jeg for ham? Jeg er jo ikke rig, og nogen rang har jeg heller ikke, meget ældre end han er jeg jo også . . . Jeg skal ellers love for, han er blevet udhalet, siden han har været i Petersborg . . . Sikken kalesje! . . . Og al den bagage! . . . Hvor var lakajen dog flot! . . . Disse ord blev ytret med et ironisk smil. Sig mig engang, fortsatte han henvendt til mig, hvad mener De egentlig om alt dette her? Hvad mon det er for en djævel, der er faret i ham, at han absolut skal til Persien? . . . Det er latterligt, ja, det ved Gud, det er, latterligt! – Ganske vist har jeg altid været klar over, at han var en vejrhane, som man ikke kunne stole på . . . Men sandt at sige ville det gøre mig ondt, om det tog en dårlig ende med ham – og anderledes kan det nok ikke gå! . . . Jeg har altid sagt, at den, der glemmer sine gamle venner, ikke får heldet med sig! Han vendte sig bort for at skjule sin sorg og gik ind i gården, hvor han gav sig til meget indgående at undersøge hjulene på sin vogn, mens hans øjne fyldtes med tårer.

– Maksim Maksimytj, sagde jeg og gik hen til ham, hvad var det for papirer, som Petjorin efterlod hos Dem i sin tid?

– Det må guderne vide . . . det var vist nogle dagbøger . . .

– Hvad har De tænkt at gøre af dem?

– Jae, jeg kan jo bruge dem til at lave patroner af.

– Så skulle De hellere forære mig dem.

Han så på mig med et forbavset blik, mumlede en eller anden ed mellem tænderne og gav sig til at rode i en kuffert; så fandt han et hefte frem og smed det foragteligt på jorden; derefter kom der eet til, så et tredje; ialt en halv snes hefter fik samme behandling; der var noget vist barnligt i hans vrede, som jeg både kunne le og græde over . . .

– Her er de allesammen, sagde han; og til lykke med fundet!

– Og jeg må gøre med dem, som jeg vil?

– Ja, om De så vil trykke dem i aviserne. Hvad kommer det mig ved? Er jeg måske hans ven eller hans slægtning? . . . Ganske vist har jeg boet lang tid under samme tag som ham . . . Men der er jo så mange, jeg har boet sammen med . . .

Jeg samlede papirerne sammen og skyndte mig at tage dem med mig ind, da jeg var bange for, at stabskaptajnen skulle gå hen og fortryde det. Kort tid efter kom der bud til os, at kommandoet skulle af sted i løbet af en time; jeg gav ordre til at lade hestene spænde for. Kaptajnen kom ind i værelset, da jeg allerede havde taget min rejsehue på; det så ikke ud til, at han forberedte sig til afrejsen; hans ansigt havde et ret tvungent og køligt udtryk.

— Hør, skal De ikke også rejse, Maksim Maksimytj?

— Nej.

— Men hvorfor dog ikke?

— Jeg har endnu ikke truffet kommandanten, og jeg bliver nødt til selv at aflevere nogle tjenestesager . . .

— Men har De da ikke allerede været hos kommandanten?

— Jo, det har jeg ganske vist, sagde han tøvende; men han var ikke til stede, og jeg afventede ikke hans komme.

Jeg forstod det hele; den gamle mand havde; måske for første gang i sit liv, tilsidesat tjenestens anliggender for *private anliggender*, som der står i reglementerne, — og hvordan var han ikke blevet lønnet for det!

— Jeg er meget ked af, at vi allerede nu må skilles Maksim Maksimytj.

— Hvorfor skulle vi ubehøvele gamle også rende jer unge i hælene! . . . I unge fra den store verden er fulde af stolthed . . . så længe I må dukke jer for tjerkesernes kugler kan det endda gå an, men når man sidenhen træffer sammen med jer, skammer I jer ligefrem ved at række en gammel kammerat hånden.

— De bebrejdelser har jeg virkelig ikke fortjent, Maksim Maksimytj!

— Nej, jeg siger det også blot sådan i al almindelighed; forøvrigt ønsker jeg Dem en god rejse og alt muligt godt.

Vi tog temmeligt køligt afsked med hinanden. Den gode Maksim Maksimytj var igen blevet den stædige, knarvorne stabskaptajn. Og hvorfor? Fordi Petjorin af distraktion eller af en anden tilfældig årsag havde rakt ham hånden, mens den gamle havde villet falde ham om halsen. Det kan være trist at se, når unge mennesker bliver berøvet deres håb og illusioner, når det rosenrøde flør, gennem hvilket de hidtil har betragtet menneskene og deres handlinger, rives til side, men der er trods alt håb om, at de vil få deres gamle illusioner erstattet med nye, som ikke er mindre optimistiske . . . Men noget sådant kan ikke lade sig gøre, når man først har nået Maksim Maksimytj's alder. Så gør skuffelser hjertet utilgængeligt, og sjælen fryser til . . .

Jeg tog altså alene af sted.

Petjorins dagbog

Jeg fik for kort tid siden at vide, at Petjorin var død på tilbagevejen fra Persien. Denne efterretning kom mig ganske godt tilpas, for den gav mig ret til at udgive disse dagbogsoptegnelser, og jeg har benyttet mig af lejligheden til at sætte mit eget navn på titelbladet. Gud give, at læseren vil tilgive mig dette uskyldige bedrag!

Først må jeg forklare lidt om de motiver, der har fået mig til at offentliggøre de intimeste hemmeligheder hos et menneske, som jeg aldrig har kendt! Havde jeg så endda været hans ven, ville det være ligetil, for sande venners beregnende taktløshed er jo enhver velkendt; men jeg har kun truffet ham en eneste gang på livets store landevej og kan altså ikke nære det uforklarlige had til ham, som skjult under venskabs maske kun venter på den kæres død eller ulykke for så at sende en skylle af bebrejdelser, gode råd, latterliggørelser og beklagelser ned over hans hoved.

Når jeg gennemlæser disse optegnelser, er jeg overbevist om, at den person, som på denne måde blotlægger sine egne svagheder og fejl, er fuldt oprigtig. Og er mon ikke en menneskesjæls historie, selv den mindste sjæls historie, mere interessant og lærerig end et helt folks historie? Og så ganske særligt når det drejer sig om en moden ånds iagttagelser af sig selv, og når skildringen er givet uden det forfængelige ønske om at vække deltagelse eller beundring. Rousseaus bekendelser lider i så henseende af den mangel, at han læste dem op for sine venner.

Det er altså kun ønsket om at gavne, som har fået mig til at udgive et uddrag af den dagbog, som tilfældet har givet mig i hænde. Skønt jeg har ændret alle personnavnene, vil de personer, der hentydes til, sandsynligvis genkende sig selv og vil muligvis finde en retfærdiggørelse af de handlinger, som har kastet en skygge over en mand, der nu ikke mere har noget fælles med denne verden; vi kan næsten altid tilgive det, vi forstår.

Jeg har i denne bog kun medtaget de optegnelser, som har forbindelse med Petjorins ophold i Kaukasus. Jeg er i besiddelse af endnu et tykt hefte, hvori han fortæller om hele sit liv. Jeg vil engang

lade også det træde frem for offentlighedens domstol; på indeværende tidspunkt er jeg imidlertid af mange og tungtvejende årsager bange for at påtage mig ansvaret.

Muligvis vil en og anden af læserne ønske at høre min egen mening om Petjorins karakter. Mit svar – ja, det er denne bogs titel. – Men det er jo en onskabsfuld ironi! kan man så ytre. – Nåe, mon?

I

TAMAN

Taman er det usleste hul af alle Ruslands havnebyer. Da jeg var der, var jeg lige på nippet til at dø af sult, og så forsøgte man i tilgift at drukne mig. Jeg ankom dertil sent om natten med postbefordringen. Kusken lod det udmattede trespand holde ved porten til det eneste stenhus, som lå lige indenfor indkørselen. Da skildvagen, en Sorte-havs-kosak, hørte trojkaklokkerne, for han op fra sin slummer og råbte med vild røst: – Hvem der? Der kom en sergent og en korporal ud. Jeg forklarede dem, at jeg var officer, at jeg var på vej til linjen i tjenesteanliggende, og at jeg krævede tjenstligt kvarter. Korporalen førte os så gennem byen. Hvilken hytte, vi end kom til, var den optaget. Det var koldt; jeg havde ikke sovet i tre dage, og jeg var efterhånden godt udaset og ærgerlig. – Før mig nu et eller andet sted hen, din røver! Om det så er til selve Fanden, blot jeg kommer i hus! skreg jeg. – Ja, nu er der kun en hytte tilbage, svarede korporalen, idet han kløede sig i hovedet, og den tror jeg ikke, Deres nåde vil bryde sig om, for den er ikke helt fin i kanten! Jeg havde ikke helt forstået meningen med de sidste ord og gav ham ordre til at føre os derhen; og efter en lang tur ad de beskidte gader, som kun var indhegnet med faldefærdige gærder, nåede vi endelig en lille hytte, som lå helt ud til havet.

Fuldmånen lyste på mit nye logis hvide vægge og rørtaget; inde på gårdspladsen, der var omgivet af et kampestensgærde, lå der lidt længere borte en anden rønne, som var mindre og ældre end den første. Umiddelbart bag dens væg gik der en stejl skrænt lige ned til havet, hvis mørkeblå bølger med en uophørlig larm brødes mod stenene. Månen så roligt ned over det oprørte element, som jo er underkastet dens magt, og ved månelyst kunne jeg langt ude se to skibe, hvis sorte takkelage tegnede sig som edderkoppespind mod den blege horisont. – Nå, der er da skibe på reden, tænkte jeg, så kan jeg da komme af sted til Gelendsjik i morgen.

Jeg havde en menig kosak med mig som oppasser. Efter at jeg havde givet ham ordre til at tage sig af min kuffert og ladet kusken køre sin vej, forsøgte jeg at kalde på værten – der var ingen, der

svarede; jeg bankede på – tavshed . . . Hvad var den af? Langt om længe kom der en dreng på en fjorten år.

– Hvor er manden i huset henne? – Der er ikke nogen. – Hvad, er her slet ingen? – Ikke en kat. – Og konen? – Hun er gået i byen. – Hvem skal så lukke mig ind? råbte jeg utålmodigt og slog med hånden på døren. Den gik op af sig selv. Fra forstuen slog fugtigheden mig i møde. Jeg strøg en snavstik og holdt den hen for næsen af drengen: den lyste på to helt hvide øjne. Han var blind, fuldstændig blind fra naturens hånd. Han stod ubevægelig foran mig, og jeg gav mig til at betragte hans ansigtstræk.

Jeg må indrømme, at jeg har en stærk fordom mod alle blinde, skeløjede, døve, stumme, enbenede, enarmede, pukkelryggede og så videre. Jeg har en fornemmelse af, at der er en vis forbindelse mellem et menneskes ydre og hans sjæl; det er, som om en legemlig skavank altid afspejler sig i sindet.

Nå, men jeg gav mig altså til at betragte den blindes ansigt; men hvad kan man læse ud af et ansigt, som mangler øjne? . . . Jeg så længe på ham med en vis medlidenhed; pludselig viste der sig på hans tynde læber noget, der vel skulle forestille et smil, men som gjorde et højst ubehageligt indtryk på mig. Der fødtes i mig en stærk mistanke om, at denne blinde nok ikke var helt så blind, som han gav udseende af; det hjalp ikke noget, at jeg søgte at foreholde mig selv, at det var umuligt for et menneske så lang tid at vende det hvide ud af øjnene – og hvilken hensigt skulle han have med det? Men hvad var der at gøre; jeg er ofte tilbøjelig til at nære fordomme . . .

– Er du søn af konen her? spurgte jeg ham endelig. – Nej. – Hvem er du så? – En fattig dreng uden fader og moder. – Men har konen da ingen børn? – Nej, men hun har haft en datter; hun er rejst bort over havet sammen med en tatar. – Hvad var det for en tatar? – Ja, Fanden vide det! Han var Krimtatar og bådfører i Kertj.

Jeg gik ind i stuen; to bænke og et bord udgjorde sammen med en uhyre stor kiste, der stod ved ovnen, hele dens udstyr. Der var ikke et eneste helgenbillede på væggen – det er altid et dårligt tegn! Gennem en ituslået rude trængte vinden ind ude fra havet. Jeg fandt en stump vokslys frem fra kufferten, tændte den og gav mig til at pakke mine ting ud. Sabelen og geværet stillede jeg i hjørnet, pistolerne lagde jeg på bordet; så bredte jeg min kappe ud på den ene af bænkene, på den anden lagde kosakken sin, og efter ti minutters forløb snorerede han allerede. Jeg kunne imidlertid ikke falde i søvn; hele tiden så jeg for mig den blinde dreng med de hvide øjne.

På den måde gik der henved en time. Månen skinnede ind gennem vinduet, og dens stråler spillede på stuens lerstampede gulv. Pludselig så jeg en skygge, som gik henover lysstripen på gulvet. Jeg rejste

mig halvt op og så hen til vinduet. Der var igen en, der kom forbi og forsvandt guderne må vide hvorhen. Jeg kunne ikke regne ud, hvad disse væsener skulle på skrænten ned til havet, men det var vel det eneste sted, de kunne være blevet af. Jeg stod op, tog min besjmet over mig, spændte dolken om livet og listede mig ganske sagte ud af stuen. Den blinde dreng kom lige hen imod mig. Jeg skjulte mig bag gærdet, og han gik forbi mig med sikre, men forsigtige skridt. Under armen bar han noget, der så ud til at være en bylt, og efter at have taget retning mod molen, gik han ad en smal, stejl sti ned ad skrænten. – På den yderste dag skal de døve høre og de blinde se, tænkte jeg, idet jeg sneg mig efter ham i passende afstand, men alligevel sørgede for ikke at tabe ham af syne.

Månen var imidlertid begyndt at indhulle sig i skyer, og tågen steg op af havet; man kunne lige akkurat skimte lanterne på det nærmeste af skibene; langs kysten lyste skummet for brændingen, der hvert øjeblik truede med at slå ind over den. Jeg var endelig efter en besværlig klatretur kommet ned ad stien, og hvad så jeg så: den blinde standsede et øjeblik og drejede så til højre; han gik så nær ved havet, at det hvert øjeblik så ud til, at bølgerne var ved at gribe ham og føre ham bort; det var øjensynlig ikke første gang, han færdedes her, for han sprang med stor behændighed fra sten til sten og undgik alle hullerne. Endelig standsede han og stod, som om han lyttede efter noget, satte sig så ned på jorden og anbragte bylten ved siden af sig. Jeg lagde mig på lur bagved en af kystens sten og iagttog hans bevægelser. Efter få minutters forløb så jeg en hvid skikkelse, som kom fra den anden side og satte sig ved siden af ham. Nu og da førte vinden brudstykker af deres samtale hen til mig.

– Hør, blinde, sagde en kvindelig stemme, det blæser stærkt i nat. Janko kommer nok ikke. – Janko er ikke bange for storm, lød svaret. – Men tågen bliver tættere og tættere, indvendte igen kvindestemmen sørgmodigt.

– I tåge kommer han lettere forbi vagtskibene, lød svaret. – Men hvis han nu drukner? – Nå ja, hvad så? Så kommer du til at gå i kirke på søndag uden nye silkebånd.

Så blev der tavshed. Der var en ting, der undrede mig: da den blinde talte med mig, havde han en udpræget lillerussisk dialekt, mens han nu talte rent russisk.

– Kan du så se, jeg fik ret, sagde lidt efter den blinde og klappede i hænderne, nej, Janko frygter hverken hav, vind eller tåge; heller ikke kystvakterne kan skræmme ham. Hør selv, det er ikke vandet, der plasker; jeg tager ikke fejl! Det er hans lange årer, jeg kan høre.

Kvinden rejste sig op og gav sig til at stirre ud over vandet med urolig mine.

– Du tager fejl, blinde! sagde hun, jeg kan ikke se nogen.

Jeg må indrømme, at hvor meget jeg end anstrengte mig for i det fjerne at få øje på noget, der kunne ligne en båd, så ville det dog ikke lykkes for mig. På den måde gik der en halv snes minutter; men se, der viste sig ude mellem bølgetoppene en sort plet, som snart var større, snart mindre. Det var en båd, som langsomt krøb op ad bølgerne og derefter hurtigt igen skred ned ad dem, alt imens den nærmede sig kysten. – Det må være en forvoven sømand, som i sådan en nat vover sig over et stræde på mindst tyve verst, og han må øjensynlig have vigtige grunde til det. Således tænkte jeg, mens jeg med bankende hjerte fulgte den lille håd; et øjeblik så det ud til, at den ville dykke under som en and, men så blev den igen som på vinger båret fremefter mellem de skummende brådsøer af et par raske åretag. Et øjeblik efter troede jeg så, at den med et sæt ville blive slynget ind mod kysten og dér blive splintret i stumper og stykker, men føreren styrede den ved en behændig manøvre nskadt ind i den lille bugt. Her steg manden i land. Han var af middelhøjde og bar på hovedet en tatarisk fåreskindshue. Han vinkede de andre hen til sig, og de tog alle tre fat på at losse båden, hvis ladning var så stor, at det er mig en gåde, at den ikke var gået under. De tog derefter hver en bylt på skuldrene og begav sig af sted langs stranden, hvor jeg snart tabte dem af syne. Det var på tide at vende hjem; men jeg må vedgå, at alle disse sælsomme hændelser beskæftigede mine tanker, så at jeg opgav at gå i seng og sove.

Da min kosak vågnede om morgenen, blev han meget forbavset ved at se, at jeg var fuldt påklædt; jeg undlod imidlertid at fortælle ham noget om nattens hændelser. Jeg stod lang tid hensunken i betragtningen af den dyblå himmel, som var oversået med små, forrevne fjerskyer, og af Krims fjerne kyst, der tegnede sig som en lilla stribe og endte i et stejlt forbjerg, på hvis top der lyste et kridhvidt fyrtårn. Så gik jeg op til fortet Fanagoria for at få at vide hos kommandanten, hvornår jeg skulle rejse videre til Gelendsjik.

– Men ak! Kommandanten var ude af stand til at give mig nogen endelig besked. De skibe, der lå i havnen, var allesammen enten bevogtningsfartøjer eller handelsskibe, og de sidstnævnte var desuden endnu ikke begyndt at tage ladning ind. – Det kan være, at postskibet kommer om en tre-fire dage, og så kan vi jo se, ytrede kommandanten. Jeg vendte hjem i dårligt humør. I døren kom kosakken mig i møde med et meget bekymret ansigtsudtryk.

– Det står skidt til, Deres Nåde! sagde han til mig.

– Ja, min ven, Gud ved, hvornår vi kan slippe af sted herfra!

Da han hørte dette, fik hans ansigt et endnu mere bekymret udtryk, og han sagde hviskende til mig: – Den er ikke helt fin i kanten her.

Jeg mødte nu til morgen en underofficer fra sortehavsstyrken, en gammel bekendt af mig – jeg lå sidste år i détachment sammen med ham; han fortalte jeg, hvor vi havde kvarter, og så var det, han sagde, at her ikke var helt fint i kanten. Det er ikke godt folk, her bor! ... Og hvad er det også for en blind? ... Han går rundt overalt alene, både i bazaren og efter brød og vand ... det er tydeligt, at man her er vant til dette.

– Ja, hvad er det for noget? Har værtinden i det mindste ikke vist sig? ...

– Jo, mens De var væk, kom både hun og hendes datter.

– Hvilken datter? Hun har jo ikke nogen.

– Ja, Gud ved, hvem det så kan være, hvis det ikke var hendes datter. Men kællingen sidder forøvrigt ovre i sin stue.

Jeg gik ind i hytten. I ovnen buldrede der en vældig ild, over hvilken der var ved at blive tilberedt et måltid, som duftede temmelig godt af fattigmandskost at være. Kællingen svarede på alle mine spørgsmål, at hun var døv og intet kunne høre. Hende kunne jeg altså ingen vegne komme med! Jeg henvendte mig så til den blinde, der sad ved siden af hende og stak pindebrænde ind i ilden. – Nå, din blinde djævel, sagde jeg til ham og kneb ham i øret, hvor går du hen ved nattetide med en bylt, hvad? Først gav den blinde sig til at hyle op og sagde så endelig: – Hvor skulle jeg være gået hen? Jeg har ikke været nogen steder ... med en bylt? ... hvad skulle det være for en bylt? Nu kunne kællingen pludselig høre og hvædede: – Hvad er det dog, De finder på? Endda mod en stakkel! Hvorfor er De efter ham? Hvad har han gjort Dem? ... Dette kedede mig i længden, og jeg gik min vej, fast besluttet på at finde nøglen til gåden.

Jeg tog min kappe på og satte mig på en sten ved gardet og så ud i det fjerne; udbredt foran mig lå havet, som endnu var oprørt efter nattens storm, og hvis ensformige støj lignede larmen fra en sovende by. Lyden mindede mig om gamle dage og førte mine tanker op mod nord, til vor kolde hovedstad. Overvældet af minderne faldt jeg hen ... Sådan gik der henved en time ... Pludselig blev jeg vækket af noget, der lignede sang. Sandelig, det var sang, og det var en klar kvindestemme – men hvorfra kom den? ... Jeg lyttede efter: melodien var velklingende, snart langtrukket og sørgmodig, snart hurtig og munter. Jeg så mig om – der var ikke noget at se i nærheden; jeg lyttede efter igen – det lød, som om tonerne dalede ned fra himmelen. Jeg hævede blikket: oppe på taget af min hytte stod der en ung pige i stribet kjole og med udslagent hår – en rigtig vandnymfe. Hun stirrede langt ud i det fjerne og skyggede med hånden øjnene for solens stråler, nu og da lo hun og småsnakkede med sig selv og sang så videre.

Jeg husker sangen fra ord til andet:

Som det frie brændingssprøjt
på de grønne bølger
vugger alle skibene
stolt med livide vinger.

Mellem alle skibene
vugges og min lille båd,
robåd uden ror og sejl,
kun med tvende tofter.

Storme får slå nd af kurs
alle stolte skuder,
slide hårdt i sejl og tov,
knuse dem i brænding;

men jeg be'r til havets gud,
bøjer mig i støvet:
»Grumme storm, rør ej min båd,
lad den ej forlise!

Thi den bærer kostbar last,
gør min lille robåd,
styres af min hjertenskær
gennem natterulmet.»

Jeg kom uvilkårligt ind på den tanke, at det var den samme stemme, jeg havde hørt om natten; jeg tænkte mig om et øjeblik, og da jeg igen kikkede op på taget, var hun der ikke mere. Lidt efter kom hun løbende forbi mig, idet hun sang noget andet; hun knipsede med fingrene og løb hen til den gamle, og lige så snart, hun var kommet derhen, begyndte de at mundhugges. Kællingen skældte ud, og pigebarnet lo højt. Og se nu, der kom min havfrue igen flagrende; da hun kom ud for mig, standsede hun og gav sig til at stirre mig lige ind i øjnene, som om hun blev forundret over min tilstedeværelse; så vendte hun sig skødesløst om og gik langsomt ned mod bådehavnen. Men dermed var det ikke forbi. Hele dagen blev hun ved med at kredse omkring mit kvarter; hun sang og sprang omkring og undte sig ikke et minuts ro. Et sælsomt væsen! Der var ikke noget i hendes ansigt, som kunne tyde på, at hun ikke skulle være rigtig klog; tværtimod hvilede hendes livlige skarpsindige øjne stadig på mig, og disse øjne forekom mig at være udstyret med en særlig magnetisk kraft, og hver gang, jeg besvarede hendes blik, var det, som om hun ventede et spørgsmål. Men lige så snart jeg begyndte at sige noget til hende, stak hun af med et underfundigt smil.

Magen til kvindemenneske har jeg sandelig aldrig set. Det var langt fra, at man kunne kalde hende smuk, men jeg har mine ganske bestemte fordomme, også når det gælder skønhed. Der var megen race i hende . . . og hos kvinder, såvel som hos heste, spiller racen en stor rolle, det er en opdagelse, som skyldes det unge Frankrig. Den, altså racen, viser sig hovedsagelig i gangen, i hænderne og fødderne; en overordentlig stor betydning har også næsen. En regelmæssig næse er i Rusland langt sjældnere end en lille fod. Min sangfugl så ikke ud til at være over atten år. Jeg var fortryllet af hendes usædvanlig spændstige holdning, af hendes ejendommelige, yndefulde kast med hovedet, af hendes lange, mørkeblonde hår, som havde en smuk gylden glans, at hendes let sothrændte hudfarve på halsen og på skuldrene og ganske særligt af hendes fine regelmæssige næse. Skønt jeg i hendes stjalne blikke kunne læse noget vildt og mistænksomt, og skønt der i hendes smil var noget vist ubestemtligt, havde hun fået en betydelig magt over mig; hendes regelmæssige næse havde bragt mig helt fra sans og samling; jeg forestillede mig, at det var Goethes Mignon, jeg havde fundet, — denne hans tyske fantasi mest henrivende frembringelse; der var virkelig mange lighedspunkter mellem dem: de samme hurtige overgange fra den højeste uro til den mest fuldkomne ubevægelighed, den samme gådefulde tale, de samme letbenede spring, de samme sælsomme sange . . .

Hen under aften standsede jeg hende i døren og førte følgende samtale med hende:

— Sig mig, du lille skønne, spurgte jeg hende, hvad havde du at gøre oppe på taget i dag? — Næ, jeg var oppe for at se, hvorfra vinden kom. — Hvorfor ville du vide det? — Hvor vinden kommer fra, der kommer også lykken fra. — Såe, ja, så var det vel lykken, du kaldte på i den sang? — Ja, hvor der er sang, der er der også lykke. — Men hvad nu, hvis du ved en fejltagelse sang ulykken ned over dig? — Næe ja, bliver det ikke bedre, hliver det vel værre, og fra det onde til det gode er der jo ikke så langt. — Men hvem har egentlig lært dig den sang? — Den er der ingen, der har lært mig; jeg synger blot, hvad der sådan falder mig ind; den, som den er bestemt for, skal nok høre den, og den, som ikke skal høre den, forstår den alligevel ikke. — Hvad hedder du, min lille sangfugl? — Det ved vel den, der har døbt mig. — Men hvem har så døbt dig? — Hvor skulle jeg vide det fra? — Du er nok hemmelighedsfuld! Men jeg ved nu alligevel noget om dig. Der var ikke noget at se på hende, hun bed sig ikke i læben, og det var, som om det ikke var noget, der vedrørte hende. — Jeg ved, at du var en tur nede på stranden i nat. Så fortalte jeg meget nøjagtigt alt, hvad jeg havde set, i den tro at det ville sætte hende i forlegenhed; men det var forgæves. Hun lo af fuld hals. — De har set meget, men

ved lidet, og det, De har set, holder De vel mund med. — Men hvis jeg nu for eksempel fik lyst til at fortælle det til kommandanten? Her tog jeg en meget alvorlig og streng mine på. Hun gjorde pludselig et lille hop, gav sig til at synges og flagrede så af sted som en fugl, der opskræmt flyver ud fra et buskads. Mine sidste ord var meget ilde anbragt; jeg forstod ikke på det tidspunkt deres alvor, men jeg skulle snart få lejlighed til at fortryde dem.

Så snart det var blevet mørkt, gav jeg kosakken ordre til at sætte vand over til the, tændte et lys og satte mig til rette med min rejsepibe tændt. Jeg var lige blevet færdig med mit andet glas the, da døren blev åbnet, og jeg bagved mig hørte en kjole rasle og lyden af lette fodtrin; jeg for sammen og vendte mig om — det var hende, min havfrue. Hun satte sig stille overfor mig og sagde ikke et ord. Hun rettede sine øjne mod mig, og jeg ved ikke hvorfor, men dette blik gjorde det helt af med mig; det mindede mig om et af de blikke, som i længst forsvundne tider så enevældigt har skaltet og valt med mit liv. Det så ud til, at hun ventede, jeg skulle spørge, hvad hun ville, men jeg sagde ikke noget, fuldstændig grebet, som jeg var, af en uforklarlig forvirring. Hendes ansigt var dækket af en dødelig bleg-hed, som vidnede om stærk betagelse; hendes hænder famlede uden mål og med frem og tilbage over bordet, og jeg kunne se, at de dirrede ganske svagt; hendes barm bølgede, som var hun ved at kvæles. Hele den komedie begyndte efterhånden at kede mig, og jeg skulle lige til at bryde tavsheden med et spørgsmål af den mest prosaiske art, nemlig om hun ville have et glas the med, da hun pludselig sprang op, slyngede sine arme om min hals og trykkede et fugtigt og lidenskabeligt kys på mine læber. Det sortnede for mine øjne, alting løb rundt i hovedet på mig; jeg knugede hende i min favn med hele min ungdommelige lidenskabs styrke, men som en slange smuttede hun ud mellem armene på mig, og i eet spring for hun ud af stuen efter at have hvisket mig i øret: — Kom ned til stranden i nat, når alle de andre sover. I farten væltede hun thepotten og lyset, der stod på gulvet. — Åh, det satans kvindemenneske! skreg kosakken, som lå på en stråsek og drømte om at varme sig med det, jeg ikke drak af theen. Først da kom jeg til mig selv igen.

Et par timer senere, da alt på stedet var roligt, vækkede jeg min kosak. — Hvis jeg fyrer min pistol af, sagde jeg til ham, skal du skynde dig ned til stranden. Han spærrede øjnene op og svarede mekanisk: — Javel, Deres nåde. Jeg stak pistolen i bæltet og gik. Hun stod ovenfor skrænten og ventede på mig. Hendes påklædning måtte betegnes som mere end let, og den holdtes sammen om hendes slanke skikkelse af et lille tørklæde.

— Følg med mig, sagde hun og greb min hånd; vi løb ned. Det er

mig en gåde, hvordan jeg slap fra det uden at brække halsen. Da vi var kommet ned på stranden, drejede vi af til højre og slog ind på den samme vej, jeg den foregående nat havde fulgt efter den blinde. Månen var endnu ikke stået op, og kun to små stjerner skinnede ned fra den mørkeblå himmelkuppel som et par ledelys. De tunge dønninger kom rullende roligt og regelmæssigt, den ene efter den anden, og vuggede en lille båd, der lå fortøjet ved stranden. — Lad os gå ud i båden, foreslog min ledsagerske. Jeg tøvede lidt, for jeg er ikke nogen ynder af sentimentale udflugter på søen; men der var ikke tid til at komme med indvendinger. Hun sprang ud i båden og jeg bag-efter; jeg nåede slet ikke at tænke mig om, før jeg opdagede, at vi allerede var ude på vandet. — Hør, hvad skal dette her sige? spurgte jeg forbitret. — Det skal sige, svarede hun, idet hun trykkede mig ned på toften og omslyngede mig med sine arme, det skal sige, at jeg elsker dig! Hun trykkede sin kind tæt mod min, og jeg følte i mit ansigt hendes hede ånde. Pludselig var der noget, som med et højt plask faldt i vandet; jeg greb mig til bæltet — pistolen var væk. Aha! Jeg blev grebet af en skrækkelig mistanke; blodet løb mig til hovedet! Jeg ser mig om — vi er heved halvtreds favne fra stranden, og jeg kan ikke svømme! Jeg vil skyde hende bort fra mig — hun har haget sig fast i mit tøj som en kat, og pludselig er et kraftigt stød lige ved at vælte mig ud i vandet. Båden krængede over, men det lykkedes mig alligevel at få ligevægten, og så begyndte der en fortvivlet kamp mellem os; raseriet gav mig kræfter, men jeg mærkede snart, at jeg var min modstander langt underlegen i behændighed . . . — Hvad er det, du vil? skreg jeg, idet jeg af al magt knugede hendes små hænder i mine; det knagede i leddene, men hun gav ikke en lyd fra sig; hendes slangeagtige natur formåede at bekæmpe smerten.

— Du har set for meget, svarede hun, du vil angive mig! Og med en overmenneskelig kraftanstrengelse kastede hun mig over mod rælingen; vi hang begge to halvt ud over kanten af båden; hendes hår hang ned i vandet; situationen var kritisk. Jeg stemmede mit knæ mod bunden af båden, greb hende med den ene hånd i håret og den anden i struben; hun slap taget i mit tøj, og øjeblikkelig slyngede jeg hende i vandet.

Det var allerede temmelig mørkt; hendes hoved dukkede et par gange op mellem de skummende bølger, og så så jeg ikke mere til hende . . .

I bunden af båden fandt jeg halvdelen af en gammel åre, og med megen møje lykkedes det mig at vinde ind til landingspladsen. Da jeg gik langs stranden hen imod min hytte, så jeg uvilkårligt hen mod det sted, hvor den blinde natten før havde siddet og ventet på sømanden. Månen var imidlertid kommet frem på himmelen, og det

forekom mig, at der sad en hvidklædt skikkelse på stranden; jeg sneget mig nærmere, grebet af nysgerrighed, og lagde mig ned i græsset på den stejle kystskrænt; når jeg løftede hovedet ganske lidt, kunne jeg udmærket oppe fra min klippe se alt, hvad der foregik nede på stranden; jeg blev ikke meget forbavset, men næsten glædeligt overrasket, da jeg genkendte min vandnymfe. Hun sad og vred havvandet af sit lange hår; gennem den våde særk kunne man tydeligt se hendes slanke midje og svulmende barm. Det varede ikke længe, før der langt ude kom en båd til syne. Den nærmede sig hurtigt. Ganske som den foregående nat steg der en mand ud af den, med en tatarisk hue på hovedet, men ellers klædt på kosakvis; i sit læderbælte bar han en lang kniv. — Janko, sagde hun, vi er fortabt! Deres samtale fortsatte, men så sagte, at jeg ikke kunne følge med. — Og hvor er den blinde? sagde endelig Janko, idet han hævede stemmen. — Jeg har sendt ham i et ærinde, lød svaret. Få minutter efter kom den blinde til syne med en byrde på ryggen; han anbragte byrden i båden.

— Hør nu, blinde! sagde Janko, pas godt på det sted, du ved ... der er kostbare sager ... sig til ... (jeg opfattede ikke navnet), at jeg ikke mere kan arbejde for ham; det er gået galt, og han får mig ikke at se mere; her er for farligt nu; jeg søger arbejde et andet sted, og det bliver nok ikke så let for ham at finde en vovehals som mig igen. Du kan jo sige til ham, at han skulle have betalt mig bedre for arbejdet, så var Janko nok alligevel ikke stukket af; men jeg skal nok skaffe mig et udkomme, blot vinden blæser og havet skummer! — Efter en kort tavshed fortsatte Janko: — liende her tager jeg med mig; hun har ikke noget at blive her efter; så kan du jo sige til den gamle, at hun kan lægge sig til at dø; hun har nemlig levet længe nok, der må være grænser. Os ser hun ikke mere til.

— Og hvad med mig? spurgte den blinde med bedrøvelig stemme.

— Hvad skulle jeg med dig? lød svaret.

Imidlertid var min havfrue gået om bord i båden, og hun vinkede nu til sin kammerat; Janko gav den blinde et eller andet, idet han sagde: — Her har du lidt at købe kager for. — Får jeg ikke mere? sagde den blinde. — Nå ja, tag så også dem, — han smed en mønt, og der hørtes en klingende lyd, da den ramte en af stenene. Den blinde samlede den ikke op. Janko satte sig i båden; der var fralandsvind; de hejste det lille sejl og sejlede hurtigt af sted. Det hvide sejl lyste længe i måneskinnet mellem de mørke bølger; den blinde sad stadigvæk ved stranden, og jeg hørte noget i retning af en hulken. Den blinde sad og græd, og sådan sad han meget længe ... Jeg blev sørgmodig. Hvorfor skulle også skæbnen kaste mig ned i en fredelig kreds af *hæderlige smuglere*? Som en sten, der bliver kastet i en kildes klare

vand og forplumrer det, havde jeg forstyrret deres ro, og som en sten var jeg også nær selv gået til bunds!

Jeg gik hjem. I forstuen stod det nedbrændte lys på en træ tallerken, og min kosak sov på trods af min ordre fast med geværet i favnen. Jeg lod ham sove, tog lyset og gik ind i stuen. Ak, ve! Mit rejsechatol, min sølvbeslåede sabel og min dagestanske dolk, en gave fra en ven — alle disse ting var forsvundet. Nu blev jeg klar over, hvad det var for en byrde, den forbandede blinde var kommet slæbende med. Efter at have vækket kosakken med et temmelig kraftigt spark, skældte jeg ham huden fuld og blev ret hidsig, men det kunne jo ikke hjælpe noget! Og ville det ikke virke latterligt, hvis jeg meldte til øvrigheden, at jeg var blevet bestjålet af en blind dreng, og at en attenårig pige havde været lige ved at drukne mig? Gud være lovet viste der sig næste morgen en lejlighed til at komme af sted, og jeg lagde Taman bag mig. Jeg ved ikke, hvad der blev af den gamle kælling og den stakkels, blinde dreng. Og hvad kommer det forøvrigt mig ved, om det går folk godt eller ilde, mig, en officer på rejse, som endda har rejsepas i tjenstligt anliggende? ...

II.

FYRSTINDE MARY

11. maj.

Jeg ankom i går til Pjatigorsk og lejede mig en lejlighed i udkanten af byen, så højt oppe som muligt, ved foden af bjerget Masjuk. Når det bliver tordenvejr, vil skyerne hænge helt ned på mit tag. Da jeg i morges klokken fem lukkede vinduet op, fyldtes mit værelse af blomsterduft, som strømmede ind fra den beskedne have. Grenene på de blomstrende kirsebærtræer kikker ind til mig gennem vinduet, og nu og da overdrysser vinden mit skrivebord med deres hvide kronblade. Jeg har til tre sider en vidunderlig udsigt: mod vest blåner Besju's fem tinder »som et bortdragende uvejrs sidste skyer«; mod nord hæver Masjuk sin kegle som en lådden persisk hue og dækker hele den del af horisonten; mod øst er udsigten mere indbydende; i forgrunden nedenunder mig stråler i alle farver den lille renlige og ganske nye by med sine sprudlende lægedomskilder og sin mangfoldighed af tungemål; længere borte rejser bjergene sig amfiteatralsk i dybere og dybere blå farvetoner og mere og mere indhyllt i tåger. Langt ude i horisonten ser man de sneklædte bjergtoppe som en sølvhvid kæde, lige fra Kazbek til Elbrus' dobbelte tinde . . . Hvor er det vidunderligt at leve i et sådant land! En oplivet følelse strømmer gennem alle mine årer. Luften er ren og frisk som et barns kys. Solen skinner klart, himlen er blå – hvad kan man vel mere forlange? Hvad skal man her med lidenskaber, attrå og bekymringer? . . . Men nu må jeg gå. Jeg skal en tur ned til Elisabeth-kilden. Jeg har hørt, at kurgæsterne plejer at samles dér om morgenen.

Jeg gik ned mod byens centrum ad boulevarden, og dér mødte jeg adskillige ynkelige grupper, som langsomt slæbte sig op ad bjerget; det var for en stor dels vedkommende godsejerfamilier fra stepperne; det kunne man straks se på mændenes luvslidte overfrakker af gammeldags snit og på konernes og døtrenes udsøgte pynt. Det var tydeligt, at de allerede kunne hele den *kursøgende* ungdom udenad, for de betragtede mig med smægtende nysgerrighed; det var min våbenfrakkes hovedstadsmæssige snit, der tiltrak deres opmærksomhed, men

det varede ikke længe, før de opdagede, at jeg kun havde distinktioner som linjeofficer og så vendte de sig bort med afsky.

Den lokale øvrigheds damer, så at sige badets værtinder, var mere velvilligt stemte. De har lorgnetter; de danner i mindre grad deres mening ud fra uniformen; de er vant til i Kaukasus under en nummereret knap at finde et fyrigt hjerte og under en hvid uniformshue at træffe en dannet ånd. Disse damer er meget elskværdige, og de er det længe! Hvert år udskiftes deres tilbedere med nye, og deri ligger måske forklaringen på deres utrættelige elskværdighed. Da jeg vandrede hen ad den smalle sti til Elisabeth-kilden, mødte jeg en flok civile og militære herrer, der, som jeg senere fik at vide, udgør en særlig gruppe blandt de såkaldte kurgæster. De drikker nok, men det er ganske vist ikke vand, de spadserer kun lidet, driver kun kurtmageri i forbigående. De spiller og beklager sig over kedsomheden. De er lapsede, og når de dypper deres indfattede drikkeglas i brønden svovlholdige vand, indtager de klassiske attituder; de civile går med lyseblå halsbind, og de militære har en hvid kant stikkende frem over kraven. De åbenbarer den dybeste foragt for provinsdamerne og sukker efter hovedstadens aristokratiske saloner, hvortil de aldrig har haft adgang.

Endelig nåede jeg brønden . . . På en lille plads lige i nærheden af den er der bygget et lille hus med rødt tag over et bassin og lidt længere borte et galleri, hvor man kan promenerer, når det regner. På en bænk sad nogle sårede officerer med deres krykker ved siden af sig – de var blege og nedtrykte. Nogle damer gik med hurtige skridt frem og tilbage på den lille plads og afventede vandets virkning. Et par af dem havde ganske nydelige ansigter. Under vinrankealleerne, som dækker Masjuks fod, kunne man fra tid til anden få øje på en broget hat, hvis ejerinde nok yndede at vandre selvanden, for ved siden af en sådan hat kunne man være sikker på at finde en militær uniformshue eller en formløs civil hovedbeklædning. På en fremspringende klippe, hvor der var bygget en pavillon, som blev kaldt Æolsharpen, havde nogle naturbeundrere samlet sig og beskuede gennem en kikkert Elbrus; blandt disse var der to huslærere med deres elever, som var kommet herved for at blive helbredet for deres kirtelsyge.

Jeg var standset for at puste ud på kanten af klippen og lænede mig op ad husets hjørne for at se på de maleriske omgivelser, da jeg pludselig bagved mig hørte en velkendt stemme:

– Nej se, er det Petjorin! Har du været her længe?

Jeg vender mig om: Grusjnitskij! Vi omfavner hinanden. Jeg lærte ham i sin tid at kende, da jeg gjorde aktiv tjeneste ved regimentet. Han var blevet såret i benet af en kugle og var kommet herved til kurstedet en uge før mig.

Grusjnitskij er kornet. Han har kun været eet år i tjenesten; han

ynder, som en særlig form for lapseri, at gå med en grov soldaterkappe. Han har også Georgskorset for menige. Han er velbygget, solbrændt og sorthåret; han ser ud til at være 25 år gammel, skønt han i virkeligheden knap er 21. Når han taler, knejser han, idet han samtidig snor sit overskæg med venstre hånd, mens han med den højre støtter sig til krykken. Han taler hurtigt og affekteret; han er af den slags mennesker, som i alle livets tilskikkelser har en række svulstige fraser på rede hånd, som er ufølsomme overfor enkel skønhed, og som vigtigt draperer sig med usædvanlige følelser, ophøjede lidenskaber og enestående lidelser. Deres største nydelse er at fremkalde effekt; de falder i den grad i romantiske provinsdamers smag, at disse bringes på afsindets rand. Når den slags mennesker bliver gamle, udvikler de sig enten til fredelige godsejere eller til drankere; undertiden til begge dele. De kan ofte have mange gode sjælelige egenskaber, men aldrig så meget som et gran poesi. Det er Grusjnitskij's lidenskab at deklamere. Så snart samtalen drejer sig om andet end ganske dagligdags emner, overvælder han en med ord; jeg har aldrig kunnet diskutere med ham. Han svarer ikke på ens indvendinger, og han hører slet ikke efter, hvad man siger. Så snart man holder inde et øjeblik, tager han igen fat med en lang tirade, som tilsyneladende har forbindelse med det, man har sagt, men som i virkeligheden kun er en fortsættelse af hans egen snak.

Han er så nogenlunde åndrig, og hans vittigheder kan ofte være ganske morsomme, men der er aldrig træfsikkerhed og bid i dem; han forstår ikke den kunst at ramme med et enkelt ord; han kender nemlig ikke menneskene og deres svage sider, for han har hele sit liv igennem kun beskæftiget sig med sig selv. Hans mål er at blive romanhelt. Han har forsøgt at indbilde andre, at han ikke er skabt for denne verden, og at han lider af en eller anden hemmelighedsfuld lidelse, og han har gjort det så ofte, at han næsten selv er kommet til at tro på det. Det er også derfor, at han så stolt går med sin grove soldaterkappe. Jeg har gennemskuet ham, og derfor elsker han mig just ikke, skønt vi i det ydre iagtager et venskabeligt indbyrdes forhold. Grusjnitskij går for at udmærke sig ved tapperhed; jeg har engang set ham under et angreb: han svinger med sabelen, skriger op og stormer frem med lukkede øjne. Den russiske tapperbed er det i hvert fald ikke!

Jeg sætter heller ikke pris på ham. Jeg har en fornemmelse af, at jeg og han engang vil møde hinanden på en snæver sti – og at dette møde vil blive skæbnsvangert for den ene af os.

Selve hans ophold i Kaukasus er også en følge af hans romantiske fanatisme. Jeg er overbevist om, at han aftenen før afrejsen fra den fædrene landsby med mørk mine har fortalt en køn pige fra nabolaget,

at han ikke blot drog af sted for at gøre tjeneste i hæren, men at han ville søge døden, fordi . . . her har han sikkert skjult sine øjne med hånden og fortsat således: – Nej, det bør De (eller måske har han sagt du) ikke have at vide! Det kunne ryste Deres uskyldige sjæl! Og hvorfor skulle jeg også fortælle Dem det? Hvad betyder jeg for Dem? Tror De, at De vil huske mig? . . . og videre på den maner.

Han har selv fortalt mig, at hans motiver for at træde ind i regimentet K. skal forblive en evig hemmelighed mellem ham og himmelen.

Forøvrigt kan Grusjnitskij i øjeblikke, hvor han har aflagt sin tragiske kappe, være ganske elskværdig og underholdende. Jeg glæder mig til at se ham i selskab med kvinder. Jeg tror, han gør sig de vældigste anstrengelser!

Vi mødtes altså som gamle bekendte. Jeg begyndte at spørge ham ud om det daglige liv ved kurstedet, og om der var nogle særlige mennesker hernede.

– Vi fører et temmelig prosaisk liv, sagde han med et suk; de mennesker, der drikker vand om morgenen, er døde i sværen, som alle syge er det, og de, der drikker vin om aftenen, er uudholdelige som alle raske. Damer er her nok af, men dem har man ikke megen glæde af. De spiller whist, klæder sig skrækkeligt på og taler et grusomt fransk! Fra Moskva er der i år kun fyrstinde Ligovskij og hendes datter; men dem har jeg ikke stiftet bekendtskab med. Min soldaterkappe stempler mig som et udskud. Den deltagelse, den vækker, tynger mig som en almisse.

I dette øjeblik kom der to damer forbi os på vej hen mod kilden. Den ene var lidt til års, den anden ungdommelig og slank. Deres ansigter kunne jeg ikke se bag hattene, men deres påklædning var stilfuld og tydede på god smag; der var ingen overflødig pynt. Den unge bar en højhalset *gris de perles* kjole; om sin slanke hals havde hun et let, trekantet silketørklæde. Støvlerne – *couleur puce* – omsluttede hendes bedårende små fødders anklær så henrivende, at selv den mest uindviiede i skønhedens hemmeligheder ubetinget måtte gispe, om ikke af andet så af forundring. Hendes utvungne, men ædle gang havde noget vist pigeligt over sig, noget, der vanskeligt lader sig bestemme nærmere, som man må se for at forstå. Da hun gik forbi os, følte jeg et pust af den ubestemmelige duft, som nu og da kan stige op fra en elsket kvindes brev.

– Det var fyrstinde Ligovskij, fortalte Grusjnitskij, og det var datteren, hun havde med – Mary, som hun kalder hende på engelsk manér. De har kun været her i tre dage.

– Og du kender allerede hendes fornavn?

– Ja, jeg har tilfældigvis hørt det, svarede han rødmende. Jeg vil

indrømme, at jeg ikke har videre lyst til at lære dem at kende. Disse hovne aristokrater ser på os armésoldater som på vilde mennesker. Hvad bryder de sig om, hvorvidt der kan findes ånd under en nummereret hue og hjerte bag en grov kappe?

– Herregud, den stakkels kappe, sagde jeg og lo, men sig mig engang, hvem er den herre, som nu kommer hen til dem, og som så galant rækker dem deres glas?

– Åh, ham! Det er en laps fra Moskva; han hedder Rajevitj. Han er en rigtig spillefugl, det ser man straks på den kolossale guldkæde, der dingler på hans himmelblå vest. Og sikken tyk spadserestok – det er en ligesom Robinsøn Crusoes; og skægget forresten også, og så den frisure *à la moujik*.¹

– Du er nok blevet vred på hele menneskeheden?

– Ja, det er der da grund nok til . . .

– Aha! Er der virkelig?

I dette øjeblik forlod damerne brønden og kom lige hen imod os. Det lykkedes Grusjnitskij at indtage en dramatisk positur ved hjælp af krykken, og han svarede mig højt på fransk:

– *Mon cher, je hais les hommes pour ne pas les mépriser, car autrement la vie serait une farce trop dégoûtante.*

Den nydelige unge fyrstinde vendte sig og tilkastede oratoren et langt, nysgerrigt blik. Udtrykket i dette blik var i høj grad ubestemmeligt, men der var ikke spor af spot i det, og dette måtte jeg i mit inderste gratulere ham til.

– Denne fyrstinde Mary er ganske overordentlig nydelig, sagde jeg til ham. Hun har sådan nogle fløjelsagtige øjne – ja, fløjelsagtige, det er netop ordet. Det udtryk skulle du prøve at bruge, når du taler om hendes øjne; både de øvre og de nedre øjenvipper er så lange, at solstrålerne ikke kan spejle sig i pupillerne. Jeg holder meget af den slags øjne uden glans; de er så bløde, og det er, ligesom de kærtegner en. Men forøvrigt er hele hendes ansigt jo kønt . . . Men hvordan er det, er hendes tænder hvide? Det har overordentlig stor betydning! Det var en skam, at hun ikke smilede over din svulstige frase.

– Du taler jo om en smuk kvinde, som om det var en engelsk hest, sagde Grusjnitskij misbilligende.

– *Mon cher*, svarede jeg, idet jeg søgte at efterligne hans tonefald, *je méprise les femmes pour ne pas les aimer, car autrement la vie serait un mélodrame trop ridicule.*

Jeg vendte mig om og gik min vej. Jeg spadserede en halv times tid i vinrankealleeerne og på de buskbevoksede kalkskrænter. Det blev efterhånden varmt, og jeg begav mig hjemefter. Da jeg kom forbi

1. Af russ. muzjik – bonde. O.a.

svovlkilden, standsede jeg et øjeblik under det overdækkede galleri for at puste ud i skyggen, og der blev jeg vidne til en ganske interessant scene. De agerende personer befandt sig i følgende situation: den gamle fyrstinde sad sammen med lapsen fra Moskva på en bänk i det overdækkede galleri, og de syntes begge dybt optagne af en alvorlig samtale. Datteren, som sandsynligvis lige havde tømt sit sidste glas, gik eftertænksomt frem og tilbage ved brønden. Grusjnitskij stod ved selve brønden; andre personer var der ikke på skuepladsen.

Jeg gik nærmere og stillede mig i skjul i et hjørne af galleriet. I dette øjeblik tabte Grusjnitskij sit glas ned i sandet og gjorde forsøg på at bøje sig ned for at samle det op; den sårede fod hindrede ham deri. Den stakkel! hvor han dog anstrengte sig, mens han støttede sig til sin krykke, men alt forgæves. Hans udtryksfulde ansigt afspejlede ganske tydeligt hans lidelser.

Alt dette så fyrstinde Mary bedre end jeg.

Lettere end en fugl sprang hun hen til ham, bøjede sig ned, tog glasset op og rakte ham det med en usigelig yndefuld legemsbevægelse; så rødmede hun forskrækkeligt og kastede et blik hen mod galleriet, og da hun så, at moderen ikke havde bemærket noget, blev hun tilsyneladende straks beroliget. Da Grusjnitskij åbnede munden for at takke hende, var hun allerede langt borte. Et minut efter forlod hun galleriet sammen med sin moder og lapsen, men da hun gik forbi Grusjnitskij, påtog hun sig en særdeles ærbar og fornem mine – hun så slet ikke til den side, hvor han var, og lagde ikke engang mærke til de lidenskabelige blikke, han sendte hende, indtil hun var kommet ned ad bjerget og forsvandt bag boulevardens lindetræer . . . Derimod så man et glimt af hendes hat, da hun krydsede gaden. Endelig gik hun ind ad porten til et af de smukkeste huse i Pjatigorsk; den gamle fyrstinde fulgte med hende og tog ved porten afsked med Rajevitj.

Først da bemærkede den arme, lidenskabelige kornet min tilstedeværelse.

– Så du det? sagde han, idet han ivrigt greb min hånd, hun er jo en ren engel!

– Såe, hvorfor er hun det? spurgte jeg med mit allerenfoldigste udtryk.

– Ja, men så du det da ikke?

– Nej, hvad jeg så var, at hun tog dit glas op. Hvis der havde været en havebetjent til stede, havde han sikkert gjort det samme, og det endda betydeligt hurtigere i håb om drikkepenge. Men det er forøvrigt meget forståeligt, at hun fik medlidenhed med dig, for det var et forfærdeligt ansigt, du skar, da du kom til at støtte på din sårede fod . . .

— Og følte du dig ikke spor rørt ved at se hende i det øjeblik, hvor hendes ansigt lyste af ånd?

— Nej.

Jeg løj, men jeg havde nu engang fået lyst til at drille ham. Jeg har en medfødt trang til at sige imod. Hele mit liv har kun været en kæde af sørgelig og ulykkelig modsigelse mod hjertet eller mod fornuften. Når jeg er sammen med en entusiast, bliver jeg isnende kold, og jeg tror, at længere tids samvær med en dvask flegmatiker ville gøre mig til en lidenskabelig sværmer. Men forøvrigt vil jeg indrømme, at en velkendt, men ikke særlig behagelig følelse i dette øjeblik strejfede mit hjerte en lille smule. Denne følelse var — misundelse; jeg siger rent ud »misundelse«. fordi jeg er vant til at nævne enhver ting ved sit rette navn; og findes der mon forøvrigt en eneste ung mand, som, når han, efter at have truffet en smuk kvinde, der har lagt beslag på noget af hans opmærksomhed, pludselig ser hende udmærke en anden, hende fuldstændig ukendt person, findes der mon, siger jeg, en eneste ung mand (naturligvis indenfor de bedre kredse og vant til at lade sin egoisme få frit løb), som så ikke ville føle sig ilde berørt ved en sådan lejlighed?

Grusjnetskij og jeg gik tavse nedad bjerget og ad boulevarden forbi vinduerne i det hus, vor skønhed var forsvundet ind i. Hun sad ved et vindue. Grusjnetskij greb min hånd og sendte hende et af disse sørgmodigt-smægtende blikke, som gør så ringe virkning på kvinder. Jeg rettede min lorgnet mod hende og lagde mærke til, at hun smilede over hans blik, og at min uforskammede lorgnet irriterede hende i ikke ringe grad. Og hvor vover også en Kaukasus-soldat at rette sin lorgnet mod en fyrstinde fra Moskva? . . .

13. maj.

I morges fik jeg besøg af en læge; han hedder Werner, men er russer. Hvad påfaldende er der forøvrigt i det? Jeg har kendt en, der hed Ivanov, som var tysker.

Werner er en i mange henseender bemærkelsesværdig mand. Han er skeptiker og materialist, som næsten alle medicinere, men samtidig er han en ikke ringe poet — i gerning altid poet, og ofte i ord, skønt han hele sit liv igennem ikke har skrevet så meget som to vers. Han har studeret alle det menneskelige hjertes levende strenge, ligesom man har studeret årerne i et kadaver, men han har aldrig formået at udnytte sin viden; det er ganske, som når man nu og da kan træffe en fremragende anatom, der ikke kan helbrede et feberanfald. Som regel morer Werner sig i smug over sine patienter; men jeg har engang set ham græde over en døende soldat . . . Han har altid været fattig og drømt om millioner, men han har aldrig villet gå et over-

flødigt skridt for penge. Han har engang fortalt mig, at han hellere ville gøre en uven en tjeneste end en ven, fordi en ven ville begynde at overøse ham med taknemmelighed, medens uvennens had kun ville vokse yderligere på grund af modstanderens højmodighed. Han har en skarp tunge; det er ikke få brave mænd, som med hans vittigheders stempel er kommet til at gå for at være rene idioter. Hans konkurrenter, de misundelige læger ved kurstedet, har udbredt det rygte, at han tegner karikaturer af sine patienter — patienterne oprørtes, og de har næsten alle afbestilt ham.

Hans venner, nemlig alle de virkelig hæderlige folk, der har gjort tjeneste i Kaukasus, har gjort forgæves forsøg på at genskabe ham hans gode ry.

Hans ansigt er af den art, som ved første øjekast virker ubehageligt, men som man senere kommer til at synes om, når øjnene har vænnet sig til i dets uregelmæssige træk at læse de tegn, som vidner om en erfaren og fornem ånd. Der gives eksempler på, at kvinder har forelsket sig vanvittigt i folk af den slags og ikke villet bytte deres uheldige ydre bort for den mest strålende og blomstrende Endymions. Man må yde kvinderne retfærdighed: de har et instinkt for åndelig skønhed; det er muligvis derfor, at folk, der ligner Werner, så lidenskabeligt elsker kvinder.

Werner er lille af vækst og mager og spinkel som et barn; hans ene ben er ligesom Byrons kortere end det andet; i sammenligning med kroppen virker hovedet kolossalt; sit hår lader han klippe tæt, og hans hjerneskals uregelmæssige former træder så klart frem, at de ville forbløffe en frenolog ved deres sælsomme, selvmodsigende anlæg. Hans små sorte, altid urolige øjne søger til stadighed at trænge ind i ens sjæl. Hans påklædning bærer tydeligt præg af smag og sirlighed; de små, magre hænder, hvis årer er stærkt fremtrædende, er ofte prydet med lysegule handsker. Han går til stadighed med sort jakke, halsbind og vest. De unge har givet ham navnet Mefistofeles; han lader, som om han føler sig ilde berørt over dette øgenavn, men i virkeligheden smigrer det hans forfængelighed. Vi forstod meget hurtigt hinanden og sluttede bekendtskab; venskab er jeg nemlig ude af stand til at dyrke med nogen: af to venner er den ene altid den andens slave, skønt som oftest ingen af dem vil indrømme det; slave kan jeg ikke finde mig i at være, og at være den bydende er under sådanne omstændigheder alt for besværligt, fordi man samtidig er nødt til at lade, som om man ikke er det. Forøvrigt har jeg i forvejen tjener, og penge har jeg også! Jeg vil lige fortælle, hvordan jeg i sin tid stiftede bekendtskab med Werner. Jeg mødte ham i byen S. i et talrigt og støjende selskab af unge mennesker. Ud på aftenen tog samtalen en filosofisk-metafysisk retning; man diskuterede over-

bevisninger, og enhver var fuldt og fast overtydet om rigtigheden af de mest forskelligartede standpunkter.

– Hvad mig angår, så er der kun en eneste ting, jeg er overbevist om . . . ytrede doktoren.

– Og hvad er så det? spurgte jeg for at høre, hvad han mente; hidtil havde han nemlig forholdt sig tavs.

– Jeg er overbevist om, svarede han, at jeg en skønne dag, før eller senere, skal dø.

– Så ved jeg mere end De, sagde jeg, for jeg er yderligere af den sikre overbevisning, at jeg en modbydelig aften havde det forbandede uheld at blive født.

Alle de tilstedeværende fandt, at det var noget vrøvl, vi sagde, men sandt at sige var der ikke en eneste af dem, som havde sagt noget, der var mere fornuftigt. Fra dette øjeblik havde vi fundet hinanden i mylderet. Vi traf ofte sammen og drøftede meget alvorligt abstrakte problemer og opdagede så, at vi gensidigt førte hinanden bag lyset. Derpå brast vi i latter efter underfundigt at have set på hinanden, ligesom de romerske augurer ifølge Cicero skal have gjort det, og når vi havde leet ud, skiltes vi særdeles veltilfredse med aftenens forløb.

Jeg lå på divanen og stirrede op i loftet med hænderne under nakken, da Werner trådte ind i mit værelse. Efter at have anbragt sin bambusstok i hjørnet satte han sig i en lænestol, gabede og bemærkede, at det var varmt udenfor. Jeg svarede, at fluerne generede mig – og så tav vi begge to.

– Læg mærke til, kære doktor, sagde jeg, at havde vi ikke idioterne, var der uhyre kedeligt på jorden . . . Se nu os to begavede mennesker; vi ved på forhånd, at alting kan diskuteres i det uendelige, og derfor lader vi være med at diskutere; vi kender næsten alle skjulte tanker hos hinanden; et enkelt ord udgør for os en hel historie; vi kan se kimen til enhver af vore følelser gennem en tredobbelt indpakning. Det sørgelige er for os latterligt, og det latterlige trist, og forøvrigt må vi i sandhedens interesse sige, at alt andet end os selv er os ret ligegyldigt. For vort vedkommende kan der altså ikke være tale om nogen udveksling af følelser og tanker; vi ved alt, hvad vi ønsker at vide om hinanden, og mere vil vi slet ikke vide; der er altså kun eet middel tilbage: at fortælle nyheder. Fortæl mig altså en eller anden nyhed.

Udmattet af den lange tale lukkede jeg øjnene og gabede.

Han svarede eftertænksomt: – Ja, der er trods alt en vis mening i alt deres galimatias.

– Der er to, svarede jeg.

– Fortæl mig den ene, så skal jeg nævne den anden.

– Nuvel, De kan begynde! sagde jeg, mens jeg med et indvendigt smil blev ved med at betragte loftet.

– De ønsker at høre nogle enkeltheder angående en eller anden af de personer, som befinder sig her ved kurstedet, og jeg har allerede gættet, hvem det er, De bekymrer Dem for, thi man har allerede på dette sted stillet spørgsmål vedrørende Dem.

– Nej, hør nu, doktor! Det er altså komplet umuligt at føre en indbyrdes samtale, for vi læser jo hinandens tanker.

– Og så den anden mening . . .

– Den anden mening er den, at jeg kunne have lyst til at få Dem til at fortælle mig et eller andet; for det første fordi det ikke er slet så trættende at høre som at tale; for det andet fordi jeg i så fald undgår at komme til at fortælle mig; for det tredje fordi jeg så har chance for at høre andre folks hemmeligheder; for det fjerde fordi mennesker, som er så kloge som De, holder mere af lyttere end fortællere. Men nu til sagen; hvad har den gamle fyrstinde Ligojskij sagt til Dem om mig?

– Er De helt sikker på, at det var den gamle og ikke datteren? . . .

– Fuldstændig overtydet.

– Hvorfor det?

– Fordi den unge fyrstinde spurgte Dem om Grusjnitskij.

– De har en fortrinlig forestillingsevne. Den unge fyrstinde fortalte, at hun var overbevist om, at dette unge menneske i soldaterkappen var blevet degraderet til menig soldat på grund af en duel . . .

– Jeg håber at De lod hende forblive i denne behagelige vildfarelse . . .

– Selvfølgelig.

– Intrigen er i gang! råbte jeg henrykt, enden på den komedie skal vi nok sørge for. Man ser jo tydeligt, at skæbnen har draget omsorg for, at jeg ikke skal komme til at kede mig.

– Jeg har en forudelse om, sagde doktoren, at det er den stakels Grusjnitskij, det skal gå ud over . . .

– Nå, og hvad så mere, doktor?

– Den gamle fyrstinde sagde, at hun kendte Deres ansigt. Jeg forklarede hende, at hun sandsynligvis havde truffet Dem i Petersborg, et eller andet sted i de højere kredse . . . jeg fortalte hende Deres navn. Hun kendte det godt. Det lader til, at Deres affære har vakt megen opmærksomhed der . . . fyrstinden gav sig til at fortælle om Deres eventyr og føjede sandsynligvis sine egne formodninger til den sladder, der går i de kredse . . . Datteren lyttede med den største interesse. I hendes fantasi er De sikkert blevet en hel romanheldt i moderne stil . . . Jeg modsagde ikke den gamle dame, skønt jeg var klar over, at det var noget vrøvl, hun sagde.

– De er en ægte ven! sagde jeg og rakte ham min hånd. Doktoren trykkede den med følelse og fortsatte:

– Hvis De ønsker det, skal jeg præsentere Dem . . .

– Nej, hvor vil De hen! råbte jeg og slog hænderne sammen; som om man præsenterede en romanbelt! En sådan kan kun introduceres ved, at han kommer og frelser den elskede fra den visse død . . .

– Og er det virkelig Deres hensigt at gøre kur til den unge fyrstinde? . . .

– På ingen måde, tværtimod! . . . Kære doktor, endelig kan jeg triumfere over Dem: De har ikke gennemskuet mig! . . . Det er mig forresten en sorg doktor, fortsatte jeg efter et øjeblik tavshed; jeg betror aldrig selv mine hemmeligheder til nogen, men jeg holder meget af, at man gætter dem, for når det er tilfældet, kan jeg altid, hvis det passer mig, tage afstand fra dem. Men nu skulle De hellere tage og beskrive mig moderen og datteren. Hvad er det for mennesker?

– For det første er der den gamle fyrstinde – en femogfyrreårig kvinde, svarede Werner; hun har en udmærket mave, men forurenset blod; hun har hektisk røde pletter på kinderne. Den sidste halvdel af sit liv har hun tilbragt i Moskva, hvor hun på grund af det magelige liv er blevet svær. Hun sætter pris på galante anekdoter og fortæller nu og da selv uanstændige sager, når datteren ikke er til stede. Hun har overfor mig erklæret, at datteren er uskyldig som en due. Hvad vedkommer det mig? . . . Jeg havde lyst til at svare hende, at hun kunne være ganske rolig – jeg skulle nok lade være at fortælle det til nogen. Den gamle fyrstinde søger kur for rheumatisme og datteren for guderne må vide hvad. Jeg har ordineret dem begge daglig at drikke hver to glas af det svovlholdige vand og to gange om ugen at tage karbad. Det ser ikke ud til, at den gamle fyrstinde plejer at føre det store ord overfor datteren; hun har den største agtelse for hendes evner og viden, for datteren har nemlig læst Byron på engelsk og kan også algebra; det er tydeligt, at de unge damer i Moskva har hang til lærdom, og deri gør de så sandelig ret! De unge mænd nuomstunder er gennemgående så lidet elskværdige, at det for en begavet kvinde må være uudholdeligt at kokettere med dem. Den gamle fyrstinde holder meget af unge mennesker, den unge betragter dem med en vis foragt – en vane, hun har fra Moskva! I Moskva må de jo også nøjes med fyrreårige spøgefulge.

– De har været i Moskva, doktor?

– Ja, jeg har haft en del praksis der.

– Nå, men fortsæt blot.

– Jae, jeg har vist ikke mere at fortælle . . . Jo, der er endnu een ting: den unge fyrstinde holder meget af at drøfte følelser og liden-

skaber og den slags ting. Hun har jo tilbragt en enkelt vinter i Petersborg, og hun brød sig ikke om byen og særlig ikke om selskabet; hun er sikkert blevet køligt modtaget.

– Traf De andre hos dem i dag?

– Ih jo, der var en adjutant, en stram garderofficier og en eller anden dame, som lige er ankommet hertil; en slægtning af fyrstindens mand, særdeles nydelig, men tilsyneladende meget sygelig. Har De ikke truffet hende ved brønden? – hun er af middelhøjde, blondine, med regelmæssige træk; hendes kulør tyder på svindstot, og på højre kind har hun et sort modermærke. Hendes ansigt slog mig især ved at være så udtrykfuldt.

– Et modermærke! mumlede jeg halvhøjt mellem tænderne, skulle det virkelig være muligt . . . ?

Doktoren så nøje på mig, lagde sin hånd på mit hjerte og sagde triumferende. – De kender hende altså! . . . Og ganske rigtigt, mit hjerte bankede heftigere end sædvanligt.

– Nu er det Deres tur til at triumfere! ytrede jeg, men jeg sætter min lid til Dem. De forråder mig ikke. Jeg har endnu ikke truffet hende her, men jeg er sikker på i Deres portræt at genkende en kvinde, som jeg i sin tid har elsket . . . De må ikke nævne mig overfor hende med et eneste ord; hvis hun spørger om mig, må De kun tale ondt om mig.

– Nå, ja, som De vil, sagde Werner og trak på skuldrene.

Da han var gået, snørede en dyb sorg mit hjerte sammen. Var det mon skæbnen, som igen havde ført os sammen i Kaukasus, eller var hun med vilje taget bænd, fordi hun vidste, at hun ville træffe mig her? . . . og hvorledes kunne vi vel mødes? . . . og var det til syvende og sidst hende? . . . Mine anelser har aldrig narret mig. Der findes næppe noget menneske på jorden, over hvem det forbigangne besidder en sådan magt som over mig. Enhver erindring om svundne sorger og glæder hamrer i en ganske sygelig grad løs på min sjæl og afvinger den stadig de samme toner . . . Jeg er fjollet skabt: intet kan jeg glemme – intet.

Ved sekstiden, efter middagen, gik jeg mig en tur på boulevarden, hvor der var fuldt af mennesker; fyrstinden og hendes datter sad på en bænk, omgivet af unge mennesker, som kappedes i at gøre kur. Jeg slog mig ned lidt fra dem på en anden bænk, fik fat i to dragon-officerer, som jeg kendte, og tog fat på at fortælle dem et eller andet; jeg må øjensynlig have sagt noget morsomt, for de gav sig til at le som vanvittige. Nysgerrigheden lokkede nogle af fyrstindens unge mennesker over til mig, og lidt efter lidt forled de hende allesammen og sluttede sig til min kreds. Munden stod ikke stille på mig; mine anekdoter var så gode, at det grænsede til det fjollede, og min hån

over de forbipasserende originaler så bidende, at den var til at blive vild over . . . Jeg blev ved med at underholde mit publikum, lige til solen gik ned. Den unge fyrstinde gik nogle gange forbi mig med moderen under armen og i følge med en gammel, halt herre. Nu og da ramte hendes blik mig, og det forrådte hendes ærgrelse, skønt hun søgte at give det et ligegyldigt udtryk . . .

– Hvad er det, han har siddet og fortalt Dem? spurgte hun et af de unge mennesker, som af høflighed var kommet tilbage til hende, antagelig en meget interessant historie – hans oplevelser på slagmarkerne? . . . Dette sagde hun temmelig højt og ganske sikkert med den hensigt at irritere mig. – Aha, tænkte jeg ved mig selv, De er nok blevet alvorligt vred, kære fyrstinde; vent De blot, dette her bliver ikke mit sidste ord!

Grusjnitskij fulgte hende i hælene som et sultent rovdyr og slap hende ikke af syne. Jeg tør vædde på, at han i morgen får en eller anden til at præsentere ham for fyrstinden. Hun bliver sikkert glad, for hun keder sig.

16. maj.

I de sidste par dage har min sag udviklet sig storartet. Den unge fyrstinde hader mig nu for alvor; man har allerede fortalt mig to-tre vittigheder, som hun har lavet om mig, ret giftige, men samtidig særdeles smigrende. Det forbavser hende meget, at jeg, som dog er vant til at færdes i de bedre kredse, og som har så nær forbindelse med hendes kusiner og tanter i Petersborg, at jeg ikke gør forsøg på at stifte bekendtskab med hende. Vi træffer hinanden hver dag, snart ved brønden, snart på boulevarden, og så anstrenger jeg mig af al min magt for at skille hende af med hendes opvartende kavalerer, strålende adjutanter, blege moskvaboere og andre – og dette lykkes mig så godt som altid. Jeg har altid været en liader af gæster; nu har jeg hver dag huset fuldt, og de spiser både til middag og aften, og de spiller og – ak, ve! – min champagne fejrer sande triumfer over hendes øjnes magnetiske kraft!

I går traf jeg hende i Tjelahovs butik; hun stod og handlede om et prægtigt, persisk tæppe. Fyrstinden bad sin moder om ikke at se alt for nøje på pengene; netop dette tæppe ville pynte så meget i hendes kabinet! . . . Jeg bød fyrrer rubler over og købte det lige for næsen af hende; dette køb indbragte mig et blik, som gnistrede af den mest henrivende harme. Ved middagstid lagde jeg tæppet som et dækken på min tjerkesserhest og førte den med velberåd hu forbi hendes vindue. Werner havde været hos dem, da det foregik, og han fortalte mig, at virkningen af denne scene havde været højst dramatisk. Det er den unge fyrstindes hensigt at føre landstormen i felt mod mig; jeg

har allerede lagt mærke til, at to af hendes adjutanter hilser meget køligt på mig, skønt de hver dag spiser til middag hos mig.

Grusjnitskij har lagt sig en hemmelighedsfuld mine til; han går rundt med hænderne på ryggen og genkender ingen. Hans ben er pludselig kommet sig; han halter kun en lille smule. Han har benyttet en lejlighed til at komme i snak med den gamle fyrstinde og til at sige den unge en eller anden kompliment; hun er øjensynlig ikke særlig kræsen, for siden den tid hesvarer hun hans hilsen med sit elskværdigste smil.

– Ønsker du virkelig ikke at stifte bekendtskab med de to damer? spurgte han mig i går.

– Afgjort ikke.

– Men kære dog! De er jo det fineste hus her ved badet. Hele det herværende bedre selskab . . .

– Ah, min ven, det bedre selskab keder mig grusomt håde her og andre steder. Men kommer du hos dem?

– Nej, endnu ikke; jeg har talt to gange med fyrstinde Mary, det er det hele. Du ved, jeg bryder mig ikke om sådan at mase mig ind på fremmede mennesker, selv om andre her gør det . . . Det ville være en anden sag, om jeg havde båret epauletter . . .

– Ah, hvor vil du hen! Som du er nu, er du langt mere interessant! Du forstår blot ikke at benytte dig af din fordelagtige situation . . . Netop din soldaterkappe gør dig i alle følsomme damers øjne til en helt og martyr.

Grusjnitskij smilede selvtilfreds.

– Sikke noget vrøvl! sagde han.

– Jeg er overbevist om, fortsatte jeg, at den unge fyrstinde allerede er forelsket i dig.

Han rødmede helt op til ørene og kroede sig samtidig.

O, forfængelighed! Du er den vægtstang, ved hvis hjælp Arkimedes ville løfte jordkloden! . . .

– Du skal også altid gøre nar! sagde han med et tonefald, som skulle forestille harme. For det første kender hun mig jo kun så lidt . . .

– Kvinder elsker kun dem, som de ikke kender.

– Jeg har overhovedet ikke til hensigt at gøre kur til hende; jeg kunne blot tænke mig at komme i et belageligt hus, og det ville være i allerhøjeste grad latterligt, hvis jeg gjorde mig håb i nogen retning . . . Nej, med jer er det skam en anden sag: I er jo hovedstadens store kvindebetvingere – blot I ser på dem, tør kvinderne op! . . . Men er du forresten klar over, Petjorin, at fyrstinden har talt om dig? . . .

– Ih dog, har hun allerede talt til dig om mig?

– Ja, glæd dig nu ikke for tidligt. Jeg kom tilfældigt i samtale

med hende ved brønden; hun havde knap nok sagt et par ord, før hun spurgte: Hvem er egentlig den herre med det ubehagelige, gennemtrængende blik? De var jo sammen med ham den dag, da ... Hun rødmede og ville ikke sige noget nærmere om, hvad det var for en dag, hun mente; hun erindrede sikkert sin elskværdige optræden. De behøver ikke nævne dagen, svarede jeg, De kan være vis på, at jeg vil mindes den. Petjorin, min ven, jeg lykønsker dig ikke! Hun har ikke høje tanker om dig ... Og det er virkelig synd, for Mary er ellers overordentlig elskværdig!

Jeg må her nævne, at Grusjnitskij er af den slags mennesker, der, når de taler om kvinder, som de blot kender det mindste til, kalder dem »min kære Mary« eller »ma Sophie«, såfremt damerne har haft den lykke at behage dem.

Jeg lagde mit ansigt i alvorlige folder og svarede ham:

— Ja, hun er ikke ilde ... Men pas på, Grusjnitskij! Vore russiske unge damer sværmer for en stor del kun for platonisk kærlighed og forbinder den ikke på nogen måde med tanken om ægteskab; men platonisk kærlighed er også i høj grad ustadig. Fyrstinden er sikkert en af den slags kvinder, som ønsker at blive underholdt; hvis hun så meget som to minutter i træk kommer til at kede sig i dit selskab, er du uigenkaldeligt fortabt! Det skal være sådan, at din tavshed vækker hendes nysgerrighed, og at din tale aldrig helt tilfredsstiller den; du må sørge for at holde hende i en stadig ophidselse; hun vil for din skyld være rede til ti gange offentligt at gå på tværs af den gængse mening, og dette vil hun kalde et offer; for så at tage sig betalt for det offer, vil hun til stadighed pine og plage dig, indtil hun rent ud udtaler, at hun nu ikke længere kan holde dig ud. Hvis du ikke med det samme får krammet på hende, vil det være sådan, at det første kys, du får af hende, ikke giver dig ret til det næste; så vil hun flirte med dig af hjertens lyst og efter et par års forløb af lydighed overfor moderen indgå ægteskab med et ulyre, og så vil hun være evigt forvisset om, at hun er ulykkelig, at hun kun har elsket een mand, nemlig dig, men at himmelen ikke ville, at hun skulle forenes med ham, fordi han bar en soldaterkappe, skønt der under denne grove, grå kappe bankede et lidenskabeligt og ædelt hjerte ...

Grusjnitskij slog i bordet med sin knyttede næve og gav sig til at gå frem og tilbage i værelset.

Jeg lo indvendig og kunne ikke bare mig for at smile lidt, men dette bemærkede han heldigvis ikke. Det er klart, at han er forelsket, for han er blevet endnu mere godtroende, end han før har været; desuden har han anskaffet sig en sølvring med sort sten af lokalt arbejde. Den så mig noget mistænkelig ud. Jeg gav mig til at betragte den nærmere, og hvad så jeg? ... Navnet Mary var med små bitte

bogstaver indgraveret i den og ved siden af dette — datoen for den dag, da hun havde taget hans berømmelige drikkeglas op. Jeg sagde ikke noget til ham om min opdagelse; jeg ønsker ikke at aftvinge ham nogen tilståelse; jeg vil, at han selv skal give mig sin fortrolighed — det — det skal blive mig en sand fryd! ...

— — —

Jeg stod i dag sent op; jeg gik til brønden — der var ikke et menneske mere. Det var ved at blive lummert; nogle hvide, krusede skyer, som hurtigt rullede ned fra de sneklædte bjerge, varslede uvejr; Masjuks tinde var indhyllt i tåge, som lignede røgen fra en osende fakkel, og ned omkring bjerget lå i slangeagtige bugtninger og slyngninger de grå skyrøg, der ligesom fastholdtes og sønderrevs af buskadsernes torne. Luften var mættet med elektricitet. Jeg gik ind i den vinranke-allé, som fører ind i grotten; jeg var sorgfuld til mode. Jeg gik og tænkte på den unge kvinde med modermærket på kinden, som doktoren havde omtalt overfor mig ... Hvorfor var hun her? ... Og var det mon hende? ... Hvilken grund havde jeg egentlig til at mene, at det skulle være hende? ... Men hvorfor var jeg oven i købet overbevist om, at det måtte være hende? ... Findes der da så få kvinder med et modermærke på kinden? ... Fordybet i sådanne tanker var jeg kommet helt hen til grotten. Hvad var det? ... Helt inde i grottens kølige mørke sad der en kvinde på stenbænken med stråhat på hovedet og helt indhyllt i et sort sjal. Hun støttede hovedet i hånden. Hendes ansigt var skjult bag hatten. Jeg skulle allerede til at vende om, for ikke at bryde forstyrrende ind i hendes meditationer, da hun rettede sit blik mod mig.

— Vera udbrød jeg uvilkårligt.

Hun for sammen og blev bleg.

— Jeg vidste godt, at du var her, sagde hun.

Jeg satte mig ved siden af hende og greb hendes hånd. En længst forglemt sitren strømmede gennem mine årer, da jeg hørte denne bedårende stemme; hun så mig i øjnene med sit dybe rolige blik; i hendes øjne kunne jeg både læse tvivl og noget, der kunne tydes som bebrejdelse.

— Det er længe siden, vi sidst sås, ytrede jeg.

— Ja, det er længe siden — og vi har begge to forandret os meget i den tid!

— Skal det sige, at du ikke mere elsker mig?

— Jeg er blevet gift! ... svarede hun.

— Igen? Men den samme forhindring eksisterede jo også for nogle år siden, men ikke des mindre ...

Hun trak sin hånd ud af min, og hendes kinder rødmede dybt.

— Du elsker måske din anden mand? ...

Hun svarede ikke og drejede sig bort.

— Eller er han meget skinsyg? . . .

Tavshed.

— Hvad så? Han er vel ung og flot, og højst sandsynligt er han rig, og så er du bange for, at . . . Jeg så på hende og blev forskrækket. Hendes ansigt udtrykte den dybeste sorg, og i hendes øjne blinkede tårerne.

— Sig mig, hviskede hun endelig, er det dig virkelig så stor en fornøjelse at pine mig? Egentlig burde jeg hade dig. Lige fra den stund, da vi lærte hinanden at kende, har du intet givet mig uden lidelser . . . Hendes stemme skælvede; hun lænede sig over mod mig og lagde sit hoved mod mit bryst.

— Det kan være, tænkte jeg, at det netop er derfor, du elsker mig: Glæder glemmer man let, men aldrig sorger . . .

Jeg tog hende tæt ind til mig, og således sad vi længe. Lidt efter lidt nærmedes vore læber til hinanden, og endelig smeltede de sammen i et ømt, berusende kys; hendes hænder var kolde som is, mens hendes ansigt var blussende hedt. Nu begyndte der mellem os en af de samtaler, som tager sig meningsløse ud på papiret; den slags er det umuligt at gentage, og det er for den sags skyld også umuligt at huske dem; tonernes betydning ændrer og udfylder ordenes mening, ganske som i den italienske opera.

Hun er afgjort imod, at jeg stifter bekendtskab med hendes mand, som er den halte olding, jeg flygtigt har set på boulevarden; hun har taget ham for sit barns skyld. Han er rig og lider af rheumatisme. Jeg tillod ikke mig selv så meget som et smil over ham, for hun agter og ærer ham, som man elsker en fader — og vil sikkert bedrage ham, som man bedrager en ægtemand. En sælsom ting, det menneskelige hjerte i almindelighed og det kvindelige i særdeleshed!

Veras mand, Semjon Vasiljevitch G . . . ov, er langt ude i familie med fyrstinde Ligojskij. Han bor lige ved siden af hendes hus. Vera kommer ofte hos den gamle fyrstinde; jeg lovede hende at stifte bekendtskab med Ligojskij og gøre kur til den unge fyrstinde for at aflede opmærksomheden fra Vera. Mine planer vil ikke lide det ringeste derved, og jeg skal nok få fornøjelse af det . . .

Fornøjelse! . . . Ja, jeg er allerede kommet ud over den periode i mit sjælelige liv, hvor man kun søger efter lykken, og hvor hjertet føler det som noget uundgåeligt, at det heftigt og lidenskabeligt må elske en eller anden; nu derimod føler jeg kun trang til at blive elsket, og det endda af yderst få; ja, det forekommer mig endog, at en enkelt kvindes varige tilbøjelighed ville være mig tilstrækkeligt; det er en sjæle vane, mit hjerte har fået! . . .

Der er en ting, som altid har undret mig: jeg har aldrig gjort mig

til slave af en elsket kvinde; tværtimod, har jeg altid udøvet en uimodståelig magt over deres vilje og hjerte, og det endda uden at gøre mig de ringeste anstrengelser for det. Hvad kommer det mon af? Mon årsagen er den, at jeg aldrig har sat særlig pris på noget, og at de til stadighed har været bange for, at jeg hvert øjeblik skulle kunne smutte bort mellem hænderne på dem? Eller er det mon en stærk organismes magnetiske tiltrækning? Eller har jeg ganske simpelt ikke endnu truffet en kvinde med en stærk karakter?

Nu må jeg indrømme, at jeg afgjort ikke bryder mig om kvinder med karakter. Er det nogen kvindelig egenskab? . . .

Når jeg skal være helt ærlig, kom jeg nu i tanker om, at jeg een gang, een eneste gang har elsket en kvinde med en fast karakter, som jeg aldrig formåede at besejre . . . Vi skiltes som fjender, og dog er det muligt, at vi ville være skiltes anderledes, hvis jeg havde truffet hende fem år senere . . .

Vera er syg, meget syg, skønt hun ikke selv vil være ved det; jeg er bange for, at hun har tæring, eller også lider hun af den sygdom, som man kalder fièvre lente — en sygdom, som slet ikke hører hjemme i Rusland, og som vort sprog ikke har nogen benævnelse for.

Uvejret overraskede os i grotten og holdt os derinde en halv timestid. Hun forlangte ikke, at jeg skulle svære hende troskab, og hun spurgte mig ikke, om jeg havde elsket andre, siden vi sidst var skiltes . . . Hun betroede sig igen fuldstændig uforbeholdent til mig, og jeg vil ikke svigte hendes tillid. Hun er den eneste kvinde i verden, som jeg ikke ville være i stand til at svigte. Jeg er klar over, at vi snart skal skilles igen og denne gang måske for evigt; hver sin vej skal vi gå lige til graven; men mindet om hende vil jeg bevare utilsmudset i min sjæl. Jeg blev ved at gentage dette for hende, og hun troede mig, skønt hun forsikrede det modsatte.

Endelig skiltes vi; jeg fulgte hende længe med blikket, indtil hendes hvide hat forsvandt blandt buskadset og klipperne. Mit hjerte var fyldt af smertelige følelser, som efter den første adskillelse. Oh, hvor jeg dog frydede mig over denne følelse! Skulle det mon være ungdommen, som nu med dens velgørende storme er i færd med at vende tilbage til mig, eller er det kun dens afskedsblik, dens sidste gave som et minde? . . . Det er latterligt at tænke på, at mit udseende endnu er en ynglings; skønt mit ansigt er noget blegt, er det alligevel endnu friskt; mine lemmer er spændstige og stærke; mit tætte hår kruser sig, øjnene gløder og blodet koger . . .

Så snart jeg var kommet hjem, satte jeg mig til hest og galoperede ud over steppen. Jeg elsker at stryge af sted henover det høje græs, lige imod steppens vinde; det er min største fryd at indånde den forfriskende luft og at rette blikket mod den blånende horisont for at

skelne de tågede omrids af ting, som for hvert minut, der går, bliver mere og mere tydelige. Hvor tung en sorg, der end hviler på mit hjerte, hvor stor en uro, der end piner mit sind — alt vejres bort på et øjeblik; sindet bliver let, og legemets træthed forjager sjælens uro. Der findes ikke det kvindeblik, som jeg ikke har glemt for synet af buskbevoksede bjergskråninger, når de bestråles af sydens sol, for synet af den dyblå himmel eller for lyden af en bjergstrøm, der styrter sig fra den ene klippe ned over den anden.

Jeg tror, at kosakkerne i deres vagttårne ofte har brudt deres hoveder ved synet af mig, når jeg kom galoperende uden mål og med; min opførsel er dem sikkert en gåde, for de bedømmer mig sandsynligvis efter min påklædning til at være en tjerkesser. I virkeligheden siger man nemlig om mig, at jeg, når jeg rider i mit tjerkesserkostume, ligner en kabarder, mere end mangan kabarder selv gør det. Hvad angår denne ædle krigerdragt, er jeg også fuldstændig dandy: ikke een gallon for meget, et kostbart gevær i et simpelt hylster, pelskanten på huen hverken for høj eller for lav; benklæderne og gamacherne er tilpasset med allerstørste nøjagtighed; min besjmet er hvid og tjerkesserkappen mørkebrun. Jeg har længe studeret bjergboernes måde at sidde til hest på, og der er ikke noget, som smigrer min forfængelighed mere, end når man anerkender min ridekunst i kaukasisk stil. Jeg holder fire heste, een til mig selv og de tre andre til mine bekendte, for at det ikke skal falde mig altfor kedeligt hele tiden at ride rundt på steppen alene; de sætter megen pris på at bruge mine heste, men rider aldrig ud sammen med mig. Klokken var allerede blevet over seks eftermiddag, da jeg kom i tanker om, at det var spisetid. Min hest var udmattet, og jeg slog ind på den vej, som fører fra Pjatigorsk til den tyske koloni, hvor kurgæsterne ofte tager hen *en piquenique*. Vejen fører i store slyngninger mellem buskadser og små kløfter, i hvis bund der løber en rivende bjergstrøm kranset af højt græs. Rundt om tårner sig amfi-teatralsk Besju's, Zmjejnajas, Zjeljezn og Lysajas blålige masser. Jeg kom ind i en sådan kløft, som de indfødte kalder en *balka*, og holdt hesten an for at lade den drikke; mens dette gik for sig, viste der sig henne ad vejen en larmende og broget kavalkade: Damerne i sorte og blå ridedragter, kavallererne i kostumer, som var en mellemting mellem en tjerkessers og en Nizjni-borgers påklædning. Forrest red Grusjnitskij sammen med fyrstinde Mary.

De damer, som besøger badstederne, tror endnu på overfald ved højlys dag fra tjerkessernes side; det var antagelig derfor, at Grusjnitskij over sin soldaterkappe bar en sabel og et par pistoler; han var temmelig latterlig i dette heroiske antræk. En høj busk skjulte mig for deres blikke, men gennem løvet kunne jeg se det hele, og af ud-

trykket i deres ansigter kunne jeg slutte mig til, at samtalen drejede sig om sentimentale emner. Til sidst nærmede de sig skrænten. Grusjnitskij tog fyrstindens hest ved tøjlen, og nu kunne jeg høre slutningen af deres samtale:

— Og det er Deres hensigt at blive hele Deres liv her i Kaukasus? sagde fyrstinden.

— Hvad betyder Rusland for mig? svarede hendes kavaller. Et land, hvor der er tusinder af mennesker, som vil betragte mig med foragt, fordi de er rigere end jeg; hernede derimod — her har end ikke denne grove soldaterkappe forhindret mig i at gøre Deres bekendtskab ...

— Nej, tværtimod ... sagde fyrstinden rødmende.

Grusjnitskij's ansigt udtrykte tilfredsstillelse. Han fortsatte:

— Hernede forløber mit liv stormende, ubemærket og hurtigt, altid udsat for de vildes kugler, og om gud hvert år vil skaffe mig et så strålende kvindeblik, som det ...

I dette øjeblik var de kommet ganske nær hen til mig; jeg gav min hest et rap med ridepikken og red ud fra buskadset ...

— *Mon Dieu, un circassien!* ... skreg fyrstinden rædselsslagen.

For helt at overbevise hende om, at hun tog fejl, bøjede jeg mig let forover og svarede hende på fransk:

— *Ne craignez rien, madame, je ne suis pas plus dangereux que votre cavalier ...*

Hun blev forvirret — men hvorfor mon? På grund af sin fejltagelse, eller fordi mit svar forekom hende uforskammet? Jeg vil håbe, at det er min sidste formodning, der dækker sandheden. Grusjnitskij sendte mig et fortørnet blik.

Sent om aftenen, d.v.s. hved klokken elleve, gik jeg ud for at tage mig en spadseretur i boulevardens lindeallé. Byen sov; kun fra enkelte vinduer skinnede der endnu lys. Til de tre sider sortnede bjergkammene, der var udløbere af Masjuk, hvis top var dækket af en ildevarslen sky; på den østlige himmel skinnede månen; i det fjerne sås de sneklædte bjerge som en glitrende sølvbræmme. Skildvagneternes råb blandedes med støjen fra de hede kilder, som om natten får frit løb. Nu og da genlød gaden af hestetrampen ledsaget af knirken af vogne og af en sørgmodig tatarisk sang. Jeg satte mig på en bænk og faldt i tanker ... Jeg følte nødvendigheden af at udgyde mine tanker i en venskabelig samtale ... men med hvem? ... — Hvad mon Vera bestiller? tænkte jeg ... Jeg ville have givet meget til i dette øjeblik at holde hendes hånd i min.

Pludselig hørte jeg hurtige og uregelmæssige skridt ... Mon det ikke skulle være Grusjnitskij? ... Jo, så sandelig!

— Hvor kommer du fra?

– Fra fyrstinde Ligojskij, svarede han meget vigtigt. Hvor Mary dog synger dejligt!

– Hør, ved du hvad? sagde jeg til ham, jeg tør vædde lige mod lige på, at hun ikke ved, at du er kornet; hun tror, at du er degraderet ...

– Det kan godt være. Hvad kommer det mig ved? svarede han adspredt.

– Nej, jeg siger det også blot sådan ...

– Men er du klar over, at du nu i dag fornærmede hende dødeligt? Hun fandt, at det var en uhørt frækhed; jeg havde det allerstørste besvær med at overbevise hende om, at du virkelig var altfor velopdragen og altfor vant til at færdes i de bedre kredse til, at du kunne have til hensigt at fornærme hende. Hun siger, at du har et ubehageligt blik, og at du sikkert har særdeles høje tanker om dig selv.

– Hun tager ikke ganske fejl ... Men du har måske i sinde at spille den beskyttende ridder?

– Jeg må desværre sige, at jeg endnu ikke har nogen ret til dette ...

– Aha! tænkte jeg, han har øjensynlig endnu håb.

– Det er forøvrigt værst for dig selv, fortsatte Grusjnitskij, for nu bliver det vanskeligt for dig at stifte bekendtskab med dem, og det er en skam! Det er virkelig et af de behageligste huse at komme i, jeg kender ...

Jeg smilede indvendigt.

– Det behageligste hus, jeg for øjeblikket kender, er mit eget, sagde jeg gabende og rejste mig for at gå.

– Men du må da indrømme, at du fortryder det? ...

– Åh, snak! Hvis jeg vil, kan jeg i morgen aften befinde mig i fyrstindens selskab ...

– Ja, lad os se det!

– Jeg kan også, hvis det kan være dig en fornøjelse lægge mig efter datteren ...

– Ja, såfremt hun overhovedet vil tale med dig ...

– Jeg afventer blot det øjeblik, da din konversation begynder at kede hende ... Nå, farvel ...

– Jeg har tænkt at gå ud og more mig. Det ville være mig komplet umuligt at falde i søvn nu ... Hør, skulle vi ikke hellere gå op i restauranten, der spiller de hasard ... Jeg trænger for øjeblikket til noget, der kan ophidse mig ...

– Gid du må tabe alt, hvad du ejer ...

Jeg gik hjem.

21. maj.

Nu er der gået næsten en uge, og jeg har endnu ikke stiftet bekendtskab med Ligojskij. Jeg venter på en passende lejlighed. Grusjnitskij

følger den unge fyrstinde som en skygge overalt; deres samtaler er uendelige; hvornår mon han begynder at kede hende? ... Moderen tager ikke nogen notits af alt dette, for han er jo ikke noget *parti*. Ak ja, sådan er mødres logik! Jeg har iagttaget to-tre ømme blikke -- det må jeg nok snart sætte en stopper for.

I går viste Vera sig for første gang ved brønden ... Siden vi mødtes i grotten, har hun ikke været uden for en dør. Vi dyppede samtidigt vore glas, og idet hun bøjede sig, hviskede hun til mig:

– Har du ikke i sinde at lade dig forestille hos Ligojskij? ... Det er det eneste sted, vi kan ses.

En bebrejdelse! ... Fordømt! ... Men jeg har fortjent den ...

Der er forøvrigt i morgen subscriptionsbal i kursalen, og så skal jeg danse mazurka med fyrstinden ...

29. maj.

Kursalen havde forvandlet sig til rammen om et adeligt selskab. Klokkerne nu begyndte de alle at indfinde sig. Blandt de sidste viste sig fyrstinden med sin datter; der var mange af damerne, der så efter hende med misundelse og uvilje, for fyrstinde Mary forstår at klæde sig med smag. Men de damer, som regner sig selv for det herværende aristokrati, skjulte deres misundelse og sluttede sig til de nyankomne. Hvor kan det nu være? Jo, når et selskab af kvinder er samlet, danner der sig straks højere og lavere kredse. Uden for vinduet stod Grusjnitskij midt i en klynge mennesker og trykkede sit ansigt mod ruden, idet hans blik ikke veg fra hans gudinde; da hun gik forbi, sendte hun ham et næsten umærkeligt nik. Han lyste op som en sol ... Ballet begyndte med en polonaise; derefter blev der spillet en vals. Sporerne klirrede og frakkeskøderne hvirvlede gennem luften.

Jeg stod bag ved en tyk dame, der bar en hovedpynt af rosa fjer; hendes kjoles omfang mindede om fiskebensskørternes tid, mens de brogede ujævnheder på hendes hud ledte tankerne hen på den galante tidsalders skønhedspletter af sort taft. Den største af vorterne på hendes hals var behændigt skjult under et spænde. Hun underholdt sig med sin kavalier, en dragonkaptajn.

– Denne fyrstinde Ligojskij er et utåleligt pigebarn. Tænk Dem, hun stødte til mig og sagde ikke så meget som undskyld, ja, hun vendte sig endda om og fikserede mig gennem sin lorgnet ... *C'est impayable* ... Hvad har hun at være vigtig over? Hun kunne trænge til en ordentlig lektion ...

– Ja, det skal ikke blive ved det! svarede hendes galante kavalier og trak sig tilbage til et andet værelse.

Jeg gik straks hen til fyrstinden og bød hende op til en vals, idet

jeg benyttede mig af stedets frie etikette, som tillader, at man danser med damer, som man ikke i forvejen kender.

Hun kunne med nød og næppe afholde sig fra at smile og havde vanskeligt ved at skjule sin triumf; det lykkedes hende dog ret hurtigt at påtage sig et fuldstændigt ligegyldigt, ja, endog ret strengt udtryk. Hun lagde skødesløst sin hånd på min skulder og drejede hovedet let til siden — så dansede vi ud. Jeg har aldrig lagt min arm om en mere slank og æggende talje! Hendes friske ånde ramte mit ansigt, og nu og da kildrede en hårløk, som under valsens vendinger havde løsnet sig fra sine kammerater, min hede kind . . . Jeg tog tre ture med hende (hun valser særdeles godt). Hun var blevet forpustet, og hendes øjne var let slørede; det var alt det, at hun med halvåbne læber kunne hviske det uundgåelige: *merci monsieur*.

Efter nogle få minutters tavshed sagde jeg til hende, idet jeg påtog mig min mest ydmyge mine:

— Jeg har hørt fyrstinde, at jeg, skønt jeg er Dem fuldkommen fremmed, allerede har haft den ulykke at pådrage mig Deres unåde . . . at De finder mig fræk . . . Skulle det mon virkelig forholde sig sådan?

— Og det er måske Deres hensigt at bestyrke mig i denne min mening? svarede hun med en lille ironisk grimasse, som forøvrigt klæder hendes bevægelige fysiognomi fortrinligt.

— Såfremt jeg har haft den frækhed på en eller anden måde at krænke Dem, så beder jeg Dem tillade mig en endnu større frækhed: at anmode Dem om tilgivelse . . . I sandhed, det er mit største ønske at vise Dem, at De har taget fejl i Deres bedømmelse af mig . . .

— Det vil blive temmelig vanskeligt for Dem . . .

— Hvorfor dog det?

— Af den grund, at De ikke kommer hos os, og at disse baller sandsynligvis ikke gentager sig særligt ofte.

— Det vil sige, tænkte jeg ved mig selv, at deres døre altid vil være lukket for mig.

— De ved, fyrstinde, sagde jeg med en vis bitterhed i stemmen, at man aldrig skal støde en angrende synder fra sig: i sin fortvivlelse vil han være i stand til at begå en dobbelt så grov forbrydelse . . . og så . . .

En latter og en hvisken fra nogle mennesker, som stod lige i nærheden af os, fik mig til at vende mig om og afbryde min sætning. Nogle få skridt fra mig stod der en gruppe mænd, og blandt dem var dragonkaptajnen, som før havde røbet sine fjendtlige hensigter mod den yndige fyrstinde; han så ganske overordentlig veiltrods ud, gned sig i hænderne, lo og vekslede blikke med kammeraterne. Pludselig skilte der sig ud af deres kreds en herre i langskødnet kjole og med

lange knebelsbarter og rødt fjæs; han stiledede med usikre skridt lige hen mod fyrstinden. Han var fuld. Han standsede foran den forvirrede fyrstinde, lagde hænderne på ryggen, stirrede på hende med sine fortinnede, grå øjne og sagde med en hæs diskant:

— Permettez . . . ær . . . Nå, hvad er det, man siger? . . . Rent ud: Jeg engagerer Dem til en Mazurka . . .

— Hvad behager? sagde hun med skælvende stemme og kastede bedende blikke til alle sider. Men ak! Hendes moder var langt borte, og der var ingen af hendes kavalerer i nærheden; kun adjudanten så vistnok det hele, men han skjulte sig skyndsomst i mængden for ikke at blive blandet ind i den historie.

— Hvad? sagde den berusede herre, idet han blinkede til dragonkaptajnen, som opmuntrede ham med tegn, det passer Dem måske ikke? . . . Jeg har igen den ære at engagere Dem pour mazure . . . De tror måske, jeg er drukken? Det betyder ikke det mindste! . . . Så kan jeg så meget bedre valse rundt med Dem . . .

Jeg kunne se, at hun var lige ved at besvime af harme og skråk.

Jeg gik hen til den fulde herre og tog ham temmelig hårdt i armen, og efter et øjeblik at have stirret ham lige ind i øjnene, bad jeg ham forføje sig bort, for, som jeg sagde, fyrstinden havde forlængst lovet mig denne mazurka.

— Nå, så er der ikke noget at gøre ved det! . . . Bedre held næste gang! . . . sagde han med et grin og gik hen til sine slukørede kammerater, som skyndte sig at slæbe ham ind i et andet lokale.

Jeg blev belønnet med et dybt, strålende blik.

Den unge fyrstinde gik hen til sin moder og fortalte hende det hele; denne fandt mig i vrimmelen og takkede mig. Hun fortalte mig, at hun havde kendt min moder, og at hun var veninde med et halvt dusin af mine tanter.

— Jeg forstår ikke, hvordan det kan være gået til, at vi ikke før nu har stiftet bekendtskab med Dem, fortsatte hun, men De må indrømme, at skylden ligger hos Dem; De er jo så sky overfor alle, at der ikke er ende på det. Jeg håber, at luften i min salon vil kunne forjage Deres spleen . . . Ikke sandt?

Jeg svarede hende med en af de fraser, enhver må have parat til påkommende tilfælde.

Kvadrillen trak meget længe ud.

Endelig tonede musikken ud med slutningsstrofen; jeg satte mig ned sammen med den unge fyrstinde.

Jeg nævnede ikke med eet ord, hverken den berusede herre eller min tidligere opførsel. Ejheller nævnede jeg Grusjnitskij. Det indtryk, som den pinlige scene for lidt siden havde gjort på hende, fotsvandt lidt efter lidt; hendes ansigt klarede op; hun spøjte endda meget ind-

tagende; hendes konversation var åndfuld uden at gøre forsøg på at være det, og hun talte livligt og uhæmmet; hendes bemærkninger var nu og da meget dybsindige . . . Jeg lod hende gennem en meget indviklet sætning forstå, at hun allerede for lang tid siden havde gjort et dybt indtryk på mig. Hun bøjede hovedet og rødmede let.

– De er dog et mærkeligt menneske, sagde hun så og så på mig med sine fløjlsagtige øjne, idet hun smilede tvungent.

– Jeg ønskede ikke at blive præsenteret for Dem, fortsatte jeg, fordi De altid er omgivet af en så tæt sværm af tilbedere, at jeg var bange for at forsvinde helt i den.

– Det behøvede De ikke at være bange for, for de er skrækkeligt kedelige allesammen . . .

– Alle! Er de det virkelig allesammen?

Hun betragtede mig opmærksomt, som om hun prøvede på at komme i tanker om noget; så rødmede hun igen let og sagde endelig afgjort: – Alle!

– Også min ven Grusjnitskij?

– Hvad, er han Deres ven? spurgte hun med en vis tvivl i stemmen.

– Ja.

– Ja, han hører naturligvis ikke til blandt de kedelige . . .

– Men blandt de ulykkelige? spurgte jeg og lo.

– Naturligvis! Men det ler De ad. Jeg kunne ønske, at De havde været i hans situation . . .

– Åh, hvad, jeg har da selv i sin tid været kornet, og sandt at sige, var det den lykkeligste tid i mit liv!

– Men er han da kornet? sagde hun hurtigt og fortsatte: men jeg troede at han . . .

– Hvad troede De?

– Åh, ikke noget . . . Men hvem er for resten den dame dér?

Samtalen tog nu en anden retning, og den vendte ikke senere tilbage til det emne, vi havde forladt.

Nu sluttede mazurkaen, og vi skiltes – på gensyn. Damerne kørte hjem. Jeg gik ind for at få mig lidt at spise, og der mødte jeg Werner.

– Aha! sagde han, De er en køn en! Det var jo Dem, der ikke ville stifte bekendtskab med den unge fyrstinde på anden måde end ved at frelse hende fra den visse død.

– Jeg har også gjort mere end det, svarede jeg ham, for jeg har frelst hende fra at besvime på et bal . . .

– Hvorledes gik det til? Fortæl mig det.

– Nej, det må De selv gætte – De, som jo kan gætte alt mellem himmel og jord!

30. maj.

Heved klokken syv spadserede jeg mig en tur på boulevarden. Grusjnitskij, som havde fået øje på mig fra lang afstand, kom hen til mig; i hans øjne strålede der en nærmest latterlig begejstring. Han trykkede min hånd heftigt og udtalte med en tragisk stemme:

– Jeg takker dig, Petjorin . . . Du forstår vel, hvad det er jeg mener?

– Næe; men taknemmelighed betaler sig i hvert fald aldrig, svarede jeg og erindrede virkelig ikke, at jeg kunne have krav på taknemmelighed.

– Sæe? Ja, men i går da? Det har du måske glemt? . . . Mary har fortalt mig det hele . . .

– Nådada! Har I allerede alting tilfælles? Også taknemmelighed?

– Hør nu, sagde Grusjnitskij meget alvorligt, jeg må bede dig om at lade være med at gøre dig lystig over min kærlighed, hvis du fortsat ønsker at være min ven. Ser du, jeg elsker hende vanvittigt højt . . . og jeg tror og håber, at hun også holder af mig . . . Der er noget, jeg vil bede dig om. Du skal jo til at komme der om aftenen; lov mig at fortælle mig alt, hvad du iagttager. Jeg ved jo, at du har erfaring i den slags anliggender, du kender kvinderne bedre end jeg . . . Ja, de kvinder, de kvinder! Hvem kan forstå dem? Deres smil modsiger deres blikke, deres ord giver løfter og lokker en til, samtidig med at klangen af deres stemme jager alle forhåbninger på flugt . . . Det ene øjeblik gætter de straks vore lønlige tanker, mens de det næste ikke kan forstå den mest direkte erklæring . . . Se blot fyrstinden: I går funkledes hendes øjne af lidenskab, når hun rettede dem mod mig, men nu i dag er de udtryksløse og kølige . . .

– Det kan jo muligvis være en følge af vandets indvirkning, svarede jeg.

– Du ser da også alting under en ubehagelig synsvinkel . . . materialist, som du er! indvendte han misbilligende, men lad os iøvrigt hellere skifte materie, sagde han og blev helt godt tilpas over sin tarvelige vittighed.

Noget før ti fulgtes vi ad hen til fyrstinden.

Da jeg kom forbi Veras vinduer, så jeg hende sidde ved et af dem. Vore øjne mødtes flygtigt. Ganske kort efter at vi var trådt ind i fyrstinde Ligovskijs salon, kom også Vera. Den gamle fyrstinde præsenterede hende for mig som sin slægtning. Vi drak the; der var mange gæster; samtalen var almindelig. Jeg bestræbte mig på at underholde den gamle fyrstinde og spøjte livligt, og adskillige gange lykkedes det mig også at få hende til at le af hjertens lyst. Også datteren havde ofte lyst til at le, men hun anstrengte sig for ikke at falde ud af sin påtagne rolle: hun finder, at det smægtende klæder

hende bedst, og det er meget sandsynligt, at hun ikke tager fejl deri. Det ser ud til, at Grusjnitskij glæder sig meget over, at hun ikke smittes af min munterhed.

Da vi havde drukket the, gik vi ind i salen.

— Er du tilfreds med min bodfærdighed, Vera? spurgte jeg, idet jeg kom forbi hende.

Hun sendte mig et blik, fyldt af kærlighed og taknemmelighed. De blikke er jeg nu så vant til, men i sin tid var de for mig selve saligheden. Fyrstinden førte datteren hen til fortepianoet; de bad hende allesammen om at synge et eller andet — jeg sagde ikke noget og benyttede mig af forvirringen til at gå hen til et af vinduerne sammen med Vera, som ville fortælle mig noget, som var af allerstørste vigtighed for os begge ... Hun kom frem med det — det rene sludder ...

Imidlertid ærgrede min ligegyldighed fyrstinde Mary, hvilket jeg gættede af eet eneste, lynende blik, hun sendte mig ... Åh, jeg forstår så udmærket den form for samtale; den er stum, men udtryksfuld, kort, men rammende! ...

Hun sang løs; hendes stemme er ikke ilde, men hun synger ikke godt ... men jeg hørte forøvrigt ikke efter. Derimod slugte Grusjnitskij, der hang med albuerne over flygelet, hende med øjnene og udbrød hvert øjeblik halvhøjt: — *Charmant! Délicieux!*

— Hør! sagde Vera til mig, jeg ønsker ikke, at du skal lade dig præsentere for min mand, men du må ubetinget sørge for at falde i den gamle fyrstindes smag; det vil være dig en let sag, for du kan jo alt, hvad du vil. Det her er det eneste sted, vi kan ses ...

— Kun her? ...

Hun rødmede og fortsatte: — Du ved jo, at jeg er din slavinde; jeg har aldrig kunnet modstå dig ... og det vil jeg få min straf for: du vil jo altid gå fra mig igen. I det mindste vil jeg bevare mit gode rygte ... ikke for min egen skyld — det ved du meget godt ... Åh, jeg bønfalder dig om ikke at pine mig, som du før har gjort, med grundløs tvivl og påtagen kulde; jeg skal måske snart dø; jeg føler, at jeg for hver dag, der går, bliver svagere og svagere ... og alligevel formår jeg ikke at rette tankerne mod det hinsidige liv, jeg tænker kun på dig ... I mænd forstår ikke den salighed, der kan ligge i et blik, i et håndtryk ... men jeg sværger dig, at når jeg hører din stemme, så føler jeg en så dyb og sølsom lykke, at selv de hedeste kys ikke kan sammenlignes med den.

Fyrstinde Mary var imidlertid holdt op med at synge. En storm af bifald rejste sig omkring hende; jeg gik som den sidste af dem allesammen hen til hende og sagde et par ret ligegyldige ord om hendes stemme.

Hun gjorde en lille grimasse, idet hun skød underlæben frem og nejede meget spotsk.

— Det er så meget mere smigrende for mig, sagde hun, eftersom De jo slet ikke hørte efter, da jeg sang; men De bryder Dem måske ikke om musik?

— Ih jo, tværtimod ... særlig efter måltiderne.

— Grusjnitskij har ret, når han siger, at De har en yderst prosaisk smag ... jeg forstår, De holder af musik i gastronomisk henseende.

— Der tager De påny fejl; jeg er på ingen måde gastronom. Jeg har nemlig en forfærdelig slet mave. Men musik efter måltidet virker søvndyssende, og det er sundt at sove, når man har spist; jeg holder altså af musik i medicinsk henseende. Men om aftenen ophidser den derimod mine nerver altfor heftigt; så bliver jeg enten altfor melankolsk eller altfor livlig. Begge dele er lige pinligt, når der ikke foreligger nogen særlig grund til at være bedrøvet eller til at glæde sig, og desuden er det, når man er i selskab, latterligt at være melankolsk, og altfor megen munterhed er upassende ...

Hun hørte mig ikke til ende, men gik sin vej og satte sig hen ved siden af Grusjnitskij, og så begyndte de to at føre en eller anden sentimental samtale; det så ud til, at fyrstinden svarede temmelig adspredt og utilfredsstillende på hans kloge ord, skønt hun anstrengte sig for at give det udseende af, at hun lyttede opmærksomt til ham, thi han betragtede hende nu og da forundret og forsøgte at gætte årsagen til den indre bevægelse, som afspejlede sig i hendes urolige blikke.

Men jeg har regnet Dem ud, kære fyrstinde! Tag Dem blot i agt! De vil betale mig tilbage med samme mønt ved at krænke min forfængelighed — det får De ikke held til! Hvis De erklærer mig krig, er jeg skånselsløs.

Under aftenens videre forløb forsøgte jeg med vilje flere gange at blande mig i deres samtale, men hun afviste hver gang min indblanding ret uvenligt, og jeg trak mig omsider tilbage med et tilsyneladende fornærmet ansigt. Hun triumferede; Grusjnitskij ligeledes. Ja, triumfér I blot, mine venner, men gør det nu ... I kommer ikke til at triumfere længe! ... Hvor mon det kan være? Jeg har en udfølelse ... Når jeg bliver præsenteret for en kvinde, kan jeg altid ufejlbarligt gætte, om hun vil komme til at elske mig eller ikke ...

Resten af aftenen tilbragte jeg ved siden af Vera og snakkede for tid med hende, så jeg var ved at få kvalme ... Hvorfor mon hun holder så meget af mig — jeg ved det faktisk ikke; så meget mere, som hun er den eneste kvinde, der fuldtud har forstået mig med samt alle mine små svagheder og dårlige tilbøjeligheder ... Er det mon det onde, som er så tiltrækkende? ...

Vi gik sammen med Grusjnitskij; på gaden greb han min arm, og efter en lang tavshed udbød han endelig:

— Nå, hvad mener du så?

— At du er et fjols! var jeg lige ved at svare ham, men jeg holdt mig og nøjedes med at trække på skuldrene.

6. juni.

I alle de forløbne dage har jeg ikke en eneste gang fraveget mit system. Den unge fyrstinde begynder at sætte pris på min konversation; jeg har fortalt hende om nogle af mit livs sælsomme hændelser, og hun begynder at se et usædvanligt menneske i mig. Jeg ler af alt i verden, ganske særligt af alle følelser. Det gør hende en del forskrækket. Når jeg er til stede, vover hun ikke mere at kaste sig ud i en sentimental diskussion med Grusjnitskij, og hun har allerede nogle gange besvaret hans udredninger med et hånligt smil; men når Grusjnitskij kommer hen til hende, går jeg altid min vej med en ydmyg mine og lader dem være ene; første gang glædede det hende — det foregav hun da i hvert fald; anden gang — blev hun irriteret på mig; tredje gang — på Grusjnitskij.

— De har meget lidt forfængelighed! sagde hun til mig i går. — Hvorfor tror De, at jeg sætter mere pris på at være sammen med Grusjnitskij?

Jeg svarede, at jeg for en vens lykke altid ofrer min egen glæde . . .

— Og min, fortsatte hun.

Jeg så længe på hende og påtog mig et meget alvorligt ansigtsudtryk. Derefter talte jeg ikke eet ord med hende hele resten af dagen . . . Om aftenen var hun eftertænksom; nu til morgen ved brønden var hun endnu mere eftertænksom. Da jeg kom hen mod hende, stod hun og lyttede adspredt til Grusjnitskij, som øjensynligt udbredte sig om naturen, men så snart hun fik øje på mig, gav hun sig til at le (meget malapropos), som for at vise, at hun ikke ænsede mig. Jeg gik længere væk og gav mig stjålent til at iagttage hende; hun vendte sig to gange bort fra Grusjnitskij for at gabe. Det er tydeligt, at han er begyndt at kede hende. — Endnu to dage vil jeg ikke tale til hende.

11. juni.

Jeg spørger ofte mig selv, hvorfor jeg så hårdnakket arbejder på at vinde denne unge piges kærlighed, når jeg dog ikke nærer noget ønske om at forføre hende, og når jeg ikke kunne tænke mig nogensinde at gifte mig med hende. Hvortil dog dette kvindagtige koketteri? Vera elsker mig langt højere, end fyrstinde Mary nogensinde vil komme til at gøre; hvis det så endda var det, at hun forekom mig at være

en uindtagelig skønhed, så kunne jeg måske føle mig draget af dette foretagendes vanskeligheder . . . }

Men det er jo på ingen måde tilfældet! Jeg ligger altså ikke under for den kærlighedens urolige higen, som piner os i ungdommens vår, og som kaster os fra den ene kvinde til den anden, indtil vi endelig finder en, som ikke kan udstå os. Så først begynder vores trofasthed, en i ordets engentligste forstand uendelig lidenskab, som i matematisk henseende kan lignedes ved en ret linie, der fra et punkt strækker sig ud i rummet; hemmeligheden ved denne uendelighed ligger ene og alene i umuligheden af at nå det mål, som er enden.

Men hvorfor gør jeg mig da al den ulejlighed? Af misundelse mod Grusjnitskij? Den sølle stakkel! Det er han slet ikke værd. Eller er det mon en følge af den hæsle, men uovervindelige lyst, jeg har, til at tilintetgøre næstens søde illusioner, for at have den ringe glæde, når han så i sin fortvivelse spørger, hvad han da kan tro på, da at svare ham:

— Min ven, jeg har haft det på akkuret samme måde, og du ser dog, at jeg stadig spiser til middag og til aften og sover en tryk søvn, og jeg håber til sin tid at kunne dø uden klager og tårer.

Men der er en uforklarlig salighed i at have herredømmet over en ung, endnu knap udfoldet sjæl! En sådan sjæl er som en blomst, hvis fineste duft forflygtiges allerede ved dens første møde med en solstråle; netop i dette øjeblik må man plukke den, og når man så har drukket sig mæt i dens duft, kan man kaste den fra sig på vejen; så er der måske en anden, der samler den op! Jeg føler i mig denne umættelige trang til at opsluge alt, hvad jeg møder på min vej; jeg betragter kun andre menneskers sorger og glæder i relation til mig selv, jeg ser dem kun som en føde, der tjener til at ernære mine åndelige kræfter. Selv bliver jeg stadig mere og mere utilbøjelig til at lade mig bringe fra sans og samling under indflydelse af lidenskaber; min ærgerrighed er undertrykt af forholdene, men den har ytret sig på en sådan måde, for ærgerrighed er nemlig ikke spor andet end magtstræb, og min største tilfredsstillelse er at tvinge alle, der omgiver mig, ind under min vilje! Og er ikke evnen til at pådrage sig andres kærlighed, hengivenhed og frygt magtens ypperste kendemærke og største triumf? Det, at være årsag til en andens sorger og glæder uden at have nogen særlig beføjelse dertil, er det ikke vor stoltheds sødste næring? Men hvad er lykken? Tilfredsstillet stolthed. Såfremt jeg kunne regne mig selv for at være bedre og mere formående end alle andre i verden, ville jeg være lykkelig; såfremt alle elskede mig, ville jeg føle, at jeg var en uudtømmelig kilde til kærlighed. Men det onde avler ondskab. Med sin første sorg lærer man at kende, hvilken fryd det må være at pine andre. Aldrig så snart er det ondes idé

kommet ind i et menneskes tanker, før han nærer ønsker om selv at omsætte denne idé i handling. Ideer er organiske skabninger, har man sagt; allerede ved deres fødsel får de en bestemt form, og denne form er handling. Den, i hvis hoved der fødes flest ideer, er også den, som udøver flest handlinger. Derfor må et geni, som lækkes til embedsmandens pult, enten dø eller blive afsindig, akkurat som et menneske med en kraftig legemsbygning, som tvinges til et stillesiddende liv og beskedne vaner, vil dø af et apoplektisk tilfælde.

Lidenskaber er ikke andet end ideer på deres første udviklingstrin; de tilhører hjertets ungdom, og en nar er den, som tror, at de vil følge ham gennem hele livet. Mangen flod med et jævnt og roligt løb begynder som et larmende vandfald, men ikke een bliver ved med at bruse og skumme helt ud til havet. Denne ro tyder imidlertid ofte på en kolossal, omend skjult kraft. Tankens og følelsens fylde og dybde tillader ikke ubeherskede udbrud; en sjæl gør sig, både når den lider, og når den er fyldt med fryd, nøje regnskab over alting og indser, at således bør det være; den ved, at var der ikke regnbyger, ville solens brand udtørre jorden; sjælen gennemtænker sit eget liv – kæler for sig selv og straffer sig selv, som man straffer et barn, man holder af. Først når mennesket har nået dette højere stadi af selverkendelse, kan han forstå Guds retfærdighed.

Ved at gennemlæse denne side ser jeg, at jeg har fjernet mig temmelig langt fra mit emne . . . Men hvad gør det? . . . Denne dagbog skriver jeg jo for mig selv, og følgelig vil alt, hvad jeg end noterer i den, alligevel være til stede for mig i form af dyrebare minder – –

Nu kom Grusjnitskij og kastede sig om min hals: han er blevet forfremmet til officer. Vi drak en flaske champagne. Doktor Werner kom lidt efter.

– Ja, jeg gratulerer Dem nu ikke, sagde han til Grusjnitskij.

– Hvorfor dog ikke?

– Fordi soldaterkappen klæder Dem så fortrinligt; og De må da indrømme, at en uniform, som De kan få syet her på stedet, ikke vil gøre Dem særlig interessant . . . Ser De, hidtil har De dannet en undtagelse, men nu kommer De ind under de almindelige regler.

– Snak De bare væk, doktor, snak bare væk! Min glæde kan De nu alligevel ikke tage fra mig. Han ved ikke, hvikede Grusjnitskij mig i øret, hvilke forhåbninger disse epauletter giver mig . . . Ah . . . Epauletter, epauletter! Jeres små, gyldne stjerner er små ledestjerner . . . Nej, nu er jeg fuldkommen lykkelig.

– Går du med os en tur ud til indstyrningen? spurgte jeg ham.

– Jeg? Nej, ikke for alt i verden vil jeg lade fyrstinde Mary se mig, før jeg har fået min uniform i orden.

– Går det an, at jeg fortæller hende om din glæde?

– Nej, det må du endelig lade være med at sige noget om . . . Det er min hensigt at overraske hende . . .

– Sig mig engang: Hvordan står egentlig din sag hos hende?

Han blev forlegen og faldt i tanker. Det var klart, at han havde stor lyst til at gøre sig vigtig og stikke os en løgn – og det generede han sig for, men samtidig var det ham også pinligt at tilstå kendsgerningerne.

– Ja, hvad mener du, holder hun af dig? . . .

– Om hun holder af mig? Nej, hør nu, Petjorin, det er højst mærkelige forestillinger, du gør dig! . . . Hvordan skulle det kunne gå til på et så tidligt tidspunkt? . . . Ja, og skulle det endelig være, at hun holdt af mig, så er det jo noget, som en anstændig kvinde slet ikke kan tale om . . .

– Det er jo fortræffeligt! Og sandsynligvis må en anstændig mand ifølge din mening også tie med sin lidenskab? . . .

– Nej hør nu, man må dog overholde formerne; der er meget, som ikke bliver sagt, men som man må gætte sig til . . .

– Det er sandt nok . . . Der er bare det ved det, at den kærlighed, man læser sig til i et par øjne, ikke binder nogen kvinde til noget, på samme måde som ord kan gøre det . . . Tag dig i agt, Grusjnitskij, hun narrer dig nok . . .

– Hun? . . . svarede han med himmelvendte øjne og et selvtilfreds smil, det gør mig ondt for dig, Petjorin! . . .

Han gik sin vej.

Om aftenen begav et talrigt selskab sig af sted til fods til indstyrningen.

Efter de lokale lærdes mening er denne indstyrning ikke andet end et udslukt krater; det ligger på Masjuks skråning henved en verst fra byen. En snæver sti fører op til det mellem kratbevoksning og klippestykker; da vi begyndte at stige op ad bjerget, bød jeg den unge fyrstinde min arm, og hun slap den ikke under hele resten af turen.

Vor samtale begyndte med ondskabsfuldheder; jeg gav mig til at rakke ned på de tilstedeværende og fraværende af vore fælles bekendte; først fremdrog jeg deres latterlige, senere deres slette sider. Min galde løb over. Jeg begyndte med spøg og endte i ren ondskab. I begyndelsen morede dette hende, men lidt efter lidt begyndte hun at blive ængstelig.

– De er et farligt menneske, sagde hun til mig, jeg tror hellere, jeg ville falde for en morders kniv i en skov, end jeg ville udsætte mig for Deres skarpe tunge. Jeg beder Dem om – og det er ikke min spøg –, hvis De engang får lyst til at tale ondt om mig, så hellere at

tage en dolk og gennembore mig med den – jeg tror ikke, at det ville falde Dem så svært.

– Ser jeg da ud som en morder?

– De er meget værre . . .

Jeg tav et øjeblik eftertænksomt og sagde så med dybt bevæget mine:

– Ak ja, det har været min lod lige fra barndommen! Alle mennesker læste i mit ansigt tegn på slette egenskaber, som jeg slet ikke havde; man regnede med, at jeg havde dem – og efterhånden fødtes de. Jeg var beskedent, men man beskyldte mig for at være lumsk, og så blev jeg indesluttet. Jeg havde en dyb følelse af ondt og godt – der var ingen, der hagede om mig; alle krænkede de mig, og jeg blev hævnerrig; jeg var stille og alvorlig, mens de andre børn var muntre og livlige; selv følte jeg mig højt hævet over dem, men andre foretrak dem for mig; det gjorde mig misundelig. Jeg var rede til at elske hele verden – men der var ingen, der forstod mig, og jeg lærte at hade. Hele min triste, grå ungdom gik med kampe mod mig selv og mod verden. Da jeg var bange for at blive udleveret til latteren, skjulte jeg mine bedste følelser på bunden af mit hjerte. Der sygnede de hen og døde. Jeg kunne sige sandheden, men man troede mig ikke, og så begyndte jeg at føre folk bag lyset. Senere, da jeg havde lært verden at kende og opdaget samfundets drivfjedre, høstede jeg mine erfaringer i livets lære og jagttog, hvorledes de andre uden videre gik hen og blev lykkelige, idet de gratis kunne benytte sig af de fordele, som jeg så utrætteligt stræbte efter at opnå. På dette tidspunkt var det, at fortvivlelsen fødtes i mit bryst – ikke en fortvivlelse af den art, som en pistolkugle kan lindre, men en kold, afmægtig fortvivlelse, som skjules under et elskværdigt og vennesælt smil. Jeg blev moralsk krøbling; den ene halvdel af min sjæl var visnet bort og død – den eksisterede ikke mere; jeg havde revet den op med rode og slængt den fra mig, mens den anden halvdel stadig rørte sig og levede til disposition for enhver. Der var ingen, der bemærkede noget, for der var ikke nogen, der havde kendskab til min sjæls afdøde halvdel. Nu har De altså vakt min erindring om den, og jeg har læst mit epitafium over den. Der er forøvrigt mange, hvem epitafier forekommer latterlige, men sådan har jeg det ikke; særlig ikke, når jeg tænker på, hvad det er, der ligger begravet under epitafiet. Nå, jeg opfordrer Dem forøvrigt ikke til at dele min mening; såfremt min udredning forekommer Dem latterlig, så værsgod at le; jeg forsikrer Dem om, at dette ikke vil krænke mig det allerringeste.

I dette øjeblik så jeg hende ind i øjnene; tårerne blinkede i dem; hendes arm, der hvilede på min, dirrede; hendes kinder glødede; hun havde ondt af mig! Medlidenheden, en følelse, som alle kvinder så

let bukker under for, havde slået sine kløer i hendes uerfarne hjerte. Under hele resten af spadsereturen var hun adspredt og koketterede ikke med nogen – et meget betydningsfuldt tegn!

Vi nåede krateret; de andre damer forlod her deres kavallerer, men hun slap ikke min arm. De lokale dandyers vittigheder bragte hende ikke til at le; den stejle afgrund, hun stod og stirrede ned i, rørte hende ikke, mens de andre damer skreg op og lukkede øjnene.

På tilbagevejen genoptog jeg ikke vor bedrøvelige samtale, men hun svarede kort og adspredt på mine ligegyldige spørgsmål og spøgefuldheder.

– Har De nogensinde elsket? spurgte jeg endelig. Hun så mig i øjnene, rystede på hovedet og henfaldt atter i eftertanke. Det var klart, at der var noget, hun gerne ville have sagt, men hun vidste ikke, hvordan hun skulle få begyndt; hendes barm bølgede . . . Men hvorledes skulle det vel også kunne være anderledes? Et musselins ærme udgør kun en ringe beskyttelse og en elektrisk gnist var fra min arm slået over i hendes; sådan begynder næsten alle lidenskaber, og vi tager oftest i allerhøjeste grad fejl, når vi mener, at kvinden elsker os på grund af vore fysiske og moralske egenskaber; når alt kommer til alt, kan disse ikke gøre andet end at forberede og berede hendes hjerte til at modtage den hellige ild; det afgørende er i enhver henseende den første berøring.

– I dag har jeg været meget elskværdig, ikke sandt? sagde den unge fyrstinde til mig med et tvungent smil, da vi var vendt hjem fra turen.

Vi gik hver til sit.

Hun er utilfreds med sig selv; hun bebrejder sig sin hidtidige kølighed . . . Ah, det er min første rigtige triumf! I morgen vil hun give mig oprejsning. Alt det kan jeg udenad i forvejen – og det er det kedelige.

12. juni.

Jeg har lige truffet Vera. Hun plagede mig med sin skinsyge. Det ser ud til, at fyrstinden har gjort hende til sin hjertens fortrolige. Man må sige, at hun der har truffet et heldigt valg!

– Jeg kan udmærket gætte, hvad det er, det hele går ud på, sagde Vera til mig, du kan lige så godt fortælle mig rent ud, at du elsker hende.

– Men hvis jeg nu slet ikke elsker hende, hvad så?

– Hvorfor så forfølge hende, ængste hende og ophidse hendes fantasi? . . . Ah, jeg kender dig kun altfor godt! Men hvis du vil have, at jeg skal tro dig, så kan du jo tage til Kislovodsk om en uges tid; vi flytter dertil i overmorgen. Fyrstinden bliver her noget læn-

gere. Lej en lejlighed ved siden af os. Vi skal bo i et stort hus i nærheden af brønden, i mezzaninen; fyrstinde Ligojskij skal bo nederunder, og ved siden af er der et hus, som tilhører samme vært, og som endnu ikke er udlejet . . . Kommer du så? . . .

Jeg lovede det og sendte samme dag bud for at leje lejligheden.

Grusjnitskij kom og besøgte mig ved sekstiden. Han fortalte mig, at hans uniform ville blive færdig i morgen, i god tid før ballet.

– Nu kan jeg endelig danse med hende hele aftenen . . . Så kan jeg da få talt med hende! fortsatte han.

– Hvornår er der darbal?

– Det er der da i morgen! Ved du ikke det? Der skal være stor fest, og det er officererne her på stedet, som har arrangeret det hele . . .

– Skal vi gå en tur på boulevarden? . . .

– Nej, ikke for alt i verden! I denne her usle kappe . . .

– Hvad, har du svigtet den?

Så gik jeg alene, og da jeg mødte fyrstinde Mary, engagerede jeg hende til mazurkaen. Hun var tilsyneladende meget overrasket og glad.

– Jeg troede kun, De dansede, når det var tvingende nødvendigt, som sidst, sagde hun med et yderst elskværdigt smil . . .

Hun bemærkede øjensynligt slet ikke, at Grusjnitskij ikke havde vist sig.

– De vil i morgen komme ud for en behagelig overraskelse, fortalte jeg hende.

– Såe, hvilken da . . . ?

– Det er en hemmelighed . . . De vil selv opdage det på ballet.

Jeg tilbragte resten af aftenen hos fyrstinden; der var ikke andre gæster end Vera og så en snurrig gammel mand. Jeg var i stødet og improviserede adskillige usædvanlige historier; den unge fyrstinde sad overfor mig og lyttede til mit vrøvl med en så dyb, spændt, ja endog smægtende opmærksomhed, at jeg ligefrem fik samvittighedsnag derved. Hvad var der mon blevet af hendes livlighed, hendes koketteri, hendes capricer, hendes uforskammede mine, hendes overlegne smil og hendes fraværende blikke?

Vera lagde mærke til alt dette; den dybeste sorg afspejlede sig i hendes sygdomsprægede ansigt; hun sad tilbage på en stor lænestol i skyggen henne ved vinduet . . . Jeg fik helt ondt af hende.

Så fortalte jeg hele den dramatiske historie om hendes og mit bekendtskab, om vor kærlighed – selvfølgelig idet jeg skjulte den virkelige sammenhæng ved at ændre alle navnene.

Jeg skildrede så levende mit sværmeri, min uro og min henrykkelse, og jeg stillede hendes handlinger og hendes karakter i et så gunstigt

lys, at hun absolut måtte tilgive mig mit koketteri med den unge fyrstinde.

Hun rejste sig, satte sig hen hos os og blev helt livlig . . . og først da klokken slog to, kom vi i tanker om, at vi ifølge lægens ordinationer skulle gå til sengs klokken elleve.

13. juli.

En halv timestid før ballet indfandt Grusjnitskij sig hos mig i sin uniforms fulde glans. Til dens tredie knap var der hæftet en bronzekæde, i hvilken der dinglede en dobbelt lorgnet, og hans utroligt velvoksne epauletter struttede i vejret som amorinvinger; støvlerne knirkede i eet væk; i sin venstre hånd holdt han foruden et par brune glacéhandsker sin hue, og med den højre purrede han hvert øjeblik op i håret, som var arrangeret i små krøller. Hans ansigt bar på een gang præg af selvtilfredshed og en vis spænding; hans opstrammede figur og hans vigtige spankuleren ville sikkert have bragt mig til at briste i latter, hvis det ikke havde været uforeneligt med mine hensigter.

Han kastede huen og handskerne på bordet og gav sig til at hale i sine frakkeskæder og rette på sin påklædning foran spejlet; et stort, sort halsbind, som var viklet om den umanerligt høje flip, hvis stivere tvang hans hage i vejret, stak en halv tomme op over kraven; men det var ham øjensynligt ikke nok: han hev og sled i det, til det nåede ham helt op til ørerne; under dette brydsomme arbejde – uniformskraven var nemlig overordentlig snæver og ubekvem – blev han blodrød i ansigtet.

– Der bliver sagt, at du i de sidste dage har gjort stormkur til min fyrstinde? sagde han henkastet uden at se på mig.

– Hvad skal en spurv i tranedans? svarede jeg, idet jeg citerede en af fortidens mest respektløse spøgefugle, som også Pusjkin nu og da har besunget.

– Hør, sig mig engang; sidder min uniform godt? . . . Den fordømte jødetamp af en skrædder! Snærer den ikke i ærmegabene? . . . Har du ikke noget parfume?

– Ja, men kære ven, hvad skal du dog med mere af det? Du lugter jo i forvejen langt væk af rosenolie.

– Det skal du ikke tage dig af; kom nu bare med noget . . .

Han pøsede en halv flakon ud over sit halsbind, sit lommeterklæde og sine ærmer.

– Skal du danse? spurgte han.

– Det tror jeg ikke.

– Jeg er bange for, at jeg bliver nødt til at danse mazurkaen med fyrstinde Mary – og jeg som knap husker en eneste af turene . . .

– Har du engageret hende til mazurkaen?
– Nej, ikke endnu ...
– Så skulle du hellere passe på, at en anden ikke kommer dig i forkøbet.

– Ja, du siger noget! sagde han og slog sig på panden. Farvel ... jeg går hen og venter på hende ved indgangen. Han snappede sin hue og løb af sted.

Efter en halv times forløb begav jeg mig også hjemmefra. På gaden var der mørkt og øde. Omkring klubben, eller om man vil restauranten, havde der samlet sig en stor sværm mennesker; vinduerne strålede; aftenlyden bar regimentsorkesterets toner ud i det fri. Jeg gik langsomt; jeg følte mig trist tilmode ... – Er mon, tænkte jeg, min eneste bestemmelse her på jorden den at berøve andre mennesker deres forfængelige illusioner? Lige så længe, jeg har levet og handlet, lige så længe har skæbnen altid ført mig ind i andres dramaer, som om ingen kunne dø eller blive stødt ud i fortvivlelse uden min medvirken! Jeg har altid været den uundgåelige person i femte akt; altid har jeg mod min vilje måttet spille bødlens ellers forrædderens elendige rolle. Hvilken hensigt har mon skæbnen haft med det? ... Skulle den mon have bestemt mig til at udgøre stof for borgerlige tragedier og familieromaner – eller for leverandører af fortællinger, for eksempel til serien »Læsebiblioteket«? ... Ja, hvem ved? ... Hvor mange mennesker har mon ikke, når de stod ved deres livs begyndelse troet, at de skulle ende det som en Aleksander den Store eller som en Lord Byron, og dog alligevel ikke drevet det til mere end en beskedne rang som titulærråd? ...

Så snart jeg var kommet ind i salen skjulte jeg mig blandt herrerne og begyndte at gøre mine observationer. Grusjnitskij stod ved siden af fyrstinden og var med stor iver i færd med at fortælle hende et eller andet. Hun lyttede meget adspredt, så sig hele tiden om til alle sider og skjulte sin mund med viften; hendes ansigt udtrykte utålmodighed, og hendes blik flakkede søgende rundt i salen; jeg listede mig ganske stille nærmere for at høre, hvad de snakkede om.

– Hvor De dog piner mig, fyrstinde! sagde Grusjnitskij; De har sandelig forandret Dem meget, siden vi sidst sås ...

– Ja, De har da også forandret Dem, svarede hun og kastede et hurtigt blik på ham, et blik, hvis dulgte hån han slet ikke opfattede.

– Jeg? Skulle jeg have forandret mig? ... Ak nej! De ved, at dette ikke lader sig gøre! Den, som blot een gang har set på Dem, bærer for evigt Deres guddommelige billede i sit indre.

– Vil De ikke nok forskåne mig for det?

– Hvorfor vil De nu ikke høre det, som De for så kort tiden siden og så ofte har taget mig nådigt op? ...

– Fordi jeg ikke ynder gentagelser, svarede hun med et smil.

– Ak, hvor har jeg dog taget bitterligt fejl! ... Jeg tåbe, som troede, at i det mindste disse her epauletter ville give mig ret til at håbe ... Nej, hellere skulle jeg for evigt være blevet i min grove soldaterkappe, som jeg måske kan takke for Deres hevågenhed ...

– Ja, i virkeligheden synes jeg, at kappen klædte Dem langt bedre.

På dette tidspunkt gik jeg hen og bukkede for fyrstinden; hun rødmede svagt og skyndte sig at sige:

– Er det ikke rigtigt, monsieur Petjorin, at den grå kappe klæder monsieur Grusjnitskij langt bedre ...?

– Det kan jeg ikke give Dem helt ret i, svarede jeg, for i denne her uniform ser han endda yngre ud.

Det slag var mere, end Grusjnitskij kunne bære. Som alle unge fyre har han nemlig det store ønske at virke gammel; han tror, at lidenskaben har sat sine dybe spor på hans ansigt og ældet det før tiden. Han sendte mig et rasende blik, stampede i gulvet og gik sin vej.

– Men De må dog indrømme, sagde jeg til fyrstinden, at skønt han altid har været ret latterlig, så er han dog indtil for kort tid siden forekommet Dem interessant ... i sin grå kappe?

Hun slog øjnene ned og svarede ikke.

Grusjnitskij forfulgte hele aftenen fyrstinden; enten dansede han med hende, eller også holdt han sig vis-à-vis hende; han slugte hende med øjnene, sukede og plagede hende med bønner og bebrejdelser. Efter den tredje kvadrille var hun allerede kommet til ligefrem at hade ham.

– Det havde jeg ikke ventet fra din side, sagde han, idet han kom hen til mig og greb mig i armen.

– Hvad for noget?

– Du skal jo danse mazurkaen med hende, ikke? sagde han med højtidelig stemme. – Hun har selv tilstået det overfor mig ...

– Nå, og hvad så? Skulle det da være en hemmelighed?

– Nej, selvfølgelig ... Det er vel ikke andet, end jeg kunne have ventet mig af sådant et pigebarn, sådan en kokotte ... Men du kan tro, jeg skal hævne mig!

– Anklag du hellere din kappe eller dine epauletter; hvad har du at bebrejde hende? Er det hendes skyld, at du ikke længere gør indtryk på hende?

– Hvorfor har hun så givet mig forhåbninger?

– Ja, hvorfor har du fattet håb? At man kan ønske noget og attrå det – vel, det kan jeg forstå; men hvem kan finde på at gå og håbe!

– Du har vundet spillet, men alligevel ikke helt, sagde han med et ildevarslende smil.

Mazurkaen begyndte. Grusjnitskij inklinerede kun for fyrstinden,

og også de andre kavallerer engagerede hende hvert øjeblik; det var tydeligt, at de havde dannet en sammensværgelse mod mig – så meget des bedre: hun vil gerne tale med mig, og man hindrer hende i det – ja, så bliver hendes ønske dobbelt så stærkt.

Jeg trykkede to gange hendes hånd, og den anden gang trak hun den til sig, men uden at sige et ord.

– Jeg tror, jeg kommer til at sove meget dårligt i nat, sagde hun til mig, da mazurkaen var forbi.

– Det er vel Grusjnitskij, der er skyld i det.

– Ak nej! – og hendes ansigt fik et så eftertænksomt og sørgmodigt udtryk, at jeg lovede mig selv, at jeg ubetinget ville kysse hendes hånd denne aften.

Man begyndte at bryde op. Mens jeg førte fyrstinden til hendes vogn, førte jeg hurtigt hendes hånd til mine læber. Det var mørkt, så der var ingen, som kunne se det.

Jeg vendte tilbage til salen temmelig godt tilfreds med mig selv.

Henne ved et stort bord sad de yngre herrer og spiste aftensmad, og blandt dem befandt sig også Grusjnitskij.

Da jeg trådte ind, tav de allesammen pludseligt; det fremgik tydeligt, at de havde siddet og talt om mig. Der var mange af dem, der allerede siden det foregående bal havde et horn i siden på mig, deriblandt dragonkaptajnen; nu så det imidlertid ud til, at der for alvor havde dannet sig en fjendtlighedsindretning mod mig under Grusjnitskij's kommando. Han sad der med et så vigtigt og udfordrende udtryk, at det halve kunne være nok.

Det glæder mig overordentligt; jeg elsker mine fjender, dog ikke på kristelig vis. Men de morer mig og får mit blod til at rulle livligt. Det altid at måtte være på sin post, at måtte opfange hvert blik, de tilkaster hinanden, betydningen af hvert ord, at gætte deres planer og drive kiler ind i deres sammensværgelser, at lade som om man er blevet overlistet, for så med eet eneste slag at knuse hele den mægtige og indviklede bygning, som de har opført af intriger og snedigheder – se, det er, hvad jeg kalder at leve!

Under hele resten af måltidet sad Grusjnitskij og hviskede og tiskede med dragonkaptajnen.

14. juni.

Nu til morgen tog Vera sammen med sin mand af sted til Kislovodsk. Jeg mødte deres køretøj, da jeg var på vej hen til fyrstinde Ligovskij. Hun nikkede let til mig. Hendes blik var fuldt af bebrejdelse.

Men hvis er skylden? Hvorfor vil hun ikke give mig lejlighed til at møde hende under fire øjne? Kærligheden er som et bål, der slukkes, hvis det ikke får næring. Men mon ikke skinsygen vil kunne udrette det, som mine bønner ikke har formået?

Jeg sad en hel stiv time inde hos den gamle fyrstinde. Mary viste sig ikke. Hun var ikke godt tilpas. Hun var heller ikke på boulevarden om aftenen. Den nyligt sammensvorne bande, som var bevæbnet med lorgnetter, tog sig i sandhed truende ud. Jeg er glad, at den unge fyrstinde er syg, for jeg er sikker på, at de ville have tilladt sig en eller anden frækhed overfor hende, hvis de havde set hende. Grusjnitskij optrådte med vindblæst frisur og fortvivlet udtryk; han synes i virkeligheden at være alvorlig opbragt; det er særlig hans forfængelighed, der har fået et knæk. Der findes jo også mennesker, hos hvem selv fortvivlelse virker som et komisk træk! . . .

Da jeg var kommet hjem, følte jeg pludselig, at der var noget, jeg savnede. *Jeg har slet ikke set hende! – Hun er syg! Har jeg da, når det kommer til stykket, forelsket mig i hende? . . . Sikke noget vrøvl!*

15. juni.

Klokken elleve i formiddags – på det tidspunkt, hvor den gamle fyrstinde plejer at være på Jermolov-badeanstalten – gik jeg forbi hendes hus. Fyrstinde Mary sad tankefuld ved vinduet; da hun så mig, forsvandt hun.

Jeg gik ind i forstuen, hvor der ikke var et menneske, og fortsatte uden videre op i salonen, idet jeg benyttede mig af stedets uformelle konvientiens.

En mat bleghed dækkede fyrstindens kære ansigt. Hun stod ved klaveret med den ene hånd på ryggen af en stol; jeg kunne se, at denne hånd dirrede ganske svagt. Jeg gik sagte hen til hende og sagde:

– De er vel ikke vred på mig?

Hun sendte mig et dybt, dvælende blik og rystede på hovedet; hendes læber bevægede sig, men hun formåede ikke at sige eet ord; øjnene fyldtes med tårer; hun sank om i lænestolen og skjulte ansigtet i hænderne.

– Men hvad er der dog med Dem? sagde jeg og greb hendes hånd.

– De har ingen agtelse for mig! . . . Åh, lad mig være alene! . . .

Jeg gik nogle skridt bort . . . Hun rettede sig op i lænestolen; hendes øjne lynede.

Jeg standsede med hånden på dørhåndtaget og sagde:

– Tilgiv mig, fyrstinde! Jeg opførte mig som en vanvittig . . . noget sådant skal aldrig ske mere – det skal jeg sørge for . . . Ak, om De vidste, hvilke kampe, der siden da har raset i min sjæl! Men det vil De aldrig få at vide, og det er nok også bedst således. Farvel.

Da jeg var på vej ud, forekom det mig, at jeg kunne høre, at hun græd.

Lige til aftenen faldt på, strejfede jeg til fods om på Masjuks-skrå-

ninger og blev så udaset, at jeg, da jeg kom hjem, lagde mig på sengen helt ødelagt.

Werner kom og besøgte mig.

— Er det sandt, spurgte han, at du skal giftes med fyrstinde Ligovskij?

— Hvad for noget?

— Det siger hele byen; alle mine patienter er helt optaget af den sensationelle nyhed; sådan er det jo altid med patienter, der er ikke den ting, de ikke ved!

— Der har vi nok Grusjnitskijs værk, tænkte jeg ved mig selv.

— For at vise Dem, doktor, hvor grundløse disse rygter er, vil jeg i al fortrolighed betro Dem, at jeg i morgen tager til Kislovodsk . . .

— Men tager fyrstinden ikke også dertil?

— Nej, hun bliver her endnu en ugestid . . .

— Så har De altså ikke tænkt at gifte Dem?

— Doktor, doktor! Se engang på mig; ser jeg måske ud som en brudgom eller noget andet i den retning? . . .

— Det har jeg ikke sagt noget om . . . Men De ved jo, at der gives tilfælde . . . fortsatte han med et listigt smil, tilfælde, hvor en hæderlig mand er nødsaget til at gifte sig, og der findes mødre, som i det mindste ikke gør noget for at forebygge den slags tilfælde . . . Jeg giver Dem altså som ven det råd at være noget mere forsigtig. Luften her ved kurstedet er farlig. Jeg har set adskillige fortræffelige unge mænd, som havde fortjent en bedre skæbne, rejse lige herfra og ind under bryllupskronen . . . De må tro det, om De vil: mig har man også været ude efter at få gift! Der var nemlig en vis moder fra provinsen, hvis datter var meget blodfattig. Jeg kom for alt uheld til at sige, at kuløren nok skulle vende tilbage til hendes ansigt, når hun blev gift; hun tilbød mig straks med øjnene fulde af glædestårer datteren med samt hele sin formue — jeg tror, det var halvtreds sjæle. Jeg svarede imidlertid, at jeg var ude af stand til at modtage dette tilbud.

Werner gik lidt efter i den faste overbevisning, at han havde reddet mig.

Af hans ord kan jeg forstå, at der allerede går adskillige onskabsfulde rygter i byen om mig og den unge fyrstinde. Det skal Grusjnitskij ikke slippe billigt fra!

18. juni.

Nu har jeg allerede været tre dage her i Kislovodsk. Jeg ser hver dag Vera ved brønden og på promenaden. Når jeg er stået op om morgenen, sætter jeg mig ved vinduet og retter min teaterkikkert mod hendes balkon; hun er forlængst fuldt påklædt og sidder og venter på det aftalte tegn; vi mødes så, tilsyneladende rent tilfældigt, i

haven, der strækker sig fra vore huse lige ned til brønden. Den livgivende bjergluft har givet hende røde kinder og har i det hele taget styrket hende. Det er ikke med urette, at Narzan kaldes nøglen til styrke. Folk på stedet hævder også, at luften her virker fremmede på kærligheden, og at de romaner, som begynder ved foden af Masjuk, alle finder deres afslutning her. Alt ånder ganske rigtigt den dybeste ensomhed; alting forekommer hemmelighedsfuldt, både lindealléernes dunkle skygger, som omkranser strømmen, der med larmen og brusen, efter at have styrtet sig ned fra terrasse til terrasse, baner sig vej mellem de grønne klipper, — og de tågefylde, tyste kløfter, hvis forgreninger herfra strækker sig til alle sider, — den friske, aromatiske luft, som er mættet med duften af sydens høje græs og hydeakacier, — og den evige rislende, søvndyssende lyd af utallige kildevæld, som mødes for enden af en kløft og sammen strømmer ud i Podkumok. Til denne side bliver kløften bredere og forvandler sig til en grøn dal; langs denne dal snor sig en støvet landevej. Hver eneste gang, jeg ser denne landevej, forekommer det mig, at der kommer en karet kørende, og at et lille rosenansigt kikker ud af vinduet på kareten. Der er allerede kommet utallige kareter ad denne vej, men den, jeg tænker på, endnu ikke. Forstaden, som ligger på den anden side af fortet, er allerede befolket; fra restauranten, der er bygget oppe på højen lige i nærheden af min lejlighed, strømmer lyset om aftenen ud gennem poppelalléen; støj og bægerklang lyder til langt ud på natten.

Intetsteds drikker man så megen kakhetsk vin og mineralvand som her.

»Den dunkle kunst at blande vand og vin —

ja, prøv det, hvem der vil — den lyst er ikke min!«

Grusjnitskij og hans bande laver hver eneste dag ballade i restauranten, og mig hilser han dårligt nok på.

Han var knap nok kommet hertil, før det lykkedes ham at rage uklar med tre ældre herrer, som ville i bad før ham; der kan ikke være nogen tvivl om, at det er hans manglende held i kærlighed, der kalder de krigerske egenskaber frem i ham.

22. juni.

Endelig er de kommet. Jeg sad ved vinduet, da jeg hørte deres karet komme; jeg fik hjertebanken . . . Hvad skal det mon betyde? . . . Jeg skulle vel ikke være forelsket? . . . Jeg er så tåbeligt indrettet, at man udmærket kunne vente sig det af mig.

Jeg spiste til middag hos dem. Den gamle fyrstinde betragtede mig med et rørt blik og veg ikke fra datteren . . . Pokkers også! Vera var

skinsyg på fyrstinde Mary – og det er jo netop det, jeg har villet opnå. Hvad er en kvinde i stand til at gøre for at krænke en medbejlørsk? Jeg husker en kvinde, som udelukkende forelskede sig i mig, fordi jeg elskede en anden. Der gives intet mere paradoksalt end kvindesjælen: det er næsten umuligt at overbevise en kvinde om noget som helst; man er nødt til at narre dem til at overbevise sig selv. Den række argumenter, hvormed de rydder deres fordomme af vejen, er meget original; for at lære at forstå deres dialektik, må man først fjerne alt, hvad man har lært af logik, fra sin hjerne. Når for eksempel den sædvanlige følgeslutning lyder således:

Denne mand elsker mig; jeg er imidlertid gift: altså må jeg ikke elske ham. –

Er den kvindelige følgeslutning:

– Jeg må ikke elske ham, thi jeg er gift; men han elsker mig – altså ...

Her har jeg sat nogle prikker, for nu er det ikke længere fornuften, men for en stor del tungen, øjnene og sammen med dem hjertet, hvis et sådant da haves, der taler.

Hvad mon der egentlig ville ske, hvis disse optegnelser engang kom en kvinde for øje? – Bagvaskelse! ville hun udbrøde med harme.

Så længe digterne har skrevet, og kvinderne har læst dem (for hvilket de fortjener den dybeste taknemmelighed), er kvinderne blevet kaldt for engle så ofte, at de virkelig i deres naivitet tilsidst har troet på denne kompliment, idet de har glemt, at de samme digtere for penge har ophøjet Nero til en halvgud ...

Det ville imidlertid ikke være på sin plads, om jeg omtalte kvinderne på en så ondskabsfuld måde, for udover dem har jeg aldrig elsket noget på denne jord, jeg, som til enhver tid har været beredt til at ofre min sjælefred for dem, min ærgerrighed, hele mit liv ... Men prøver jeg da ikke i et anfald af ærgrelse og krænket forfængelighed at drage det trylleslør af dem, som kun et øvet øje formår at gennemtrænge? Nej, alt, hvad jeg siger om dem, er kun følger

»af sindets kolde eftertanke
og hjertets bitterlige kval.«¹

Kvinderne burde ønske, at alle mænd kendte dem lige så godt, som jeg gør, for jeg elsker dem hundrede gange stærkere, nu da jeg ikke længere nærer nogen frygt for dem, og da jeg har gennemskuet deres små svagheder.

A propos: Werner sammenlignede forleden dag kvinderne med den fortryllede skov, som Tasso skriver om i sit digt »Det befriede Jeru-

1. Fra indledningsdigtet til Eugen Onjegin. O.a.

salem«: – Så snart du træder ind, siger han, kommer der så mange spøgelser flyvende henimod dig, at Gud må sig forbarme: skyldfølelsen, stoltheden, anstandsfølelsen, den offentlige mening, hånen, foragten ... Du skal blot ikke se på dem, men gå lige frem; lidt efter lidt vil uhyrerne så forsvinde, og for dit blik åbner der sig så en fredfyldt, lys slette, på hvilken der vokser en grøn myrtelund. Men ve dig, om dit hjerte skælver ved de første skridt, og du vender om!

24. juni.

Denne aften har været begivenhedsrig. Henved tre verst fra Kislovodsk, i den kløft hvor Podkumok løber, er der en klippe, som bliver kaldt for »Ringens«; det er en slags port, der er dannet af naturen; den står på en forhøjning i terrænet, og når solen går ned, kaster den sine sidste, flammende stråler gennem dens åbning. Et talrigt selskab var taget derud for at se solnedgangen gennem denne stenport. Sandt at sige var der ingen af dem, der tænkte på solen. Jeg red ved siden af fyrstinde Mary; på vejen hjem måtte vi ride over Podkumok ved et vadested. Man skal passe på, når man rider over selv de mindste bjergstrømme, for deres stenede bund er fuldstændig som et kalejdoskop; hver dag forandres bundforholdene som følge af strømmen: hvor der i går var en sten, kan der i dag godt være et hul. Jeg tog fyrstindens hest ved tøjlen og ledte den gennem vandet, som ikke gik den højere end til knæene; på denne måde bevægede vi os langsomt i skrå retning mod strømmen. Det er en kendt sag, at man, når man krydser en stærk strøm, ikke må se ned i vandet, for så bliver man straks svimmel. Jeg glemte at advare fyrstinde Mary mod dette.

Vi var allerede kommet halvvejs over og befandt os på det dybeste sted, da hun pludselig kom til at vakle i sadlen. – Jeg er svimmel! sagde hun med svag stemme. Jeg kom hende straks til hjælp og lagde min arm om hendes slanke midje.

– Se opad, hviskede jeg til hende, der sker ikke noget, De skal blot ikke være bange; jeg er her jo.

Hendes svimmelhed fortog sig noget; hun ville befri sig fra min arm, men jeg holdt endnu fastere om hendes spæde, bløde legeme; min kind rørte næsten ved hendes, og jeg kunne mærke, at den udstrålede hede.

– Hvad er det dog, De gør ved mig? ... Min Gud! ...

Jeg brød mig ikke om hendes skælven og forvirring, men trykkede mine læber mod hendes yndige lille kind; hun for sammen, men sagde ikke noget; vi red bagest; der var ingen, der bavde set noget. Så snart vi nåede bredden, satte alle de andre af i trav, men fyrstinden holdt sin hest tilbage. Jeg blev ved siden af hende. Det var tydeligt, at min

tavshed foruroligede hende, men jeg havde besluttet mig til ikke at sige eet ord — af nysgerrighed. Jeg ville gerne vide, hvordan hun havde tænkt sig at slippe ud af denne vanskelige situation.

— Enten foragter De mig, eller også elsker De mig meget! sagde hun endelig med næsten grådkvalt stemme. De vil måske blot gøre Dem lystig over mig, bringe min sjæl i oprør og så forlade mig ... Nej, det ville være så afskyeligt, så gement, at blot tanken ... Ah, nej, det kan ikke være tilfældet, fortsatte hun med en øm og tillidsfuld stemme. Nej, det kan ikke være sandt, der er ikke noget ved mig, som kan forhindre Dem i at have agtelse for mig, vel? Og Deres dristighed ... den præ jeg, må jeg tilgive Dem, eftersom jeg ikke gjorde modstand mod den ... Svar mig, tal dog, jeg vil høre Deres stemme! ...

Hendes sidste ord røbede en sådan kvindelig utålmodighed, at jeg uvilkårligt måtte smile, men det var til alt held allerede ved at blive mørkt ... Jeg svarede ikke noget.

— De tier stadig! fortsatte hun, De vil måske have, at jeg først skal sige, at jeg elsker Dem? ...

Jeg sagde ikke noget.

— Er det det, De vil? fortsatte hun og vendte sig hastigt mod mig ... Der lå noget desperat i hendes beslutsomme udtryk og faste stemme.

— Hvorfor skulle jeg det? svarede jeg med et skuldertræk.

Hun gav sin hest af pishen og red så hurtigt, hun kunne, henad den snævre, ujævne vej; dette foregik så hurtigt, at jeg kun med nød og næppe kunne indhente hende, og det først efter at hun var nået frem til det øvrige selskab. Under hele resten af hjemturen lo og talte hun uafbrudt. Der var noget vist febrilsk i hendes bevægelser; mig så hun ikke på en eneste gang. Alle lagde mærke til hendes usædvanlige oprømthed. Den gamle fyrstinde glædede sig indvendig, når hun så på sin datter; men datteren lå simpelthen under for en nervøs op-hidselse. Hun vil sikkert komme til at tilbringe en søvnløs nat med gråd. Men denne tanke bereder mig en uforklarlig fryd. Der er øjeblikke, hvor jeg godt kan forstå en vampyr ... Og ikke desmindre regnes jeg for god og brav, og jeg sætter pris på, at man mener således om mig!

Efter rideturen gik damerne op til fyrstinden; jeg følte imidlertid, at mit sind var i stærkt oprør, og red derfor ud i bjergene for at få luft for de tanker, der dansede rundt i hovedet på mig. Den dugvåde luft åndede en forfriskende kølighed. Månen var i færd med at stige op over de mørke bjergtoppe. Hvert af min ubeskoede hests skridt gav genlyd i de tyste kløfter; jeg holdt hesten an ved vandfaldet og ind-åndede begærligt nogle gange den sydlandske nats friske duft og be-

gav mig så hjemefter. Jeg red igennem forstaden. Lysene begyndte at slukkes rundt om i vinduerne; vagtposterne på fæstningsvolden og kosakkerne på feltvagterne rundt omkring råbte langtrukket til hinanden.

Jeg lagde mærke til, at et af husene i forstaden, som var bygget lige på kanten af en slugt, var usædvanlig stærkt oplyst; til tider kunne man derfra høre højroset tale og råben, som røbede, at det var et officerssold, der fandt sted. Jeg steg af hesten og listede mig hen til et af vinduerne; en skodde, der ikke sluttede helt tæt, tillod mig at se ind til soldebrødrene og høre, hvad de talte om. Det var mig, de drøftede.

Dragonkaptajnen, som blussede af vin, slog med sin knyttede næve i bordet og krævede opmærksomhed.

— Mine herrer! sagde han. Dette her ligner ikke noget. Petjorin må have en lærestreg! Disse grønskollinger, der kommer fra Petersborg, er altid storsnude, lige indtil de får sig en ordentlig en over næsen! Han tror, at han er den eneste, der har levet i det bedre selskab, fordi han altid går med rene bandsker og velpudsede støvler.

— Og sikken et overlegent smil han render rundt med! Men jeg er ikke desmindre overbevist om, at han er en kujon, ja, en rigtig kujon!

— Ja, det tror jeg også, sagde Grusjnitskij. Han ynder at redde sig ud af en vanskelig situation med en spøg. Jeg har engang sagt ting til ham, som ville have fået enhver anden til at slå mig i jorden på stedet, men Petjorin tog det hele fra den gemytlige side. Jeg udfordrede ham naturligvis ikke, for det måtte jo være hans sag; desuden skulle jeg nok lade være med at rode mig ind i noget ...

— Ja, Grusjnitskij har nok et horn i siden på ham, fordi han har taget fyrstinden fra ham, var der en, der sagde.

— Nej, hvor kan De dog tro det! Ganske vist har jeg gjort en smule kur til fyrstinden, men det holdt jeg snart op med, for jeg har ingen lyst til at gifte mig, og det strider nu engang mod mine grundsætninger at kompromittere en ung pige.

— Ja, jeg forsikrer Dem, at han er en kujon af første skuffe, altså ikke Grusjnitskij, men Petjorin. Grusjnitskij er en kernekarl, og så er han min hjertensven! sagde igen dragonkaptajnen.

— Mine herrer! Er der ikke nogen til stede, som vil forsvare Petjorin? Ikke een eneste? Så meget des bedre! Hvad om man satte hans taperhed på prøve? Det skal vi nok få fornøjelse af! ...

— Jo, lad os det; men hvordan?

— Hør her, Grusjnitskij har særlig grund til at have noget udestående med ham. Ham tilkommer altså hovedrollen! Han vælter sig ind på Petjorin med en eller anden uforskammethed og udfordrer bam til duel ... Og nu skal De høre! Her skal der laves et stort num-

mer ... Han udfordrer ham til duel – udmærket! Alt dette – udfordringen, forberedelserne; betingelserne – skal gøres med så megen højtidelighed og uhytte som muligt – det skal jeg nok tage mig af; jeg skal fungere som din sekundant, min stakkels ven! Hvad! Men nu skal De bare høre, nu kommer det morsomme: vi lader pistolerne uden kugler. Jeg vil garantere Dem for, at Petjorin vil krybe i et musehul – seks skridts afstand får de, fanden tage mig! Er vi enige, mine herrer?

– Pragtfuldt udtænt! Vi er enige! Hvorfor ikke? Lød det fra alle sider.

– Og du Grusjnitskij?

Jeg afventede dirfende Grusjnitskijs svar; en isnende forbitrelse fyldte mine tanker. Var tilfældet ikke kommet mig til hjælp, ville jeg være blevet til grin for disse idioter. Hvis Grusjnitskij nu ikke gik ind på forslaget, kunne jeg falde ham om halsen. Men efter nogen tavshed rejste han sig op fra sin plads, rakte kaptajnen sin hånd og sagde meget højtideligt – Godt, jeg går ind på det!

Den begejstring, hvormed det udsøgte selskab hilste disse ord, var ubeskrivelig.

Jeg vendte hjem, plaget af to forskellige følelser. Den første var sorg. – Hvorfor mon de allesammen hader mig? tænkte jeg. Hvorfor mon? Har jeg da fornærmet nogen af dem? Nej. Men er jeg da et af den slags mennesker, som straks ved første øjekast irriterer folk? Også følte jeg, hvorledes ondskab mere og mere fik overtaget i mit sind. – Tag dig i vare, min gode Grusjnitskij! sagde jeg halyhøjt, mens jeg gik frem og tilbage i mit værelse. Sådan spøger man ikke med mig. De vil komme til at betale dyrt for Deres tåbelige kammeraters bifald. Jeg er ikke legetøj for Dem! ...

Jeg sov ikke hele natten. Om morgenen var jeg så gul som en pomerans.

Tidligt på formiddagen traf jeg fyrstinde Mary ved brønden.

– De er da vel ikke syg? sagde hun og så opmærksomt på mig.

– Nej, men jeg har ikke sovet i nat.

– Det har jeg heller ikke ... Jeg var vred på Dem ... men det var måske med urette? Men vil De ikke give mig en forklaring? Jeg er rede til at tilgive Dem alt ...

– Alt?

– Ja, alt ... blot De siger sandheden ... men skynd Dem ... Ser De, jeg har tænkt så meget for at finde en forklaring, en retfærdiggørelse af Deres opførsel: det kunne jo være, De var bange for, at min familie skulle lægge Dem hindringer i vejen ... det betyder ikke spor. Så snart De får det at vide (her skælvede hendes stemme) ... skal jeg bønfalde dem om deres samtykke ... Eller er det Deres egne

forhold, der stiller sig hindrende i vejen? ... De skal vide, at jeg er i stand til at ofre alt for den mand, jeg elsker ... Ah, svar mig dog snart – hav medlidenhed med mig ... De foragter mig da ikke – vel?

Hun greb min hånd.

Den gamle fyrstinde kom forbi os sammen med Veras mand; hun lagde ikke mærke til noget. Men alle patienterne, der var ude at gå, kunne se os, og de er de mest nysgerrige sladrehanke af alle nysgerrige, så jeg skyndte mig at befri min hånd fra hendes lidenskabelige greb.

– Jeg skal sige Dem hele sandheden, svarede jeg fyrstinden, jeg vil ikke søge at retfærdiggøre eller forklare mine forseelser. Men jeg elsker Dem ikke.

Hendes læber blegnede let.

– Gå bort fra mig! sagde hun næppe hørligt.

Jeg trak på skuldrene, vendte om og gik.

25. juni.

Jeg foragter undertiden mig selv ... Mon det ikke er derfor, jeg også foragter andre mennesker? ... Jeg har mistet evnen til at følge ædlere impulser; jeg er bange for at komme til at virke latterlig overfor mig selv. En anden ville måske i mit sted have lagt *son coeur et sa fortune* for fyrstindens fødder; men ordet *giftermål* har en gådefuld magt over mit sind: hvor lidenskabeligt jeg end elsker en kvinde, så skal der ikke mere til end den allermindste antydning af, at jeg bør gifte mig med hende, så går kærligheden fløjten! Så forvandles mit hjerte til sten, og der findes ikke den ting, som vil kunne bringe liv i det igen. Jeg er parat til at bringe alle ofre, blot ikke dette ene. Tyve gange har jeg sat mit liv, ja, endog min ære, på spil ... men min frihed vil jeg aldrig give afkald på. Hvorfor er den mig egentlig så dyrebar? Hvad har jeg ud af den? Hvad er det, jeg holder mig rede for? Hvad venter jeg mig af fremtiden? ... For at sige det rent ud: intet. Det er nærmest en slags medfødt rædsel, en uforklarlig forudfølelse ... Der er jo visse mennesker, som nærer en uvilkårlig frygt for edderkopper, kakerlakker og mus ... Mon der findes nogen forklaring på det? Da jeg var barn, lod min moder mig spå af en gammel kælling; hun forudsagde, at en *ond hustru skulle blive årsag til min død*; dette gjorde i sin tid et meget dybt indtryk på mig. En uovervindelig modbydelighed for ægteskabet opstod i mit sind ... Ikke des mindre er der noget i mig, som siger, at hendes spådom vil gå i opfyldelse; i det mindste vil jeg nu stræbe efter, at det sker så sent som muligt.

26. juni.

I går ankom tryllekunstneren *Apfelbaum* hertil. På døren til restauranten er der blevet opslået en lang plakat, som meddeler det højtæredede publikum, at ovennævnte fremragende tryllekunstner, akrobat, kemiker og optiker vil have den ære at give en storslået forestilling dags dato klokken otte aften i adelsklubbens sal (ellers kaldet restauranten); billetter à to og en halv rubel.

Alle ville hen og se den enestående tryllekunstner; også den gamle fyrstinde *Ligovskij* har købt billet, skønt hendes datter er syg.

Nu i dag efter middagen gik jeg en tur hen forbi *Veras* vinduer; hun sad alene på altanen; der faldt et brev ned for mine fødder:

» Kom til mig i aften klokken ti ad hovedtrappen; min mand rejser til *Pjatigorsk* og kommer først hjem i morgen tidlig. Hverken mine tjenere eller stuepigerne er hjemme; jeg har givet dem allesammen billetter, og fyrstindens folk har også fået. — Jeg venter dig altså; du må endelig komme.«

— Aha! tænkte jeg, endelig gik det efter mit hoved.

Klokken otte gik jeg hen for at se tryllekunstneren. Da klokken var ved at være ni, havde publikum efterhånden samlet sig; forestillingen begyndte. På de bageste rækker genkendte jeg *Veras* og fyrstindens tjenestefolk. De var her fuldtalligt. *Grusjnitskij* sad på den forreste række med sin lorgnet; tryllekunstneren henvendte sig til ham, hver gang han havde brug for et lommeværktøj, et ur, en ring eller lignende.

Grusjnitskij har i den sidste tid ikke hilst på mig, og nu i aften tilkastede han mig et par gange et ret uforskammet blik. Jeg skal nok huske ham det, når vi skal gøre vort mellemværende op.

Henimod ti rejste jeg mig og gik.

Ude i gården var det så mørkt, at man var som blind. Tunge, kolde skyer hvilede over bjergtoppene; kun nu og da gik der et hendøende vindpust gennem kronerne på de popler, der omgiver restauranten; ved vinduerne havde der samlet sig en mængde mennesker. Jeg gik ned ad bjerget, og da jeg drejede ind ad porten, forstærkede jeg mine skridt. Pludselig forekom det mig, at der kom nogen gående efter mig. Jeg standsede og så mig om. Jeg kunne ikke skelne nogen i mørket; af forsigtighedshensyn gik jeg imidlertid omkring huset, som om jeg var ude at spadserere. Da jeg kom forbi fyrstindens vinduer, hørte jeg atter skridt bagved mig; en mand, der var tæt indhyllet i en kappe kom farende forbi mig. Det foruroligede mig en del; men jeg sneg mig nu hen til indgangen og løb i en fart op ad den mørke trappe. En dør blev åbnet, og en lille hånd greb min . . .

— Der er vel ikke nogen, der har set dig? hviskede *Vera* og trykkede sig ind til mig.

— Nej, ingen.

— Mon du nu vil tro på, at jeg elsker dig? Ah, hvor har jeg kæmpet længe med mig selv, hvor har jeg været forpint . . . men du kan jo få mig til alt, hvad du vil.

Hendes hjerte bankede heftigt, og hendes hænder var så kolde som is. Nu kom der en strøm af bebrejdelser, skinsyge og beklagelser; hun fordrede af mig, at jeg skulle tilstå alt overfor hende, idet hun sagde, at hun lydigt ville finde sig i, at jeg svigtede hende, og at hun udelukkende ønskede, at jeg måtte blive lykkelig. Jeg troede nu ikke helt på det, men beroligede hende med løfter, forsikringer og den slags.

— Så er det altså ikke din hensigt at gifte dig med *Mary*? Elsker du hende ikke? . . . Men hun tror jo . . . Ved du da ikke, at hun er vanvittig forelsket i dig, den stakkel!

— — —

Omkring klokken to om natten åbnede jeg vinduet, og ved hjælp af to sammenbundne sjaler hejsede jeg mig fra den øverste altan ned på den nedenunder, idet jeg holdt mig fast i en af søjlerne. Hos den unge fyrstinde brændte lyset endnu. Der var noget, som uimodståeligt drog mig hen mod dette vindue. Gardinerne var ikke trukket helt for, og jeg kunne kaste et nysgerrigt blik ind i værelset. *Mary* sad på sin seng med hænderne foldet i skødet; hendes fyldige hår var samlet under en lille natkappe, som var kantet med kniplinger. Et højrodt tørklæde dækkede hendes hvide skuldre, og de små, fintformede fødder var stukket i et par broderede, persiske tøfler. Hun sad ubevægelig med hovedet sænket mod barmen; på et lille bord ved siden af hende lå der en opslået bog, men hendes usigeligt sorgfulde, stirrende blik viste, at hun hundrede gange havde forsøgt at læse en side i bogen, men at hendes tanker var langt borte fra læsningen . . .

I dette øjeblik var der en eller anden, der bevægede sig bag buskadset. Jeg sprang ned fra altanen og landede på grønsværen. En usynlig hånd greb mig i skulderen.

— Aha! sagde en grov stemme, der fangede vi ham! Du kan tro, jeg skal lære dig at besøge fyrstinder ved nattetide!

— Hold godt fast på ham, råbte en anden henne fra hjørnet af huset.

Det var *Grusjnitskij* og dragonkaptajnen.

Jeg gav den sidstnævnte en knytnæve i ansigtet, så han gik omkuld, og løb ind i buskadset. Jeg kendte alle de stier ud og ind, der går i den fælles have, som dækker skrænten foran vore huse.

— Tyve! Hjælp! . . . råbte de; der lød et geværskud; den rygende forladning faldt til jorden lige foran mine fødder.

I løbet af et øjeblik var jeg i mit værelse, klædte mig af og lagde

mig i seng. Min tjener nåede lige at lukke døren i lås, da Grusjnitskij og kaptajnen begyndte at banke på hos mig.

Petjorin! Sover De? Er De her? råbte kaptajnen.

– Ja, vel sover jeg, svarede jeg arrigt.

– Stå op! Der er tyve ... tjerkessere ...

– Jeg har snue, svarede jeg, og jeg har ikke spor af lyst til at forkøle mig endnu mere.

De gik deres vej. Jeg skulle ikke have svaret dem – så havde de søgt i timevis efter mig i haven. Der blev imidlertid stor opstandelse. Fra fortet kom en kosak galoperende. Alle mulige mennesker kom på benene, og man gav sig til at lede efter tjerkessere i hver eneste busk – men man fandt selvfølgelig ikke nogen. Der var sikkert mange, som var af den faste overbevisning, at man mindst havde fanget en snes røvere på pletten, hvis garnisonen havde vist sig lidt mere tapper og havde været hurtigere i vendingen.

27. juni.

Nu til morgen blev der ikke talt om andet ved brønden end om det natlige tjerkesseroverfald. Da jeg havde drukket det foreskrevne antal glas af Narzan og havde gået ti gange op og ned ad den lange lindesallé, traf jeg Veras mand, som lige var ankommet fra Pjatigorsk. Han tog mig under armen, og vi gik hen i restauranten for at spise frokost; han var meget urolig for sin hustru. – Hun fik sig en ordentlig forskrækkelse nu i nat! sagde han; det var også meget uheldigt, at det skulle ske, netop mens jeg ikke var hjemme. Vi satte os for at spise lige i nærheden af døren, der fører ind til hjørneværelset, hvor der befandt sig en halv snes unge mennesker; blandt dem var også Grusjnitskij. Endnu engang lod forsynet mig aflytte en samtale, som skulle blive afgørende for hans skæbne. Han havde ikke set mig, så der kunne ikke være tale om, at han kunne have nogen bagtanke med det, han sagde; dette stillede ham for mig imidlertid kun i et endnu dårligere lys end før.

– Mon det nu også virkelig var tjerkessere? var der en, der sagde. Er der overhovedet nogen, der har set noget til dem?

– Jeg skal fortælle Dem, hvordan det hænger sammen, svarede Grusjnitskij, men De må love mig ikke at fortælle nogen, hvem De har det fra. Nu skal De høre: I går aftes kom der til mig en mand, hvis navn jeg ikke vil røbe, og fortalte mig, at han klokken ti samme aften havde set en eller anden snige sig ind i Ligovskijs hus. Jeg må her indskyde, at den gamle fyrstinde var herhenne, men den unge var hjemme. Nå, min ven og jeg begav os så derhen for at lure på den lykkelige under vinduet.

Jeg vil vedgå, at jeg her blev forskrækket, for skønt min bordfælle var stærkt optagen af sin frokost, kunne han alligevel nemt komme til at høre visse ting, som kunne være ret pinlige for ham, hvis Grusjnitskij skulle have slumpet sig til at gætte sagernes rette sammenhæng; men blændet som han var af skinsyge, havde Grusjnitskij end ikke fået den ringeste mistanke.

– Nuvel, ser De altså: Vi begav os derhen, fortsatte Grusjnitskij, og jeg tog et gevær med mig, som var ladet med en løs patron, blot for at gøre fyren forskrækket. Vi stod og ventede i haven lige til klokken blev to. Endelig – og guderne må vide, hvor det var, han kom fra; fra vinduet kunne det i hvert fald ikke være, for det blev slet ikke åbnet; det er muligt, at han har benyttet glasdøren bag en af søjlerne, – men altså endelig, siger jeg, får vi øje på en, der kommer ud på altanen ... Det er vel nok en køn fyrstinde! Hvad giver De? Ja, det må man nok sige, og så endda en ung dame fra Moskva! ... Hvad skal man tro ovenpå den? Vi ville slå en klo i fyren, men han sprang fra os som en hare og forsvandt ind i buskadset; så var det, jeg sendte et skud efter ham.

Der opstod en vantro mumlen rundt om Grusjnitskij.

– De tror mig ikke? fortsatte han; jeg siger Dem på ære og samvittighed, at det, jeg har fortalt, er den rene, klare sandhed, og som bevis skulle jeg måske nævne for Dem, hvem denne herre var.

– Ja, fortæl, sig det, hvem var det så? lød det fra alle sider.

– Petjorin, svarede Grusjnitskij.

I dette øjeblik hævdede han blikket – jeg stod i døren lige overfor ham; han rødmede heftigt. Jeg gik helt hen til ham og sagde langsomt og tydeligt:

– Jeg er meget ked af, at jeg først er kommet, efter at De har afgivet Deres æresord som bekræftelse på den mest modbydelige bagvaskelse. Min tilstedeværelse ville sikkert have sparet Dem for at begå en sådan overflødig nederdrægtighed.

Grusjnitskij sprang op og gjorde sig de hæderligste forsøg på at lade rasende.

– Jeg må bede Dem, fortsatte jeg i samme tonefald, jeg må bede Dem øjeblikkelig tage Deres ord tilbage; De ved jo udmærket godt, at det er det rene opspind. Jeg kan ikke tænke mig, at en kvindes lige-gyldighed overfor Deres glimrende egenskaber, bør fortjene en så grusom hævn. De må hellere betænke Dem, min ven. Såfremt De opretholder Deres beskyldning, mister De retten til at kalde Dem en hæderlig mand og risikerer tilmed Deres liv.

Grusjnitskij stod overfor mig med sænkede øjne og var heftigt bevæget. Men kampen i ham mellem hans samvittighed og hans for-

fængelighed fik ikke lov at vare længe. Dragonkaptajnen, der sad ved siden af ham, puffede ham i siden med albuen; han fo'r sammen og svarede mig hurtigt uden at hæve blikket:

– Højstærede, når jeg siger noget, mener jeg det også, og jeg er rede til at gentage, hvad jeg har sagt. Jeg er ikke bange for Deres trusler og er klar til alt.

– Ja, det sidste har De i hvert fald vist i gerning, svarede jeg ham koldt; jeg tog dragonkaptajnen under armen og førte ham ud af lokalet.

– Hvad er det, De vil mig? spurgte kaptajnen.

– De er jo Grusjnitskij's bekendt, og jeg går ud fra, at det er Dem, der skal være hans sekundant, ikke?

Kaptajnen bukkede meget højtideligt.

– De har gættet rigtigt, svarede han, jeg er ydermere forpligtet til at være hans sekundant, eftersom den krænkelse, der er blevet tilføjet ham, også er rettet mod mig. Jeg var nemlig sammen med ham i går nat, fortsatte han og rettede sin undersætsige skikkelse op.

– Aha! Så var det altså Dem, jeg var så uhøflig at give et slag i ansigtet?

Han blev både gul og grøn; hans ansigt røbede en kun slet skjult arrigskab.

– Jeg skal have den ære med det samme at sende min sekundant hen til Dem, fortsatte jeg, idet jeg bukkede meget høfligt og lod, som om jeg ikke lagde mærke til hans raseri.

Uden for restauranten mødte jeg Veras mand. Det lod til, at han havde stået og ventet på, at jeg skulle komme.

Han greb min hånd med en følelse, der lignede begejstring.

– Ædle, unge mand, sagde han med tårer i øjnene. Jeg har hørt det hele. Den afskyelige person! Den utaknemmelige! Hvordan skulle man efter dette kunne modtage ham i et ordentligt hus? ... Gud være lovet, at jeg ingen døtre har! Men den kvinde, for hvis ære De vover Deres liv, vil sikkert vide at belønne Dem for det. De kan være overbevist om, at De har min diskretion til rette tid. – Jeg har selv været ung og gjort militærtjeneste, og jeg er klar over, at det ikke er min opgave at blande mig i den slags affærer. Farvel!

Den stakkel! Han går og er glad for, at han ingen døtre har ...

Jeg gik direkte hen til Werner, fandt ham hjemme og fortalte ham alt – både om mit forhold til Vera og til fyrstinden, om den samtale, jeg havde aflyttet, hvorved jeg var kommet under vejr med disse herrers planer – hvordan de ville gøre mig til nar ved at lade pistolerne med løst krudt. Nu havde sagen imidlertid overskredet grænserne for en spøg. Det var klart, at de ikke havde ventet en sådan sagernes vending.

Doktoren indvilgede i at være min sekundant; jeg gav ham nogle vink om betingelserne for duellen; han måtte endelig sørge for, at sagen gik så stille af som muligt, for selv om jeg med glæde er rede til at gå døden i møde, er jeg ikke særlig tilbøjelig til for altid at ødelægge min fremtid i denne verden.

Da dette var udtrettet, gik jeg hjem. Efter en times forløb vendte doktoren tilbage fra sin ekspedition.

– De har fuldstændig ret: Der er en sammensværgelse i gang mod Dem. Hos Grusjnitskij fandt jeg dragonkaptajnen og en anden herre, hvis navn jeg ikke husker. Jeg blev stående i forstuen et øjeblik, mens jeg tog mine galoscher af. Der var en frygtelig støj og råben indenfor ... »Nej, ikke for alt i verden går jeg ind på det!« sagde Grusjnitskij, »nu har han fornærmet mig offentligt; før lå sagen jo helt anderledes ...«. »Det skal du slet ikke blande dig i,« svarede kaptajnen, »jeg skal nok tage mig af det hele. Jeg har været sekundant ved fem dueller, så jeg skulle vel vide, hvordan man bærer sig ad. Jeg har gennemtænkt det hele. Nu skal du blot ikke lave vrøvl. At gøre ham forskrækket, det er ikke så dårligt, men hvorfor udsætte sig selv for fare, hvis man kan undgå det?« I dette øjeblik trådte jeg ind. De tav øjeblikkelig. Vore underhandlinger trak temmelig længe ud; endelig blev vi enige om følgende løsning på sagen: omtrent fem verst herfra er der en dyb kløft; de andre rider derop i morgen tidlig klokken fire, og vi tager af sted en halv time efter dem; De skal skyde på seks skridts afstand – det er Grusjnitskij's udtrykkelige krav. Den døde får tjerkesserne skylden for. Men nu skal De høre, hvad jeg har mistanke om: de andre har sikkert ændret deres oprindelige plan lidt, så de har til hensigt at lade den ene af pistolerne med kugle, nemlig Grusjnitskij's. Det er jo ikke fri for at minde en smule om mord, men i krig og ikke mindst når det er i Asien, krigen foregår – gælder jo alle kneb. Ganske vist er Grusjnitskij vistnok alligevel lidt hæderligere end sine kammerater. Nå, hvad mener De: skal vi lade dem forstå, at vi har gennemskuet dem?

– Nej, ikke for alt i verden, doktor! De kan være ganske rolig; jeg stikker ikke op for de fyre.

– Hvad har De tænkt at foretage Dem?

– Ja, det er min hemmelighed.

– Pas på, De ikke lader Dem skyde ned ... der er jo ikke mere end seks skridts afstand!

– Kære doktor, jeg venter Dem i morgen klokken fire; hestene skal nok være klar ... farvel.

Jeg blev siddende hjemme hele resten af dagen og lukkede mig inde i mit værelse. Der kom en tjener fra den gamle fyrstinde med en indbydelse – jeg lod sige, at jeg var syg.

Klokken er to om natten . . . jeg kan ikke sove . . . Men jeg må se at falde i søvn, så min hånd ikke skal ryste i morgen. Det er forøvrigt vanskeligt at skyde ved siden af på seks skridts afstand. Nej, hr. Grusjnitskij, Deres mystifikation skal ikke komme til at lykkes! . . . Vi bytter rollerne om; det bliver mig, der kommer til at se den skjulte rædsels tegn i Deres blege ansigt. Hvorfor har De også selv fastsat disse skæbnesvangre seks skridt? Havde De virkelig tænkt Dem, at jeg uden videre ville lade mig stille op som-skydeskive for Dem? . . . Nej, vi kaster lod . . . og så . . . så . . . hvis nu lykken står ham bi? Hvis min lykkestjerne for en gangs skyld skulle svigte mig? . . . Det ville jo ikke være så underligt, for den har ellers længe og trofast hjulpet mig i alle mine Inner.

Hvad så? Skal jeg dø, så dør jeg! Det bliver ikke noget større tab for verden; sandt at sige har den længe kedet mig. Jeg har det som en mand, der keder sig på et bal og ikke tager hjem for at sove, blot fordi hans karet ikke er kommet endnu. Så snart kareten er der . . . så farvel! . . .

Jeg gennemløber i erindringen hele mit hidtidige liv og må uvilkårligt spørge mig selv: Hvorfor har jeg levet? Med hvilket formål er jeg blevet født? Et vist formål må der vel have været med det, og sandsynligvis må der have været en højere bestemmelse med mig, for jeg føler, at der i min sjæl findes uforklarlige kræfter . . . Men denne bestemmelse har jeg ikke fundet ud af, for jeg er blevet revet bort fra min vej, lokket af tomme og frugtesløse lidenskaber; fra deres smeltedigel kom jeg ud, hård og kold som jern, og jeg havde for evigt mistet den ædle stræbens glød – livets fornemste blomst. Hvor ofte har jeg ikke siden da måttet spille bøddeløksens rolle, ført af skæbnens hånd? Som straffens redskab er jeg faldet over det dødsdømte offers hoved, ofte uden ondskab, men altid uden medlidenhed . . . Min kærlighed har aldrig gjort nogen lykkelig, for jeg har aldrig bragt noget offer for dem, jeg elskede. Jeg har kun elsket for min egen skyld, for min egen tilfredsstillelses skyld; jeg tilfredsstillede blot en sær trang i mit hjerte, når jeg med begær opslugte deres følelser, deres hengivenhed, deres glæder og deres lidelser, uden nogensinde at blive mærk. Det er på samme måde, som når en hungrende falder i en kortvarig slummer og så i drømme for sig ser de kosteligste retter og skummende vine; han nyder med henrykkelse fantasiens luftige gaver, og han føler sig lettere tilmode; men så snart han vågner, forsvinder fantasiføsteret . . . og sulten og fortvivlelsen føles dobbelt stærk.

Det er altså muligt, jeg skal dø i morgen! . . . Så er der ikke mere eet eneste levende væsen tilbage på jorden, som helt har forstået mig. Nogle har anset mig for at være dårligere, andre for at være bedre,

end jeg i virkeligheden var . . . De første vil sige: – Han var en ganske flink fyr! og de andre: – En skurk! Begge parter har uret. Er det mon, når alt kommer til alt, umagen værd at leve? Og alligevel lever man – af nysgerrighed. Man går og venter på et eller andet nyt . . . Det er både til at le og græde over!

Nu har jeg allerede været halvanden måned i fortet N. Maksim Maksimytj er taget på jagt . . . jeg er alene; jeg sidder ved vinduet; bjergene er helt ned til foden indhyllt i et gråt skydække; solen viser sig gennem tågen som en gul plet. Det er koldt; blæsten hyler og rusker i skodderne . . . Her er dødsens kedeligt! . . . Jeg tror, jeg vil fortsætte min dagbog, der blev afbrudt midt i så mange sælsomme hændelser.

Jeg gennemlæser den sidste side: hvor er det latterligt! – Der troede jeg, at jeg skulle dø; og så viste det sig at være umuligt; mine lidelsers kalk var endnu ikke tømt, og nu har jeg på fornemmelsen, at jeg skal leve længe endnu.

Hvor klart og tydeligt tegner sig for min erindring alt det, der skete! Ikke eet træk, ikke een detalje har den mellemliggende tid ud-slettet!

Jeg husker, hvorledes jeg hele resten af den nat, der gik forud for duellen, ikke et eneste minut fandt hvile. Skrive kunne jeg kun kort tid, en hemmelig uro bemægtigede sig mig. En timestid gik jeg op og ned i værelset, så slog jeg op i en roman af Walter Scott, jeg havde liggende på bordet. Det var »Puritanerne«; jeg gav mig til at læse, i begyndelsen med største overvindelse, senere glemte jeg alt omkring mig, grebet af dens fortryllende fantasi . . .

Endelig begyndte det at blive lyst. Mine nerver var faldet til ro. Jeg betragtede mig selv i spejlet; en mat blegthed dækkede mit ansigt, som bar tydelige spor af en smertelig mangel på søvn; men skønt øjnene var omgivet af en brunlig skygge, strålede de stolt og ubønhørligt. Jeg kunne være tilfreds med mig selv.

Efter at jeg havde givet ordre til at lade hestene sadle, klædte jeg mig på og skyndte mig ned og tog et bad. Mens jeg dykkede mig i Narzans kolde vand, følte jeg, hvorledes jeg genvandt mine legemlige og åndelige kræfter. Jeg steg frisk og kvik op fra badet i en stemning, som var det et bal, jeg forberedte mig til, prøv så at bilde mig ind, at sjælen ikke er afhængig af legemet! . . .

Da jeg vendte tilbage, fandt jeg doktoren hjemme hos mig. Han var iført grå ridebenklæder, kortskødte jakke og en tjerkesserhue. Jeg kom til at le ved synet af hans lille skikkelse under den kolossale, langhårede skindhue; der var til daglig ikke spor krigerisk ved hans ansigt, og i denne indramning så det endnu længere ud end sædvanlig.

— Hvorfor er De så trist, doktor? spurgte jeg ham. Har De ikke i hundredvis af gange med største sindsro ledsaget folk på vejen til den anden verden? De kan jo forestille Dem, at jeg lider af galdefeber; det kan være, jeg kommer mig, og det kan også være, jeg dør; begge dele er jo ganske i tingenes orden; prøv på at betragte mig, som De vil betragte en patient, der er angrebet af en sygdom, De endnu ikke er klar over — i et sådant tilfælde er Deres videbegærlighed jo spændt til det yderste. De vil på mig være i stand til at foretage en række betydningfulde fysiologiske undersøgelser . . . Er forventningen om en voldelig død ikke allerede en real sygdom?

Denne tanke slog doktoren, og han blev kendeligt oplivet.

Vi steg til hest; Werner halede med begge hænder i tøjlerne, og vi for af sted — i løbet af et øjeblik var vi galoperet forbi fortet og ud gennem forstaden og drejede så ind i en kløft, i hvis bund der snøede sig en halvvejs græsgroet sti, der hvert øjeblik krydsede en brusende bjergstrøm, som man måtte vade over. Dette voldte doktoren mange kvaler, da hans hest hver gang blev stående ude midt i vandet.

Jeg mindes ikke nogensinde at have oplevet en mere klar og strålende morgen! Solen var netop begyndt at stige op bag de grønne højdedrag, og dens første strålers varme, der blandede sig med den døende nats kølighed, virkede smerteligt sødt på alle sanser; den unge dags stråler var endnu ikke trængt fæd i kløften, men bjergtoppene lå i et gyldent skær til begge sider oppe over os; buskene, som med deres tætte løvværk voksede i de snævre klippespalter, overdryssede os ved det mindste vindpust med en regn af sølvhvide blomsterblade. Jeg husker, hvordan jeg ved denne lejlighed i højere grad end nogensinde før elskede naturen. Hvor jeg frydede mig ved synet af hver dugdråbe, der sitrede på de store vindruclblade og spillede i millioner af regnbuefarvede stråler! Hvor jeg anstrengte mit øje for at trænge gennem disen ud i det fjerne! Vejen blev stadig snævrere, klippevæggene syntes stejlere og mere blå, og tilsidst så det ud, som om de forenede sig og dannede en uigennemtrængelig væg. Vi red uden at sige et ord.

— Har De skrevet Deres testamente? spurgte pludselig Werner.

— Nej.

— Men hvis De nu bliver dræbt?

— Arvingerne kan selv melde sig.

— Men har De da ingen venner, De kunne tænke Dem at sende en sidste hilsen?

Jeg rystede på hovedet.

— Og findes der ikke engang nogen kvinde i verden, som De kunne have lyst til at efterlade noget som et minde?

— Er det Deres mening, doktor? svarede jeg ham, at De vil have

mig til at åbne mit hjerte for Dem? . . . Nej, ser De, jeg er kommet ud over den alder, hvor man dør med sin elskedes navn på læben og sender sin ven en mere eller mindre pomadiseret hårlok. Når jeg tænker på min nære, mulige død, er det udelukkende mig selv, jeg tænker på; det er ikke alle, der gør det. — De venner, som i morgen har glemt mig, eller, hvad værre er, tilføjer mit minde med guderne må vide hvad — og de kvinder, som, når de hengiver sig til en anden, har travlt med at drive spot med mig, for at han ikke skal blive skinsyg på den afdøde — Herren værre med dem! Fra livets storme har jeg kun taget ganske enkelte ideer med mig — og ikke en eneste følelse. Jeg har allerede længe levet, ikke med hjertet, men med hovedet. Jeg udforsker og dissekerer mine egne lidenskaber og handlinger med den største interesse, men uden deltagelse. Jeg er ligesom to mennesker: det ene af dem lever i ordets egentligste forstand, mens det andet reflekterer og dømmes over det første; det første vil måske i løbet af en time tage afsked for evigt med Dem og hele verden, medens det andet . . . ja, hvad med det andet? . . . Men se engang doktor, kan De se deroppe på klippen tilhøjre, er der ikke tre skikkelser? Mon det ikke skulle være vore modstandere?

Vi satte fart på.

I buskadsset ved foden af klippen var der bundet tre heste; vi tøjrede også vore heste der og begav os ad den snævre sti op på plateauet, hvor Grusjnitskij ventede os sammen med dragonkaptajnen og sin anden sekundant, som de kaldte Ivan Ignatevitj; hans efternavn blev jeg aldrig klar over.

— Vi har allerede ventet længe på Dem, sagde dragonkaptajnen med et ironisk smil.

Jeg tog mit ur frem og viste ham det.

Han undskyldte sig med, at hans ur gik for hurtigt.

Der gik nogle minutter i pinlig tavshed; endelig blev den brudt af doktoren, som henvendte sig til Grusjnitskij.

— Det synes mig, sagde han, at nu, da De begge har vist, at De er rede til at tage kampen op og lade æren ske fyldest, skulle der være en mulighed for, at De kunne komme til forståelse og slutte sagen i mindelighed.

— Ja, det er jeg rede til, sagde jeg.

Kaptajnen blinkede til Grusjnitskij, og dennec, som troede, at jeg sagde det af fejghed, påtog sig en vigtig mine, skønt han lige indtil nu havde været dødbleg. For første gang siden vi var kommet, så han mig i øjnene; man kunne tydeligt se på hans blik, at han var meget urolig, og det røbede, at han udstod en heftig indre kamp.

— Ja, lad mig høre Deres betingelser, svarede han, De kan være

overbevist om, at jeg for Deres skyld skal strække mig så vidt, som jeg overhovedet er i stand til.

– Nuvel, mine betingelser er, at De endnu i dag i vidners påhør skal tilbagekalde Deres sladder og gøre mig en undskyldning . . .

– Næ, hør nu, min herre, det undrer mig overordentligt, at De vover at byde mig et sådant forslag!

– Hvad havde De ellers tænkt, jeg kunne foreslå?

– Så duellerer vi altså.

Jeg trak på skuldrene.

– Som De vil; jeg vil blot bede Dem betænke, at den ene af os uvægerlig må dø.

– Ja, og jeg håber, at det bliver Dem . . .

– Og jeg er ligeså overbevist om det modsatte . . .

Han blev forvirret og rødmede; så fremtvang han en latter.

Kaptajnen greb hans hånd og førte ham lidt til en side; de hviskede længe sammen. Jeg var mødt op i en ret fredelig sindsstemning, men alt dette begyndte at irritere mig.

Doktoren kom hen til mig.

– Hør her, sagde han med tydelig uro, man skulle tro, De helt havde glemt, at de andre har rævestreger for . . . Selv har jeg ikke forstand på så meget som at lade en pistol, men så meget mere . . . De er dog et mærkværdigt menneske! Sig dog til dem, at De ved, hvad det er, de har for . . . så tør de ikke vove det . . . De vil dog vel ikke finde Dem i, at de andre sådan uden videre skyder Dem ned, som man skyder en fugl? . . .

– Nu skal De blot ikke blive urolig, doktor, vent bare . . . Jeg skal nok tilrettelægge det hele sådan, at de andre ikke får nogen fordel. Lad dem blot hviske og tiske alt det, de vil . . .

– Mine herrer! Dette her er ved at kede mig, sagde jeg højt til dem, skal vi duellere, så lad os duellere; De havde jo tid nok i går til at snakke ud.

– Vi er rede, svarede kaptajnen. Tag opstilling, mine herrer! Vær venlig at måle seks skridt af, doktor . . .

– Ja, tag opstilling! gentog Ivan Ignatevitj med pibende røst.

– Tillad mig lige! sagde jeg. Der er endnu een betingelse; da vi jo skal kæmpe til dødelig udgang, er vi forpligtet til at gøre alt, hvad der er indenfor mulighedernes rækkevidde, for at det hele skal løbe af i største hemmelighed, og for at vore sekundanter ikke skal blive draget til ansvar for noget, Er vi enige?

– Fuldkommen enige!

– Nuvel, så skal De høre, hvad jeg har tænkt mig; kan De se, deroppe på den lodrette klippe tilhøjre er der et lille plateau. Derfra og ned er der mindst tredive favne; ved foden er der fuldt af skarpe

klippestykker; vi stiller os efter tur helt ude på randen af plateauet; på den måde vil selv det mindste sår medføre døden. Det må jo være i overensstemmelse med Deres ønsker, eftersom De selv har fastsat afstanden til seks skridt. Den, som bliver såret, vil uundgåeligt falde ned og blive fuldstændig knust; så fjerner doktoren kuglen, og det vil være den letteste sag af verden at forklare, at vedkommendes pludselige død skyldes et ulykkestilfælde. Vi kaster lod om, hvem der skal skyde først. Til slut vil jeg erklære overfor Dem, at jeg ikke duellerer på andre betingelser end disse.

– Som De behager! sagde kaptajnen efter at have set betydningsfuldt på Grusjnitskij, som ved en hovedbøjning erklærede sig indforstået. Hans ansigtsudtryk skiftede uafsladeligt. Jeg havde bragt ham i en uhyre vanskelig situation. Hvis vi skulle have duelleret på sædvanlige hetingelser, kunne han sigte mod mine ben, såre mig lettere og således skaffe sig hævn uden i for høj grad at belaste sin samvittighed; nu derimod var han nødt til enten at skyde ud i luften eller gøre sig til en simpel morder eller også endelig opgive sin nedrige plan og udsætte sig for faren på lige fod med mig. Jeg ville i dette øjeblik nødig have været i hans sted. Han trak kaptajnen lidt til side og gav sig til at sige noget til ham med stor iver. Jeg kunne se, hvor hans blålige læber dirrede, men kaptajnen vendte ham ryggen med et ringeagtende smil. – Du er en slem idiot! ytrede han temmelig højt til Grusjnitskij. Du forstår heller ingenting! . . . Lad os stige derop, mine herrer!

En snæver sti førte mellem buskadset op ad klippevæggen; klippestykkerne udgjorde de usikre trin i denne naturdannede trappe; vi begyndte at kravle op, idet vi holdt os fast i buskene. Grusjnitskij gik forrest og efter ham hans sekundanter; doktoren og jeg fulgte til sidst.

– Jeg beundrer Dem, sagde doktoren og trykkede min hånd inderligt. – Lad mig føle Deres puls . . . Se se! De har jo feber . . . men der er ikke noget at se på Deres ansigt . . . kun det, at Deres øjne skinner lidt mere end sædvanligt.

Pludselig kom der nogle småsten rullende ned til vore fødder med stærk larm. Hvad var nu det? Grusjnitskij snublede. En gren, han holdt fast i, havde givet efter, og han ville være faldet baglæns ned, hvis hans sekundanter ikke havde grebet fat i ham og støttet ham.

– Pas på! råbte jeg til ham. Fald nu ikke for tidligt ned; det er et dårligt varsel. Husk på Julius Caesar!

Vi var nu endelig alle kommet op på toppen af den stejle klippe; pladsen, der var dækket af fint sand, var som skabt for en duel. Rundt om os, delvis sløret af den gyldne morgentåge, tårnede sig bjergtoppene som en utallig skare, og ude i syd rejste Elbrus sin

umådelige, hvide masse, som udgjorde det sidste led af en kæde af isklædte bjergtinder, mellem hvilke det allerede bølgede af skyer, der kom drivende fra øst. Jeg gik hen til randen af plateauet og kikkede ned; jeg var lige ved at blive svimmel; nede i dybet så alting mørkt og koldt ud som i en græv; de mosbegrøede klippetænder, som uvejret og tiden havde spredt overalt dernede, ventede på deres offer.

Pladsen, hvor vi skulle duellere, udgjorde en næsten regelmæssig trekant. Fra det hjørne, der ragede ud over afgrunden, udmålte vi seks skridt og bestemte, at den, som først skulle udsætte sig for modstanderens ild, skulle stå helt ude på hjørnet med ryggen mod afgrunden; såfremt han ikke blev dræbt, skulle modstanderen bytte plads med ham.

Jeg havde besluttet at lade Grusjnitskij få alle fordelene; jeg ville sætte ham på en prøve; der kunne jo i hans sind tændes en gnist af storsindethed, og i så fald kunne alting vende sig til det bedste; men forfængeligheden og den svage karakter skulle fejre triumfer! . . . Jeg ønskede altså at skaffe mig fuld ret til ikke at vise ham nogen skånsel, hvis skæbnen skulle være mig gunstig. Hvem ville ikke i mit sted have gjort sig de samme overvejelser?

– Vil De kaste lod, doktor? sagde kaptajnen.

Doktoren tog en sølv mønt op af lommen og holdt den i vejret.

– Plat! råbte Grusjnitskij hurtigt som et menneske, der pludselig bliver vækket af et venskabeligt puf.

– Krone! sagde jeg.

Mønten fløj i vejret og faldt ned med en klingende lyd; alle styrtede sig over den.

– De blev den heldige, sagde jeg til Grusjnitskij; De skal skyde først! Men husk nu, at hvis De ikke dræber mig, så vil min kugle ikke fejle – det giver jeg Dem mit æresord på!

Han rødmede; han skammede sig over at skulle dræbe et våbenløst menneske; jeg så ham fast i øjnene; et øjeblik så det for mig ud, som om han ville kaste sig for mine fødder og bønfulde mig om tilgivelse; men hvordan skulle vel nogen kunne tilstå at have næret en så afskyelig plan? Han havde kun een udvej – at skyde ud i luften. Jeg var overbevist om, at han ville fyre ud i luften! Der var kun een ting, der kunne afholde ham fra en sådan fremgangsmåde, nemlig frygten for, at jeg så skulle kræve en ny duel.

– Nu er det tiden! hviskede doktoren til mig og trak mig i ærmet. Men hvis De nu ikke siger, at vi er klar over deres planer, er alt tabt. Se nu, han er allerede ved at lade . . . hvis De ikke selv siger noget, så vil jeg . . .

– Nej, ikke for alt i verden, doktor! svarede jeg ham og holdt hans hånd fast; De ville jo ødelægge det hele; De har givet mig Deres ord

på ikke at blande Dem i den sag . . . Det skal De slet ikke tage Dem af! Det kunne jo være, det var mit ønske at lade mig dræbe . . .

Han så forbavset på mig.

– Ja, det var jo en anden sag! . . . Men så må De ikke bebrejde mig noget i den hinsidige verden . . .

Kaptajnen havde imidlertid ladet sine pistoler og gav den ene af dem til Grusjnitskij, idet han smilende hviskede noget til ham. Den anden gav han mig.

Jeg stillede mig op på hjørnet af plateauet, idet jeg stemte min venstre fod hårdt mod klippen og bøjede mig en lille smule fremefter for ikke i tilfælde af et ganske let sår at falde bagover.

Grusjnitskij stillede sig overfor mig, og på et givet tegn begyndte han at hæve pistolen. Knæene rystede under ham. Han sigtede lige mod min pande.

Et usigeligt raseri kogte inde i mig.

Pludselig sænkede han pistolens løb, og så bleg som en kalket væg drejede han sig om mod sin sekundant.

– Jeg kan ikke, sagde han med dump stemme.

– Kujon! svarede kaptajnen.

Skuddet gik pludselig af. Kuglen strejfede mit knæ. Jeg gjorde uvilkaarligt et par skridt fremad for at komme længere bort fra afgrunden.

– Nå, kære Grusjnitskij, det var en skam, du sådan skød en forbier! sagde kaptajnen. Men nu er det din tur, tag opstilling! Men først må du tage afsked med mig; vi ses jo nok ikke mere! De omfavnede hinanden; kaptajnen kunne dårligt holde sig for latter. Vær blot ikke bange, gentog han og blinkede polisk til Grusjnitskij. Alt her på jorden er noget kævl . . . naturen er fjollet, skæbnen en kalkunhøne og livet ikke mere værd end en kopek!

Efter denne tragiske frase, som blev udtalt med den fornødne alvor, gik han tilbage til sin plads. Også Ivan Ignatevitj tog med tårer i øjnene afsked med Grusjnitskij, og så stod han endelig ene overfor mig. Jeg har endnu ikke fået fuld klarhed over, hvilke følelser det var, der på dette tidspunkt rasede i mit indre. Der var både den krænkede forfængeligheds harme, der var foragt, og der var også en ondskabsfuld glæde ved tanken om, at den mand, som nu stod så tillidsfuldt og stirrede frækt på mig med den største ro, for blot to minutter siden, uden selv at løbe den ringeste risiko, ville skyde mig ned som en hund, thi hvis skuddet havde såret mig blot en smule alvorligere, ville jeg ganske givet være styrtet ned fra klippen.

Jeg stirrede ham nogle minutter stift ind i øjnene og forsøgte at finde det mindste spor af anger. Men nej, det så for mig ud, som om han havde stort besvær med at holde et smil tilbage.

– Jeg råder Dem til overfor døden at give Dem Gud i vold, sagde jeg så til ham.

– Bryd De Dem blot ikke mere om min sjæl end om Deres egen. Jeg beder Dem kun om een ting: Skynd Dem og skyd!

– Og De vil ikke tilbagekalde Deres bagvaskelser og give mig en undskyldning? ... Tænk Dem om, min ven! Har Deres samvittighed ikke spor at sige til Dem?

– Hr. Petjorin! råbte dragonkaptajnen, De er ikke kommet her for at holde prædiken. Vil De behage at skynde Dem lidt ... Lad os få en ende på historien; det sker ikke sjældent, at der kommer folk her i kløften. Man kunne næst få øje på os.

– Nuvel. Hør, doktor, kom lige her hen.

Doktoren kom. Den stakkels doktor! Han var endnu blegere end Grusjnitskij havde været for ti minutter siden.

De følgende ord udtalte jeg med hensigt højtideligt, højt og tydeligt, ganske som når man forkynder en dødsdom:

– Doktor, disse herrer har sandsynligvis i hastværket glemt at putte en kugle i min pistol; jeg anmoder Dem om at lade den påny – og gør det godt!

– Det kan ikke lade sig gøre! råbte kaptajnen. Det går ikke! Jeg har selv ladet begge pistolerne, så kuglen må jo være faldet ud af Deres ... Det er ikke min fejl! – Men De har ikke ret til at lade om ... overhovedet ingen ret ... Det er i absolut strid med reglerne; jeg tillader det ikke ...

– Godt! sagde jeg til kaptajnen, hvis De fastholder det standpunkt, duellerer jeg med Dem på de samme betingelser ...

Han trak øjeblikkelig næsen til sig.

Grusjnitskij stod forlegen med sænket hoved og stirrede mørkt ned for sig.

– Nej, lad være med det! sagde han tilsidst til kaptajnen, som ville tage min pistol ud af hånden på doktoren, du ved jo godt selv, at de har ret.

Kaptajnen forsøgte forgæves at gøre forskellige tegn, men Grusjnitskij værdigede ham ikke engang et blik.

Doktoren var i mellemtiden blevet færdig med at lade pistolen og rakte den til mig.

Da kaptajnen så dette, spyttede han af arrigskab og stampede i jorden.

– Du er en køn idiot! sagde han. En fuldkommen tåbe! ... Du kunne ellers regne med mig i enhver henseende ... Men nu kan du have det så godt! Lad dig bare slå ihjel som en flue ... Han drejede om, og idet han gik sin vej, mumlede han: – Men alligevel er det absolut i strid med reglerne.

– Grusjnitskij! sagde jeg. Der er endnu tid. Tag dine bagvaskelser tilbage, så vil jeg tilgive dig alt. Du fik ikke held til at føre mig bag lyset, og det er mig en tilstrækkelig tilfredsstillelse. Husk, at vi engang var venner ...

Hans ansigt glødede, og øjnene skød lyn ...

– Skyd væk! svarede han. Jeg foragter mig selv, og Dem hader jeg. Hvis De ikke dræber mig, stikker jeg Dem en nat ned fra et baghold. Der er ikke plads på jorden for os begge ...

Jeg skød ...

Da røgen havde fordelt sig, stod Grusjnitskij ikke længere på sin plads. Kun en let støvsky var at se ved afgrundens rand.

Alle de andre udstødte på een gang et skrig.

– Finita la comedia! sagde jeg til doktoren.

Han svarede ikke, men vendte sig bort i gru.

Jeg trak på skuldrene og bukkede for Grusjnitskij's sekundanter.

Da jeg var på vej ned ad stien, fik jeg øje på Grusjnitskij's blodige lig nede mellem klippestykkerne.

Jeg lukkede uvilkårligt øjnene.

Da jeg havde løst hesten, red jeg hjemefter i skridtgang; der hvilede en sten på mit hjerte. Solen syntes mig fordunklet, og dens stråler varmede mig ikke.

Før jeg nåede forstaden, drejede jeg til højre ind i en slugt. Synet af mennesker ville have været mig uudholdeligt; jeg ønskede kun at være alene. Med løse tøjler og sænket hoved red jeg længe og kom tilsidst til et sted, hvor jeg aldrig før havde været; jeg vendte hesten og red tilbage for at lede efter vejen; solen var allerede ved at gå ned, da jeg red ind i Kislovodsk, selv udmattet og på en udmattet hest.

Min tjener fortalte, at Werner havde været her. Han gav mig to breve, det ene fra ham og det andet ... fra Vera.

Jeg åbnede det første; det var af følgende indhold:

– Alt er ordnet på bedste måde. Liget var lemlæstet til ukendelighed; kuglen er fjernet fra brystet. Alle er overbevist om, at hans død er forårsaget af et ulykkestilfælde; kun kommandanten, som sandsynligvis er klar over jeres indbyrdes strid, rystede på hovedet, men sagde ikke noget. Der er ingen beviser mod Dem, så De kan sove roligt ... hvis De da kan ... levvel ...

Jeg kunne længe ikke beslutte mig til at åbne det andet brev ... Hvad kunne hun have at skrive til mig? ... En dystre forudfølelse pinte min sjæl.

Her er det, det brev, som ord til andet er indmejslet uforglemmeligt i min erindring.

– Jeg skriver til dig i den sikre overbevisning, at vi aldrig mere skal ses. Da jeg for nogle år siden skiltes fra dig, mente jeg det samme; men himmelen ville endnu engang prøve mig. Jeg bestod ikke denne prøve; mit svage hjerte underkastede sig påny den kendte stemme . . . du vil ikke foragte mig af den grund, vel? Dette brev skal på een gang være en afsked og en bekendelse. Det er min pligt at fortælle dig om alt, hvad der har rørt sig i mit hjerte siden det øjeblik, jeg kom til at elske dig. Jeg skal ikke komme med bebrejdelser. Du har handlet overfor mig på samme måde, som enhver anden mand ville have handlet: du elskede mig som noget, du ejede, som en kilde, til glæder, angstelser, sorger i stadig skiften, uden hvilket livet ville forekomme dig kedeligt og ensformigt. Det forstod jeg lige fra første færd . . . Men du var ulykkelig, og jeg ofrede mig selv i det håb, at du engang ville værdsætte mit offer, at du engang ville forstå min dybe hengivenhed, som ingen betingelser stillede. Siden da er der gået lang tid, og jeg er trængt ind i alle din sjæls hemmeligheder . . . og jeg er blevet klar over, at jeg har håbet forgæves . . . Det var en bitter erkendelse! Men kærligheden havde brændt sig fast i mit sind; den fordunkledes nok, men den slukkedes ikke.

Vi skilles nu for evigt; men du kan være overbevist om, at jeg aldrig vil komme til at elske nogen anden end dig. For dig har min sjæl udøst hele sit skatkammer, sine tårer og sine forhåbninger. Den, som engang har elsket dig, kan ikke se på andre mænd uden en vis ringeagt, ikke fordi du har været bedre end de andre, åh nej! Men der er i din natur noget ganske særligt, noget, som kun du har, noget stolt og hemmelighedsfuldt; i selve din stemme, hvad det så end er, du siger, er der en uimodståelig magt; der er ingen anden, der så hårdnakket som du kræver at blive elsket, ingen, hos hvem det onde er så tiltrækkende, ingen, hvis blik forjætter en sådan salighed, ingen, der bedre end du forstår at benytte sig af sine fortrin, og ingen, der kan være så dybt ulykkelig som du, fordi der ikke er nogen, der i samme omfang prøver på at overbevise sig selv om det modsatte.

Nu må jeg forklare dig årsagen til min pludselige afrejse; den vil sikkert forekomme dig ubetydelig, eftersom det udelukkende synes at være mig selv, der har fremkaldt den.

Nu til morgen kom min mand til mig og fortalte om din strid med Grusjnitskij. Jeg må åbenbart i påfaldende grad have skiftet ansigtsudtryk, for han så mig længe og opmærksomt i øjnene; jeg var på et hængende hår besvimet ved tanken om, at du i dag skulle duellere, og at det var mig, der var skyld i det; jeg følte det, som om jeg var ved at gå fra forstanden . . . Men nu, da jeg kan samle

mine tanker, er jeg overbevist om, at du slipper fra det med livet i behold; du kan umuligt dø, uden at jeg også dør, umuligt! Min mand gik længe frem og tilbage i værelset. Jeg ved ikke, hvad han sagde til mig, og jeg husker ikke, hvad jeg svarede . . . det er troeligt, at jeg fortalte ham, at jeg elskede dig . . . Jeg husker kun, at han ved slutningen af vor samtale krænkede mig med eet eneste skrækkeligt ord, hvorefter han gik sin vej. Jeg hørte, hvordan han gav ordre til at gøre vognen klar . . . Nu har jeg allerede siddet tre timer ved vinduet og ventet på, at du skulle komme tilbage . . . Men du er i live . . . Du kan ikke dø! . . . Vognen er snart klar . . . Farvel! . . . Lev vel! . . . Jeg er færdig med livet – men til hvilken nytte? Hvis jeg blot kunne tro, at du altid vil huske mig – jeg siger ikke engang elske – nej, blot huske . . . Lev vel . . . der kommer nogen, jeg må gemme brevet . . .

Du elsker ikke Mary, vel? Du gifter dig ikke med hende? Det offer må du bringe mig, ikke? Husk, at jeg for din skyld har ofret alt i verden . . .

Jeg løb som en afsindig ned ad trapperne og sprang op på en *tjerkess*, som de endnu førte op og ned i gården. Jeg red i fuld fart ud ad vejen til Pjatigorsk. Jeg brugte skånselsløst pisken på den udmattede hest, som prusted og stønnede og snart helt badet i sved førte mig ud ad den stenede vej.

Solen var helt forsvundet i de mørke skymasser, der rugede over bjergryggene i vest; der var mørkt og fugtigt i slugten. Podkumok brusede ensformigt og dumpt hen over den stenede bund. Jeg galoperede af sted, åndeløs af utålmodighed. Den tanke, at jeg ikke skulle indhente hende i Pjatigorsk, dunkede som en hammer i mit hjerte. Eet minut at se hende, blot eet minut – tage afsked med hende, trykke hendes hånd . . . Jeg bad, udstødte forbandelser, gråd, lo, . . . Intet kan beskrive min uro, min fortvivelse! . . . Nu, jeg stod overfor muligheden af for evigt at miste hende, var Vera mig kærere end alt andet i verden, kærere end liv, ære og lykke! . . . Kun Gud ved, hvilke sære og vanvittige tanker der dansede runddans i mit hovede . . . Og stadig for jeg af sted og piskede skånselsløst på hesten. – Så lagde jeg pludselig mærke til, at dyret åndede tungere; den var allerede et par gange snublet uden synlig årsag . . . Der var endnu fem verst tilbage til Jesentuki – en kosaklandsby, hvor jeg skulle skifte hest. Alt ville være reddet, om min hest nu blot havde kræfter nok til ti minutters ridt endnu! Men pludselig, mens vi var på vej op fra en lille slugt lige i udkanten af bjergene, faldt hesten ved en skarp drejning til jorden. Jeg gjorde mig hurtigt fri og prøvede at få den til at rejse sig igen ved at trække i tøjlen – det var forgæves. En næppe

hørlig stønnen banede sig vej gennem dens sammenbidte tænder, og få minutter efter var den død. Jeg var ene på steppen og havde mistet mit sidste håb. Jeg forsøgte at gå til fods – benene ville ikke bære mig. Overvældet af dagens anstrengelser og den søvnløse nat sank jeg om i det våde græs og græd som et lille barn.

Længe lå jeg således ubevægelig og græd bitterligt uden at gøre noget forsøg på at holde gråden og tårene tilbage; jeg havde en fornemmelse, som om mit bryst var ved at sprænges; hele min hårdhed og koldblodighed var væk som røg; min sjæl mistede sin styrke og min dømmekraft opløstes; hvis nogen havde set mig i dette øjeblik, ville han sikkert have vendt sig hort fra mig med foragt.

Da natteduggen og bjergvinden havde kølet min hede pande, og mine tanker igen var kommet i deres vante orden, forstod jeg, at det ville være frugtesløst og tåbeligt at jage efter den tabte lykke. Og hvad var det egentlig, jeg havde villet? – Se hende? – Til hvad nytte? Var ikke alt forbi mellem os? Eet eneste bittert afskedskys ville jo dog ikke berige min erindring, og bagefter ville det være langt tungere at skilles.

Jeg er trods alt glad for, at jeg er i stand til at græde. Det er vel forøvrigt forårsaget af mine oprevne nerver, den søvnløse nat, de to minutter foran pistolmundingen og desuden af en tom mave.

Alting vender sig til det bedste! Denne nye lidelse virkede på mig, for at bruge et militært udtryk, som en heldigt gennemført diversion. Det er sundt at græde, og desuden ville jeg næppe heller denne nat have fået søvn i øjnene, hvis jeg ikke var redet ud og var blevet nødt til at spadserere de femten verst hjem igen.

Jeg vendte tilbage til Kislovodsk ved femtiden om morgenen; jeg smed mig på sengen og faldt straks i søvn og sov, som Napoleon må have sovet efter Waterloo.

Da jeg atter vågnede, var det allerede mørkt ude. Jeg satte mig ved det åbne vindue, knappede min dragt op og lod bjergvinden kølnen mit bryst, som endnu var tungt af udmattelsens dybe søvn. Langt borte skinnede gennem lindetræerne, der kransede floden, lysene fra fortet og forstaden; her i huset var alt stille, og fyrstindens hus lå mørkt hen.

Doktoren kom. Han havde dybe rynker i panden, og mod sædvane rakte han mig ikke hånden.

– Hvor kommer De fra, doktor?

– Fra fyrstinde Ligovskij; hendes datter er syg – nervesammenbrud . . . Men det er nu ikke det, jeg kommer for. Nu skal De høre: Myndighederne er ved at gætte sagernes sammenhæng, og selvom der ikke foreligger noget afgørende bevis, vil jeg alligevel råde Dem til at være forsigtig. Den gamle fyrstinde har lige fortalt mig, at hun er

klar over, at De har duelleret for hendes datters skyld. Den gamle herre har fortalt hende det hele . . . hvad er det, han hedder? . . . Ham, der var vidne til Deres ordskifte med Grusjnitskij i restauranten . . . Jeg er kommet for at advare Dem. – Lev vel! Det kan være, vi ikke ses mere. De bliver nok sendt et eller andet sted hen.

Da han kom hen til døren, blev han stående et øjeblik. Han havde lyst til at trykke min hånd . . . og hvis jeg blot havde givet udtryk for det ringeste ønske derom, ville han have kastet sig om min hals; men jeg stod så kold og hård som en sten – og så gik han.

Ja, sådan er folk! Allesammen! De ved på forhånd, hvilke ubehageligheder der kan komme ud af en handling, men er rede til at hjælpe til, at give råd og erkender endogså, at det er den eneste mulige udvej – for så bagefter at vaske deres hænder og med afsky at vende sig bort fra den, som har haft mod og mandshjerte til at påtage sig hele ansvarets byrde. Sådan er de allesammen, selv de bedste og klogeste.

Næste morgen fik jeg fra kommandanten ordre til at begive mig til fortet N. Jeg gik straks op til fyrstinde Ligovskij for at sige farvel. Hun blev noget skuffet, da jeg på hendes spørgsmål om, hvorvidt der var noget særligt vigtigt, jeg ville hende, svarede, at jeg blot var kommet for at tage afsked og ønske hende alt godt, og hvad man nu siger.

– Men der er noget alvorligt, som jeg absolut må tale med Dem om.

Jeg satte mig ned uden at sige noget.

Det var tydeligt, at hun ikke rigtig vidste, hvordan hun skulle få begyndt; hun rødmede dybt; hendes buttede fingerspidser trommede på bordpladen; endelig begyndte hun med tøvende stemme:

– Hør engang, monsieur Petjorin, jeg anser Dem for at være en mand af ære . . .

Jeg bukkede.

– Jeg er endda overbevist om, at De er det, fortsatte hun, skønt Deres opførsel kunne vække tvivl i den henseende; men De kan måske have grunde derfor, som jeg ikke kender, og dem skulle De hellere nu tage at betro mig. De har beskyttet min datter mod bagtalelse, har duelleret for hendes skyld – altså sat Deres liv på spil . . . De skal ikke svare, for jeg ved godt, at De ikke kan indrømme det, da Grusjnitskij jo er død (hun slog kors for sig). Gud være ham nådig – og Dem med, håber jeg! . . . Det skal jeg ikke blande mig i . . . jeg skal ikke bebrejde Dem noget, eftersom det er min datter, som, skønt uden selv at være skyld deri, har været årsag til dette. Hun har fortalt mig det hele . . . ja, jeg antager da, at det er alt. De har erklæret hende Deres kærlighed . . . og hun har indrømmet Dem, at hun elsker Dem (her drog fyrstinden et dybt suk). Men nu er hun syg, og jeg er overbevist om, at det ikke er nogen almindelig sygdom,

hun lider af. Det er en hemmelig sorg, der nager hende, og skønt hun ikke selv vil indrømme det, er jeg overbevist om, at De er årsagen til den . . . Hør nu, De tror måske, at jeg attrår rang og rigdom for hende – men De kan være overbevist om, at jeg kun tænker på min datters lykke. Deres situation er jo for øjeblikket ikke strålende, men det kan rette sig med tiden; De er uafhængig, og min datter elsker Dem; hun er opdraget på en sådan måde, at hun sikkert vil kunne gøre en mand lykkelig. Jeg er rig, og hun er min eneste . . . Sig mig, hvad det er, der holder Dem tilbage . . . Ja, jeg ved godt, at jeg ikke burde sige alt dette til Dem, men jeg regner med Deres hjerte og Deres ære – husk, jeg har kun denne ene datter, denne ene . . .

Hun brast i gråd.

– Fyrstinde, sagde jeg, det er mig umuligt at svare Dem; tillad mig at tale med Deres datter under fire øjne . . .

– Aldrig! skreg hun og rejste sig fra stolen i heftig sindsbevægelse.

– Nå, ja, som De vil, svarede jeg og forberedte mig på at gå.

Hun betænkte sig; hun betydede mig ved en håndbevægelse, at jeg skulle vente, og gik ud.

Der gik fem minutter; mit hjerte bankede heftigt, men mine tanker var rolige og mit hoved koldt; hvor grundigt jeg end ransagede min barm, fandt jeg dog ikke den ringeste gnist af kærlighed til fyrstinde Mary.

Nu gik døren op, og hun kom ind. Åh, Gud, hvor havde hun da forandret sig, siden jeg sidst havde set hende – og hvor lang tid kunne det vel have været?

På vejen ind mod midten af værelset vaklede hun; jeg ilede til, bød hende min arm og førte hende hen til en lænestol.

Jeg blev stående foran hende. Vi tav længe; det syntes som om hendes store, usigeligt sorgfulde øjne søgte at finde noget i mine, der kunne ligne håb; hendes blege læber gjorde et mislykket forsøg på at smile, og hendes fine hænder, der hvilede på hendes knæ, var så magre og gennemsigtige, at de ligefrem skar mig i hjertet.

– Fyrstinde, sagde jeg, er De klar over, at jeg har haft Dem til bedste? . . . De bør foragte mig.

En sygelig rødmen viste sig på hendes kinder.

Jeg fortsatte: – Af den grund kan De altså ikke længere elske mig . . .

Hun vendte sig halvt om, støttede albuerne mod stoleryggen og skjulte sit ansigt i hænderne; det forekom mig, at hun havde tårer i øjnene.

– Åh, min Gud! udbrød hun næsten uhørligt.

Situationen var ved at blive uudholdelig. Endnu eet minut, og jeg ville være faldet på knæ for fødderne af hende.

– De ser altså selv, sagde jeg med en stemme, som jeg gjorde så hård, jeg kunne, og med et tvungent smil, at jeg ikke er i stand til at gifte mig med Dem. Selvom De endnu i dette øjeblik skulle nære noget ønske i den retning, ville De dog snart fortryde det. Min samtale med Deres moder har nødsaget mig til at tale rent ud overfor Dem, så åbent og hensynsløst som jeg nu har gjort; jeg antager, at De nu let vil kunne bringe hende ud af hendes vildfarelse. I Deres øjne spiller jeg den ynkeligste og mest uværdige rolle, og det indrømmer jeg også – det er alt, hvad jeg kan gøre for Dem. Hvor ringe en mening, De end har om mig, må jeg dog finde mig deri . . . De betragter mig som en usling, ikke sandt? Og hvis De nogensinde har elsket mig, så må De alligevel nu foragte mig, ikke?

Hun vendte sig mod mig, så bleg som marmor. Kun hendes øjne lynede . . .

– Jeg hader Dem! . . . sagde hun.

Jeg takkede, bukkede høfligt og gik.

En times tid senere rullede jeg allerede ud af Kislovodsk trukket af en kurer-troika. Nogle få verst før Jesentuk fik jeg øje på kadaveret af min gode hest, som lå lige ved vejen. Sadlen var blevet fjernet, antagelig af en forbidragende kosak, og på dens sted sad der to ravne og hakkede i hestens ryg. Jeg vendte mig sukkende bort . . .

Nu sidder jeg altså her på dette kedelige fort, og når jeg i tankerne gennemgår fortiden, spørger jeg ofte mig selv, hvorfor jeg ikke ville slå ind på den vej, skæbnen åbnede for mig til stille glæder og rolige nydelser . . . Men nej, jeg ville ikke kunne trives i en sådan tilværelse! Jeg har det ligesom en matros, der er født og opvokset på dækket af en sørøverskude. Hans hele væsen er i den grad sammenvokset med storme og kampe, at han, hvis han skyllens op på land, keder sig og pines. Han fristes ikke af skovenes skygge og markens blomster, men vandrer stadig langs den sandede strandbred, lytter til de rullende bølgers ensformige brusen og spejder ud mod den disede horisont. Viser der sig ikke der, langt ude, i den tågede stribe, der danner grænsen mellem det blå hav og de grå skyer, det længe ventede sejl? Først er det ikke større end en havmåges vinge, men lidt efter lidt dukker det op af bølgernes skum og vugger roligt ind mod den øde landingsplads . . .

III.

FATALISTEN

Det faldt engang i mit lod at tilbringe et par uger i en kosaklandsby på den venstre flanke; i denne landsby var der indkvarteret en hel infanteribataillon; officererne kom om aftenen sammen hos hinanden skiftevis og spillede kort.

En aften, hvor vi var blevet kede af at spille og havde smidt kortene under bordet, blev vi siddende meget længe hos major S.; samtalen var mod sædvane interessant. Vi drøftede den muhammedanske tro på, at menneskets skæbne på forhånd er opskrevet i himmelen, en tro, som også fandt mange tilhængere blandt os; enhver kunne fortælle om forskellige, usædvanlige begivenheder, der talte pro et contra.

— Alt dette, mine herrer, beviser jo ikke spor, sagde den gamle major, er der da virkelig ikke en eneste af de herrer, som selv har været vidne til de sælsomme hændelser, som De støtter Deres meninger på?

— Nej, det er der ganske vist ikke, var der mange, der svarede, men vi har hørt det af troværdige folk . . .

— Ah, det er noget vrøvl det hele! var der en, der sagde, for hvilke troværdige folk har mon set de lister, hvor vores dødsstund er opskrevet? Og hvis der virkelig er en forudbestemmelse, hvorfor har så mennesket fået sin frie vilje og sin fornuft? Hvordan kan vi så være ansvarlige for vore handlinger?

I dette øjeblik var der en officer, som havde siddet i et hjørne af værelset, der rejste sig, og idet han langsomt gik hen mod bordet, omfattede han os alle med et roligt og højtideligt blik. Han var af serbisk afstamning, hvilket også hans navn røbede.

Løjtnant Vulitj's skikkelse svarede fuldstændig til hans karakter. Hans høje vækst og hans mørke hud, det sorte hår og de sorte, gennemtrængende øjne, hans kraftige, men regelmæssige næse var typiske træk for hans nation, og det melankolske og kølige smil, der altid spillede på hans læber — alle disse ting bidrog i forening til at gøre ham til et særligt væsen, der ikke var i stand til at dele tanker og

lidenskaber med de mennesker, som skæbnen havde givet ham til kammerater.

Han var tapper og talte kun lidt, men med vægt. Han betroede aldrig andre noget om sine hjerteanliggender, og han talte aldrig om sine familieforhold; vin drak han så godt som ikke; han bekymrede sig aldrig for de unge kosakkvinder, hvis vidunderlige skønhed den, der ikke nogensinde har set dem, slet ikke kan forestille sig. Der var ganske vist dem, der sagde, at regimentschefens unge frue ikke havde kunnet modstå hans udtryksfulde øjne; men hvis man antydede noget i den retning overfor Vulitj, blev han for alvor vred.

Han havde kun een lidenskab, som han ikke formåede at holde skjult, nemlig spillelidenskab. Ved det grønne bord glemte han alt om sig. Han tabte som regel, men det vedvarende uheld opildnede kun hans iver. Det fortælles, at han en aften under et felttog holdt bank på en lavet og tabte uafsladigt. Pludselig lød der skud; der blev slået alarm, og alle mand for op og trådte til gevær. — Gør Deres indsats, jeg vover banken! råbte Vulitj uanfægtet til en af sine ivrigste medspillere. — Jeg holder på syven, svarede denne, idet han løb sin vej. Uden at tage hensyn til den almindelige opstandelse spillede han tailen igennem, og syven vandt.

Da han kom til skyttekæden, var der allerede heftig skydning der. Vulitj ignorerede fuldstændig tjetjentsernes kugler og krumsabler. Han var udelukkende optaget af at lede efter sin heldige modpart.

— Syven vandt! råbte han, da han endelig fik øje på ham i skyttekæden, og løb hen til ham og stak ham sin pung og tegnebog i hånden uden at tage noget hensyn til den andens protester om, at det ikke var nogen passende lejlighed til at afgøre det spørgsmål. Efter således at have afgjort sin æresgæld, kastede han sig ind i kampen i spidsen for sine soldater, og lige til fægtningen var endt, vedblev han med største koldblodighed at veksle skud med tjetjentserne.

Da løjtnant Vulitj var kommet hen til bordet, blev der almindelig tavshed; alle ventede en original optræden fra hans side.

— Mine herrer! sagde han (hans stemme var ganske rolig, skønt han var lidt mere lavmælt, end han plejede), hvortil denne frugtløse ordstrid? De vil have beviser? Jeg foreslår, at vi anstiller et forsøg på os selv om, hvorvidt et menneske egenmægtigt kan disponere over sit liv, eller om dødsøjeblikket allerede på forhånd er bestemt for enhver af os . . . Hven! har lyst at prøve?

— Ikke jeg. — Heller ikke jeg, lød det fra alle sider. — Jeg tror han er skør. — Hvordan kan nogen komme på den idé?

— Jeg foreslår, vi vædder om det, sagde jeg i spøg.

— Hvad holder De så på?

— Jeg hævder, at der ikke findes nogen forudbestemmelse, sagde

jeg og lagde en snes dukater på bordet – det var alle de penge, jeg havde på mig.

– Jeg modtager væddemålet, svarede Vulitj tonløst, De vil nok være dommer, hr. major. Her er femten dukater; de øvrige fem skylder De mig, og dem vil De måske gøre mig den tjeneste at skyde til.

– Ja, gerne, svarede majoren, men jeg forstår blot ikke, hvad det hele drejer sig om, og hvordan De egentlig har tænkt Dem at få en afgørelse i stand.

Uden at sige noget gik Vulitj ind i majorens soveværelse; vi fulgte efter ham. Han gik hen til væggen, hvor våbnene hang og tog på lykke og fromme en af de mange forskellige pistoler ned fra sit søm. Vi var endnu ikke med, men da han spændte hanen og hældte krudt på panden, var der flere, der uvilkårligt skreg op og søgte at holde hans arm tilbage.

– Hør, hvad er det dog, du vil gøre? Men det er jo vanvid! råbte man til ham.

– Mine herrer sagde han langsomt og gjorde sig fri, hvem af Dem har lyst til at betale de tyve dukater, jeg så kommer til at skyldes væk? De tav alle og trak sig tilbage.

Vulitj gik ind i det andet værelse og satte sig ved bordet; vi fulgte allesammen efter ham. Han opfordrede os med en håndbevægelse til at sætte os rundt om. Vi adlød uden at komme med indvendinger; han udøvede i dette øjeblik en nærmest hemmelighedsfuld magt over os. Jeg stirrede ham fast i øjnene, men han besvarede roligt og uden at blinke mit forskende blik, og om hans blege læber spillede et smil; på trods af hans koldblodighed forekom det mig imidlertid, at jeg i hans ansigt kunne læse tegn på en nært forestående død. Jeg har lagt mærke til – og mange gamle soldater støtter denne iagttagelse – at man ofte på ansigtet af et menneske, som i løbet af få timer skal dø, kan spore en skygge af den uundgåelige skæbne så tydeligt, at et øvet øje ikke kan tage fejl.

– De dør i nat! sagde jeg til ham. Han vendte sig hurtigt om mod mig, men svarede langsomt og roligt:

– Måske og måske ikke ... Så henvendte han sig til majoren og spurgte ham: – Er pistolen ladet? Majoren kunne i sin forvirring ikke huske det så nøje.

– Så, nu kan det være nok med det, Vulitj! var der en, der råbte, selvfølgelig er den ladet, for den hang jo lige ved majorens hovedgærde; det er en sær måde at spøge på! ...

– Ja, en rigtig tåbelig spøg! bemærkede en anden.

– Jeg holder halvtreds rubler mod fem på, at pistolen ikke er ladet! var der en tredje, der råbte.

Der blev aftalt et nyt væddemål.

Alle de langtrukne ceremonier begyndte at kede mig.

– Hør nu engang, sagde jeg, enten skyder De nu, eller også hænger De pistolen op igen, hvor De har taget den, og så går vi hjem og sover.

– Ja, det er rigtigt, lad os hellere gå hjem! var der adskillige, der råbte.

– Mine herrer, jeg må anmode Dem om at være fuldstændig rolige! sagde Vulitj og satte pistolmundingen til tindingen.

Alle blev som forstenede. – Hr. Petjorin, fortsatte han, tag et kort og kast det op i luften.

Jeg tog et kort på bordet – jeg husker, at det var hjerter es – og kastede det i vejret. Alle holdt deres åndedræt tilbage; øjnene, som udtrykte en blanding af rædsel og en vis uimodståelig nysgerrighed, løb fra pistolen til det skæbnsvangre es, som flagrende gennem luften langsomt dalede ned mod bordet. I samme øjeblik det berørte bordpladen, trykkede Vulitj på aftrækkeren ... Pistolen klikkede!

– Gud være lovet! var der mange, der råbte. Den var ikke ladet ...

– Nå, lad os lige se engang, sagde Vulitj. Han spændte på ny hanen, sigtede på en uniformshue, der hang over vinduet; skuddet gik af – værelset fyldtes med røg; da den havde spredt sig, tog man huen ned. Den var gennemhullet lige i midten, og kuglen var trængt dybt ind i væggen.

I lang tid var der ingen, der kunne sige et ord. Vulitj gik ganske roligt hen og strøg dukaterne ned i sin lomme.

Så begyndte man at drøfte, hvorfor pistolen ikke var gået af første gang; der var nogle, der mente, at fænghullet muligvis kunne have været stoppet, og der var andre, der hviskede noget om, at det første fængkrudt havde været fugtigt, og at Vulitj så bagefter havde puttet nyt på; jeg måtte imidlertid hævde, at den sidste antydning var ganske fejlagtig, for jeg havde ikke eet eneste øjeblik haft mine øjne fra pistolen.

– De har held i spil! sagde jeg til Vulitj ...

– Ja, for første gang i mit liv, svarede han og smilede selvtilfreds, det er mere indbringende end banque og farao.

– Men til gengæld en smule farligere.

– Nå, er De begyndt at tro på forudbestemmelsen?

– Det er jeg; men nu forstår jeg blot ikke, hvorfor jeg fik en bestemt følelse af, at De skulle dø nu i nat ...

Den samme mand som for så kort tid siden uden at blinke havde søgt at affyre en pistol mod sin tinding, rødmede nu pludselig og blev forlegen.

– Ja, lad det nu være nok, sagde han, idet han rejste sig. Vi har afsluttet vort væddemål, og nu er Deres iagttagelser efter min mening ikke mere på sin plads.

Han tog sin hue og gik. Dette forekom mig noget sært, og det var også med rette.

Lidt efter gik vi hjem, og på vejen drøftede man ivrigt Vulitj's lune, og man var efter al sandsynlighed rørende enige om at kalde mig for en egoist, fordi jeg ville indgå væddemål med en mand, som ville skyde sig selv; som om han ikke uden min bistand skulle kunne få lejlighed til det!

Jeg gik hjem ad Kösaklandsbyens øde smøger; månen, der var fuld og rød og lignede et brandskær, var ved at vise sig over hus-tagens takkede horisont. Stjernerne strålede roligt på den mørkeblå himmelhvelving, og jeg måtte smile ved tanken om, at der før i tiden har været vise mænd, som har troet på, at disse himmelske lys greb bestemmende ind i vore usselige stridigheder om en strimmel jord og en eller anden indbildt retlighed. Og hvad så? Disse kerter, som efter de gamles mening kun var tændt med den hensigt at oplyse deres liv og færd, stråler endnu med deres tidligere glans, medens de gamles lidenskaber og forhåbninger er udslukt sammen med dem selv, ganske som en sorgløs vejfarendes bål i skovkanten! Men hvilken viljestyrke har det ikke givet dem, at de troede, at hele himmelen med samt dens talløse indvånere så på dem med deltagelse, omend stumt så dog uforanderligt! ... Og vi, deres usselige efterkommere, som strejfer omkring på jorden uden overbevisning eller stolthed, uden glæder eller lidenskaber udover den uvilkårlige frygt, der snører hjertet sammen ved tanken på den uundgæelige ende, vi er ikke længere i stand til at bringe store ofre, hverken til gavn for menneskeheden eller endog blot for vor egen personlige lykkes skyld; vi ved nemlig, hvor umuligt det er og vandrer koldblodigt fra tvivl til tvivl, akkurat som vore forfædre vandrede fra den ene vildfarelse til den anden, men uden at have deres håb eller blot føle den ubestemte, men intense fryd, som sjælen oplever i enhver kamp, hvad enten det så er mod mennesker eller mod skæbnen ...

Disse og lignende tanker var det, der snurrede rundt i mit hovede; jeg gjorde ikke noget forsøg på at samle dem, for jeg ynder ikke at fortabe mig i abstrakte spekulationer; og hvad kan det også føre til? ... I min første ungdom var jeg en drømmer; jeg holdt meget af at kæle for de snart sørgmodige, snart muntre skikkelser, som min urolige og umættelige fantasi tegnede for mig. Men hvad har jeg nu tilbage af alt dette? Kun een ting – en følelse som efter et natligt mareridt, en forvirret angerfuld fornemmelse. I denne håbløse kamp har jeg opbrugt den sjælens varme og den viljestyrke, som er så nød-

vendig, for at man kan føre et virkeligt liv; jeg trådte først ud i det virkelige liv, efter at jeg allerede i tankerne havde gennemlevet det, og det forekom mig så kedeligt og ækelt, at jeg følte mig akkurat som en, der læser et dårligt plagiat af en bog, han i forvejen kender.

Aftenens hændelse havde gjort et temmelig dybt indtryk på mig og havde rystet mine nerver. Jeg er ikke ganske klar over, om jeg nu tror på forudbestemmelsen eller ikke, men den aften var jeg fuldt og fast overbevist om dens rigtighed; det vidnesbyrd, jeg havde set, var slående, og på trods af at jeg havde gjort mig lystig over vore forfædre og deres dyrkelse af astrologien, trådte jeg mod min vilje i deres fodspor; jeg standsede dog i tide min vandring ad denne farlige vej og hævdede min ret til ikke blindt at måtte forkaste noget og heller ikke blindt at måtte tro på noget. Derfor kastede jeg metafysikken bort og gav mig til at se mig for, og denne forholdsregel viste sig at være meget à propos, for jeg var lige på nippet til at snuble over noget stort og blødt, som imidlertid ikke så ud til at være levende. Jeg bøjede mig ned – månen skinnede allerede ned på gaden – og hvad så jeg? Foran mig lå der et svin, som næsten var kløvet med et sabelhug ... Jeg havde dårligt nok fået set på det, da jeg hørte lyden af skridt. To kosakker kom løbende ud af en smøge. Den ene af dem kom hen til mig og spurgte, om jeg havde set noget til en fuld kosak, som morede sig med at drive jagt på svinene. Jeg svarede ham, at jeg ikke havde set nogen kosak, men pegede hen på det ulykkelige offer for hans ubændige tapperhed.

– Den forbandede røver! sagde den anden kosak. Så snart han drikker sig fuld, går han løs på alt, hvad han møder på sin vej. Lad os komme af sted efter ham, Jeremeitj, vi må se at binde ham, ellers ...

De fór videre, og jeg fortsatte min vej med den største agtpågivenhed og nåede endelig i god behold hjem til mit kvarter.

Jeg boede hos en gammel underofficer, som jeg holdt meget af på grund af hans omgængelige gemyt, og ikke mindst på grund af hans nydelige datter, Nastja.

Hun stod som sædvanlig indhyllet i en pels og ventede på mig ved lågen; månen skinnede på hendes smukke læber, som var næsten blå på grund af den kolde natteluft. Da hun fik øje på mig, smilede hun, men jeg var ikke oplagt til at indlade mig med hende i aften. – God nat, Nastja! sagde jeg, idet jeg gik forbi hende. Hun ville have svaret noget, men nøjedes med at sukke.

Jeg låsede døren til mit værelse efter mig, tændte et lys og gik straks i seng; men søvnen lod vente længere på sig end sædvanlig. Det var allerede begyndt at lysne i øst, da jeg faldt hen i en døs, men det stod øjensynlig skrevet i stjernerne, at jeg ikke skulle få lov til at

hville i denne nat. Klokken fire dundrede et par næver af al magt på mit vindue. Jeg rejste mig over ende. Hvad var nu det? – Stå op og klæd dig på! var der nogen, der råbte udenfor. Jeg skyndte mig i tøjet og kom ud. – Ved du ikke, hvad der er sket? spurgte tre officerer, der var kommet for at hente mig, i munden på hverandre. De var dødsensblege.

– Nej, hvad er der?

– Vultij er blevet dræbt!

Jeg blev ganske bestyrtet.

– Ja, dræbt! fortsatte de. Skynd dig endelig at komme!

– Hvorhen?

– Det får du at vide undervejs.

Vi gik. De fortalte mig alt, hvad der var sket og kom i tilgift med adskillige bemærkninger om det sælsomme tilfælde, der havde reddet ham fra en truende død en halv time før han skulle miste livet. Vultij var gået alene ad den mørke gade; der var han løbet på den fulde kosak, som få øjeblikke i forvejen havde flækket svinet, og Vultij ville sandsynligvis være sluppet uskadt forbi ham, hvis han ikke havde standset ham og spurgt ham: – Hør min ven, hvem søger du? – Dig! havde kosakken råbt og havde hugget sin sabel i skulderen på Vultij, så dybt at den var trængt næsten helt ned til hjertet . . . De to kosakker, som jeg havde truffet, og som var fulgt efter drabsmanden, havde løftet den sårede op, men han var allerede på det tidspunkt ved at drage sit sidste åndedræt og havde kun ytret tre ord: – Han fik ret! . . . Jeg var den eneste som forstod den dybere betydning af disse ord. Det var mig, de hentydede til; jeg havde jo forudsagt den ulykkelige hans skæbne; mit instinkt havde ikke narret mig; jeg havde i hans forandrede ansigtstræk ganske rigtigt set tegnene på en snarlig ende.

Drabsmanden havde låset sig inde i en ubeboet hytte, der lå for enden af landsbyen. Vi gik derhen. En mængde kvinder løb grædende i samme retning; nu og da kom en bevæbnet kosak, der i farten knappede sin våbenfrakke, løbende forbi os. Der var en skrækelig forvirring.

Langt om længe kom vi derhen. Omkring en hytte hvis døre og skodder var lukket indvendig fra, stod der en hel sværm af mennesker. Officererne og kosakkerne talte ivrigt med hinanden; kvinderne hylede, kom med forbandelser og klagede sig. Der var en af dem, der særlig faldt mig i øjnene, en gammel kone, hvis ansigt udtrykte den dybeste fortvivlelse. Hun sad på en tyk bjælke med albuerne på knæene og hovedet hvilende i hænderne. Det var drabsmandens moder. Nu og da bevægede hun sine læber, men om det var bønner eller forbandelser, hun hviskede, ved jeg ikke.

Man måtte imidlertid se at træffe en bestemmelse og bemægtige sig forbryderen. Men der var ingen, der vovede som den første at trænge ind til ham.

Jeg gik hen til vinduet og kikkede ind gennem en revne i skodden. Han lå ligbleg på gulvet, og i sin højre hånd havde han en pistol; den blodige krummsabel lå ved siden af ham. Han rullede vildt med sine udtryksfulde øjne; nu og da fo'r han sammen og greb sig til hovedet, som om han havde vanskeligt ved at genkalde sig aftenens begivenheder. Så vidt jeg kunne se af hans urolige blik, var han ikke særlig stærkt besluttet på at forsvare sig, og jeg sagde til majoren, at han gjorde klogest i straks at lade døren bryde op og sende nogle kosakker ind for at overmande ham, for det var bedre at gøre det nu end senere, når han var kommet i tanker om alt, hvad der var sket.

I dette øjeblik gik en gammel jesaul hen til døren og kaldte kosakken derinde ved navn. Denne svarede.

– Du har syndet slemt, broder Jefimytj, sagde jesaulen, men det er der ikke noget at gøre ved. Du må hellere overgive dig.

– Jeg overgiver mig ikke! svarede kosakken.

– Du skal frygte Gud! Du er jo ikke nogen forstokket tjetjentser, men en ærlig kristen. Selvom så din synd har forvirret dig, er der jo ikke noget at gøre: Guds dom kan du ikke unddrage dig.

– Jeg overgiver mig ikke! råbte kosakken med en frygtindgydende stemme, og man kunne høre, han spændte hanen på sit våben.

– Hej, tante! sagde jesaulen til den gamle kone, prøv at overtale din søn, måske vil han høre på dig . . . Ellers nedkalder han jo Guds vrede over sig. Og se, nu har herskaberne allerede stået her og ventet i to timer.

Den gamle kone stirrede længe på ham, men rystede så på hovedet.

– Vasilij Petrovitj, sagde jesaulen og gik hen til majoren, han giver sig ikke – jeg kender ham; men hvis vi bryder døren op, når han at dræbe adskillige af os. Mon vi ikke hellere skulle skyde på ham? Der er en stor sprække i skodden.

I dette øjeblik fo'r pludselig en mærkelig tanke gennem mit hoved. Jeg fik lyst til, ligesom Vultij havde gjort det, at friste skæbnen.

– Vent lidt, sagde jeg til majoren, jeg skal fange ham levende.

Jeg gav jesaulen besked på at give sig til at tale med kosakken, og efter at have anbragt tre kosakker ved døren, rede til på et givent tegn at slå den ind og komme mig til hjælp, gik jeg rundt om hytten og nærmede mig vinduet på den anden side; mit hjerte bankede beftigt.

– Nå, din djævel! råbte jesaulen, du tror måske, du kan gøre grin med os, hvad? Du tror måske ikke, vi kan få bugt med dig? Han gav sig til at dundre på døren af al sin magt; jeg fulgte med øjet mod

spækken kosakken derinde, som ikke ventede noget overfald fra denne kant – og med eet slog jeg skodden op og styrtede mig hovedkuls ind gennem vinduet. Der lød et skud, og kuglen fløj lige forbi øret af mig og sønderrev min ene epaulet. Krudtrøgen, som fyldte rummet, forhindrede min modstander i at få fat på krumtabelen, som ellers lå lige ved siden af ham. Jeg greb ham i armen; kosakkerne kom styrtende ind, og der gik kun et øjeblik, så var forbryderen bundet og ført bort under bevogtning. Folk gik hver til sit; officererne lykønskede mig – og det var også med rette.

Men hvorledes kan man efter alt dette undgå at blive fatalist? Dog, hvem kan for alvor vide, om han er overbevist om dette eller ikke? ... Hvor ofte anser man ikke med urette et sansebedrag eller et tilfældigt sammentræf af omstændigheder for et bevis! ... Jeg elsker at tvivle om alt; denne tilbøjelighed behøver ikke at svække ens karakterstyrke; tværtimod, når jeg ikke ved, hvad der venter mig, går jeg altid meget friskere på. Noget værre end døden kan man jo ikke komme ud for, og døden undgår man ikke.

Da jeg vendte tilbage til fortet, fortalte jeg Maksim Maksimytj alt, hvad der var hændt mig, og hvad jeg havde været vidne til, og spurgte ham så ud om, hvad han mente om forudbestemmelsen. Han forstod først slet ikke meningen med ordet, men jeg forklarede ham det så godt, jeg kunne; derpå nikkede han eftertænksomt og svarede:

– Javel, nå sådan! Ja, det var jo et temmelig farligt kunststykke! ... Forresten klikker disse asiatiske våben ofte, særlig hvis de ikke er ordentligt smurte, eller hvis man ikke trykker kraftigt nok af. Jeg må sige, at jeg heller ikke sætter pris på de tjerkessiske geværer; de duer ikke rigtigt for os – skæftet er for kort, så hvis man ikke passer på, kan man nemt få næsen svedet ... Men deres krumsabler derimod – dem har jeg respekt for! ...

Han tav et øjeblik eftertænksomt og fortsatte så:

– Ja, det gør mig ondt for den stakkels fyr ... Men hvem fanden har også sagt til ham, at han skulle give sig til at snakke med en fuld kosak ved nattetide? Nå, forøvrigt har det jo nok været bestemmelsen med ham lige fra fødselen af! ...

Mere kunne jeg ikke få ud af ham – han er i det hele taget ikke nogen ynder af metafysiske spekulationer.

1839.

Om M.J. Lermontov: „Vor tids helt“

Af Asger Rubech Rasmussen

Lermontovs Rusland – et samfund under låg

Rusland på Lermontovs tid, d.v.s. i 1820'erne og 1830'erne var i økonomisk og politisk henseende et udviklingsland, sammenlignet med Europas øvrige store magter.

I Vesteuropa så man en rask fremadskridende industrialisering i forlængelse af den industrielle revolution i 1700-tallets slutning. Den stigende vareproduktion fulgtes af en udvikling af handelen, ligesom transportnet og samfærdselsmidler forbedredes. Befolkningsstrukturen ændredes, idet industriens behov for arbejdskraft bevirkede en stadig stigende tilflytning fra land til by. Bondefrigørelserne, som havde fundet sted i mange lande, fjernede de bånd som i århundreder havde hæmmet bondens bevægelsesfrihed, og en stigende befolkningstilvækst i perioden 1750-1830 gjorde afvandringen nødvendig. Den befolkningsgruppe, der stod bag den industrielle udvikling – og nød godt af den – var borgerstanden i byerne.

I Rusland ser man i første del af 1800-tallet ikke en tilsvarende ændring i samfundsstrukturen. Industrien var kun svagt udviklet (en stor del af dens arbejdskraft bestod i øvrigt af tvangsarbejdere, der var meget lidt produktive) og den industrielle revolution fandt i Rusland først sted i 1870-1880. Handel og eksport var – stadig i sammenligning med Vesteuropa – beskedene. Rusland er i denne periode stadig et udpræget landbrugsland, endnu i 1851 bor 94.3% af befolkningen på landet og kun 5.7% i byerne. Landbrugsproduktionen var ganske vist stigende, men det skyldtes ikke forbedrede dyrkningsmetoder, men at nye områder blev lagt under dyrkning.

Økonomisk var det et samfund i stagnation. Årsagerne hertil skal søges i et sammenvæv af økonomiske og politiske forhold. Rusland var et feudalsamfund, ledet af den eneældige zar (kejser), der byggede sin magtudøvelse på støtte fra en privilegeret adelsklasse. Magtens grundlag var jordbesiddelser. Zaren selv, eller staten, ejede umådelige godser, mens resten tilhørte de adelige godsejere. Den arbejdskraft, der bar hele dette system, var livegne, et pænere ord for slaver. De private godsejeres livegne, som havde færre rettigheder end statsgodsernes, ejedes af deres godsejere. De var juridisk umyndige og havde ikke ret til at disponere over deres egen person og deres arbejdskraft. Ved godskøb overtog man

også de livegne, eller „sjæle“, som de også kaldtes. Lermontov selv ejede 303 sådanne sjæle.

Livegenskabet – en forarmet, ineffektiv og uflyttelig bondestand – var en af de største hindringer for Ruslands omskabelse til en moderne stat. De mest progressive godsejere og byintelligentsien indså dette, men flertallet af godsejere anså livegenskabet for selve samfundets grundpille. Zarerne – i denne periode Aleksander I (1812-25) og Nikolaj I (1825-55) – havde den formelle magt til at løse problemet, men vovede ikke at røre alvorligt ved det. De frygtede, at en gennemgribende reform ville sætte adelen op mod zaren, og at en frigørelse af bønderne kunne røkke ved selve det enevældige system. Forsøg på ændring af systemet fra neden i form af bondeopstande blev regelfast slået ned. Og det borgerskab, som i Vesten var den drivende kraft i udviklingen mod det industrielle samfund, eksisterede næppe. Tilløbene til ændring kom fra oven. Unge idealistiske officerer, ofte adelige med tilknytning til samfundets absolutte overklasse, inspireredes af frihedstankerne fra den franske revolution og liberalistiske ideer og dannede „hemmelige selskaber“, hvor de drøftede Ruslands fremtid. To hovedkrav her var livegenskabets ophævelse og omdannelse af Rusland til et demokrati. I 1825 så de chancen for en omvæltning. Zar Aleksander I døde uventet, langt borte fra hovedstaden, og tronfølgeforholdene var uafklarede. Dekabrist-opstanden (efter russ. dekabrij = december) finder sted i Sct. Petersborg. Den er blevet kaldt en operette-revolution, idet det viste sig, at mændene bag den ikke havde gjort sig nogen overvejelser over, hvordan statskuppet rent praktisk skulle udføres. Opstanden blev derfor hurtigt slået ned af regeringstro tropper. Følgerne af den blev imidlertid alvorlige nok. Oprørerne blev idømt strenge straffe, henrettet eller deporteret til fjerne egne af riget. Den nye zar, Nikolaj I, mistede tilliden til adelen og tog sig for at styrke sit eget bureaukrati. Et net af foranstaltninger blev truffet for at bremse oprørske tendenser og for at hindre „farlige tanker“ fra Vesteuropa i at trænge ind i landet: censuren blev skærpet, der oprettedes et hemmeligt politimed stikkere overalt i landet, og universiteters og skolers læseplaner blev ændret for at fjerne den vesteuropæiske indflydelse.

1830'ernes ungdom, d.v.s. Lermontovs generation voksede op under et af de mest reaktionære regimer, Rusland har kendt. Og hos de intellektuelle unge, studerende og adelige officerer, opstod der en dyb lede ved samfundet, præget som det var af reaktion, politistyre og tanketerror. Det blev en generation af resignerede oprørere, oprørere fordi de forkastede systemet, resignerede fordi de

ikke så nogen realistisk mulighed for at ændre det. Kritikerne Belinskij formulerede ironisk generationens valgmuligheder sådan: „enten beslutsom uvirksomhed eller tom arbejdsomhed“, og kritikeren og filosofen Herzen prægede udtrykket „det overflødige menneske“.

Det overflødige menneske – den dømoniske helt

Det klima af lede ved samfundet, skepsis og foragt, som Lermontov levede i, gjorde ham yderst påvirkelig for de strømninger i samtidens europæiske litteratur, der sammenfattes under betegnelsen *romantisme*. Romantismen er den senere fase af den romantiske digtning – den desillusionerede romantik kunne man sige. Gennemgående for hele den romantiske periode er optagetheden af følelse og lidenskab og dyrkelsen af individet, eneren. Men hvor den oprindelige romantiske helt har et tillidsfuldt forhold til den højere, ideelle verden og spontant giver sig hen i følelsen, er den romantistiske helt en reflekterende tvivler. Han er en dybt splittet personlighed: én del af personen iagttager og analyserer den anden del. Ofte er det forstanden, der analyserer lidenskaben, eller rettere manglen på lidenskab. En manglende evne til at give sig hen, at engagere sig, er hyppig. Den romantistiske helt føler sig fremmed i samfundet, og denne følelse af at være udenfor kan give sig udtryk i en enorm selvopvurdering – eller i lede ved tilværelsen. „Spleen“ eller „Weltschmerz“ er et par af de udtryk, som i samtidens litteratur blev brugt til at betegne denne livs-træthed. Ikke underligt kredser heltene ofte om selvmordets mulighed, men i de fleste tilfælde vælger heltene at blive i live, fordi døden opfattes som ligeså meningsløs som livet.

Lermontov kendte de romantiske og romantistiske værker. Hans bedstemor, der opdrog ham, tilhørte en af Ruslands rigeste adelslægter, og hun sørgede for, at han fik en glimrende uddannelse. Allerede i drengesalderen læste han fransk og tysk, og som 15-årig lærte han sig selv at læse engelsk. Han havde en omfattende belæsthed i den vesteuropæiske litteratur. Hos franskmænd Chateaubriand læste han om „René“ (1802), den kulturtrætte europæer, der rejser til den nye verden, Amerika, for i et liv blandt de primitive indianere at finde den selvopfyldelse, han ikke finder i civilisationen. Et sted bekender jefortælleren: „Man beskylder mig for at ligge under for skiftende luner, for ikke i længere tid at finde behag i de samme indbildninger, for at være bytte for en fantasi, der hurtigt søger at tømme nydelserne, som om den frygtede

deres varighed; man beskylder mig for altid at stræbe ud over de mål, der ligger inden for min rækkevidde: ak! jeg søger blot et ukendt gode, hvis eksistens jeg har en instinktiv viden om. Er det min fejl, hvis jeg overalt støder på grænser? og hvis det begrænsede ikke har værdi for mig." (dansk udg. 1968, s. 53)

Hos den franske digter Alfred de Musset, i „Bekendelser af et barn af århundredet“ (1836), om den splittede og modsætningsfyldte Octave, kunne Lermontov læse en analyse af „århundredets sygdom“: den stadige spænding mellem livslede og lidenskab. Musset gav også en historisk forklaring på „sygdommen“: „Al det nuværende århundredes sygdom stammer fra to årsager. Slægten, der har oplevet 1793 og 1814, bærer to sår i hjertet. Alt, hvad der var, er forbi. Alt, hvad skal komme, er ikke endnu. Der har De hele hemmeligheden ved alle vore ulykker.“ (dansk udg. u.å., s. 11)

Med de to årstal hentydes til sammenbruddene af henholdsvis den franske revolutions frihedsrus og den glørværdige napoleontid. Det „nuværende“ er perioden efter napoleonskrigene, hvor de europæiske stater prøver at genskabe de gamle værdier. Musset giver her udtryk for en resignation, der minder om den, der greb den russiske ungdom efter dekabristopstanden.

Den forfatter, der først og fremmest gjorde indtryk på Lermontov, var dog englænderen Lord Byron (1788-1824), den centrale skikkelse i den europæiske romantisme. I værker som „Childe Harold's Pilgrimage“, dramaet „Manfred“ og versromanen „Don Juan“ skildrer Byron den dæmoniske helt, den gådefulde ener, i sit indre opfyldt af lidelse og livslede, men udadtil spottende og ironisk. Og i sit liv – forjaget fra England, til stadighed på rejse i Europa – legemliggjorde Byron for samtiden sin egen heltetype. Lermontov læste Byron fra 14-årsalderen, først i oversættelser til russisk og fransk og derefter på originalsproget. Byron blev en besættelse for Lermontov. Det gav sig undertiden komiske udtryk. Som når Lermontov glædede sig over at have brækket sit ben ved et styrt med en hest: det bragte ham nærmere idealet Byron, der havde en klumpfod. Lermontovs tidlige digtning fra 1828-1832 er stærkt påvirket af Byron, undertiden ren efterligning. I sin senere digtning 1837-1841 viser han større selvstændighed og forholder sig kritisk til den byronske heltetype. Men han forholder sig til Byron hele sit liv.

Om romanens tilblivelse

Størstedelen af Lermontovs produktion i tiden op til „Vor tids helt“ er digtning på vers: lyriske digte og fortællinger på vers. Heri ligger han på linie med sin samtids forfattere. Men omkring 1830 sker der et omsving i det læsende publikums smag, man ønsker prosafiktion. Behovet blev i første omgang dækket ved oversættelser, f.eks. af Walter Scotts historiske romaner. I 1830'erne begyndte der at udkomme russiske prosafortællinger, f.eks. Pusjkins „Belkinfortællinger“, (dansk udgave: „Sælsomme historier“, 1967) og Gogols historier fra Ukraine. Men det skulle blive Lermontov, der udgav den første egentlige roman på russisk.

Før han skrev „Vor tids helt“, havde Lermontov gjort to forsøg i prosagenren, dels en fortælling med tema fra bondeoprørens historie, dels en social-psykologisk roman, „Fyrstinde Ligojskaja“. Den udspilles i Skt. Petersborg og har to handlingslinier: gardeofficeren Petjorins forhold til sin tidligere elskede, Vera Ligojskaja, og hans konflikt med den fattige embedsmand Krasinskij. Begge værkerne forblev dog uafsluttede. Men i 1837, da Lermontov blev sendt i eksil til Kaukasus som straf for at have skrevet digtet „En digters død“, der blev opfattet som statsfjendligt, fik han ideen til en ny roman. Dele af den (Bela, Fatalisten, Taman) blev offentliggjort separat i tidsskriftet „Fædrelandske Blade“. Den endelige redaktion med titlen „Vor tids helt“ blev indleveret til censuren og godkendt i februar 1840, og kort tid efter udkom den i 1000 eksemplarer. Da var Lermontov allerede på vej til sit andet eksil i Kaukasus, denne gang dømt for at have deltaget i en duel. I maj 1841 udkom 2. udgave af bogen (i 1200 eksemplarer). Den adskiller sig fra 1. udgave ved at indeholde „Forfatterens forord“, Lermontovs svar på den kritik, romanen havde fremkaldt. Kun tre måneder efter blev Lermontov dræbt i en duel, 27 år gammel.

Plottet og fabelen

Den alt dominerende hovedskikkelse i „Vor tids helt“ er Grigorij Aleksandrovitj Petjorin (der i øvrigt ikke har meget mere end navnet tilfælles med hovedpersonen i den ufuldførte roman). Lermontov har valgt at fremlægge historien om ham på en måde, der i første omgang kan virke lidt forvirrende. Romanen har ikke form som en fremadskridende beretning med én fortæller, men består af en række mindre afsnit (eller noveller), ialt 5, i en tilsyneladende

spredt orden og med flere forskellige fortællere. Fælles for novel-
lerne er, at de alle skildrer episoder fra Petjorins liv, men også
kun episoder; mange af de oplysninger, man normalt forventer –
og får – om en romanhelt, må vi undvære eller gætte os til.

Vi vil prøve at belyse dette lidt nærmere og overveje hensigten
med en sådan måde at fortælle på.

Først et overblik over handlingen i den rækkefølge, den præ-
senteres for læseren. Det er det, der kaldes fortællingens *plot*.
En skriveglad russisk officer er i 1830'erne på rejse i Kaukasus, som
Rusland i disse år forsøgte at erobre i stadige kampe med de
oprindelige beboere, krigeriske bjergstammer. Han møder en
midaldrende officer, Maksim Maksimytj, der fortæller ham hi-
storien om en ung officer, Petjorin, der nogle år i forvejen har
kidnappet en 16-årig indfødt høvdingedatter, målbevidst har for-
ført hende og derefter har mistet interessen for hende. Kort efter
dræbes pigen i et hævnopgør. (*Bela*). Maksim Maksimytj er stærkt
optaget af historien, måske fordi han ikke kan forstå Petjorins
opførsel og motiver. I næste afsnit, der også fortælles af den rej-
sende officer, sker det uventede, at Maksim Maksimytj pludselig
genser Petjorin, der er på vej til Persien. Maksim Maksimytj har
åbenbart ventet et hjerteligt gensyn og er dybt krænket, da Pet-
jorin ryster ham af sig med et par kølige bemærkninger. Så skuffet
er han, at han overlader den skrivende officer en pakke notesbøger,
Petjorins optegnelser, som han har opbevaret for denne. (*Maksim
Maksimytj*).

Sidste del af romanen består af uddrag af Petjorins papirer, som
den rejsende officer udgiver, forsynet med et forord, (*Petjorins
dagbog*), hvor han begrundet udgivelsen. *Taman* hedder det første
afsnit af dagbogen. På gennemrejse til Kaukasus gør Petjorin op-
hold i denne lille sortehavsby, opdager en smuglerbande og er ved
at blive druknet af en af dens medlemmer, en smuk ung pige. Ho-
vedstykket er *Fyrstinde Mary*, der foregår i kurbadebyerne Pjati-
gorsk og Kislovodsk i Kaukasus. Petjorin møder en yngre offi-
cerskollega, Grusjnitskij. Stærkt irriteret af ham, ydmyger Petjorin
ham ved at erobre den purunge fyrstinde Mary, som Grusjnitskij
har gjort sig forhåbninger om at vinde. Med nøje planlagt strategi
vinder Petjorin den unge piges kærlighed – hvorefter han afviser
hende. Samtidig drives uvenskabet med Grusjnitskij op til sådanne
højder, at det ender med en duel mellem de to unge mænd. Petjo-
rin dræber Grusjnitskij. Indimellem har Petjorin tid til at dyrke et
forhold til en tidligere kæreste, Vera, der som gift kone søger at
styrke sit svigtende helbred i kuranstalterne. På grund af duellen
(dueller var ulovlige) må Petjorin flygte uden at få sagt farvel til

Vera. Sidste afsnit, *Fatalisten*, foregår som det første, *Bela*, i
kasernemiljøet i Kaukasus. Petjorin ser tegn på snarlig død i ansig-
tet på en officerskollega, Vulitj, og siger dette til ham. Vulitj ud-
fordrer skæbnen ved at spille russisk roulette og vinder tilsynela-
dende, da pistolen klikker. Senere samme nat dræbes Vulitj imid-
lertid af en beruset soldat. Petjorins forudsigelse holdt stik.

Ser vi derefter på romanens begivenheder i deres kronologiske
orden, d.v.s. på romanens *fabel*, får vi følgende rækkefølge: Om-
kring 1830 forflyttede Petjorin fra hovedstaden Skt. Petersborg til
Kaukasus, formodentlig som straf for at have deltaget i en duel. På
vejen sydover oplever han begivenhederne i *Taman*-afsnittet. Un-
der en orlov i maj-juni 1832, som han tilbringer i Pjatigorsk,
møder han Vera, besnærer fyrstinde Mary og dræber Grusjnits-
kij (*Fyrstinde Mary*). På grund af denne duel sættes han un-
der Maksim Maksimytjs kommando i en fjern bjergegn, og her
udspilles begivenhederne i *Bela* og *Fatalisten*. Nogle år senere mø-
der den skrivende officer først Maksim Maksimytj, og derefter Pet-
jorin selv i Kaukasus. Petjorin har formodentlig da tilbragt nogle
år i Skt. Petersborg og er nu – som nævnt – på vej til Persien
(*Maksim Maksimytj*). Da officeren erfarer Petjorins død, skriver
han forordet til dagbogen, (*Petjorins dagbog*) og udgiver værket
under eget navn. Dette navn får vi imidlertid ikke oplyst.
Hvad vi ved er, at fiktionsværket er forfattet af Michail Jurjevitj
Lermontov.

En psykologisk roman

Den valgte komposition gør, at sammenhængen i Petjorins liv slø-
res. Det er ikke livsforløbet eller handlingsforløbet, der fokuseres
på, men *personen* Petjorin. Ligeledes medvirker kompositionen til
at skabe spænding. Med den nysgerrige officer spørger læseren:
Hvad er det for et mærkeligt menneske? Hvorfor handler han som
han gør? Er han en helt eller en skurk – eller en selvoptaget nar?
Og romanen besvarer gradvis disse spørgsmål. Ikke blot derved,
at vi får mere og mere at vide om Petjorin, men også der-
ved, at vi efterhånden kommer ham tættere ind på livet. Dette op-
nås gennem romanens sindrige brug af forskellige fortællere.
„Yderst“ har vi den skrivende officer, nysgerrig men udenforstå-
ende. Han beskriver Maksim Maksimytj og Petjorins ydre i de to
første afsnit. *Bela*-historien er fortalt af Maksim Maksimytj, der
kender Petjorin godt og regner sig for hans ven. Men han må er-
kende, at han er ude af stand til at forstå Petjorins motiver

og handlemåde. Fra og med Taman-afsnittet er det Petjorin selv, der fortæller, gennem optegnelserne i dagbogen, og vi får lejlighed til at lære hans indre at kende. Der er altså en linie i bogen fra det ydre til det indre.

Disse iagttagelser sætter os i stand til at karakterisere bogen nærmere. Den er ikke en rejseskildring, ikke en high-society-fortælling eller en romantisk soldaterhistorie om forbindelsen mellem en „civiliseret“ officer og en „vild“ kvinde – selv om disse elementer indgår i den. Lermontov har benyttet disse fortællings-genrer, der var velkendt i samtiden, men kombineret dem med det formål at skabe noget nyt: en moderne psykologisk roman. Med „Vor tids helt“ lagde Lermontov grunden til en tradition i russisk litteratur: den dybdeborende, indtrængende skildring af menneskesindet. De store russiske realister, romanforfattere som Dostojevskij, Turgenev og Tolstoj, var alle påvirket af Lermontov.

Petjorin-skikkelsen

Hvem er han da denne Grigorij Aleksandrovitj Petjorin? Spørgsmålet er ikke så let at besvare. Dels er Petjorin en sammensat og modsætningsfyldt personlighed, dels er der modstridende oplysninger om ham, og endelig har man indtryk af, at han ikke altid siger sandheden. Det tilfalder altså i høj grad læseren at danne sig et billede af bogens helt.

Her skal gives nogle iagttagelser, som måske kan danne udgangspunkt for videre overvejelser. Petjorin er højt begavet, belæst og skarpt tænkende. Han er utrolig selvbevidst og stolt, bidende i sine domme over andre mennesker, men samtidig altid optaget af, hvordan han virker på dem. Hans tanker kredser stadig om ham selv, store dele af dagbogen er selvanalyse, hvor han splitter sig i to personer, hvoraf den ene iagttager den anden.

En gennemgående grundstemning er hans livslede eller spleen. Den udspringer måske af en erkendelse af formålsløshed med livet: der er ikke noget at leve for, og det er måske *kedsomhed*, der driver ham til en række handlinger, der kan se ud som ret kyniske eksperimenter med andre menneskers følelser og liv (Bela, fyrstinde Mary, Grusjnitskij). Disse manipulationer med andre kan for en stund give ham fornemmelsen af, at han lever, er til, men de ender uvægerligt i ulykke – og bagefter har Petjorin den samme tomhedsfornemmelse som før. Det tragiske i disse forløb understreges af, at Petjorin har forudset dem og udmærket ved, hvordan det vil gå. Men det får ham ikke til at ændre sin adfærd.

Men man kan måske også se Petjorins eksperimenter i forlængelse af hans selvanalyse, hans lidenskabelige forsøg på at finde ud af: hvem er jeg? Udover passivt at tænke sig til, reflektere sig til svaret på dette spørgsmål, sætter Petjorin aktivt sin person ind som brik i et spil med andre mennesker for at afprøve, hvor stor indflydelse han kan få over dem. Man kan se på hans forhold til fyrstinde Mary. Efter en forud lagt plan fremkalder han først hendes had og foragt, og vender derefter ved en række omhyggeligt kalkulerede træk hendes følelser til total hengivelse og underkastelse. Da det stadium er nået, forlader han hende med et skuldertræk. Man kan lægge mærke til, at Petjorin i dagbogen selv – og med dårlig skjult stolthed – fremhæver det bevidste og planlagte i alle sine udtalelser og handlinger. (Se til eks. optegnelsen fra 6. juni, s. 92).

Det samme gælder for Petjorins forhold til Grusjnitskij. Grusjnitskij opfatter sig i begyndelsen som Petjorins ven, men Petjorin driver ham bevidst frem til et glødende had, der udløses i duellen, hvor Petjorin så „straffer“ Grusjnitskij ved at skyde ham ned.

Hvis man betragter Petjorins handlinger i dette lys: at han manipulerer med andre for at vinde indsigt i menneskets – og især sin egen – psykologi, kommer man ikke uden om at diskutere to forhold: Petjorins motiver og hans moralske ret til at drive sådanne spil.

Det er klart, også for Petjorin selv, at han i sine handlinger overskrider de almindelige grænser for godt og ondt. Petjorin ved meget vel, at han ikke blot overtræder samfundets normer for anstændig optræden, men også grænserne for, hvad mennesker kan gøre mod andre. Petjorin tiltager sig næsten guddommelige rettigheder til at dømme andre, gribe ind i deres liv, og udslutte dem. Men han hævder hårdnakket, at han ikke kan handle anderledes, end han gør. Han giver i løbet af bogen adskillige begrundelser herfor, og de stemmer ikke alle overens, så også her er der et vurderingsarbejde for læseren.

Nogle steder giver han – helt moderne – sin opvækst skylden. Andre steder er det hans gådefulde natur, der må holde for. Et gennemgående led i hans forklaringer, er at han er anderledes, en *ener*, for hvem der ikke gælder samme regler som for andre.

Og det er måske i grunden af denne opfattelse af sig selv som undtagelsesmennesket, han afleder forklaringen på – og retten til – sine handlinger.

Der er ikke tvivl om, at Petjorin-skikkelsen i sig rummer en del af et selvportræt, selv om Lermontov energisk benægter det i foror-

det til romanen. Sikkert er det også, at Petjorin-skikkelsen kan ses som en typeskildring af 1830'ernes unge russiske intellektuelle. Først og fremmest er han dog et eksempel på den byronske helt, som i et standardværk om romantismen er karakteriseret således:

„Han er en mand, der er større end andre i følelser, evner og lidelser. Kun blandt vilde og umådelige naturformationer – oceanet, Alpernes afgrunde og gletchere kan han finde en modpart til sine egne titaniske lidenskaber. Drevet af en indre dæmon er han skæbnesvanger for sig selv og andre, thi ingen kan modstå hans hypnotiske fascination og autoritet. Han har begået en synd, som i sig selv udtrykker hans storhed, mindre personligheder kunne end ikke udtænke en sådan ugerning. Op mod sine lidelser sætter han en overmenneskelig stolthed og sjælsstyrke. I sandhed, uden hans skæbnes gru kunne der ikke være den glans af selvhævdelse og selvbeherskelse, i hvilken han oplever en mærkelig fryd og triumf.“ (David Perkins, ed. „English Romantic Writers“, New York 1957, p. 782)

De øvrige personer

Med en så dominerende centralskikkelse som Petjorin er det klart, at bogens øvrige personer knap kan komme til at stå som „afrundede“ mennesker med et „eget liv“. Deres funktion er i høj grad at tjene karakteristikken af Petjorin-skikkelsen – gennem ligheder og kontraster spejler og fremhæver de forskellige sider af ham. Bortset fra de bipersoner, der spiller en ren statistrolle, stilles Petjorin over for tre kvinder og tre mænd.

De tre kvinder, Bela, Mary og Vera, har i det væsentligste en redskabsrolle – som objekter for Petjorins forførelseskunst og magtlyst. Kun Vera – og i enkelte øjeblikke Mary – træder ud af objektrollen og gør indtryk på Petjorin. Man kan se på Petjorins reaktion, da han efter duellen erfarer, at Vera er rejst fra ham (s. 129-30): han rider sin hest til døde, kaster sig på jorden og hulker som et barn. Men kort efter dette spontane og uvillede følelsesudbrud drager han masken for ansigtet igen og bortforklarer sin reaktion som følgen af for lidt søvn og en tom mave.

De tre mænd, som Petjorin stilles over for, er Werner, Grusjnitskij og Maksim Maksimytj. Dr. Werner er nærmest et ekko af Petjorin, så enig han er med ham i alle ting. Grusjnitskij kan man betegne som en billigudgave af eller parodi på Petjorin. Han har den væsenstræk – blot i udvandet eller forgrovet form. I slutningen af duelscenen vinder han dog et menneskeligt format: hans

had til Petjorin slår „gennem“ dennes farvede skildring direkte til læseren.

En særlig rolle har den jævne og retsindige underofficer Maksim Maksimytj. Han er ikke som de øvrige blot en afspejling af hovedpersonen, men hævder sig som et helt menneske på linie med denne, som udtryk for en fundamentalt anderledes måde at leve og føle på. For Maksim er begreber som åbenhed, sårbarhed, venskab og loyalitet ikke blot tomme fraser eller brikker i et spil, men har et ægte indhold. Man kan overveje, om Maksim står som et monument over en svunden generations måde at leve på, eller om han er udtryk for en tro på en kommende folkelig og ægte mennesketype, der skal afløse generationen af tomme og trætte adelsmænd.

Lermontov i Danmark

Endnu i 1800-tallets begyndelse var russisk litteratur næsten ukendt i Danmark og også i det øvrige Vesteuropa. Men omkring 1820 kan man spore en stigende interesse for de russiske forfattere og deres værker i form af artikler om forfatterne i aviser og tidsskrifter og oversættelser af værkerne. Det er i første omgang Aleksander Pusjkin (1799-1837), der påkalder sig opmærksomheden, men også Lermontov bliver hurtigt et navn i Vesten.

I nytårsnummeret 1839 af tidsskriftet „Brage og Idun“, der udkom i København i december 1838, bragtes en artikel med titlen „Alexander Puschkin“. Emnet var aktuelt, for Pusjkins død under en duel året i forvejen havde vakt stor opmærksomhed i Danmark. Udover en karakteristik af digteren og prøver på hans digte i dansk oversættelse, gav artiklens forfatter i slutningen „et Sideblik på den nyeste russiske Litteratur“. Og her kunne man læse følgende linier: „Blandt de i de sidste to Aar fremtraadte Digtere udmærker sig ved ejendommeligt, selvstændigt Talent en ung Husarofficér ved Navn Lermantow“. Notitsen er interessant. Kun et år efter at Lermontov er blevet kendt i Rusland (med digtet „En digters død“, om Pusjkin), og inden han er begyndt at publicere regelmæssigt, introduceres han i Danmark. Artiklens forfatter var den unge kritiker P.L. Møller (1814-1865), der i disse år nøje fulgte udviklingen i den russiske litteratur. Møller er så hurtigt ude, at den lille notits ikke blot er den første omtale af Lermontov i Danmark, men i Vesteuropa i det hele taget.

Lige så forbløffende hurtigt bliver „Vor tids helt“ oversat til dansk. Romanen udkom i Rusland i 1840, og allerede i 1842 kunne

man i et dansk tidsskrift „Figaro“ læse: „Bela. Novelle af en russisk Officier Michael Lermontoff. (Efter Varnhagen v. Enses Oversættelse)“. Novellen bragtes som føljeton over fire numre af tidsskriftet. Det er den første Lermontovoversættelse i Skandinavien, ligesom det tyske forlæg, Varnhagens oversættelse er den første i Vest-europa. Oversætterens navn er ikke angivet, men meget tyder på, at det igen er P.L. Møller, der er på færde.

I 1855 møder vi den næste del-oversættelse, nemlig „Fyrstinde Mary“. Året efter, i 1856, udkommer den første komplette oversættelse af romanen, ved slavisten E.M. Thorsen. Næsten samtidig blev romanen læst første gang af den mand, der mere end nogen anden skulle gøre Lermontov kendt for det danske læsende publikum. Det var Georg Brandes. Livet igennem var han en glødende beundrer af Lermontov, og han følte et dybt åndeligt slægtskab med Petjorinskikkelsen. I „Indtryk fra Rusland“ (1888) skriver Brandes: „Aldrig glemmer jeg det Indtryk, hans *Vor Tids Helt* i Marmiers franske Oversættelse gjorde paa mig som syttenaarig. Det var Byronismen i dens stærkeste, fineste Kraftuddrag, Storhed i dette Kaukasus, til hvilket Lermontov atter og atter forvistes, Storhed i Naturen, Storhed og Kulde i Heltens Sjæl. Det var den nye Tids Prometheus, lænket til Kaukasusklippen. Det var Mod, Prunkløshed, Nydelseslyst, Overlegenhedsfølelse, bundet i Forvisning, martret af den livstrætte Tvivlesyges Ørnenæb. Hvor har jeg elsket og beundret denne Bog, den første, jeg som voksent Menneske forstod ...“ (Samlede Skrifter, Bd. 10, 1902, s. 465-66).

Mod århundredets slutning oversættes en del digte af Lermontov, og VTH udkommer i en ny oversættelse ved W. Gerstenberg, 1897. Denne oversættelse genoptrykkes 1909, 1913 og 1943.

I 1944 udkom den nyeste oversættelse af hele romanen, ved Erik Hørskjær. Den blev genudgivet som pocket-bog i 1959, og det er denne udgave, der er anvendt her.

Litteratur

- Georg Brandes: *Indtryk fra Rusland*, 1888. Optrykt i Samlede Skrifter, Bind 10, 1902, s. 465-71.
- Jens Aage Doctor: *Herrrens billeder*. Borgerlig digtning I, 1976, s. 162-97.
- Tom Kristensen: *Den farligste bog*. I Det skabende øje. Kronikker, 1956, s. 98-106.
- Ad. Stender-Petersen: *Den russiske litteraturs historie II*, 1970, s. 195-205.
- Ad. Stender-Petersen: *Russiske silhouetter*, 1968, s. 37-56.
- Carl Stief: *Lermontov*. I Verdens Litteratur Historie, bind 7, 1973, s. 484-491.
- Einar Thomassen: *Russisk Litteratur gennem 200 Aar*, 1946, s. 77-85.

Noter

Om russisk navneskik

Alle russere har tre navne: fornavn – Grigorij, fadersnavn – Aleksandrovitj, og familienavn – Petjorin. Fornavnet alene anvendes i familien og i den nære vennekreds (eks. Vera). Blandt voksne er fornavn + fadersnavn den almindelige i tiltale og omtale (eks. Maksim Maksimytj og Grigorij Aleksandrovitj). Mere formel er tiltalen med titel, jfr. situationen s. 23, hvor Petjorin tiltaler den vrede stabskaptajn med fornavn + fadersnavn og bliver irettesat: „... jeg er ikke Maksim Maksimytj, jeg er Deres stabskaptajn“. Brug af efternavnet alene er ikke så almindelig. Den angiver, at man ikke kender vedkommende særlig godt, og kan også betegne en vis nedladende distance (jfr. at Petjorin kun omtaler Grusjnitskij med efternavn).

For at kunne udtale et russisk navn korrekt, skal man vide, på hvilken stavelse trykket ligger. Det markeres nedenfor med et accenttegn (´). Eks. Lermontov udtales med tryk på første stavelse. Grigórij Aleksándrovitj Petjórin.

Maksím Maksímytj.

Grusjnítskij.

Kaukasus-navnene

Der forekommer bogen igennem en række navne på kaukasiske folkeslag og lokaliteter. De danner den farverige kulisse for bogens handling, men for forståelsen af bogen er det ikke nødvendigt at have detailkundskab om dem. Bogens handling foregår i Grusien, den nuværende Grusiske sovjetrepublik, og i egnene nord herfor. Af indfødte folkeslag nævnes osjeter, kabardinere, tjerkessere, tjentjenser og abreker.

- s. 10: *Alekséj Petróvitj*: A.P. Jermolov. Russisk general. I en periode øverstkommanderende for de russiske tropper i Grusien.
- s. 11: *stabskaptajn*: militær grad mellem løjtnant og kaptajn. Stabskaptajner fungerede ofte som kompagnichefer.
- s. 15: *aúl (udtales a-úl)*: landsby. – *mullah*: muslimsk gejstlig. – *djigít*: dygtig rytter, kunstrytter.
- s. 16: *besjmét*: kofte, kort varm overbeklædning.
- s. 17: *Jaksji, tkhe, tsjek, jaksj*: smuk, meget smuk. – *giaur*: hos muslimerne betegnelse for anderledestroende, „vantro“.
- s. 18: *profeten*: Muhamed.

- s. 30: *Peter den Store*: russisk zar (1682-1725).
- s. 36: *Byron*: se efterskriften.
- s. 43: *Figaro*: en listig og klog tjener.
- s. 46: *Balzac, Honoré de*: fransk forfatter (1799-1850). Lermontov kendte af B.s værker bl.a. „Kvinden på 30 år“ (1831) og „Chagrinskindet“ (1831).
- s. 47: *mankestol*: del af hestens seletøj.
- s. 51: *Rousseau, Jean Jaques*: fransk filosof og forfatter (1712-78). Lermontov var en overgang meget optaget af R.s tanker om naturens forrang frem for civilisationen. På det tidspunkt, hvor han arbejder på VTH, anser han Rousseaus tanker for at være naive.
- s. 57: *vor kolde hovedstad*: Skt. Petersborg.
- s. 59: *Mignon*: gådefuld pigeskikkelse i Goethes roman „Wilhelm Meisters læreår“ (1795-96).
- s. 64: *citater*: er fra et digt af Aleksander Pusjkin (1799-1837).
- s. 65: *linieofficerer*: linieofficerer havde mindre prestige end gardoofficerer.
- s. 66: *kirtelsyge*: tuberkuløs sygdom.
- s. 67: *gris des perles*: perlegrå. – *couleur puce*: rødbrun.
- s. 68: *Robinson Crusoe*: hovedpersonen i Daniel Defoes roman af samme navn (1719). – *replikkerne på fransk betyder*: „Min kære, jeg hader menneskene for ikke at foragte dem, thi ellers ville livet være en alt for modbydelig farce.“ „Min kære, jeg foragter kvinderne for ikke at elske dem, thi ellers ville livet være et alt for latterligt melodrama.“
- s. 71: *Endymion*: i den græske mytologi en yngling dømt til evig skønhed og ungdom. – *frenolog*: person, der mener, at man af kraniets form kan slutte sig til hjernens egenskaber.
- s. 72: *augurer*: spåmænd i det gamle Rom. – *Cicero*: romersk forfatter og statsmand (106-43 f.Kr.). Iflg. Cicero så augurerne under udførelsen af deres spådomskunst betydningsfuldt på hinanden og morede sig over folks lettroenhed.
- s. 77: *Arkimedes*: græsk matematiker og fysiker (267-212 f.Kr.).
- s. 81: *fièvre lente*: snigende feber.
- s. 82: *en piquenique*: på udflugt.
- s. 83: *replikkerne på fransk betyder*: „Min Gud, en tjerkesser!“ „Vær ikke bange, madame. Jeg er ikke mere farlig end Deres kavalier ...“.
- s. 85: *C'est impayable*: det er ubetaleligt (morsomt).
- s. 86: *merci monsieur*: tak, hr. – *permettez*: tillad mig. – *pour mazure*: (ukorrekt fransk) til mazurkaen.
- s. 90: *Charmant! Delicieux!*: Henrivende! Dejligt!

- s. 92: *malapropos*: upassende, ubejeligt.
- s. 99: *Púsjkin, Aleksánder*: russisk digter (1799-1837).
- s. 100: *serien „læsebiblioteket“*: „Læsebiblioteket“ var et litterært tidsskrift, der udkom i Skt. Petersborg 1834-65. Det forsøgte at ramme smagen hos mellemklassen i borgerskabet og embedsstanden. – *Aleksander den Store*: konge af Makedonien. (356-323 f.Kr.). Skabte gennem sine felttog et stort rige. – *titulærråd*: en af de laveste rangklasser i zar-Rusland.
- s. 104: *halvtreds sjæle*: halvtreds livegne, se efterskriften.
- s. 105: *Narzán*: mineralvandskilde i Kislovódsok.
- s. 106: *Nero*: romersk kejser (37-68 e.Kr.). – *Tasso, Torquato*: italiensk digter (1544-95). Hans episke digt „Det befriede Jerusalem“ blev i sin helhed først oversat til russisk 1828. Den fortryllede skov, som Werner taler om, er beskrevet i digtets 13. og 18. sang.
- s. 111: *son cœur et sa fortune*: sit hjerte og sin skæbne.
- s. 119: *Walter Scott*: engelsk forfatter (1771-1832), især kendt for sine historiske romaner. Lermontov var en ivrig Scott-læser fra omkr. 1828, og spor af læsningen findes mange steder i hans værker.
- s. 123: *Julius Caesar*: romersk statsmand og forfatter (102-44 f.Kr.). Overleveringen vil vide, at han snublede på vejen til Senatet den dag, han blev myrdet.
- s. 127: *Finita la commedia*: (ital.) komedien er slut.
- s. 130: *Napoleon*: fransk kejser og feltherre (1769-1821), led sit endelige nederlag i slaget ved Waterloo 1815.
- s. 135: *taillen*: et kortspils-udtryk.
- s. 137: *banque og farao*: kortspil.
- s. 141: *jesaul*: officer fra kosaktropperne.